

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra českého jazyka a literatury

Jinojazyčné literatury a kultury v českých memoárech 19. století

diplomová práce

Autorka diplomové práce: Ivana Jordánová

Vedoucí diplomové práce: prof. PhDr. Dalibor Tureček, CSc. (Ústav bohemistiky FF JU)

České Budějovice
2008

ANOTACE

Jinojazyčné literatury a kultury v českých memoárech 19. století

Předmětem předkládané práce je zkoumání recepčního horizontu obrozenecké literatury 19. století, jak se odrazil ve vybraných textech memoárové povahy. Ve středu pozornosti je zejména kontext cizojazyčné beletrie. Výskyt a povaha jinojazyčných literatur vypovídá o kulturním zázemí předních českých autorů vymezeného historického období.

V teoretické části je vymezen pojem „memoárová literatura“, shrnuta její tradice, uvedeny možnosti kategorizace a přiblížena problematika žánrového zařazení memoárů.

V praktické části je zmapován výskyt jinojazyčných literatur v českých memoárech 19. století. Prameny, z nichž vychází tato práce, jsou podrobeny analýze z obsahového hlediska. Na základě této analýzy je vyhodnoceno vnímání světových literatur českou literární elitou.

V kapitole Shrnutí jsou nalezené odkazy shrnuty do obecnějších závěrů, v nichž hodnotíme vliv jinojazyčných literatur na českou kulturu.

Práce je součástí širšího výzkumu recepčního horizontu obrozenecké literatury, který probíhá na Ústavu bohemistiky FF JU.

ANNOTATION

Foreign Literature and Culture in Czech Memoirs of the 19th Century

This submitted thesis is to explore the influence of foreign references to literature on Czech national revival authors in the 19th century. The appearance of references to foreign literature and its characteristics in the explored documents shows a statement of cultural reception.

In the first part the term „memoirs“ is defined by describing its tradition, its categorization and by explaining the problems with the memoir genre specifications.

In the second part references to foreign literature in Czech memoir from the 19th century are looked up. Sources are analyzed by the contained points of view. Our evaluation of the Czech author's reception is based on this analysis. In the third part the resume from previous analysis is made. This thesis is a part of the wide research of Czech revival literature on the Faculty of Philosophy of the University of South Bohemia.

KATEDRA ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
JIHOČESKÁ UNIVERZITA

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji prof. PhDr. Daliboru Turečkovi, CSc. za odborné vedení této diplomové práce, za cenné rady, podnětné připomínky a čas, který mi věnoval.

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem svoji diplomovou práci na téma Jinojazyčné literatury a kultury v českých memoárech 19. století vypracovala samostatně. Použitá literatura a prameny jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě, elektronickou cestou ve veřejně přístupné databázi STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

.....

Podpis

.....

Datum

OBSAH

ÚVOD.....	7
1 Teoretická část.....	9
1.1 Vymezení pojmu.....	9
1.2 Tradice memoárové literatury	11
1.3 Dělení memoárů	12
1.3.1 Dělení podle Trzynadlowského	12
1.3.2 Dělení podle Kardina	13
1.3.3 Dělení podle Válka	14
1.3.4 Dělení podle Slovníku literární teorie	14
1.3.5 Dělení podle Encyklopedie literárních žánrů	15
1.4 Další hlediska hodnocení memoárů.....	16
1.4.1 Hodnocení podle role autora	16
1.4.2 Hodnocení podle role čtenáře	18
1.4.3 Hodnocení podle kritéria pravdivosti.....	18
1.4.4 Kategorie času	19
1.4.5 Epický charakter memoárů.....	20
1.5 Žánrové zařazení memoárové literatury	21
1.5.1 Vztah memoárové literatury k literatuře dokumentární.....	21
1.5.2 Vztah memoárové literatury k publicistice	23
1.5.3 Vztah memoárové literatury k literatuře krásné	24
2 Praktická část	26
2.1 Josef Václav Frič – Paměti I.....	27
2.2 Josef Václav Frič – Paměti II	63
2.3 Josef Václav Frič – Paměti III.....	84
2.4 Stašek Antal – Ze vzpomínek.....	109
2.5 Antonín Klášterský – Vzpomínky a portréty	127
2.6 Alois Jirásek – Z mých pamětí I.....	142
2.7 Alois Jirásek – Z mých pamětí II.....	150
2.8 Adolf Heyduk – Vzpomínky literární	153

2.9	Josef Jungmann – Zápisky	156
2.10	Ladislav Quis – Kniha vzpomínek	159
3	Shrnutí.....	164
3.1	Antická kultura	164
3.2	Středověká kultura	165
3.3	Anglická literatura	166
3.4	Německá a rakouská literatura	168
3.5	Severské literatury	170
3.6	Ruská literatura.....	171
3.7	Polská literatura	173
3.8	Jihoslovenské literatury.....	174
3.9	Francouzská literatura.....	176
3.10	Italská literatura	178
3.11	Španělská a portugalská literatura	179
3.12	Americká literatura	180
3.13	Literatura Afriky, Jižní Ameriky, Austrálie, Asie	181
3.14	Proměny recepce světových literatur	182
	Závěr.....	183
	Seznam použité literatury	184

ÚVOD

Předmětem této práce je zkoumání recepčního horizontu obrozenecké literatury, jak se jeví v zrcadle českého memoárového materiálu 19. století. V posledních desetiletích se v literární teorii podstatně uplatnily nejrůznější koncepty meziliterárnosti, tedy teze, podle nichž literární texty podstatným způsobem závisejí na textech jiných. Také kostnická škola recepční estetiky ve svém přístupu akcentovala „recepční horizont“ každé kultury, tedy okruh dobových představ o literatuře a kanonických dílech, která spoluurčují podobu konkrétního literárního textu již v momentu jeho vzniku, ale i později v procesu vnímání. Receptivně pojatou intertextualitu je jistě možno zkoumat z různých úhlů pohledu, například shledávat ji v textech samotných. Jinou možností je pokusit se doložit, jaké bylo kulturní zázemí předních autorských osobností té které doby, co tvořilo náplň jejich četby a jak byly jednotlivé čtené „položky“ hodnoceny. I zde se nabízí více zdrojů. Jedním z nich je jistě memoárová literatura. Její svědectví ovšem není nezprostředkované ani nestylizované. Přesto vzpomínky spisovatelů představují jeden ze základních pramenů podobně orientovaného výzkumu.

Cíl naší práce se odráží i v její struktuře. V teoretické části nejprve vymezíme pojem „memoárová literatura“, shrneme její tradici, uvedeme možnosti kategorizace memoárů a přiblížíme problematiku žánrového zařazení tohoto specifického útvaru.

Cílem praktické části pak bude zmapovat výskyt jinojazyčných literatur a v druhé řadě i kultur v širším slova smyslu v českých memoárech 19. století. Prameny, z nichž vychází tato práce, budou podrobeny analýze z obsahového hlediska. Zkoumání je vymezeno okruhem následujících děl:

- J. V. Frič: Paměti (I., II., III. díl)
- A. Jirásek: Z mých pamětí (I., II. díl)
- A. Stašek: Ze vzpomínek
- J. Jungmann: Zápisky
- L. Quis: Kniha vzpomínek
- J. V. Šumavský: Mé mládí
- A. Klášterský: Vzpomínky a portréty
- A. Heyduk: Vzpomínky literární

Na základě výzkumu praktické části se v kapitole Shrnutí pokusíme vyhodnotit vliv světových literatur na českou kulturu. Ve zkoumaném období se pokusíme nalézt vývojové tendence v recepci jinojazyčných literatur a rovněž shrnout nalezené odkazy dle národností autorů.

Výsledky této diplomové práce jistě nemohou mít absolutní vypovídající hodnotu. Jsou zato součástí širšího výzkumu recepčního horizontu obrozené literatury, který probíhá na Ústavu bohemistiky FF JU.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Vymezení pojmu

V první kapitole se pokusíme postihnout pojem „memoáry“. Budeme sledovat, jak jej vymezují základní české genologické příručky a také jediná doposud existující česká monografie autora Vlastimila Válka. Cílem této kapitoly je uvést a porovnat různé náhledy na zkoumaný žánr.

Helena Kupcová v Encyklopedii literárních žánrů (2002) charakterizuje heslo „paměti“ jako „vzpomínkové vyprávění zaměřené především na prostředí a osobnosti, které autor poznal a na události, jichž byl svědkem“.¹ Jako synonymum uvádí pojem memoáry, který má původ v latinském memoria (paměť) a někdy bývá vnímán v širším pojetí jako označení pro paměti, vzpomínky, deník a autobiografii.

Encyklopedie literárních žánrů zařazuje formu pamětí do literatury faktu (dokumentární literatury), vysvětluje subjektivní stanovisko autorského vypravěče a zároveň snahu o objektivitu podání. Uvádí stručné rozdělení. Největší část věnuje přehledu memoárů české i světové literatury od antiky až po 90. léta 20. století.

Vlašínův Slovník literární teorie (1977) se se základní definicí pamětí v Encyklopedii literárních žánrů v podstatě shoduje. Jiřina Táborská v této publikaci pojem „paměti“ definuje takto: „Paměti, též memoáry (z franc. *mémoire* = paměť, památka) – písemně zaznamenávané životopisné události, minulé zážitky a setkání s různými významnými nebo jinak zajímavými lidmi“.² Od pojetí autorů Encyklopedie literárních žánrů se však liší v zařazení do literárního žánru. Zatímco Encyklopedie zařazuje paměti do dokumentární literatury, podle Slovníku literární teorie stojí na pomezí mezi literaturou uměleckou a věcnou. Na pomezí mezi literaturou uměleckou a věcnou staví paměti i Vlastimil Válek ve svých publikacích Memoárová literatura 20. století (2000) a K specifičnosti memoárové literatury (1984).

---

¹ MOCNÁ, D., PETERKA, J. a kol.: *Encyklopedie literárních žánrů*. Paseka, Praha 2002, s. 437.

² VLAŠÍN, Š. a kol.: *Slovník literární teorie*. Československý spisovatel, Praha 1977, s. 264.

Právě u Vlastimila Válka se setkáváme s obsáhlejšími definicemi. Ve své stati *Memoárová literatura 20. století* charakterizuje paměti takto: „*Je to žánr poměrně starý, v němž pamětníci popisují své zážitky z cest či z válek, zachycují události z osobního a rodinného života, dávají nahlédnout do svého soukromí, myšlení i cítění. Objasňují též své počínání, vysvětlují své jednání a popudy, které k němu vedly, seznamují s lidmi, s nimiž se setkali*“.³ Válek označuje paměti jako labilní žánr, který se stýká s literaturou odbornou, publicistickou a především krásnou. Charakter memoárové literatury ještě více rozvádí v publikaci *Ke specifčnosti memoárové literatury* (1984). Zde memoáry vymezuje jako „*knihy, zachycující v chronologické posloupnosti autorovy vzpomínky na události, které prožil nebo jejichž svědkem se stal; vzpomínky musejí být zobrazeny autenticky, musejí popisovat reálná fakta, tzn. že memoárový žánr patří do literatury dokumentární (přesahuje však zároveň hranice dokumentární literatury a často se stýká s literaturou uměleckou); pamětník vychází při popisu minulosti z vlastního stanoviska, tzn. že události vidí přes svůj subjekt, subjektivně je zabarvuje, ale snaží se také o objektivitu podání; do vzpomínek se promítají nejméně dvě časové roviny (čas, kdy svědek události prožíval, a čas, kdy o nich vypráví) a příznačné je pro ně vyprávění v první osobě; autor a hrdina vyprávění jsou často totožní; konečně znakem memoárové literatury je epický charakter vyprávěného*“.⁴

V této Válkově definici nacházíme vše podstatné, čím se paměti vyznačují, a zároveň jí shrnuje a doplňuje všechny definice předchozí. Stručně charakterizuje žánrové zařazení a vysvětluje jím jistou labilitu tohoto žánru. Narozdíl od výše uvedených vymezení se pozastavuje nad velice důležitou a specifickou kategorií času.

---

³ VÁLEK, V.: *Memoárová literatura 20. století*. Akademické nakladatelství CERM, Brno 2000, s. 3.

⁴ VÁLEK, V.: *K specifčnosti memoárové literatury*. Universita J. E. Purkyně v Brně, 1984, s. 53.

1.2 Tradice memoárové literatury

Tradice memoárové literatury má své počátky již v období antiky, ze kterého se dochovaly například Vzpomínky na Sokrata ze 4. století, nebo Caesarovy Zápisky o válce galské. Ze středověkého období můžeme jmenovat Cestopisné paměti Marka Pola nebo Paměti Dačického z Heslova.

Memoárová literatura byla hojně rozšířena zejména ve Francii za vlády Ludvíka XIII. a Ludvíka XIV; v dobách revoluce a vlády Napoleonovy (Vlašín, 1977).

V českém prostředí se memoáry ve větší míře objevují od 19. století. V této souvislosti uvádí Táborská (Vlašín, 1977) specifika memoárů 19. století: „*Zatímco pro starší období býval příznačným spíše zřetel kronikářský, biografický a historiografický, rozvíjí se zhruba od konce 19. stol. stále více aspekt literárněpublicistický*“.⁵ Memoáristy tohoto období byli například V. V. Tomek, J. Jungmann, J. V. Frič, B. Němcová, A. Jirásek, E. Krásnohorská, A. Stašek a další.

České memoáry 20. století často odrážejí události 1. a 2. sv. války (F. Kubka, H. Čapková, A. Pražák) a s tím spojené vzpomínky z koncentračních táborů a věznic (A. Burger, J. Dvořák, J. Rudolf).

Specifickou skupinu memoárové literatury 20. století tvoří herecké memoáry. Svě vzpomínky zaznamenali např. L. Pešek, J. Pivec nebo V. Fabianová. V současnosti se memoáry herců dostávají do popředí vzpomínkové produkce (Válek, 2000).

---

⁵ MOCNÁ, D., PETERKA, J. a kol.: *Encyklopedie literárních žánrů*. Paseka, Praha 2002, s. 264.

1.3 Dělení memoárů

V této kapitole se budeme zabývat způsoby dělení memoárů na jednotlivé žánry (druhovité formy), které nabízí Vlastimil Válek v publikaci *K specifičnosti memoárové literatury* (1984). V závěru kapitoly budou uvedena i dělení podle Encyklopedie literárních žánrů a Slovníku literární teorie.

Vlastimil Válek ve své publikaci *K specifičnosti memoárové literatury* nabízí členění memoárových děl podle literárních teoretiků Trzynadlowského a Kardina a jejich dělení dále rozšiřuje.

1.3.1 Dělení podle Trzynadlowského

Trzynadlowski rozlišuje čtyři druhové formy memoárů:

1. autobiografický román
2. listy (soubor listů)
3. deník
4. paměti (vzpomínky)

Ad 1+2) Autobiografický román a listy označuje jako speciální případy, které zcela nevyhovují kritériím memoárové literatury, a dále se jimi nezabývá.

Ad 3+4) Deník a paměti podrobuje důkladnějšímu rozboru. Uvádí, že při zpracování deníku autor pracuje s přítomným časem a obvykle do svých poznámek druhotně nezasahuje. Trzynadlowski deníku přisuzuje protokolární charakter. Zmiňuje, „že v deníku panuje zobrazovaný materiál nad spisovatelem, zatímco u vzpomínek je tomu opačně“.⁶ Z předchozí citace vyplývá, že při zpracování pamětí je role autora jiná než v případě deníku. Autor pamětí třídí nashromážděný materiál, vybírá, co je důležité a vybrané události zpracovává zpravidla retrospektivní metodou. Paměti tak nabývají

---

⁶ VÁLEK, V.: *K specifičnosti memoárové literatury*. Universita J. E. Purkyně v Brně, 1984, s. 35.

narativní charakter. V úvahu je třeba brát také autorův subjektivní pohled a vlastní interpretaci proběhlých událostí.

Trzynadlowski paměti dále rozděluje a charakterizuje:

- Paměti monografické: zahrnují život a dílo autora, může se jednat i o monografii předmětu nebo problému, do této kategorie zařazuje i tzv. typ paměti-historie.
- Paměti zbeletrizované: paměti, které hraničí s autobiografickým románem a románovou quassi-autobiografií.
- Paměti mozaikové: soubor novel, který autor sestavil ze setkání s různými lidmi a z událostí, které prožil, autor syntézou materiálu vytváří obraz určité doby.
- Paměti albumového typu: soubor jednotlivých novel, které se volně váží k postavě autora, nedochází zde k syntéze materiálu a úzce hraničí se souborem esejí nebo skic.

Vedle deníku a pamětí najdeme u Trzynadlowského ještě typ tzv. kombinovaných pamětí. U tohoto typu dochází při vyprávění ke střídanému použití minulého a přítomného času.

1.3.2 Dělení podle Kardina

Kardin vyděluje tři tradiční memoárové typy:

1. autobiografii
2. vzpomínky (zápisky)
3. deníky

Kardinovy charakteristiky těchto žánrů se v podstatě shodují s pojetím Trzynadlowského. Zajímavé je, jak hodnotí deník. Označuje ho jako populární žánr memoáristiky a charakterizuje jej následovně: „*Pro deníky je charakteristická velká věrohodnost, protože retrospektivní pohled, příznačný pro autobiografii nebo vzpomínky, odpadá; autor zachycuje v současnosti svůj názor na prožívané události, a tím nejvěrohodněji a nejbezprostředněji zaznamenává ráz i kolorit doby, nezkrášlený zatím*

vzpomínkami“.⁷ Své předchozí dělení ještě doplňuje o případy, kdy paměti píšící aktivní spisovatelé.

1.3.3 Dělení podle Válka

Vlastimil Válek (1984) doplňuje dělení Trzynadlowského a Kardina o další čtyři typy pamětí, které se objevují jedinečným způsobem v českém memoárovém materiálu 20. století:

1. Typ pamětí zastoupený v české literatuře Paměťmi babičky Kavalírové. Podle Válka je to „řada listů z rodinné kroniky, určených potomkům, v nichž pamětnice, prostá žena z lidu, píšící dialektem, zachycuje život a dobu a uchovává tak obraz epochy příštím pokolením“.⁸
2. Typ pamětí složených z fejetonů, které vycházejí v časopisech a jsou psané reportážní formou, tzv. reportáže o minulosti.
3. Typ sborníkový, ve kterých několik pamětníků vzpomíná na jednu osobnost a dílo pak sceluje výběr redaktora.
4. Typ interview, tedy spolupráce pamětníka a spisovatele.

1.3.4 Dělení podle Slovníku literární teorie

Slovník literární teorie podrobnější dělení pamětí neobsahuje, pouze upozorňuje (stejně jako Trzynadlowski) na plynulý přechod mezi autobiografií a paměťmi. Paměťem přisuzuje (narozdíl od autobiografie) nesyžetový charakter.

---

⁷ VÁLEK, V.: *K specifčnosti memoárové literatury*. Universita J. E. Purkyně v Brně, 1984, s. 39.

⁸ VÁLEK, V.: *K specifčnosti memoárové literatury*. Universita J. E. Purkyně v Brně, 1984, s. 37.

1.3.5 Dělení podle Encyklopedie literárních žánrů

V souvislosti s Trzynadlowského dělením se zastavíme u dělení memoárů, které nabízí Encyklopedie literárních žánrů (2002). Helena Kupcová rozděluje paměti ze dvou hledisek. Podle vztahu k realitě paměti dělí na autentické a fiktivní. Podle pojetí vyděluje paměti monografické (tvůrce – život – dílo), panoramatické (historické souvislosti), paměti zbeletrizované a mozaikovitě (vzpomínky).

Rozdělení pamětí z hlediska pojetí se tedy vzdáleně blíží dělení, které nabízí Trzynadlowski. Encyklopedie staví panoramatické paměti vedle monografických, zatímco Trzynadlowski je uvádí jako jejich podmnožinu. Větší rozdíl je však ve vnímání pojmu vzpomínky. Kupcová vzpomínky charakterizuje jako „*texty obsahově marginálnější či fragmentární*“.⁹ a v pojetí encyklopedie fungují jako synonymum pro mozaikovitě paměti. V tom se liší od Trzynadlowského, který používá vzpomínky a paměti jako zastupitelné pojmy. Encyklopedie literárních žánrů shrnuje paměti, vzpomínky, deník a autobiografii pod širší označení memoáry.

Co se týče kompoziční stránky memoárů, všechny zmíněné prameny se shodují v základním dělení na autobiografii, deník a paměti. Rozdíly najdeme v podrobnějším dělení pamětí. Problém vyvstává v případě pojmu vzpomínky, kdy se pohledy jednotlivých badatelů evidentně liší. Dalším úskalím třídění memoárů je memoárový materiál jednotlivých národů, což ukazuje i nutnost dodatečných dělení v kritických poznámkách Vlastimila Válka k dělení podle Trzynadlowského a Kardina. Důležité je tedy neopomínat existenci specifických typů memoárů jednotlivých národů.

---

⁹ MOCNÁ, D., PETERKA, J. a kol.: *Encyklopedie literárních žánrů*. Paseka, Praha 2002, s. 437.

1.4 Další hlediska hodnocení memoárů

V úvodu této práce jsme podle několika zdrojů vymezili pojem „memoáry“. Nyní se podíváme na tento specifický žánr z pohledu autora a čtenáře a zkusíme postihnout dvě důležité kategorie, a to kategorii pravdivosti a času. Na závěr této kapitoly se pozastavíme nad epickým charakterem memoárů.

1.4.1 Hodnocení podle role autora

Jak ještě doložíme, memoárová literatura s sebou nese mnohá specifika, tvořená především nesnadnou žánrovou zařaditelností. Specifické rysy se však nevyskytují pouze na pozadí žánrového zařazení. Vlastimil Válek (1984) se zaměřil na funkci autora memoárů a nahlíží na jeho význam z pohledu V. Kardina. Uvidíme, že autor má v memoárech velice významné postavení.

Oba badatelé vnímají specifičnost, kterou do memoárů vnáší postavení autora-hrdiny. Válek cituje Kardinova slova: „*Autor zároveň vypráví o svém hrdinovi i o sobě a píšící současně vystupuje i jako hrdina vlastního vyprávění*“.¹⁰ Kardin také mluví o tom, že autor je při výběru hrdiny ovlivněn společností. Skrze hrdinu autor nepřímou či přímo projevuje své politické a společenské názory. Důležitá je podle Kardina přítomnost tzv. „druhého hrdiny“, kterým je sám autor. Kardin jeho roli vysvětluje následovně: „*Jeho úloha je stejně důležitá jako úloha hrdiny prvního, on zasahuje do děje, může mít ve vyprávění různé místo, řešit různé úlohy. Nikdy není pasivní. Bez něho, schopného přemýšlet, vybírat, zvažovat, není možno memoáry sestavit, informace o minulost zůstanou jen kupou faktů a citátů. On je počátek oduševnění, které dá život materiálu, dosud trpně ležícímu*“.¹¹

Role autora v některých případech (především u pamětí, vzpomínek) úzce souvisí s pohnutkami, které vedou k napsání memoárů, a také s jejich zacílením.

---

¹⁰ VÁLEK, V.: *K specifičnosti memoárové literatury*. Universita J. E. Purkyně v Brně, 1984, s. 38.

¹¹ VÁLEK, V.: *K specifičnosti memoárové literatury*. Universita J. E. Purkyně v Brně, 1984, s. 40.

Tento fakt postihuje i V. Kardin. „*Mnohostrannost memoáristiky zdůvodňuje tím, že vzpomínky píší lidé nejrůznějšího povolání, vzdělání, společenského zařazení i kulturní úrovně a že také cíle autorů jsou rozličné*“.¹²

Na pohnutky vedoucí k napsání memoárů se lze dívat různě. Zajímavé je hledisko PhDr. Jindřicha Garčice, které bylo prezentováno na 10. ročníku odborné konference Olomoucké knihovny Paměti – způsob zobrazení skutečnosti. Garčic memoáry dělí do skupin podle typů motivů, které stojí u zrodu pamětí. Mezi sedm pohnutek, které mohou vést k napsání memoárů, patří osobní ješitnost autora, vylepšení svého vlastního obrazu, obrana jiných osob a jejich činů, oslava jiných osob a jejich činů, snaha utvářet osobnost čtenáře, dokumentace proběhlých událostí, dosažení komerčního efektu. Celou problematiku shrnuje následovně: „*Pro naše zamýšlení nad touto problematikou není při tom vůbec důležité, jaké motivy konkrétním autorům v konkrétních příkladech podkládáme, ale důležitý je obecnější poznatek o tom, že tvorba pamětí je podstatně poznamenána subjektivním faktorem, že líčené události jsou vždy viděny optikou ovlivněnou subjektivním zaměřením autora, který někdy neúmyslně, jindy zcela záměrně přizpůsobuje charakter líčených událostí svému pohledu*“.¹³

V případě pojednání o roli autora, je nezbytné, abychom se zastavili u formy, kterou své paměti píše. Jako nejlogičtější se samozřejmě nabízí typ ich-formy. Kardin dokonce v případě memoárů uvádí ich-formu jako jedinou možnou. Válek s ním nesouhlasí a uvádí výjimky. Použití třetí osoby dokazuje na memoárech Anny Třesohlavé (*Z naší rodinné kroniky*, 1962) a vysvětluje ho „*ostychem prostého člověka vyprávět, co sám zažil, takovým způsobem, aby zdůrazňoval neustále své já. Není to tedy stylizace, ale východisko, které umožňuje autorce zbavit se studu a být co nejobjektivnější*“.¹⁴ Spolu s tímto uvádí i fenomén autocenzury, „*kteřá pamětníka omezuje při zpodobování některých intimních a důvěrných událostí*“.¹⁵

---

¹²VÁLEK, V.: *K specifčnosti memoárové literatury*. Universita J. E. Purkyně v Brně, 1984, s. 38.

¹³GARČIC, J.: *Memoárová literatura jako jedna z forem přetváření světa*. [online]. [cit. 26. listopadu 2001] Dostupné na WWW: <<http://www.vkol.cz/konf/01ref01.htm>>.

¹⁴VÁLEK, V.: *K specifčnosti memoárové literatury*. Universita J. E. Purkyně v Brně, 1984, s. 43.

¹⁵VÁLEK, V.: *K specifčnosti memoárové literatury*. Universita J. E. Purkyně v Brně, 1984, s. 46.

Faktem zůstává, že v případě memoárů autor nemůže zobrazovat nic, co by sám nevěděl, je tedy vševědoucím vypravěčem, který veden fakty, zobrazuje to, co prožil.

Nesmíme také zapomenout přihlídnout k tomu, jak vysoká je autorova znalost historických faktů a jeho schopnost vytvořit literární dílo, stejně jako je třeba vzít v úvahu podmínky, ve kterých memoáry vznikaly.

1.4.2 Hodnocení podle role čtenáře

Pro postoj autora je velice důležitý charakter publika, pro které paměti píše (v případě, že jsou primárně psány pro publikum). Zvolený okruh čtenářů úzce souvisí s výběrem žánru. Válek (1984) uvádí jako příklad Ladovy vzpomínky z dětství, kde je použita forma pohádky, která svou srozumitelností vyhovuje malým čtenářům.

Válek ve své publikaci polemizuje s Kardinem nad přístupem čtenáře k memoárům. Narozdíl od Kardina, který tvrdí, že memoáry jsou ve čtenářském vědomí v opozici proti umělecké literatuře, Válek zastává názor, že „jsou čtenářem chápány také v rámci umělecké literatury, jako její součást nebo pomezí oblast, nikoli tedy jako protipól k beletrii“.¹⁶ Jako důkaz uvádí snahu pamětníků beletrizovat svá díla a tím se čtenářům přiblížit.

V souvislosti se čtenářem Válek (1984) uvažuje o výtvarné stránce memoárů a zmiňuje doplňování paměti různými dokumenty (fotografiemi, kresbami). Tyto přílohy mají za úkol podpořit hodnověrnost a svědeckost díla.

1.4.3 Hodnocení podle kritéria pravdivosti

Na tomto místě se zastavíme u kategorie pravdivosti, která je v případě memoárů velmi specifická. Válek upozorňuje na fakt, že „napětí mezi non-fikcí a výmyslem probíhá v memoárovém díle zcela jinak než v díle uměleckém; je mezi nimi hranice a nelze obě tyto složky směřovat“.¹⁷ V memoárové literatuře tedy vnímatel přijímá

---

¹⁶VÁLEK, V.: *K specifčnosti memoárové literatury*. Universita J. E. Purkyně v Brně, 1984, s. 40.

¹⁷VÁLEK, V.: *K specifčnosti memoárové literatury*. Universita J. E. Purkyně v Brně, 1984, s. 32.

subjektivní interpretaci, ale nepřipouští fikci jako základ memoárového díla. Jako příklad Válek opět využívá Ladovy vzpomínky, kde se vyskytují dvě roviny různé povahy. Jedna podává věcné informace a druhá přináší fikci. Dílo je pak nutné hodnotit ze dvou hledisek. Jako dílo literatury krásné a zároveň jako dílo dokumentární. O problematice žánrového zařazení bude řeč v samostatné kapitole 1.5.

Válek (1984) na tomto místě opět polemizuje s V. Kardinem. Pro Kardina je pravdivost tím nejdůležitějším kritériem, podle kterého soudí memoárová díla. Válek tento postoj kritizuje: „*Kardin vidí v memoárech jen autentický historický dokument – a to je ovšem příliš jednostranný pohled. Tato jednostrannost nejednou Kardina ovlivňuje a omezuje jemnost jeho pohledu na uměleckou stránku memoárové literatury, na memoáry jako dílo slovesné*“.¹⁸ Válek vysvětluje existenci různých stupňů pravdivosti. Na jedné straně stojí díla, ve kterých převažuje faktografičnost, na straně druhé díla, která inklinují k literatuře umělecké nebo jiným oblastem. K této problematice ještě dodává: „*Memoárová literatura není výlučně literaturou dokumentární, nesupluje dokument. Je třeba počítat také s mezerovitostí lidské paměti, která všechna fakta neudrží a ta, která uchová, z části interpretuje po svém, tj. zkrácené subjektivním pohledem. Najdeme proto často případy, kdy v detailech sice dochází k nepřesnostem, ale paměti dobře vystihují ducha a rytmus doby*“.¹⁹

Jindřich Garčic (2001) bere v úvahu ještě jedno hledisko, a to ověřitelnost pravdivosti. Problém v případě ověřitelnosti pravdivosti samozřejmě vyvstává u děl, pro která neexistují protějšky, popř. jiné informační zdroje, se kterými by se dala porovnat.

1.4.4 Kategorie času

Otázka časových rovin je v případě memoárové literatury velice zajímavá. Do každých pamětí se promítají nejméně tři časové roviny, a to čas dění (čas, kdy pamětník události prožíval), čas vyprávění (zpracování) a čas vnímání (čtení) pamětí čtenářem. Důležitá je přítomnost tzv. mezičasového faktoru, vzniklého mezi časem dění a vyprávění. Válek (1984) charakterizuje roli mezičasového faktoru takto: „*Memoáry,*

---

¹⁸VÁLEK, V.: *K specifčnosti memoárové literatury*. Universita J. E. Purkyně v Brně, 1984, s. 38.

¹⁹VÁLEK, V.: *K specifčnosti memoárové literatury*. Universita J. E. Purkyně v Brně, 1984, s. 40.

stejně jako ostatní díla dokumentární literatury, zachycují skutečné události prožité pamětníkem ovšem s určitým časovým odstupem (tzv. mezičasovým faktorem); tento časový odstup nemusí být pro ostatní žánry dokumentární literatury určující. Mezičasový faktor se podílí především na zkreslení dějů a jejich subjektivní interpretaci. Zorný úhel, osobní vidění prožitého, životní zkušenost ovlivňují výběr faktů a určují jejich hierarchii“.²⁰

V případě memoárů je potřeba k fungování časových rovin přihlížet, protože se výrazně podílejí na celkovém vyznění memoárového díla.

1.4.5 Epický charakter memoárů

Již pojem memoáry napovídá, že díla spadající do tohoto okruhu jsou spojena s minulostí, zachycují minulost. Podle způsobu zachycení se potom dále třídí do jednotlivých žánrů. Zdá se tedy zbytečné zmiňovat epickou povahu memoárů, neboť vyprávění o minulosti si ke svému zobrazení epiku žádá. Přesto Válek (1984) upozorňuje na výjimky, které uvádí literární teoretička Zdeňka Havránková ve své stati Memoárový žánr a jeho místo v literární teorii: „*V současné české memoárové literatuře ustupuje epika v některých pamětech do pozadí, zejména tam, kde se středem vzpomínek nestává popis událostí zachycených v časovém sledu, ale rozbor názorů, uměleckých a politických bojů, kde je primární snaha po vystižení atmosféry doby*“.²¹ Dále Havránková mluví o typu pamětnické črty, která se svým charakterem blíží spíše zachycování dojmu než epickému obrazu.

---

²⁰VÁLEK, V.: *K specifčnosti memoárové literatury*. Universita J. E. Purkyně v Brně, 1984, s. 76.

²¹VÁLEK, V.: *K specifčnosti memoárové literatury*. Universita J. E. Purkyně v Brně, 1984, s. 56.

1.5 Žánrové zařazení memoárové literatury

Předmětem této kapitoly je otázka zařazení memoárové literatury do žánru. Odborná literatura obvykle zařazuje memoáry mezi literaturu dokumentární, ale uvádí i styčné plochy s dalšími literárními žánry, především s žánry literatury umělecké. Největší prostor této problematice věnoval Vlastimil Válek (1984). Válek kromě svých úvah vychází z odborných statí Zdeňky Havrákové a zkoumá přístup V. Kardina.

1.5.1 Vztah memoárové literatury k literatuře dokumentární

Vztah memoárové literatury k literatuře dokumentární je evidentní již z toho, že základem memoárové literatury je práce s dokumentem (např. se zápisky, deníky, korespondencí). Důležité je však pojmenovat specifikum, kterým se memoárová literatura vyznačuje. Výstižně tuto problematiku postihuje Vlastimil Válek. Předkládá, že memoárová literatura „*vždy svou podstatou tkví v literatuře dokumentární a tvoří specifickou relativně samostatnou složku této literatury, protože konkrétním událostem je propůjčen subjektivní pohled pisatelův, který skutečnost přibližuje a zdůvěřňuje; pravda objektivní se tu mísí s pravdou subjektivní*“.²² Právě autorova subjektivita je hlavním znakem, který odlišuje literaturu memoárovou od literatury faktu. Přes veškerou snahu některých autorů o maximální objektivitu se subjektivnímu zabarvení v případě zpracovávání pamětí nelze vyhnout. Válek tento rozpor označuje jako „*soupeření mezi fiktivní a non-fiktivní literaturou a tím i o způsob práce s fakty*“.²³ Bez autorovy subjektivity by se tedy memoárová literatura v podstatě rovnala literatuře dokumentární. Jak však dále uvidíme, je vztah memoárů k literatuře umělecké velice blízký. Proto je nutné zkoumat ji z obou hledisek a nezaměňovat ji s historickými studii.

Právě opomíjení autorovy subjektivity Válek vyčítá těm odborníkům, kteří považují memoáry především za pramen k poznání doby a vše subjektivní pokládají za nepatřičné. Z jejich pohledu by paměti suplovaly odborné historické pojednání a jejich okruh by byl tímto kritériem historické věrnosti maximálně zredukován.

---

²²VÁLEK, V.: *K specifčnosti memoárové literatury*. Universita J. E. Purkyně v Brně, 1984, s. 65.

²³VÁLEK, V.: *K specifčnosti memoárové literatury*. Universita J. E. Purkyně v Brně, 1984, s. 66.

Společné rysy dokumentární a memoárové literatury

Je tedy důležité pozastavit se nad tím, které složky spojují memoárovou literaturu s literaturou dokumentární. Válek (1984) uvádí pět základních rysů, a to obsahovou stránku memoárů, faktografičnost, autenticitu, svědeckost a nefiktivnost zobrazovaného.

Dále Válek hovoří o formálních znacích, kterými se memoáry vztahují k dokumentární literatuře. Řadí mezi ně protokolární způsob zaznamenávání faktů (např. zaznamenávání času, místa, konkrétních jmen) a zařazování dokladového materiálu (např. křestní list, vysvědčení, fotografie). Taková příloha má za úkol podtrhnout dokumentární vyznění díla.

Kromě výše zmíněných formálních znaků se na utváření charakteru memoárového díla podílí i kompozice, která je nejčastěji založena na chronologické posloupnosti. Jejím použitím autor kromě větší věrohodnosti výrazně podporuje i dokumentární ráz pamětí. „*Dodržování tohoto způsobu kompozice neumožňuje ovšem autorovi gradaci vyprávění, seskupování dějů do esteticky působivých řad – a tím vším je podporován dokumentární charakter sdělení*“.²⁴

---

²⁴VÁLEK, V.: *K specifčnosti memoárové literatury*. Universita J. E. Purkyně v Brně, 1984, s. 77.

Vzpomínkový sborník

Nejvíce rysů typických pro dokumentární literaturu nachází Válek (1984) ve vzpomínkovém sborníku. Definuje jej takto: „*Vzpomínkový sborník koresponduje s dokumentární literaturou jednak tím, že je souhrnem materiálů zaměřených k jedné osobě nebo události a má tak „pramenný“ charakter, jednak tím, že bývá uspořádán a komentován odborníkem, který se snaží vyprávění pamětníků verifikovat; tím je posilována dokumentární složka sborníku*“.²⁵

Rozlišuje dva typy vzpomínkových sborníků, sborník víceautorský a jednoautorský. Tím, že vzpomínkový víceautorský sborník nabízí pohled několika lidí najednou, snižuje procento výskytu subjektivní interpretace. Jeho výhody spočívají v možnosti uspořádat materiál, opravit chyby, připojit závěrečnou studii, popřípadě kritický komentář. Nevýhoda ovšem spočívá v nebezpečí zkreslení nebo posunu smyslu výpovědí. Válek řadí vzpomínkový sborník výhradně do oblasti dokumentární literatury: „*Hranici mezi literaturou dokumentární a literaturou krásnou tento typ pamětí nepřekračuje nebo ji překračuje jen zcela ojedinele*“.²⁶

1.5.2 Vztah memoárové literatury k publicistice

Vlastimil Válek (1984) se v případě vztahu memoárů k publicistice pozastavuje především nad vztahem memoárové literatury k fejetonu.

V kapitole, která pojednávala o třídění memoárů, byl zmíněn typ pamětí složených z fejetonů. Právě na tomto typu lze celkem přehledně doložit vztah pamětí a publicistiky. Válek cituje ze stati Reportáž jako literární druh Miloslava Noska: „*Jde o vzpomínky, které souvisejí s publicistikou už tím, že jsou psány jako vzpomínkový fejeton pro noviny, a podřizují se proto do značné míry rozsahem, způsobem vyprávění i formou sdělení pravidlům platným pro novinářskou prózu*“.²⁷

---

²⁵VÁLEK, V.: *K specifčnosti memoárové literatury*. Universita J. E. Purkyně v Brně, 1984, s. 73.

²⁶VÁLEK, V.: *K specifčnosti memoárové literatury*. Universita J. E. Purkyně v Brně, 1984, s. 75.

²⁷VÁLEK, V.: *K specifčnosti memoárové literatury*. Universita J. E. Purkyně v Brně, 1984, s. 71.

1.5.3 Vztah memoárové literatury k literatuře krásné

Jak jsme již několikrát uvedli, většina žánrů memoárové literatury vykazuje rysy literatury umělecké. Zbývá tedy vymezit výrazové prostředky, které jsou jim společné. Zdeňka Havránková (Válek, 1984) uvádí tři hlavní společné výrazové prostředky:

1. prolínání objektivní a umělecké pravdy
2. vztah časové perspektivy vypravěče k časové perspektivě hrdiny (neboli času vyprávění k času dění, z čehož vyplývá, že fakta hrdinou prožítá a vypravěčem vyprávěná nejsou plně totožná)
3. způsob a stupeň sebevyjádření

Kromě společných znaků musíme vymezit i ty, kterými se od sebe memoárová a krásná literatura odlišuje. Do charakteristických znaků memoárové literatury jsme v předchozí kapitole zařadili nefiktivnost. Literatura krásná je však založena především na práci s fikcí. Právě vztah faktu a fiktivnosti vytváří specifičnost, kterou s sebou memoárová literatura (ve většině svých žánrů) nese. Zde se nacházíme na hranici mezi krásnou a dokumentární literaturou. Vlastimil Válek vymezuje pravidla pro existenci této hranice následovně: „*Autor nemůže odporovat reálným faktům nebo je vědomě zkreslovat či přeskupovat; paměti nesmějí ztratit základní charakter dokumentární literatury. Jestliže se tak stane, přestává být dílo dílem memoárovým a včleňuje se do kontextu literatury krásné – je potom také v tomto kontextu chápáno a posuzováno*“.²⁸

Beletrizace

S pojmem beletrizace jsme se již setkali v kapitole o rozdělení memoárů. Trzynadlowski ve svém dělení uváděl zbeletrizované paměti.

Beletrizování charakterizujeme jako „*využívání prostředků příznačných pro literaturu uměleckou v literatuře memoárové*“.²⁹ K beletrizování dochází zejména z důvodu posílení estetické funkce. Válek uvádí dva směry, kterými se memoáry přibližují k literatuře krásné.

---

²⁸VÁLEK, V.: *K specifičnosti memoárové literatury*. Universita J. E. Purkyně v Brně, 1984, s. 81.

²⁹VÁLEK, V.: *K specifičnosti memoárové literatury*. Universita J. E. Purkyně v Brně, 1984, s. 81.

Jako první uvádí beletrizaci pomocí kompozice. Základem tohoto postupu je používání kompozice typické pro díla krásné literatury. Autor „*ruší např. časový sled událostí, do proudu minulého času vkládá děje přítomné, jednotlivé události exponuje v přerývkách apod.*“³⁰ Je však potřeba dát pozor na deformaci skutečnosti. Rozlišujeme stylizaci dobrou a stylizaci špatnou. Tzv. dobrou stylizací nefalšujeme skutečnost, pouze se jejím prostřednictvím snažíme o lepší pochopení zobrazovaného. Dalším úskalím, kterému se autor musí vyvarovat, je transformace díla do fiktivní roviny.

V druhém případě se jedná o tzv. beletrizaci pomocí stylu, o beletrizaci detailem. Tento případ nastává „*když celek – chronologický sled událostí, jejich popis atd. – odpovídá věrně skutečnosti, ale autor stylizuje některé jednotlivosti, používá slohových prostředků vlastních literatuře krásné. Zaměřuje se tedy nejen na obsah sdělení, ale také na jeho formu.*“³¹ Běžná je samozřejmě kombinace obou případů.

Základní otázkou, která v problematice vztahu memoárů ke krásné literatuře vyvstává, je způsob, jakým jednotlivé žánry memoárové literatury používají prostředky literatury krásné. Válek se podrobněji zabývá korespondencí, vzpomínkovým sborníkem, deníkem na jedné straně a paměťmi a vzpomínkami na straně druhé.

Dopis, vzpomínkový sborník a deník nevykazují mnoho znaků krásné literatury. Také Trzynadlowski označil korespondenci jako okrajový typ a Válek dopisům přisuzuje dokonce antibeletizační charakter a jako hlavní funkci udává funkci sdělnou a dokumentární. Podobně se staví i ke vzpomínkovému sborníku a deníku. U těchto žánrů se tedy stylizace příliš často neobjevuje.

Jinak je tomu u pamětí a vzpomínek. Podle Válka „*je tomu tak proto, že se na rozdíl od korespondence nebo deníku nejvíce obsahem, tvarem i způsobem zpracování přibližují některým epickým žánrům literatury krásné, že o minulosti je v nich vyprávěno (působí tu tedy jiný čas než v korespondenci nebo deníku), že autor má od ní větší odstup, který mu umožňuje kombinovat, dodatečně s nadhledem hodnotit, překlenout mezery v paměti konstrukcí skutečnosti.*“³²

---

³⁰VÁLEK, V.: *K specifčnosti memoárové literatury*. Universita J. E. Purkyně v Brně, 1984, s. 81.

³¹VÁLEK, V.: *K specifčnosti memoárové literatury*. Universita J. E. Purkyně v Brně, 1984, s. 82.

³²VÁLEK, V.: *K specifčnosti memoárové literatury*. Universita J. E. Purkyně v Brně, 1984, s. 85.

2 PRAKTICKÁ ČÁST

Cílem praktické části diplomové práce je dokumentovat zmínky o jinojazyčných autorech a jejich tvorbě. Naši pozornost soustředíme na pasáže týkající se spisovatelů a filosofů. Četnost výskytu indikovaných partií je ve zkoumaných pramenech různá a i jejich rozsah se v jednotlivých dílech liší. Například J. V. Frič věnuje některým autorům (Kraszewskému, Slowackému a Někrasovovi) ve svých Pamětech samostatné kapitoly monografické povahy. Na příslušné pasáže upozorníme pouze čísly stránek a nebudeme je přetiskovat, protože naše práce by tím neúměrně narostla. Příslušné autory ovšem evidujeme v celkovém přehledu recipovaných spisovatelů a děl, takže výsledná proporce není nijak zkreslena. Odborný zájemce o ruskou či polskou literaturu si jistě může podle naší citace Fričovy monografické kapitoly dohledat.

Ve zkoumaných materiálech se oproti rozsáhlým monografickým statím J. V. Friče setkáváme s dílem F. J. Šumavského, který ve svých pamětech jinojazyčné literatury nezachycuje. Absence odkazů na světovou literaturu nemusí nutně znamenat nulovou recepci těchto kultur.

Každému studovanému dílu věnujeme samostatnou podkapitolu, v níž nalezené odkazy třídíme do tabulek. Dílo F. J. Šumavského není zahrnuto pro absenci hledaných odkazů.

V tabulkách uvádíme vždy v prvním sloupci jméno autora se základními životopisnými údaji. V druhém sloupci je uvedena strana příslušného díla, na které se zmínka nachází. Ve sloupci třetím je zachycen časový údaj, k němuž se zmínka vztahuje. V posledním sloupci je zmínka nebo její část citována.

2.1 Josef Václav Frič – Paměti I

(1829 – 1890)

autor	strana	období	citace
Adelung J. Ch. (1732 – 1806) autor významného německého slovníku +Linde	112	1843	Byla to stručná předmluva k ohromnému, učenému dílu, které dosud ve skromných zárodcích, ještě nehotové rozkládalo se před ním v pěti hromádkách na stole. Bude to prý pro slavný výbor Matice české nějaké překvapení, až s ukončeným svým arcidílem poputuje do Prahy a vyklopí tam plný trakař před vraty Národního musea! Po chvíli vzpomněl si ještě na maličkost a odběhl zase, načež objevil se s celým Jungmannem, Lindem i Adelugem ve dveřích. Přisedl k nám po druhé a nyní to vzal doopravdy.
+Herder	116	1843	Na tamějším noclehu dostali jsem se také s jakýmsi zbedněným odrodilcem ponejprv do prudké hádky; vytasili jsme se naň spojenou silou s celým arsenálem svých napřed promyšlených argumentů na obranu svých vlasteneckých názorův, a poněvadž nafouklý ten tupič naší národnosti a dobrovolný vychloubač našich nepřátel nevěděl ani, kdo to jest Adelung – aniž znal Herdera , byli jsme s ním brzy hotovi.
Angely L. (1787 – 1835) německý autor vaudevillů + Scribe	234	1846	Odpůldne téhož dne odebral jsem se k rozhodné zkoušce a zadeklamoval řediteli, usmívajícímu se dosti vlídně, „Sein oder nicht sein“! s takovým pathosem, že si šňupnul a řekl: „So, mein lieber Lanil, es wird schon gehen, üben Sie sich nur recht fleissig“ – načež mne ujistil, že mne tedy od prvního září angažuje s 4 toлары měsíčně, pro počátek ovšem jen pro episodní úložky, při čemž musel jsem vždy ve sboru spolupůsobiti, a den nato poslal mi první úlohu, asi 7 slov, hloupého Michla ve frašce „Der Schlosser und Strumpfwirker“. Vystoupil jsem v úloze té s takovým úspěchem, že stržil jsem potlesk, než jsme hubu otevřel, poněvadž jsem si byl vlasy zčechlal do tváře, ale na neštěstí nebylo v mé úloze jen několik slov. Hráli jsme napotom ještě, pokud se pamatuji, Řemeslnickou merendu (Angely), Raupachovy Podlouníky a jeden kus, v němž jsem se lesem honil za postřelenou opicí, kteráž pak v mé náruči krásnou svou duši vydechla. Krom toho účinkoval jsem dosti silným svým hlasem v operách: Bílá paní, Car a tesař a trvám v Zampě. Řediteli, bych se mu zavděčil, dělal jsem sekretáře a pomáhal mu při jakési loterii, kterouž si také chtěl přilákat a zabezpečit abonenty, psáti numera, které nikdo nebyl s to napodobiti, neboť v celém „Einiges“ nedovedl nikdo tvořiti mým vlastním jen zdáli podobné klikyháky!
Aristoteles (384–322 př.n.l.) řecký filosof	219	2. 6. 1846	Škola, profesori, celý svět se mi hnusí! Hrozná boje s tím světem a s těmi dotěravými ideály! – Straší mne Goethe , Shakespeare , Byron – a i ten starý Aristoteles !

+Goethe +Shakespeare + Byron			
Béranger J. P. de (1780 – 1857) francouzský básník	271	1847	V jednom ze svých dopisů Janovi nalézám popis podkrovní své komůrky pařížské, za niž neplatil jsem sice než 9 franků, totiž třetinu měsíčních svých důchodů, jež byla však pro básníka dle Bérangerovy tradice jakoby stvořena.
	286	srpen 1847	Poobědvali jsme tam spolu radostně rozmlouvajíce o všech nás výhradně zajímavých předmětech a naslouchali též pozorně zpěvu jeho choti, jež jsouc pravou, typickou dcerou pařížského lidu přednášela nám s ohněm i gráci nejoblíbenější chansonsy Bérangerovy , – a když naše trojice spustila i naše národní a vlastenecké písně, na př. Husitskou, Podskalskou, Bělohorskou atd., tu překvapila nás i úchvatným přednesem Marseillaisy.
Boccaccio G. (1313 – 1375) italský spisovatel + Dante	343	březen 1848	Hned v čele (průvodu) Mikovec-Lumír vedle staroněmeckého barda, jehož v tuří kůži na plecích představoval stavitel Kranner. Nejnápadnější byl mezi všemi Dante -Mánes frapantní podobou a vážným svým pohledem. František Thun vykračoval si tam jako Pavel Rubens, jemuž byl dosti podoben. Mně tam po důkladné poradě s Mikovcem, jenž se ale Němcům musel na to teprv dušovati, že spisovatel „Májového snu“ jest totožným s Hynkem, nejmladším synem Jiřího z Poděbrad, dovoleno objeviti se v hávu královského syna-básníka. Kráčel jsem v páru s Boccaciem -J. J. Kollárem, jenž držel v ruce staré, skvostně vázané vydání Decameronu. Škrétu, Hollara, Brandla i Reinera představovali čeští žáci akademie. Skvěl se tam však i Walter von der Vogelweide, polo rytíř, polo troubadour, jehož zosobňoval německý básník smutné postavy Hansgirk, – z ostatních vím, že účastnili se ještě dr. Ambros, spisovatel Hickel, kritik Breyer, vesměs bližší přátelé Mikovcovi, a ovšem i sám ředitel akademie Ruben.
Bod'anskij O. M. (1808 – 1877) ruský slavista	86	40. léta	Utěšenější upomínkou jest mi každým pádem první návštěva Štúrova v Praze, jenž sešel se tu, trvám, s Bod'anskim , který bydlel u Staňků. A když potom Bod'anskij , duše rovněž měkká jak ohnivá, zanotoval své dumky maloruské plné unylosti a neobyčejných vnad melodických, tu se nám všem oči zarosily, a srdce mé naplnilo se nikdy nedoznanou, znepokojující touhou poznati a obsáhnouti veškerý ten vynořující se svět slovanský, k němuž nutno přilnouti a plným žářem zplanouti.
Börne K. L. (1786 – 1837) německý básník, představitel Mladého Německa + Lenau + Hugo	252	září 1846	Mnohem více získal jsem ze svého obcování s dr. Ehrenbaumem pro jeho znalost v obvodu krásné literatury vůbec, i seznámil mne vlastně první na př. s Börnem a Lenauem , ano i s Viktorem Hugem .

+ Heine + Meissner + Schiller + Goethe	268	prosinec 1846	Nicméně stiskli jsme si (s Ehrebaumem) při rozchodu vřele ruku, záviděl mi skoro, že odjíždím do Paříže, pro kterýž, jak tehdy všichni Němci ze školy Börnovy , nemálo horoval, dávaje mi všeliké užitečné pokyny, jak bych se tam měl k všestrannému prospěchu svému nejlépe otáčet. Prohodil též, že bych mohl učinit snad i návštěvu tehdy již postonávajícímu Heinovi , avšak dodal hned, že více nikoho básníku mu jinak přátelskému neodporučí, když byl následkem své poslední rekomandace, s níž byl poslal k němu dvě zvědavé Angličanky, jimž byl tlumočil Buch der Lieder a rozkošnou Harzreise, obdržel mrzutý dopis, to s jedinou otázkou: „Bin ich denn ein reissendes Tier oder sonst ein Jahrmarktskuriosum, dass Sie mir solche Zuschauer auf den Hals schicken?“ Řádky takto dopáleného byly mi pokynem, abych Heineho svým komplimentem ušetřil, nicméně přepadla mne později trochu závistná lítost při zprávě, jak se ještě dvě léta později dovedl Meissner , autor Žižky , v důvěru největšího toho po Schillerovi a Goethovi básníka německého vlouditi.
+ Goethe + Schiller	298	1847	Toto zaspání a promeškání ranního odjezdu poskytlo mně však zatím příležitost projít se za dne Frankfurtem a složit hold rodnému domku Goethovu , načež jsem se ještě do židovské čtvrti dal dovésti, kdež poznamenán deskou dům, kde se Börne byl narodil. Také v Marburku mohl jsem mezi přepřaháním koní zaskočiti do světničky, v níž byl Schiller spatřil světlo boží.
Bowring J. (1792 – 1872) anglický státník, spisovatel a překladatel	265/ 266	1846	Mezitím, co konal jsem zvolna přípravy k svému odjezdu z Londýna do Paříže, byloť mi ještě asi čtrnácte dní na výplatu viatika čekati, takže nebylo mi lze práce své v továrně zanechati, pomyslil jsem v svůj i v naší snad věci prospěch na návštěvu u slavného příznivce Slovanů a tlumočnicka českých básní Bowringa , jež obýval vskutku panský dům blíže Westminsteru č. 1 Queenssquare. Přijal mne sice dosti vlídně, ale přec mu nešlo jaksi na mysl, co mu vlastně chci, když tehdy již do studií asijských jazyků zabrán připravoval se k nastoupení státní služby, myslím, že dokonce v Číně. Přirozeno, že se tudíž už pramálo staral i o další úkazy vývoje naší krásné literatury, ač bych jej byl tak rád seznámil s Máchovým Májem a přiměl k anglickému téže básně převodu. Představiv se mu co nastávající dramatický spisovatel český, nebyl jsem tak šťasten vzbuditi jeho pozornost ani pro naše snahy národní, ani pro svou osobu; předstíraje, že jest pracemi a starostmi všeho druhu příliš zahrnut, než aby mi mohl častěji sluchu přát, byl patrně rád, že jsem mu po nejkratší rozmluvě pěkně poroučel, při kteréž příležitosti vručil jsem mu ještě exemplář svého „Kochana Ratiborského“ na památku, a pokloniv se i vzdychnuv si zhluboka ubíral jsem si o jednu krátkou ilusi chudší zase domů.
Bürger G. A. německý básník	65	40. léta	Tím způsobem četli jsme tedy ve škole i doma nebo na procházkách vždy jen to, co náhodou, úkradkem přišlo

+ Spiess + Delarosa			komu z knihoven domácích do rukou nebo od antikvářů, což jsme si potom vzájemně půjčovali. Bürger, Spiess, Delarosa měli mezi námi nejvíce ctitelův, ač sám držel jsem se hlavně prvního aniž bych byl jediný román krve a hrůzy, v němž strašili duchové, do konce přečetl.
+ Goethe + Schiller + Tasso + Dante + Shakespeare	90	1843	I o povolání básníka rozhovořil jsem se v tom smyslu, že má být věstcem budoucnosti a vychovatelem lidu. Volím takovým být, neznaje vhodnějšího a vznešenějšího povolání. Básník má z jinochů tvořit muže:, musí být vždy odhodlán štěstí své obětovati, snášeti a trpěti. Dráha ta však nesnadná, kdo není povolán, nechť raději záhy opustí tu stezku trním posetou. Nejsvětější bol, když naladí lýru, dovede srdcem hnouti. Píseň v slzách zrozená jest zároveň balzámem spásonosným. Bürgerovi a Goethovi vytýkal jsem nemravnost a nedostatek nadšení pro nejvyšší zájmy člověčenstva. U Němců prý jediný muž byl pravým téhož knězem – to Schiller! I pobídl jsem vřele své, většinou prosaické posluchače, by jen pracovali a se přičiňovali, z našeho věku že nám musí vyrůst Torquato , pěvec Osvobozeného Jerusalema, Dante , průvodce peklem, Shakespeare , vyžehňávající nám naši minulost a Schiller , připravující nám vše to, čeho želíme, po čem práhneme!
	207	říjen 1844	Počátkem října, když Jan chystal se s matkou do Italie, dal jsem mu na cestu vodítko pro poetické jeho pokusy, z něhož vyjímám: „Chraň se především všech klasických reminiscencí, ovšem i nemravného směru `a la Bürger .“
Byron G. G. (1788 – 1824) anglický básník	88	1843	Ohnivá jeho (Kalinčiakova) báseň mohla mi již tenkráté býti vůdčí hvězdou, k vyšším vzletům mne povznášející, kdyby mne trmáčení se ve škole a omrazující dolování po bůhvíjakých pokladech našeho zlatého věku v knihovně musejní nebylo zasypalo učeným prachem, z něhož ledva jsem se byl prodral, zapadl jsem zase v prohlubeň a sobecké trampoty první své nešťastné lásky, která celou bytost mou chorobně opanovala, dokud mne z této nálady a trapné uzavřenosti nevyburácel a zároveň zas neabsorboval a neomráčil Byron!
+ Lenau + Grabbe	96	1844	Bylo tomu rok, co se byl (Sabina) ctitel Byronův, Lenauův, Grabbeho atd. vytyčil s první sbírkou svých pošmurných poesí, – a Vinařický, klasik a výhradní nohsled toliko té poesie, která nerozrušuje člověka, neholduje vášním a udržuje ducha vždy v rovnováze i smiřuje se světem, vytyčil se naň s ostrou, přímo zdrcující kritikou.
+ Saint-Pierre + Moore + Shakespeare + Sofokles	166	1845	Vysloužil jsem si tudíž svůj ideál jako Jakub dceru Labanovu, a když jsem ho měl konečně ve velikém černém rámcí nad svým psacím stolem (zdáloť se mi, žeť podoben opočenské mé vyvolené), připravoval jsem se jejím pohledem k světoborné epické básni, kterou hodlal jsem nejen Saint-Pierra , nýbrž i pěvce Undiny, Moorovu Lala-Rookh a třeba i všechny ideály Byronovy předstihnouti. Jan naproti tomu, odřikaje se všeho světského milkování, když já byl, jak pravil, dosti odstrašujícím příkladem,

			horoval jeden den pro klasické Heleny, Kassandry a Antigony, druhý den třeba pro Cecilie, Madony a Majdaleny a potom zase, po přečtení některé vlaské nebo španělské novely, pro maurické nebo mexické krásky, jindy zase pro Herodii nebo Kleopatru, Ofélii a podobné jim básnické výtvoř, jichž jméno i podstatu nemožno mi narychlo hned postihnouti.
+ Schiller	167	1845	Na ten následoval ovšem rok druhý, osudnější, v němž Byronem i Berliozem, nešťastnou láskou i bázni o celou budoucnost, přemrštěnou domýšlivostí a rozháranou skepsí počalo ve mně všecko vřítí a kvasiti. Zatím tížil mne neblahý osud vlasti vůči nehybnosti a úzkoprsosti předních našich vzněcovatelů naší idey do té míry, že upadal jsem v horečné sny, v nichžto vzýval, zaklínal jsem duchy bělogorské, cítě se obklopen samými kostlivci, lebkami a krví zbrocenými rakvemi. Zřel jsem stíny otců v nenasytné, věčné hroby se propadat, načež smrtelnými ranami pokryté mátohy zasedaly k děsným hodům, takže zaražen věstnými slovy Schillerovými : „Böses muss mit Bösem enden!“ veršoval jsem zoufale: „Což v nás žádná síla víc nedřímá?!“
+ Livius Titus + Schiller + Saint-Pierre	195- 197	1845	Vstoupil jsem jednoho dne, jda z koleje, do knihoskladu antikváře Neustadtla v Sirkové ulici a spatřil na pěti úhledných, v hnědou kůži svázaných svazcích jméno Byron (nic více!) nejsa s to, bych od těch knížek oči odvrátil. Co stojí? ptal jsem se dychtivě a slyše o několika zlatých, nesmlouval jsem, nýbrž zvolal ihned určitě: „Koupím ho, koupím!“ I rozběhnuv se domů, sáhl jsem odhodlaně po tvrdém tolaru, který mi byl svého času probošt Pöllner daroval, vybral jsem několik pěkně vázaných, k tomu obrázkových knih ze své příruční bibliotéky a zanesl vše k židovi. Ještě to nestačilo! I bylo mi se opětně domů vrátiti, ve stálém strachu, aby mi zatím u antikváře poklad můj někdo jiný nevyzvedl, a popadnuv ještě Tita Livia in folio, položil jsem i vzácné to benátské vydání na oltář své – ba právě – budoucnosti! Byronem teprve probudil jsem se k pravému životu básníka! Jak jsem zavýskl, když mi lakotný Neustadtl přisvědčil konečně, že těch knih i s Liviem a s tvrdým tolařem bude tak právě dost, abych si vzácnou tu sbírku z regálů sníti a domu odnésti mohl. Znenáhla povybledoval můj ideál Schiller před velebným věštcem všesvětovým, jenž při blesku a hromu poukazoval k nové zaslíbené zemi, pravé to vlasti novověkých básníků, jimž rozevřel netušeně široký obzor, po němž našinci mohutnější a zcela volnou perutí lze bude se roztékati. Ač hleděl jsem prorážel chmury a houpal se v nekonečném etheru jak v živle svém nejvlastnějším, cítil jsem se blažen, že rozumím jeho vzletům, jak perutí se mi křídla, to pouhou chutí vzpružit a povznést se za jeho příkladem nad rmutnou hladinou všednosti. V básních mých počali teď ovšem strašiti rozervanci, upří

		<p>a kostlivci, v celém cyklu pokřtěném „Hrob“ vzpíral jsem se proti smrtelnému losu nejen sešlé a zemdlené lidskosti, nýbrž i kypré krásy a nejmohutnější síly duševní, při čemž několik brk jsem rozskřípal pro samé otazníky a vykřičníky platící neúprosnému a nespravedlivému osudu; celé noci stál jsem v černém plášti pod svým pultem, deklamuje monology Manfrédovy, padaje po zmizení Astartina ducha pravidelně k zemi; nejednou vyskakoval jsem z lůžka vyděšen čímsi na způsob Giaura i Láry, ve snách prolétal jsem s Kainem Satanem končiny rodících se světů neb opouštěje otčinu vsedal jsem s Childe Haroldem na loď a volal všemu, co mi tam draho: „Farewell, and was for ever!“ – až satirický chechtot pěvce Don Juana smířoval mne opět se světem, načež některé vzletné popisy půvabné přírody vracely mne přece jen krásné zemi. Ač dozrávalo ve mně sebevědomí vlastní ceny v nezřízenou pýchu, naučil jsem se přece vážit sobě šlechty duševní, kořiti se ideálům krásy v básních, uměleckých dílech i zjevech smrtelných, až zplálo to vše v jednu horečnou touhu, bych odvážným činem dobyl si nesmrtelné slávy!</p> <p>A právě, když takto jsem byl naladěn neboli vlastně rozladěn, zavítal do Prahy, nemýlím-li se, v krátké době dvakrát za sebou francouzský reformátor hudby Berlioz, jehož nazval jsem si „Byronem zvuků“, když nás byl mistr David hudebním svým obrazem „Pouště“ seznámil se skladbou programovou. Pravilo se, že i Berlioz měl svou nešťastnou lásku a z povstalé z ní zoufalosti že vybouřil a vyléčil se skladbou své mi nejmilejší, věru šílené krásné symfonie. Uplynulé blaho své zvěčnil v melancholické, valčíkové fantasii a katastrofu milostnou vyjádřil v smrtelně energické hudební básni: Chod na popraviště. Zvukům těm, hřmějícím všemi efekty neobvyklé nám ještě instrumentace v sále Žofínském, naslouchal jsem vždy s dechem zatajeným, s hlavou o zábradlí opřenou a okem uzavřeným. Bylo mi, jako by vše, co jednotliví nástrojové, ovšem i fagoty a bubny líčí a napodobňují, odehrávalo se ve vlastním mém nitru, a když objevil se kat, když sekyra bleskla i dopadla, zdálo se mi, jako by má ubohá, před chvílí k rozprasknutí zjitřená hlava sama se k zemi kutálela! Z pocitu toho probudila mne však záhy bouře potlesku i jásotu, v níž propukali k velkému pohoršení starých znalců, muzikantů, všichni mladší fanatkové hudby. Vskutku svedl se o to s naším Jelenem v čele Berliozových odpůrců krutý boj, jehož jsem se i já horlivými slovy a ostrým pérem účastnil. Zanesl jsem i jakousi polemiku proti neshovívavému a zarputilému theoretikovi do redakce Havlíčkovi, jenž dával mi vcelku za pravdu, netroufaje si však po tom, co zkusil pro svůj útok na „Posledního Čecha“, vystoupit příkře proti Jelenovi, vlastenecké naší autoritě v tom odboru, jíž byl jen bezděky sloupce své „Včely“ propůjčil.</p>
--	--	--

			<p>Náš rovněž fanatický skladatel vlasteneckých sborů přiznával se k tomu, že by „bez vysvětlujícího programu jakživ nepoznal, co Berlioz hudební svou prací vyznačiti chce“, a nenalézal v jeho skladbě „ani básnické krásy, ba ani hudby vůbec!“... I ujišťoval nás dále, k nemalému našemu pohoršení, že „kde se hudba v takové mocnosti a na tak estetické výši usadila, jako v Čechách“, tam prý „cizozemská nauka o novomódní komposici, instrumentaci a orchestraci nikdy žádné ceny nenabude!“ Pochopitelně, že nadšení přátelé pokroku nad podobnými neprorockými výroky nemálo se horšili, jak pak, jenž v skladbách mistra od Sekvany vítal netušené mi zjevení vlastní, vůči jejíž mohutnosti, pestrosti a významnosti mdlá i bezvýznamná řeč lidská ztrácela pro mne ceny, takže jsem si v dozané malomocnosti slova básnického žárlivostí nad všemohoucnost čaropůvabných zvuků div nezoufal, byl bych se rozhorlením nad copatou nepřístupností prosaických duší nejraději hned s každým sepral. Zatím co veršoval jsem pro sebe: Mistré, vládce tónů,/ čis nás přišel mučit, bychom ucítili/ nicotu a podlost svou i svých pohnutek?! – zatím co zpola v resignaci naříkal jsem si: Tiše, slabá lyro, neprobudíš kraje,/ taký Orfeus kde bez ohlasu hraje! – zasedl jsem si k zuřivé replice, v níž připomínal jsem panu Jelenovi a téhož potakačům, jak naši zkosnatělí, v starých tradicích vyškolení hudebníci svého času i Mozartovi se vzpírali, až po krátkém, ovšem marném boji přece byli donuceni před geniální jeho tvorbou „naduté copy své skláněti a konečně zcela odložití...“ Odvolal jsem se pak v závěru na prorocká slova jinačho kosa hudebního, než byl náš ředitel Žofínské akademie, na Paganiniho totiž, kterýž po vyslechnutí první Berliozovy symfonie políbil v Paříži teprve osmnáctiletému skladateli nadšeně ruku, předpovídaje témuž nejskvělejší budoucnost.</p> <p>Rozkvašen i opojen jsa Byronem a Berliozem, pracoval jsem v chvilích obzvláštní nadšenosti o epickém přebásnění „Pavla i Virginie“ (Saint-Pierre), ovšem jen v řídkých, nesouvislých a neukončitelných úryvcích, s tendencí idealisujících, smyslnou vášně v každé lásce naprosto odsuzujících a vrcholících v podivné zásadě, že milosti opravdové nejkrásnějším cílem smí býti pouze smrt obapolná! S heslem z Bernardina de Saint-Pierre: „Ohavná náruživost nerušila srdcí jejich!“ věnoval jsem napřed tyto své „posvátné ideály“ na důkaz „vroucí oddanosti a neskonalé úcty“ výhradnímu předmětu strastného svého roztoužení Marii Opočenské.</p>
	202	1845	<p>Bylo mi tedy skoro vhod, že přišla na mne o dva dny dříve řada, že právě touto zkouškou počnu svou asi čtrnáctidenní propravu všemi ostatními předměty, kterých přál jsem si mítí již proto s krku, že jsem měl po odbytí všeho skoro jistou vyhlídku na povolenou mi cestu na Rýn, do Kostnice a do Švýcar, kdež někde na Alpách, po nichž Manfred si</p>

			vykračoval, zamýšlel jsem teprve svléci ze sebe starého, směšně malicherného člověka a začít odtamtud život mladistvého Titána, jakýmž cítil jsem (se) tehdy ve všem důstojnější!
+ Schiller + Goethe	210	10. 7. 1845	Po „Loupežnicích“ sehrajem si „Manfreda“, jehož si již překládám. „Faust“ je proti tomu geniálnímu výtvaru pouhou onucí!
	214	10. 1. 1846	Jen o můj poklid dbá, ne o mou slávu (otec)! Byl by s to, aby porozuměl Byronovi ? Ani slyšet o něm nechce!
+ Shakespeare	216	1846	Po jídle zřel jsem Byrona vedle hrnku, na němž seděla nejmladší generace, chůva měla klobouk Hamletův na hlavě atd. i vyhodil jsem to všecko a letěl do školy.
	219	2. 6. 1846	viz Aristoteles
+ Schiller	226	1846	V jakém vření a skutečném kvasu nalézala se celá bytost má, naznačil jsem, trvám, koncem předešlého oddílu dostatek. Hesla: Per ardua ad astra! – Trp, kozáče, budeš atamanem! opakoval jsem si od rána do večera. Hněvivý výbuch Karla z Moorů: Hanba tomu zmrzačenému století!, stesk Byronova Arnolda: Kýž mne byla matka dle vzoru Spartánek pohodila, než náruživosti vznikly v hrudi mé, šťastnějším byl bych teď v nicotě své!, Caesarův na to odvet, když onen přeje si jen klid a mír: Život hvězd i červů pozůstává v pohybu, a nepokoj nejvyšším právě výrazem jich života!, Byronův aforism: Překážky a obtíže jsou pařenístěm velkých duchů a svoboda jedinou mateří řídkých těch ctností, jakými se člověk honosit může! až k onomu hrdopysnému manfredovskému: The lion is alone, and so am I! – vše to bylo jen pokynem, ač nechtěl-li jsem ve všečnosti za své vzítí, byl překročil osudný práh, hledal spásu nahodilou v světě mi zcela neznámém, o němž nemohl jsme ni okamžikem pochybovati, že neodpoví blouznivým představám mým! I učinil jsem ten krok, jenž zdál se mi být nevyhnutelný, s dosti chladnou rozvahou, ano nelítostnou konsekvencí, ač mi při tom srdce k rozdrčení bušilo. „Jediný krok, poslední boj,/ smrtelná zápasu jediný skřek! – / a zvítězíš neb zhyneš jako rek / Vše, co tě hryzlo, v okamžiku mine,/ buď smrt, buď zlatá svoboda ti kyne! – / a bude ti hoj!“ Tak rozjímal a deklamoval jsem si opět s Byronem !
	235	1846	Rozloživ jsem si po stole všechny své památky, její a matčin list, šípem raněného Iva, rytinu Manfreda a Giaura, Máchův Máj, některé lístky z památníku, též otcův odkaz – i zulíbal jsem růži a kadeř, dar od Marie, věneček z vlasů matčiných, roztesknil jsem se opět po domovu, zvláště po matce!
+ Shakespeare + Horatius	248	1846	Při těchto vyhlídkách patrně že mně píchal oves, neboť jist, že mám přístřeší a hlady že již nezahynu, rozběhl jsem se po nejkrásnějších ulicích londýnských, prohlížel si bohaté krámy, knihkupecké sklady, výkladní skříně se skvostnými obrazy a rytinami, z nichž nejvíce vábily mne ilustrace děl Shakespearových a Byronových , až zhlédnuv kdesi na

			<p>Piccadilly úchvatný výběr pěkně vázaných a linkovaných knížek pro rukopisy všelikého formátu, zakoupil jsem si za poslední svůj halěr slušný svazek, do něhož počal jsme hned druhý den zapisovati a všelijak fantasticky ilustrovati všechny své nejnovější básně s názvem „Obrazy duše mé“, jež věnoval jsem svému Janovi s heslem vyňatým z Hamleta: „Od chvíle, co duše má velitelkou byla volby vlastní a naučila se lidi rozeznávat, hle, Tebe si vyvolila! Neboť Ty zdál jsi jse, jako bys ničím netrpěl, ač trpěl jsi hluboce. Dejte mi muže, jehož náruživost neučinila otrokem svým – a věru, že uschovám si ho v nitro srdce, že ponesu ho v srdci srdce svého, jakož Tebe nosím, Horácie můj!“ – Dedikační pak báseň končila slovy: „Nechť by celý svět mi smál se a proklínal – Ty-li</p>
+ Shakespeare + Sandová	250	1846	<p>Nejčastěji navštěvoval jsem Národní galerii na blízkém náměstí Trafalgaru, kdež poutala mne Byronova podobizna; byl tam i Kean v úloze Hamleta na hřbitově – velmi opravdový Ugolino a Napoleon sedící osamělý na skalnatém výběžku ostrova sv. Heleny. Jednou v neděli vstoupil jsem i do jedné kaple blíže Goldensquaru, dav se tam ochotně zavřít do stolice po celý čas kázání i zdouhavé anglické liturgie, jen abych uzřel tvář i tvář jedinou dceru Byronovu, kapli tu navštěvující, tehdy ještě v plném květu ženského půvabu, připomínající tahe George Sandové, jenže měla vlas bohatší, kudrnatý, ale rovněž výmluvné oko i duchaplné vzezření. Myslím, že pak brzy nato svou matkou, lady Byronovou, bůhví za koho provdaná záhy zemřela, vypravovalo se však, že si sebevědomá a najisto duchaplná dcera památku otcovu nijak hyzdit a zatemňovat nedávala!</p>
+ Mickiewicz	282	1847	<p>Ani tímto směrem nezlíbilo se Mickiewiczovi rozpřísti další rozmluvu a rovněž vyhýbal se každému přetřesu konkrétních předmětů, nedávaje na žádné mu předložené otázky jasných byť sebekratších odpovědí. Přeskakoval spíše z jednoho tematu k druhému, zavadi v zde o Byrona, tu zas o nebezpečí německé filosofie, a vytasil se opět nenadále s jakousi přepodivnou otázkou, jako by mne chtěl zaskočit a dopadnout při jakékoli slabé stránce, vůbec vypátrat, jsem-li vskutku tak obrněn proti vši exaltaci a všelikému blouznění, jak mu bylo o mně doneseno.</p>
	291	jaro 1847	<p>Najda tam německy psanou biografii Byronovu, upozornil matku na mnohá tam podškrtnutá místa i vlastnoručně k těmto připsané poznámky, z nichž neobyčejným bystrozrakem pravý můj duševní stav poznáváje vydal určitý výrok, že dojistá jsem živ a zdrav a prchl jen původem přepjaté jakés rozervanosti a touhy po dobrodružství.</p>
	333	listopad 1847	<p>V té době bydlela Riegrova sestřenice, sličná i štíhlá blondýnka Anna u mého strýce dra Staňka, již považovali dlouhý čas za nastávající nevěstu našeho Františka Ladislava. Bylo s ní milé pobavení, zvláště při pianě. Rád jsem jí předčítal a seznamoval ji s některými vynikajícími</p>

			výplody naší poesie, nešetřiv ji ani vlastními, tehdy velmi sopečnými a rozervanými básněmi, překládaje pro ni též některou misantropickou báseň Byronovu , z nichž jediná stůj zde sloka: „Ni láska to, ni tajný hněv,/ ni udusený po cti pal,/ proč nenávidím zemský zjev,/ proč mívám, co jsem – miloval!// Jen odpor to, jenž ve mně vzniká,/ před vším, co v ústret mi přichází,/ v mou hruď již krása neproniká,/ v Tvém oku kouzla nenachází“.
Cicero M. T. (106 – 43 př.n.l.) římský státník a filosof + Livius Titus + Horatius + Vergilius + Ovidius	63	40.léta	Samo sebou se rozumí, že ve školních našich knihách i obligátních předmětech nebylo ani slůvka, které by ducha dosti málo vábilo nebo dokonce snad probudilo. Také si jich z nás hrubě nikdo ani nevyšiml, ani profesora nevyjímaje. Náš Svoboda byl výhradní latinář a v řečtině to ani náš první premiant Luhe dále nepřivedl, nežli že tak z nouze uměl trochu aoristy zpaměti a dovedl bez přílišného kóktání čísti. Bezchutnou a mizernou chrestomatii krom některých interpretovaných kousků z Cicérona , nanejvýš Livia také nikdo nepročel, a co se římských básníků dotýče, tu postačilo jedenáct archův interpretace jediné Horácovy ódy „O navis“, že přešla našinci všecka chuť po dalších ódách i jiných skvostech Virgilových aneb Ovidiových se ohlížet. Nenabyli jsme ani o římské, tím méně o řecké literatuře nejmenšího ponětí a dohonil jsem tu citelnou mezeru svého vzdělání teprve později za let svého žalářování.
Dante A. (1265 – 1321) italský básník	90	1844	viz Bürger
	283	srpen 1846	Zachovaná mi z pokaženého jednoho čísla ilustrace nedá se dobře popsat: oslavuje mladého Wolowského v podobě dozorce při železnici, jak si přečítá „Božskou komedii“, z níž ani slova nerozumí, při čemž potkává jej cosi velmi pozemského.
	343	1848	viz Boccacio
Defoe D. (1659 – 1731) anglický spisovatel + Schiller	52	30. léta	Opravdovou chuť do němčiny dodali mi teprve zakoupením zábavné knihy o Robinsonovi a hlavně, že krátce před vkročením do první tak zvané „Hauptuschule“ u piaristů v Panské ulici zavedli mne do Stavovského divadla, kdež dáván Schillerův Tell. Napínal jsem uši, abych ze vznešené deklamace co nejvíce pochytil, ježto celý děj mne od počátku do konce přímo uchvacoval. „Das ist Tell´s Geschoss!“ (To je Tellův šíp!) volal jsem své matce při návratu s nadšením vstříc a nemohl jsem tu noc nato ani usnouti; museli rodičové vyslechnout, co se tam všechno událo, žádal jsem o vysvětlení toho i onoho. A ještě druhý den byl jsem všady v patách za matkou, jež mi, jak dobře se pamatují, musela vyložit význam i obsah věty: Die Axt erspart den Zimmermann zu Haus (Komu se nelení tomu se zelení.), k čemuž přidala mi hned praktické mravní naučení. Bylať sama duchem Schillerovým zaujata, horujíc především pro Pannu Orleánskou, jejíž monolog při loučení se s rodištěm znala zpaměti, a kterýž jsem záhy po ní se

			naučil, zvláště když mi byla slíbila, až se bude zmíněná truchlohra provozovat, že mne sama do divadla zavede. Vidouc mou dychtivost, přečtla i vykládala mi též Píseň o zvonu a se zvláštním potom ohněm přednesla mi verše: Der Mann muss hinaus/ ins feindlich Leben,/ muss wirken und streben,/ muss trachte und wagen/ das Glück zu erjagen! – (Ven musí jít muž,/ tož v zápasy žití,/ má pracovat, chtít/ a tvořit a sázet,/ vše do sázky házet,/ i lstí nebo mocí/ má Štěstěnu zmoci!) A ten „feindlich“ život byla mi zatím kolej piaristů, kde jsem po zápise u kulatého a růžolícího ředitele Blažka rázem byl v ohromnou síň uveden, v níž ke čtyřem stům žáků, jak v úle bzučelo.
Delarosa německý autor hororů	65	30. léta	viz Bürger
+ Spiess	218	1. 5. 1846	Nemocen již třetí den a topím! Jsem tak prochlazen, nejen na těle, i na duši. K čemu to vede? Nezamiloval jsem se do zpěvačky, ale z naučení se jedné úloze staly se hodiny v češtině a teď z ní chci ještě k tomu horlivou Češku udělati a zatím myslím jen na smrt, revoluci a nesmrtelnou bídu. Kochana mám u Vocela; zapáchá prý Spiessem a Delarosou . Spravedlivé nebe! tedy tím, čemu jsem válku ohlásil. Nu myslí, přece že kus můj není nemravný? Vždyť tam není ani jeden sebranec? Inu ovšem, neožením tam nikoho, a to je pro ty pravověrné náтуры veliká chyba! Zločinců tam dosti, ženské načichlé emancipací a ten Ratibor zapáchá dokonce pohanstvím! Tím tedy Kochan pravým pohoršením všem vlastencům a extra katolíkům
Delawigne G. (1790 – 1863) francouzský dramatik	47	30.léta	Vždyť z oněch dob pochází také píseň, přičítaná samému Jungmannovi a složená na nápěv z Němé z Portici jež počíná se slovy: Co v jarmu již tak dlouho hyne, zesílená vlast povstává...a v níž nalézá se i dvouvers: hle, chrabře začala Varšava,/ spěš, Praho, spěš, následuj ji!
	141	40. léta	V operách slychali jsme Podhorskou, Grosserovou, slečnu Tonnerovou a Köckertovou, z nichž vzláště poslední, jmenovitě ve „Fra Diavolo“ cudnou svou koketností, skoro dětinným půvabem, ano i podivným svým cizím přízvukem a ovšemže hlasem přeladným dobyla si přízně obecenstva.
Demeter D. J. charvátský dramatik, stoupenec illyrismu + Gaj + Kukuljević + Isajlović + Kuzmanić + Milutinović	294	1847	Zajímavá budou zajisté nyní též jména oněch Jihoslovanů, k nimž mne Cyprien Robert, an zamýšlel jsem po krátkém jen v Praze pobytu illyrské bratry navštívit a seznámiv se s jejich snahou i povahou ke společné práci je vybičnouti, jakožto předním, vynikajícím mužům zvláště odporučil, když je byl osobně poznal, zůstává s mnohým v dosti živé korespondenci. Bylť to v Záhřebě předně Gaj , ve Varaždíně protonotář Car i soudce Kukuljević , v Semlíně dr. Stoic, v Novém Sadě profesor Stasić, v Bělehradě Christić a knihkupec Vozarović, potom Isajlović , tajemník knížete srbského. V Spalatě major a dějepisec Katalinić, v Zaře Kuzmanić , redaktor Zory, v Dubrovníku advokát Kaznačić

			a srbský kněz Nikolajević, pak v Kotoru kupec Čušak, jenž mně usnadnit měl cestu k Petroniu Lujanovičovi, archimandritu cetinjskému. Toť byli asi hlavní sloupové Gajova „illyrismu“, jehož snahy nejvěrněji vylíčila publikace téhož roku vydaná pod titulem „Trojbratrstvo“, již redigovali Srb Milutinović , Horvat Demeter i Slovenec Stanko Vraz, jimž především mohl jsem se prý se vším světit.
Dryden J. (1631 – 1700) anglický básník, překladatel + Milton + Thompson + Shakespeare	250	1846	Ani již nevím, jak jsem se přece dostal do Westminsteru, k náhrobkům královen Alžběty i Stuartky, k pomníkům Newtona, Miltona , Thompsona , Drydena i Shakespeara !
Ebert K. E. (1801 – 1882) německý pražský básník	43	1834	Ve velkém středním pokoji odbývaly se často hudební a deklamátorské dýchánky, jichž hlavními hostmi bývali básník Ebert , profesor malostranský Zeithammer, mladý Rettersberg se svou sestrou Henriettou a jiní; paní Palacká hrávala při tom na harfu, v níž byla pravou umělkyní, kdežto bratr její, pozdější skladatel Měchura, ano i starý pán, hrávali na piano, ovšem i v karty.
	313	1846	Mnohem vděčnější snad a záslužnější byla péče, kterou rovněž k podpoře českého umění věnoval Veith vyzdobení svého zámku, v němž přebýval. V hodovní síni pracoval tam tenkrát malíř Navrátil na freskách znázorňujících hlavní výjev s Ebertovy „Vlasty“.
+ Hartmann + Meissner + Guth + Glaser	392	březen 1848	Jaký v prvním tom náběhu volnějšího ruchu panoval duch i mezi spisovateli německými v Praze, o tom svědčí schůze, již měli s českými v hostinci „U arcivévody Štěpána“ po výslovném k tomu vyzvání, pocházejícím od básníka „Vlasty“ a „Břetislava“ Karla Egona Eberta . Přijata tam resoluce z pera Palackého, prohlašující, že spisovatelé pražští českého i německého jazyka jednosvorně zavazují se k udržení národnostního smíru. Povždy dbalí šťastné shody na základě rovnoprávnosti, nebudou to Němci za nijaké porušení této svornosti považovat, pakli česká strana dobývati si bude příslušící jí právem úplnou rovnoprávnost s německou! Také spojení zemí koruny české v konstitučním svazku s rakouským soustátím vším úsilím že chtějí podporovat. A listinu tu podepsali vedle celé, skoro úplné řady našich též Moric Hartmann , Ignaz Kuranda, Alfred Meissner , ovšem sám Ebert i Bernard Guth , Glaser , redaktor Klučák, ano i nejuživější náš protivník v Průmyslové jednotě dr. Kreutzberg! A jak se v krátké nato chvíli ti lidé k nám zachovali! Sympatisovali s námi, dokud jsme pouze živořili, jakmile jsme však první učinili krok, abychom domohli se platnosti ve veřejném životě, v národním i politickém ohledu, tu bylo zle! Hned v prvních týdnech našeho politického vystoupení

			nastal takový mezi nimi ničím neodůvodněný poplach, že jal se nás i sám Ebert proti nim brániti, a to sice v „Bohemii“, v níž dočítáme se mezi jiným následujícího: „Zůstávám Čechem (ein Böhme), dí tam Ebert , „necht’ mluvím německy aneb slovansky. Žádali snad slovanští naši bratří dosud něco více, než jim právem přináleží? Prvním jejich svobodně proneseným slovem a upřímným přáním bylo, aby s Němci byli na roveň postaveni. Jednali snad od té chvíle jinak? Zajisté, že nikoliv! namítne se mi však dále: Jakmile by Slované dosáhli právní půdy pro své nároky, že neuspokojí se již pouhou rovnoprávností, že zbudují si baštu nadprávi, přehmatů a panovačnosti!“ Kdež medle důkazy pro takové obavy a podobné tvrzení? Doposud žádné!“
Ezop (6. st. př. n. l.) starořecký bajkář	31	30.léta	Po každé takové cestě nastával ve Slaném zvláštní ruch, neboť pan mistr Frič (otec J. V. Friče) přinášel s sebou novin a novinek ústních i tištěných bez konce, a ovšem i nejnovější plody tehdejšího českého písemnictví, vesměs na snědém, pijavém papíře tištěného, jehož tehda hlavní zdroj, mecenáš i nakladatel by pravzor opatrného kramáře, knihkupec Neureutter, který měl krámě v Jezovitské ulici naproti Vlašské kapli, po jejíchžto schodech o svatém Janě míval své poklady, větším dílem patisky z dob starověkého a středověkého našeho písemnictví, na př. Ezopovy bajky a třebas i Kalendář Veleslavínův, Letopisy trojanské atd., vždy rozloženy.
Fourier, Ch. (1772 – 1837) francouzský socialista + Hegel	252	1846	V druhém poschodí vedle mé úzké komůrky, v níž se člověk pro ohromně širokou postel vlastně ani obrátit nemohl, bydlel náhodou jakýsi německý doktor filosofie Ehrebaum, rozený z Berlína, muž nadmíru vzdělaný a lidumilný, který mne záhy vyzval, abych jej častěji, bez ostychu navštěvoval, zvláště když měl u sebe vzácného hosta, perského malíře i němčiny znalého, jménem Montalba. Jak se ti dva lidé spřátelili a co je oba právě v Londýně svedlo, jakáž byla obou minulost a jakými se dalšími plány nosili, po tom jsem nepátral. Mluvili spolu častěji o salonech v domě Rothschildů, kdež dcerám udíleli hodiny v kresbě květin a v německé literatuře, a soudím, že oba pocházeli vlastně z rodin židovských, ale jeden jak druhý z nich byli na vyšší pokročilé naší vzdělanosti a obeznali se všemi hlavními výplody jak německé, tak i anglické a francouzské literatury; vedli spolu nejraději rozhovor o reformátorské síle spásonosných ideí Heglova mudrosloví a socialistických problémech Fourierových i Proudhonových, jímž najisto zůstaveno panující pořádek moderní společnosti na vrub zobraceti.
Frankl L. A. německý spisovatel židovského původu	332	1847	viz Hartmann
Gaj L.	294	1847	viz Demeter

(1809 – 1872) charvátský buditel, představitel illyrismu			
+ Kukuljević + Kušljan + Gaj	428	1848	Náhodou nebylo ho (Štúra) v té chvíli, ale jeden z nedávných jeho věrných přívrženců, český evangelický bohoslovec Robert Nosek, ubezpečil mne, že koncem tého dne najisto bude ve Vídni, když po krátké návštěvě svého rodiště míní se tam sejítí a dorozumětí s mnohými osobními svými přáteli, členy horvatské deputace, najmě s Kukuljevičem, Kušljanem i Gajem.
+ Kušljan	434	duben 1848	Z Vídně odebral jsem se v průvodu Noska i Majznera dva dny před ostatními členy druhé deputace do Prahy, abych naše studentstvo na příjezd Štúrův připravil, jenž mi najisto slíbil, že po bližším dohodnutí se s čelnějšími vůdci Slovanů, jako Gajem, Kušljanem, Lubomirským a také s druhem svým Hurbanem, došlým též do Vídně, mezi nás zavítá. Na věhlas i vlasteneckou horlivost těchto mužů, znajících poměry dvorské a mnohou vlivu požívající osobnost lépe než našinci, bylo mi tím více spoléhati, čím neuspokojivější byl dojem, jehož jsem si o vlastních záměrech vlády vůči českým požadavkům domů přinesl.
Glaser R. (1801 – 1868) pražský německý spisovatel	392	1848	viz Ebert
Goethe J. W. (1749 – 1832) německý spisovatel + Zenon	22	1849	Myšlénka, jež mne dosti trpce pronásleduje, jest Zenonova průpověď slovy Goethovými takto vyjádřená: Und gehst du auch z Grund zulezt./ so hat's nicht viel zu sagen! (A zahyneš-li i ty nakonec, to příliš neznamená!) Je to vpravdě lidský a šlechetný výrok? Deklamoval tak pouze Zeno , neproniknuv k samému jádru, či smířil se tím vskutku s jakýmkoliv osudem?
	90	1843	viz Bürger
	149	1845	Přátele sobě nejpoddajnější mysl vnutit nedá! Zde rozhoduje, co Goethe i při lásce tak trefně pokřtil názvem: Wahlverwandschaft.
	160	1845	Druhá Marie G., nejstarší dcera z čestné rodiny, jež sestřičkám i bratřím svým nahražovala matku, kráska majestátní, rovněž srdečná jak rozumná, vzor hospodyňky, ženuška žádoucí, mravem i oslovením okouzlující, připomínajíc Wertherovu Lottu.
+ Schiller	168	1845	Při tom byl Čelakovský člověk i v užší domácnosti své až do nitra loyální, to v smyslu předběznovém, a vyplínil mě urputně, že potřásal jsem s hlavou, spatřiv mezi oknem, u něhož v lenošce sedával, voskový medailon s podobiznou císaře Ferdinanda. Ač pak měl Němce vůbec v přímo fanatické nenávisti, pro kterou nejen svým kolegům na universitě v Bratislavě, nýbrž i ostatní společnosti

			<p>zgermanisovaného města se vyhýbal, maje zvláště na burše pro jejich pitky a pranice neustálou pifku, zbožňoval přece Goetheho, největšího Němce, úctou až modloslužnou, pro co měl s jediným tam přítelem svým Purkyněm stále potyčky, anť ideálně naladěný náš fysiolog zastával se vždy Schillera. Nicméně byl jsem strýci svému velice povděčen, že pohnul mne k četbě alespoň hlavních děl Goethových a že usnadnil mi několika přátelskými pokyny jim porozuměti, ježto do těch dob byl jsem doma vůči chladnému tomu velikánu jen v nenávisti odchován, když odsuzovali ho právě snad proto, co při něm nejvzácnějšího, ovšem dle obyčeje obmezených našinců, kteří papouškovali po jiných, dalecí toho, sami se o malichernosti předsudků svých přesvědčiti.</p>
+ Schiller + Shakespeare	189	1846	<p>Právě ve Vratislavi a později na cestách svých po Německu pustil jsem se v sepisování rozvláchného a nesmyslně fantastického románu v rouše korespondence a výpisků z deníku jakéhosi básníka-rozervance, v něhož, napodobuje poněkud Goethovo arcidílo „Wilhelm Meister“, snesl jsem veškery své milostné i společenské reminiscence, rozebíraje zároveň „Loupežníky“, jak to Goethe v románě s „Hamletem“ učinil, bych při příležitosti popisu zkoušek pro domácí jakés představení Schillerovy truchlohry vytyčil se také se svými vlastními estetickými názory a na svůj čas dosti směšnými a výbojnými dramatickými nápady.</p>
	210	1845	<p>viz Byron</p>
	218	28. 5. 1846	<p>Čtu Goethovu „Dichtung und Wahrheit“, ve mně to ukrutně vře! Myšlénka o samovraždě, ale ne tak hloupé jako Werherova, pro holku – mne pronásleduje. Nechci sejítí bez užitku, raději padnouti někde v boji! – Ale což když není nide války? Potřeboval bych jen chtít a měl bych lásku hotovou jako Goethe ve Wilhelm Meistru – ale ... Nu ten jeho Goetz je kos! – byla by komedie s něčím podobným tak vystoupiti, natropiti hluk a rámus – vypítí notný doušek slávy a pak natáhnout špády!</p>
	219	2. 6. 1846	<p>viz Aristoteles</p>
	221	1846	<p>27. července dal Klicperovi Kochana – pak psal Marii krásný list na rozloučenou! Opět spanilý den mimo toho trpkého, však nevyhnutelného loučení. Četl Werthera. – Melancholie!</p>
+ Schiller	247/ 248	1846	<p>Takž jsem vyvázl tedy z okamžité, věru již povážlivé tísně, opakovav si v duchu, že pánbůh Čecha přece jen neopustí, jen když trochu té muziky umí! Dodám, že i trochu té němčiny neuškodí, neboť i sekretář byl rád, že vyznám s v tom jazyku, a činil mi naději, že bude brát u mne lekce, že čísti spolu budeme Goetha i Schillera.</p>
+ Schiller	250	1846	<p>A panu sekretáři také se ještě do Fausta neb Don Carlose jaksi nechtělo – tož byl jsem nadál odsouzen k pouhé almužně a libovolné resignaci!</p>
	265	1846	<p>Tak úplně na sebe sama odkázán – kdy chladnost mne někdy</p>

			až děsící střídá se v mém nitru s nejkřutější melancholií, ano i pokušením zbavit se rázem břemena toho nesnesitelného života? – A i to zvíře hlásí se ve mně ku svému právu! Ach Goethe! Wer vermag sich selbst zu beherrschen?! (Kdo se přiměje k tomu, aby se sám ovládal?) Bídny! – Zklamán v lásce, zklamán i v přátelství, robotím celý den, vše se na mně trhá, bída mi zasedá v týle, zima v pokoji, v srdci – a ten červ! – Živořiti v Londýně, v tom bludišti světském – přímo bez vyhlídky do budoucna – ale vlast, sláva, to přec heslo moje!
	268	prosinec 1846	viz Börne
	292	1847	Stran přísného soudu Čelakovského o mně dím, že nalezl jsem v něm přítele upřímného a srdečného, nicméně náleží prý v kategorii lidí, kteří dle vzoru chladnokrevného Goetha ani pochopit nemohou, že se člověk v našich poměrech pro úpadek vlasti, pro tolikeré sociální nesrovnalosti a nerozluštěné ještě otázky, boha i nesmrtelnosti týkající, soužití a trápití může!
	298	1847	viz Börne
+ Hartmann	328	1848	Chtě nechtě vstoupil jsem do sálu, kdež se jen asi dva páry točily. Hartmann také se nedal pobízet, a sledovav Sabinova a Kleinertova příkladu, vybídl si také jednu k tanci, já pak usedl k jedné mi tam zbylé velmi ostýchavě a dal jsem se s ní tedy do řeči. Toto děvče z lidu bylo mi pro své naivní výroky, svědčící, jak ochotna jest se vzdělati, jak práhne po vědomostech, novým dokladem, že byl nejvyšší čas, abychom národním uvědoměním i tyto vrstvy pronikli. Zahrát sobě s tou Markétkou na Fausta, k čemuž mne Sabina-Mefisto nabádal, nebylo by snad stálo zvláštních obtíží, právě že byla ještě bezúhonná, jako vosk poddajná, však zároveň důvěřivá, mající k českému spisovateli zbožnou až úctu, ale kdož by pro jeden mžik sladkého opojení „kopal tragédie!“
Grabbe Ch. D. (1801 – 1836) německý dramatik	96	1844	viz Byron
Grimmové J. a W. (1785 – 1863) (1786 – 1859) němečtí spisovatelé	37	30. léta	Svátečné to byly pro nás chvíle, kdy přečta „Veselou přástevnici“, která nám školákům byla zakázaným ovocem, aby nás svou obrazotvorností od povinných předmětů neodlákala, rekapituloval povídku z Tisíce a jedné noci, na př. o lampě Aladinově neb o plavci Simbadovi.
Gundulić D. (17. st.) autor eposu Osman + Kurelac + Mickiewicz + Puškin	117/ 118	1843	Čtvrtého září ubírali jsme se zase společně do Krumlova, kamž jsme měli doporučení na výtečného učence Kurelace , rozeného Horvata, jenž tam byl právě zaměstnán pořádáním knížecí bibliotéky. Byl to pravý vzor nadšeného panslavisty ze školy Kollárovy. Přiučil se všem hlavním slovanským nářečím tak, že je ovládal úplně, živým slovem i písmem. Ve všech literaturách, francouzskou, vlaskou ani anglickou

+ Gundulič + Beogradac			nevyjímaje, byl jako doma, hlavní místa z Mickiewicze , Puškina , Kollára, Gunduliče a srbských zpěvů bohatýrských uměl z paměti. Výtečný deklamátor, znal i nejrůznější naše národní písně a sám přiučil nás několika jihoslovanským. Podle jedné, jednající o matěři v kukavici zakleté, jsme se vzájemně po letech dojemným způsobem opět poznali, jak to na svém místě dále bohda vylíčím. Že jsme v něm našli nejvhodnějšího průvodce i tlumočníka v nadmíru zajímavém švarcenerském teď zámku, je nasnadě. Zvláštní náhodou dlel tam v městě zároveň s posádkou jiný horlivý Jihoslovan Beogradac , který navečer připojil se k nám k veselé pitce i družnému rozhovoru. Rozumí se, že jsme se i rozepěli! Kurelac měl velkou radost z našich nových společenských i politických písní a zapamatoval si je po prvním slyšení.
Guth B. německý pražský spisovatel	392	březen 1848	vit Ebert
Halm E. (1806 – 1871) vídeňský dramatik + Molièr	173	1843	Navštívil jsem tam i několikrát divadlo, dosti prostřední; nicméně zajímalo mne představení Halmova „Syna pouště“ a zvláště Molièrova „Lakomce“, jakýmsi hostem s velkou dovedností provedeného. Náhodou objevila se tam i Fany Elsslerova v baletu „Pygmalion“, jejímžto milým zjevem a graciosní mimikou byl jsem překvapen.
Hartmann M. (1821 – 1872) německý básník z Čech + Meissner	44	30. léta	Později vystřídali se pak u nás Jan i Karel, bratří Malipetrové, jich bratranec baron Tunkel, který po dosti dobrodružných kadetských kouskách vyšinul se časem až na pobočníka nynějšího císaře pána, a po řadě i bratří Hillové, Čechoněmci z Krásné Lípy, přátelé básníků Meissnera i Hartmanna .
+ Horn + Meissner + Lenau + Kapper + Frankl	331/ 332	listopad 1847	Toho času, v němž obcoval jsem nejprospěšněji pro sebe i pro něho (pro Kleinerta) s Mikovcem, zavítávali také čas od času, vždy potajmu z Prahy buď vyobcovaní, nebo stykům s pražskou policií opatrně se vyhýbající německo-čeští spisovatelé Moritz Hartmann i Uffo Horn , kteří tvořili s Alfredem Meissnerem jaksi trojici našemu ruchu velice příznivých a svobodomyšlných básníků i publicistů. Kdož se mohl tehdy nadíti, až vskutku podaří se nám svrhnutí se sebe dvousetletou nás dusící můru, že stanou se úhlavními našimi nepřáteli! Platí to především o prvně jmenovaném, který poštvání Čechoněmců proti nám hlavně má na svědomí, jak vbrzku dolíčím, jenž ale neměv na tom dosti, ještě i u vyhnanství svém dobrou čest národa našeho, jmenovitě u Francouzů, zlomyslnými výmysly a rouháním se naší spravedlivé věci pokáletí se neostýchal. Všichni tři byli nejintimnější přátelé našeho rusovlasého, statečného Ferdinanda Mikovce, zároveň však i doktora Gablera zmotané paměti. Poslední nerad jen ukazoval se ve společnosti svých příliš radikálně smýšlejících kolegů, bál se ovšem i jejich úštěpků, neboť nemohli mu nikterak

		<p>zapomenout, že pustil se v přílišně směšný a nerovný souboj s Augustinem Smetanou, bráně, myslím že v „Ost und West“, naproti smělym vývodů geniálního našeho myslitele školáckou naši zpátečnickou filosofií, v Rakousku jediné trpěnou a předepsanou, v kteréž polemice, když smutně soku svému podléhal, vytasil se s posledním svým argumentem, záležejícím v nezdařeném vtipu, že přezděl Smetanu doktorem Sýrovátkou! Nešťastný náš rodák rumburský bylť odjakživa podivnou směsicí nedovtipu, citlivůstkářství a neohrabanosti. V mládí svém, dokud ještě v našem domě své rodáky, bratry Hillovic navštěvoval, označoval se nápadnou hašteřivostí a povahou až příliš neurvalou, že zdál se býti pravým typem urgermánstva. Proč a jakým způsobem při výhradném skoro obcování s krajany nám nepříliš nakloněnými přidal se nenadále k naší straně, z čehož neměli jsme nikdy ani zisku, ani potěchy, to vědí boží! – Já tomu porozumět nedovedu. Snad stalo se tak, že sešel se zas kdesi náhodou s Havlíčkem Borovským, dávným svým spolužákem? Však i tomuto v praxi, to v nejvážnějších boji, způsobil nesčíslných nesnází, jak dalším během svého vypravování na svém místě dolíčím.</p> <p>Moritz Hartmann, bez odporu bystrá hlava, muž plavovousý a kudrnatý, bylť právě zas typem světa znalého „Schöngesta“, jenž stále se usmívaje a pěknou bradu svou hladě liboval si ve vtipech sarkastických. Když jsme mu byl v zadním pokoji jakési staroměstské vinárny večer představen, seděl tiše v koutku a dobíral si pak růžolícího, panensky upejpavého Alfreda Meissnera, který jako by sám se divil svému hrdinství, že vypovězenci ruku podává, zamhouřil oči a trpce se usmíval. Uffo Horn, muž sebevědomý, skoro hřmotný, vynikal naproti tomu svou až bezohledností; byl milovníkem nevázané zábavy, a cokoli prohodil, zdálo se, že mu jde přímo od srdce. Zadeklamoval nám úryvky ze svého „Ottokara“, o němž se nadál, že bude v Drážďanech provozován, a bránil pak své pojmání našeho nešťastného reka-panovníka naproti některým námitkám Míkovcovým, jinak velice dychtiv jeho souhlasu i poslužen pokynů v těch věcech zběhlého našince. Z vážné rozmluvy a z nejtragičtějšího pathosu přešel však brzy k zábavě tak rozmarné a rozpustilé, že se Meissner zastyděl a začervenel až po uši. Podnět k tomu dal mu ovšem jakýs Růžička, knihvedoucí u bankéře Zdekauera, který byl vyžilým světákem a jehož zvali nejoddanějším knapem svého záletného rytíře Dona Uffa. – Ostatně nehovořilo se v té společnosti pranic závadného, nebyli tito diletanti politického mučednictví nic jiného než theoretičtí radikálové, jinak bezúhonní a trochu dobrodružní rozkošníci, kteří vynikající svěží duchaplností vrhli se zvláštním sběhem okolností na krásné písemnictví a pachtíce se po originalnosti vyhlídli si zajímavou minulost nahodilě své vlasti za vítanou sobě specialitu, k níž jim byl</p>
--	--	---

			<p>Lenau bezděky svým příkladem poukázal. O jakémisi hlubším, z přesvědčení plynoucím vlastenectvím nebylo z nich u jediného potuchy, byliť vesměs dosti blaseovaní světoobčané, a hrál-li si Hartmann na sveřepého republikána, Uffo Horn na slavisujícího Němce a Meissner na sentimentálního demokrata, byla to jen případná konvence, ne-li pokrytství a pouhá komedie. Čím to právě v našem rodákovi z Dušníka, jenž se byl svého času s Kuhem, Kapprem i Franklem na prvním slovanském plesu ve Vídni objevil v salonní čamaře, probudil napotom tak děsný furor teutonicus až do zřejmé vlastizrády, kdož to vysvětlí a uhodne?! My svým židům celý rok 1848 ničím neublížili, ledaže snad mimochodem narazil kdosi komu cylindr a že jim od německých kupců a živnostníků poštvaná, však zároveň i drze provokovaná lůza některý ten krám v tandlmarku převrhla i rozbila. Hartmann přičetl však všechny ty osamělé příhody hned na vrub celému národu, kdežto velebil stále rytířství Maďarů a jich svobodomyšlnost, ač právě v Uhersku hned v dubnu téhož roku v mnohých městech právě štvance na židy ustrojili, takže jich k tisícům muselo utéci do Moravy, do Rakouska i do Štýrska. Čecha, Slovana vykřičel však proto přece za hotového surovce, ano lidojeda.</p>
	392	1848	viz Ebert
	394	19. 3. 1848	Toho dne skutečně se zdálo, že v Čechách pravdou zůstane napořád: Tschech a Nemeč jedno telo! Vždyť nám i Moric Hartmann , jenž byl z Vídně do Prahy pospíšil, vytiskl na počest svůj „Jubellied“.
	426/ 427	duben 1848	První tento národní nesouzvuk spískal známý zuřivec, k tomu cizozemec dr. Kreutzberg s dr. Wunschheimem z Lilienthalu, avšak převelká většina vlastních jejich napotomních přívrženců zřejmou tu jejich provokaci hlasitě odsuzovala, až teprv časem různým terorismem a pokoutní machinací Morice Hartmanna sblbnován ze všech neprotivnějších nám živlů v řadách úřednictva, kupectva i malé šlechty hlouček špisburgerů, kteří pod jménem „constitutioneller Verein“ hráli nadál nevlastenecký úkol štváčů a udavačů.
Hegel G. F.W. (1770 – 1831) německý filosof	201	1845	Kdybys s Janem svým nebyl měl již jistý, umluvený plán, pevně jsa rozhodnut, že jakmile dostuduji tento poslední tvůj rok pro forma, opustím vše, co mi doma draho i odporno, a přesadím se ve zcela jiné ovzduší, věru že bych málem se byl dal přemluvit, abych po návodu tak milého mi a geniálního mistra věnoval se zcela abstraktnímu studiu filosofickému, při němž v přední řadě Hegelovy názory o vývoji člověčenstva, na které mne byl svého času již Ľudevít Štúr upozornil, přemocně vábily
	219	4. 6. 1846	Pevný úmysl dříve ještě dodělati fysiku a Václava. Hegel je kos, ale nelíbí se našincům: Er denkt Kaviar für das Volk. (Vymýšlí kaviár pro lidi.) – Strašně se na mne doma prohřešili, že mi nedovolili Hopého pohostinská vystoupení

			obdivovati, jako by znamenali můj úmysl. Nepustí-li mne, tedy prchnu. Čert aby déle studoval.
	252	1846	viz Fourier
Heine H. (1797 – 1856) německý básník	268	prosinec 1846	viz Börne
Herder J. G. (1744 – 1803) německý filosof	116	1843	viz Adelung
	130/ 131	1845	Že přednášel (doktor Amerling) v našem domě prvnímu kruhu českých dám, podotkl jsem již. Na otázku co? mohu opět jen odvětit: všecko! Matce mé udílel hlavně pokyny vychovatelské a vstúpil jí sice jakési povšechné humanitní názory, upozorniv ji na př. na Herdera , – v čistě pedagogickém však vzhledu nebyl nijak liberálním, nýbrž pedantickým až do krajností, vycházejí z názoru, že povaha dětská je vosk, z něhož si vychovatel drakonickou methodou může utvořiti, cokoliv se mu zlíbí.
Hickel J.K. pražský německý spisovatel	343	1848	viz Boccacio
	356	březen 1848	Krom těchto tří scházeli se „U váhy“ právníci dr Víták, dr. Gabriel, Schmidt (řečený Ňam), Golč-Kolínský, Šatner a někdy též dr. Haušild, z doktorů bratří Špottové, Kraus a Podlipský, z literátů Liblinský, Vincenc Vávra, Mikovec, Němec Hickel a Sabina.
Honwald německý povídkář + Zchocke	73	30. léta	Kromě básní, odpovídajících velice obmezenému mému rozhledu, a článků vypsanych z „Rozmanitostí“, z „Jindy a nyní“ nebo „Světozoru“, překladů povídek Honwaldových a Zschockových , byly tam hlavně z péra Zavadilova cestopisy do Šárky, na Jenštejn, na Okoř atd.
Horacius Flaccus (68 – 8 př. n. l.) římský básník + Vergilius	63 96	30. léta 1844	viz Cicero Skládal (farář Vinařický) tehdy své „Sněmy zvířat“, překládal Virgilia i Horáce .
Hugo V. (1802 – 1885) francouzský spisovatel	220	1846	(dopis Janovi) Já k Tobě přišel, pro vítr nepustili mne na plovárnu. Přijď, sdělím Ti Tavoru, bude to velikánské `a la Hernani, romantické atd.
	252	1846	viz Börne
Isajlovič stoupenec illyrismu	294	1847	viz Demeter
Jean-Paul Richter (1763 – 1823) německý	70	30. léta	Druhý můj učitel na piano byl jakýsi Čechoněmec Wagner, veliký ctitel Jeana-Paula , důvěrný přítel a druh Augustina Smetany. Sympatisoval s námi až do roku 1848, načež se mu zdálo, že si ti Čechové příliš velikých práv osobují!

spisovatel			Jakpak by to mohlo být, aby Němec kvůli nám měl se přiučiti zcela zbytečnému jazyku.
	195	1947	Pro psychology, kteří dostihnou snad nějaké metody ve zvláštním tom druhu podrážděné blouznivosti, dodám, že v zápětí za svým útekem z vlasti pomýšlel jsem na něco samovraždě podobného, ale že nemínil jsem ze světa toho jinak sejít než po vykonání odvážného činu k dobru a spásě člověčenstva, maje za povinnost svou, povinný dluh svůj smrtelné lidskosti vydatnou službou, to s nasazením a zmarem vlastního života, splatiti. V pevném tom předsevzetí zviklala mne však pro jednu provždy náhodou mi v ruku padlá i snažně doporučovaná Jean-Paulova fantasmie „Das Kampanertal.“ Když jsem ji přečetl, a to v chvíli pro mne kritické, pomyslel jsem si: Stůj, pomalu! Ten skok do té vyšší třídy, sám sebou odvážný, není přece radný, neboť neposkytuje mi ani jistoty, že tam za svým obzorem vůbec někam dopadnu! Vymyslet si něco, jak by to tam mělo nebo mohlo vypadat, na to mám dostatek vlastní fantasmie, aniž budu dosti zpozdilý bráti za skutečnost, co mi náhodou hlavou prolítne!
	234	srpen 1846	Takž prospíval jsem, minulému svému životu nadobro odcizen, jakoby čarodějem v zcela cizí svět zavátý před tvář svého ředitele a zároveň i v rostoucí přízni svých kolegů, jmenovitě přítele svého Sieverse, s nímž čítal jsem Jeana-Paula a cvičil se v angličtině, zkoušel se s ním také o sepsání společně vymyšlené dramatické práce.
	235/ 236	srpen 1846	Vzpíral jsem se živou mocí proti všelikému kompromisu s nízkou smyslností, rozjímaje si s velkou jen nedůvěrou dotyčná sofismata tehdejšího miláčka svého Jeana-Paula , kterýž v nepřičetné někdy své fráзовitosti a často nelogické obrazivosti své mezi jinými myšlenkovými kozelci doslovně též pronesl: „Ist aber einmal unser notwendige Tierdienst vorbei, der bellende innere Tierkreis abgefüttert, dann fordert der reine Mensch seinen Nektar und sein Himmel-sbrod wieder!“ (Jakmile však pomine jednu naše nutná nutná zvířecí služba, jakmile je zvíře v člověku nasyceno, pak si zase žádá čistý člověk svůj nektar a ambosii.) – Ovšemže hned nato přidal: „Die Arbeit, der körperliche Schmerz, der Heishunger der Bedürfnisse und der Tumult der Sinne ersticken stets den geistigen Herbstflor (?) der Menschheit, und treibt das mit blosser Erde abgefütterte Individuum, das auf Wurmrings kriecht, zu guterletzt zum Selbstmord!“... (Práce, fyzická bolest, veliký hlad po potřebách a vřava smyslů dusí stále duševní podzimní dobu květů lidstva (?) a dohání jedince, pouhou hlínou živěného, která se plazí jako červ, nakonec k sebevraždě!“ Z podobných rad a protimluv necht' si pak mladistvý fantast, jakým byl jsem tehdy já, vybere jádro ethické pravdy, po níž práhne!
Juvenal-Juvenalis	16	1859	„Vitam impendere vero!“ (Zasvětit život pravdě!)

D. J. (2. st. n. l.) římský básník			
Kalisch D. (1820 – 1872) německý spisovatel	174	1845	Štěstí, že mi Čelakovský mimo mnohé, praktické rady dal s sebou knihu plnu zdravého humoru, Kalischovy „Schlagschatten“, na cestu.
Kant I. (1724 – 1804) německý filosof	176	1845	Měl tam i kadeř, nevím, zdaž pravou, téhož (Schillera) Charlotty, tabatěrku Kantovu a flétnu, berli a sádrouvou dýmku Bedřicha Velikého.
Kapper S. (1820 – 1879) židovský básník	332	1847	viz Hartmann
Karadžič V. S. (1787 – 1864) srbský vědec, spisovatel	87	1842	Za těch dob asi zavítal i do Prahy slovatný sběratel srbských písní Vuk Stefanovič , jehož dřevěná noha byla památkou vítězného boje s moslemíny.
Kinkel G. J. (1815 – 1882) německý básník	272	1847	Nejohnivější pak a zároveň nejmladší byl statný Darasz, pozdější soudruh Košutův, Kinklův i Hercena, jenž k veliké škodě mezinárodních styků zemřel dosti záhy v Londýně, ovšem po bouři roků 1848 – 1849.
Kleist H. von (1711 – 1811) německý spisovatel + Schiller + Shakespeare	140	1845	Zbožňovaným miláčkem našeho obecnstva byla slečna Manetínská, jež provdala se pak za J. J. Kollára. Hrát' i milenku Škrétovu v prvním představení – zvláště půvabně Amalii v Loupežnicích, Katinku heilbronskou (Kleist), Popelku varšavskou, Pannu Orleánskou a nemýlím-li se, též Katušku v Zkrocení zlé ženy s bravurou vpravdě uměleckou
Körner T. K. (1791 – 1813) německý básník	113	1843	Druhý den byli jsme k baronu Villanimu na zákusku pozváni. Pochlubil se nám, že pracuje na českých vojenských písních, z nichžto zapamatoval si jeden refrén: „Klej, vojíne, klej!“ – a právě chtěl nás oblažiti přednesem své nejnovější, delší epické básně, ana tu objevila se ordonance, zvěstující našemu Körnerovi , že jest čas, aby pro zmeškanou execírku odebral se na tři dny k profosovi.
+ Mickiewicz	282	1847	Radwański byl o mně prohodil, že užívám pečeti, na níž vyryt mečem křížovaný cep s kalichem a lýrou, nad níž hvězda s nápisem: „Per ardua!“ Stranu svých pohnutek k bizarnímu tomu sestavení přísně jsem byl zpytován; zvláště po dodatku, i netajil jsem se, že mým ideálem byl by asi Körner . Tím jsem však zle pochodil, zvláště po dodatku, že básnictví bez rytířské odvahy, rozplameňování k činu, bez ochoty přiložit vlastní k němu ruku pokládám za plané horování, čímž pocítil se jakoby osobně dotknuta, na což jsem věru nepomyslel! Zapomněl jsem ovšem, že dle doktriny polského věštce dobude se vše, po čem Slovanstvo práhne, pouze silou ducha i neodolatelností pravého nadšení!...
Krašiński Z. (1812 – 1859) polský básník	23	1843	Idź i czyń! Choć serce twoje wyschnie w piersiach twoich, choć zwatpisz o braci twojej, choćbyś miał o mnie samym rozpaczać, czyń ciagle i bez wytchnienia, a przeżyjesz

			marnych, szczęśliwych i świetnych, a zmartwychwstanieś nie ze snu, jako wprzódy było, ale z pracy wieków (Jdi a pracuj, třeba by srdce tvé vyschlo v ňádrech – třeba bys zoufal nad bratry svými – třeba bys i nade mnou zoufal – pracuj stále a bez oddechu, a přežiješ marných šťastných a světských – a vstaneš z mrtvých ne ze sna, ale z práce věkův), tak mi hlásá věstec Iridiona. Ne, ne! vždyť toužím „do pracy wieków!“ – potom zhynu rád!
Kukuljević-Sakcinski I. (1816 – 1889) charvátský spisovatel	294	1847	viz Demeter
	428	1848	viz Gaj
Kurelac Fran (1810 – 1874) charvátský vědec	117/ 118	1843	viz Gundulić
	401	1843 21.3.	V čele všech Slovanů vídeňských přivítal je tam dr. Dvořáček jménem Moravanů, žádostivých s námi se spojití, a dávný můj přítel z Krumlova, Horvát Kurelac , kladl jim slovanskou vzájemnost na srdce, načež odebírali se naši poslové řadou diváků nadšených a přátelsky je pozdravujících pěšky přímo do hradu, prozatím do kanceláře předsedy nově jmenovaného ministerstva hraběte Kolovrata, jenž osvědčil našim poslům, žádajícím Fastrovými ústy povolení všech žádostí, z počátku chvějícím se hlasem, že tyto žádosti dříve prozkoumati musí, načež teprv vyjádřil srdečné své potěšení nad tím, že konečně zvítězila ona spasná myšlenka, kterouž tak dávno pro blaho svých milých krajanů i celé říše v mysli své nosil.
+ Mickiewicz	431	1848	Jiný můj přítel Fraňo Kurelac překvapil bratry Poláky znamenitým přednesem básně Mickiewiczovy „Reduta Ordon“, již znal z paměti.
Lamartine A. de. (1790 – 1869) franc. spisovatel	344	březen 1848	Připomenu hned, že nebyl (nejmenovaný francouzský malíř, údajný tlumočnick březenových událostí Paříži) proto nikterak zvláště k nám snad vyslaným revolučním emisářem, který by nás byl k čemukoliv přemlouval, – bylť prostě svobodomyšlným Francouzem, jemuž se mezi námi dobře zalíbilo, jehož naše národní vzkříšení zcela osobně nadmíru zajímalo. Možno sice, že své zkušenosti snad některému časopisu pařížskému v korespondencích svých oznamoval, ale ti páni, jmenovitě Lamartine , nebyli věru podle toho, aby se o Slovanů a jich spravedlivé nároky v Čechách dost málo starali.
Léger L. (1843 – 1932) francouzský slavista + Sandová	276	1847	Byla to spisovatelka Consuely a Hraběnky z Rudolfstadtu, slavná George Sandová , již vykoktal jsem několik díky za to, že vymyslíla se v nešťastný osud a slavnou minulost našeho národa. Nepřipustila však, bych jí, jak po pražském způsobu zdálo se mi nejvhodnějším, ruku za to políbil.

			Později, když mi význam znamenité oné ženy stal se jasnějším, neboť dalekosáhlé její myšlenky byly mi zvláště za dob pětileté mé vazby útěchou i duchovním pokrmem zároveň, přičemž bylo se mi především geniálnímu jejímu pojmutí mužských povah a hluboké znalosti lidského srdce vůbec obdivovati, neměl jsem více to štěstí setkatí se s ní osobně, ač vyměnili jsme spolu dva listy před a po vyjítí mé knihy, s Légerem r. 1867 v Paříži vydané „La Bohême“, za niž nám oboum, jmenovitě pak paní Sofii Podlipské, jakožto překladatelce nadzminěných románů a spisovatelce rovněž vzletné jak duchaplné statě „Les ruines de la Bohême“, vřele se poděkovala.
Lenau N. (1802 – 1850) rakouský básník	96	1844	viz Byron
	117	1843	Škoda, že neznal jsem tehdy ještě Lenaua , byl bych recitováním několika, místa toho týkajících se slok teutonskou jeho duší přece otřásl.
	252	1846	viz Börne
	332	1848	viz Hartmann
Linde S. B. (1771 – 1849) polský jazykozpytec	112	1843	viz Adelung
Livius Titus (59 př.n.l.-17 n.l.) římský spisovatel, dějepisec	63	40. léta	viz Cicero
	196	1945	viz Byron
Meissner A. (1822 – 1893) německý básník z Čech	44	40. léta	viz Hartmann
	268	1846	viz Börne
	331/ 332	1847	viz Hartmann
Mickiewicz A. (1798 – 1855) polský básník	105	1843	Stopoval tehdy (děkan Marek) horlivě přednášky Mickiewiczovy o slovanské literatuře na pařížském Collège de France, které tlumočil Jordan ve svých, v Lipsku vycházejících Letopisech slovanských. Nebylo básníka nebo vůbec vynikajícího spisovatele polského, ruského nebo jihoslovanského, jehožto plodů by neznal a nečetl v originále.
	117	1843	viz Gundulić
	275	1847	Navštěvoval jsem tam (v Paříži) i přednášky nástupce polského básníka Mickiewiczze na stolci slovanské kultury, Cypriena Roberta.
	277	1847	Poradiv se o tom s Koscieleckým (Fričův pařížský přítel), jenž daleko střízlivěji, třeba i ze žárlivosti na málo přičetné, v jeho očích ovšem bludné ty proroky dosti nedůvěřivě

			<p>pohlížel, byl jsem zvědav poznati blíže trest i směr moderního toho blouznění, jehož „slovo vtělené“ i na velkého Mickiewicz tak působilo, že po svém způsobu zřekl se světa tohoto, aby nadál poesii odcizen hnal se spoustou mráкотných výmyslův a vidění za temným i lesklým sloupem jakési zázračné a netušené spásy, nejen pro Polsko a pro Slovanskstvo, ale pro veškeré člověčenstvo, ne-li pro celou naši soustavu sluneční.</p>
	278	1847	<p>„Il est fou á lier!“ (Je to nebezpečný blázen!) tak mi děl tehdy jeden Francouz, jehož jsem jako pilného navštěvovatele slovanských výkladů v Colège de France doptával na příčiny odstranění Mickiewiczze se stolice slovanských jazyků a literatury.</p> <p>Nesměl se ten výrok brát ovšem doslovně, jisto však, že poslední přednášky Mickiewiczovy navštěvovány byly buď lidmi pouze zvědavými, buď tak výstředními, že nad hlavou mistra svého ozářená kola vídali, že jedni o závod hlasně pokřikovali, jako by jimi duchové lomcovali, jiní zase dokonce i do mdlob padali, sebepodivnější výroky polského věštce bouřlivě akklamujíce a za své přijímajíce, a po ukončení lekce že houfně domů jej doprovázeli, ruce i šosy na rozloučenou mu líbajíce.</p> <p>Vykládalť Mickiewicz zcela opravdově nové zjevení, jež Francouzi povinni jsou přijmouti z úst umučené Polonie, která po úpadku svém, jdou do sebe a shledajíce, že nezůstaveno jí více místa na zemi, sblížila se k bohu, by za všecka svá utrpení, jimž od pádu Jerusalema nebylo v světě rovných, vyprosila si nové „vtělení slova“, jehož heslo ve skutek uvéstí jest přední úlohou Francie.</p> <p>„Do dziela! Do dziela!“ – „Konec řečí a planých slov!“ tak volal Mickiewicz k vyvoleným přátelům svým, mezi nimiž byli krom Poláků také Francouzi, nejvíce židé a jeden Čech, vzpomenuť už Stach, se kterým setkal jsem se náhodou v polské krčmě, nemoha na něm nic určitého vyzvědětí, ani co jej k životu emigrantskému přimělo, ani čím byl k přijetí víry Towiaňského přemluven.</p> <p>Radwaňski sdělil mi o něm, že není sice nejjasnějším sloupem v šiku vyznavačů nového proroka, ale jinak že to člověk nadmíru vzácný, vůbec duše hlubokého nadšení, čímž jsem se musel spokojit.</p> <p>Měl-li se Mickiewicz sám za proroka či pouze za tovaryše a tlumočníka nového spasitele Towiaňského, nemohl jsem se z úst jeho ctitelů dozvědětí. Vyhýbali se vůbec všem přímým otázkám a zvláště z odpovědí dosti ochotného a mnohomluvného Radwaňského těžko si cos kloudného vybrati.</p>
+ Slowacki + Dante	280/ 283	1847	<p>Jednoho rána dostavil se tedy můj přítel, poněkud bedlivěji než obvykle ošacen i uhlazen, aby mne doprovodil a představil mistrovi. Přiznávám se, že mi srdce mocně bušilo. Myšlénka osobně poznati tvůrce Wallenroda i Pana Tadeusze rozjařila mocně celou bytost mou. Spěchal jsem</p>

		<p>vskutku k básníkovi, knížeti polského Parnasu, jemuž chtěl jsem, nedbaje na prorocké jeho poblouznění, vzdáti svůj hold jménem dorůstajícího pokolení českého, v blahé té naději, že mnou upozorněn na nový jím netušený proud v naší literatuře, mile bude překvapen, ano že snad nakloní se, aby svou radou, svým souhlasem dodal nám odvahy i k našemu nutnému zápasu ve prospěch směru romanticko-národního, proti šablóně pouspávajících veršů podle tradice všemu vzletu nepříznivých tak zvaných klasiků čili copařů.</p> <p>Šli jsme kamsi směrem k Batignolům, nemýlím-li se.</p> <p>...</p> <p>Z pokoje toho vedly dřevěné široké schody do prvního poschodí, vlastního to obydlí Mickiewiczova. Dlouho jsem tam byl o samotě zůstaven, zmocnilo se mne hned jakési tušení, že jsem tajně pozorován. Zamrzelo mne to tím více, an různé tam předměty a zvláště obrazy, mezi nimiž i postavy a scény dosti svůdné, zdály se tam viseti jen k tomu účelu, aby připoutaly k sobě pozornost navštěvovatele a podaly klíč ku mravní jeho povaze. Pochopiv, oč tu snad běží, zůstal jsem, jiných předmětů nedbaje, jak přimrazen před jakýmsi klekátkem státi, nad nímž umístěn byl obraz Napoleonův, představující velkého císaře jako věštcu, s jehož vavřínem ověněné a k otevřeným nebesům vztýčené hlavy splýval dlouhý závoj, jakoby auguruův, ač jinak nechyběly mu historické boty; pravou rukou tisknul na zlomeném sloupu ležící mapu Evropy, na níž především čitelné bylo slovo Waterloo! V mlhavém pak pozadí naznačena byla smuteční vrba, sklánějící se nad prázdným již hrobem – ostrova sv. Heleny.</p> <p>Snímky toho obrazu byly v poslední přednášce Mickiewiczově, v níž zvěstoval objevení se nového Mesiáše, mezi udivené posluchače od přivrženců víry Towiańského v nesčíslných exemplářích rozdávány, a to 28. května r. 1844, od kteréžto chvíle, po níž sesazen byl s katedry slovanských literatur, neukázal se Mickiewicz více u veřejnosti; a proto mne také mystický ten obraz výhradně zajímal.</p> <p>Trvalo to přes půl hodiny, než zaslechl jsem nad sebou kroky, a pozvednuv zrak, spatřil jsem na schodech zvolna se stropu až do středu pokoje se pohybující postavu v černém taláru, která jako u vidění, s rukama od sebe vztaženýma, stanula konečně přede mnou. Již prošedivělý dlouhý vlas a stejné, přistřižené licousy vroubily z obrazů mi známou, důstojnou, ostatně bedlivě oholenou tvář velkého Mickiewiczze. Z počátku jako by mne neviděl, hleděl zachmuřen před sebe, až pak zpozorovav, že stojím ještě v koutku pln pokory, pokynul mi, bych se mu přiblížil, a na můj pozdrav, s chvějícím se hlasem pronesený, vbodl ve mne svůj pronikavý, věru magnetisující zrak, že jsem se mimovolně pozachvěl.</p>
--	--	---

		<p>Rozprávka počala o Napoleonovi. Netajil jsem se tím, že velkého toho genia nejhlubším jsem ctitelem a že hořce rozplakal jsem se nad jeho ostatky v Invalidovně uloženými. Raport však, jehož o mé všeho nadšení prázdne zatvrzelosti byl obdržel, způsobil asi, že vyhnul se další výměně myšlének o slávě a zásluhách Napoleonových. Utkvěv na tom, že jsem Čech, žádostivý ho poznati, pustil se do výčitek oproti celému směru naší literatury. Načichli jsme prý veskrz německou filosofií – a co se slovanského smýšlení našich učenců dotýče, to prý dokonce silně zapáchá učiněným pohanstvím, ne-li neznabožstvím!</p> <p>Bránil jsem ovšem naše ctihodné veterány, seč byly síly mé, a připustil jsem pouze, že naše ctihodné veterány, seč byly síly mé, a připustil jsem pouze, že naše hnutí nosí dosud ráz, mírně řečeno, pouze theoretický, že nedovedlo dosud rozehráti jádro lidu, jehož se naši předáci v povážlivé míře straní, – zaručil se mu však, že to postupem vývoje u nás brzký a bohdá praktičtější obrat vezme, jakmile celý a pravdivý obraz naší minulosti, našich bojů, našeho utrpení za volnost svědomí a svobodu vůbec před národem v celé mohutnosti se objeví.</p> <p>Tento pokyn k možnému vždy vzpružení se našeho národa z vlastní iniciativy a k samostatné síle na základě naší nedocenené, avšak velevýznamné minulosti nezdál se být Mickiewiczovi právě po chuti. Upozornil mne, že Polsko jest hlavním teď bodem v Slovanstvu, jehož ukřížování je posvětilo na vůdce a regenerátora světa slovanského, jehož poměr k člověčenstvu má se teď jak povrch zemský k zeměkouli. Nenamítal jsem proti tomuto názoru ovšem ničeho, poukázav an skromně a jakoby mimochodem k podobným domněnkám a marnému úsilí naší dávné české emigrace, kteráž co se sympatií ostatní Evropy týče, mnohem nešťastnější, pozvolna v moři mrazivé ciziny, ač s okem stále k vlasti upřeným, utonula. Nynější stav Evropy ovšem že všem nadějím na to vzkříšení a sblížení se národů jest příznivějším.</p> <p>Ani tímto směrem nezlíbilo se Mickiewiczovi rozpřísti další rozmluvu a rovněž vyhýbal se každému přetřesu konkrétních předmětů, nedávaje na žádné mu předložené otázky jasných byť sebekratších odpovědí. Přeskakoval spíše z jednoho thematicu k druhému, zavádív zde o Byrona, tu zas o nebezpečí německé filosofie, a vytasil se opět nenadále s jakousi přepodivnou otázkou, jako by mne chtěla zaskočit a dopadnout při jakékoli slabé stránce, vůbec vypátrat, jsem-li vskutku tak obrněn proti vši exaltaci a všelikému blouznění, jak mu bylo o mně doneseno.</p> <p>Radwański byl o mně prohodil, že užívám pečeti, na níž vyryt mečem křížovaný cep s kalichem a lýrou, nad níž hvězda s nápisem: „Per ardua!“ Stranu svých pohnutek k bizarnímu tomu sestavení přísně jsem byl zpytován; zvláště po dodatku, i netajil jsem se, že mým ideálem byl by</p>
--	--	--

		<p>asi Körner. Tím jsem však zle pochodil, zvláště po dodatku, že básnictví bez rytířské odvahy, rozplameňování k činu, bez ochoty přiložit vlastní k němu ruku pokládám za plané horování, čímž pocítil se jakoby osobně dotknuta, na což jsem věru nepomyslel! Zapomněl jsem ovšem, že dle doktriny polského věštce dobude se vše, po čem Slovanstvo práhne, pouze silou ducha i neodolatelností pravého nadšení!...</p> <p>Právě včas vstoupil průvodce můj do pokoje, a šubnuv mne za šos podotkl, že bude záhodno, abych se odporoučel, – a já měl ještě tolik na srdci chtěje mezi jiným uvést též příklad choré nálady potomků našich táboritů, Českých to bratří, kteří vidouce nezbytí a odřikající se všech marností světa tohoto každý hmotný zápas odsuzovali, zkroutěně se kajíce, že Čechové krev prolévali a tím že zhřešili!...</p> <p>Bylo však dobře, že mne Radwański v řeči přetřhl; Mickiewicz lehce jen hlavou pokynuv, nevšímaje si ani příchozího, mlčky se odvrátil a stoupal zvolna i majestátně po schodech svých zase nahoru, rovněž se mnou snad unaven slovním šermem o zásady nejasně jen prohozené, nemající jiného účelu, než aby vedle osobního se poznání jeden i druhý se přesvědčil, že nelze ani pomyslit na cestu společnou, třebať v nedohledné dálce nám kynul jeden cíl!</p> <p>Vracel jsem se s Radwańským mlčky do Latinské čtvrti. Druh můj ani slovem již mne nepřemloval, bych nehodnou svou osobou rozmnožil šiky „světlych sloupů“, aniž více litoval, že osobně seznámiti se nemohu s Juliem Slowackým, po čemž jsem tehdy Królem-duchem od ostatních plodů geniálního toho básníka odstrašen ani nepráhnul. Jinak bylo ovšem později, kdy pohroužil jsem se s celým zanícením v Balladynu na příklad aneb v Beniowského a Lillu Wenedu, kdež na každém listě tolik opravdové poesie, že se v našinci div dech nezatají! –</p> <p>Jen kvůli úplnosti dodám zde ještě, že naše malá akademie v hotelu d'Anjou vbrzku zmohla se na psaný satirický časopisek, jehož ilustrátorem i ředitelem byl jsem já zároveň s nadzmiňným akademikem Pústem. Nazvali jsme si list Szarawary, tropíce si v něm žerty z polských jezovitů a towiańčků, ovšem pak i z naší hmotné bídy. „Francouzi nedávali na úvěr, žold malý, dluhů síla, v láhvích trochu pitelnějšího vína, půllitrové pupky! Ale proto netřeba si rušit neb utrhnout hlavu, prohnat kulí lebku anebo zkoupat žal svůj v kalné a studené Sekvaně. Třeba se smát, zaklejt si časem a přitom všechny lenochody k práci nabádat! Redakce pod střechou, administrace vlevo pod schodami.“ Zachovaná mi z pokaženého jednoho čísla ilustrace nedá se dobře popsat: oslavuje mladého Wolowského v podobě dozorce při železnici, jak si přečítá „Božskou komedii“, z níž ani slova nerozumí, při čemž potkává jej cosi velmi pozemského.</p> <p>Žije takto život pravého pařížského „bohéma“,</p>
--	--	--

			nezanedbával jsem vojenských svých cvičení a osvojiv si základní pravdy „regulaminu“ dostoupil jsem šťastně na šikovatele. Mimo to dojížděl jsem čas od času do Versaillu k členům centralisace, jichž mi bylo pozvolna získati pro slovanské své názory, nepotkávaje se přitom s nezdarem, když na přímluvu a svědectví Cypriena Roberta byli ochotni vyslat mne na své útraty na jih kvůli dorozumění se s čelnými vlastenci v Chorvatsku, Srbsku, Dalmacii, ba i na Černé Hoře. Tím otvíralo se mi netušené pole, nebezpečné sic, avšak tím též mnohoslibné činnosti.
	294	1847	Slušíť mi tu natolik jen pravdě svědectví dáti, že jihoslovanské hnutí, třeba v zárodcích převážně literární, sledováno bylo orgány francouzské vlády, ač s Metternichovou politikou na oko souhlasné, s podrobnou přeče pozorností, kdežto naší snaze a vždy možnému významu našemu na šachovnici mezinárodní politiky nikdo nejmenší váhy nepřikládá! Jen Mickiewicz v přednáškách svých dosti povrchně s o nás, t. j. o „Slávy dceři“, ponejprv zmínil, a cokoliv jsem Cyprienu Robertovi, jeho nástupci, o Čechách vykládal, bylo mu zcela nové a netušené. Našinci nestarali se naprosto o to, aby o nás zvěděl svět, – vždyť i Jordana, jenž je zapřísahal, aby mu do „Slovanských letopisů“, v Lipsku německým jazykem vydávaných, dávali o sobě zprávy, nechávali zcela na holičkách, nač si mi dosti trpce stěžoval.
	431	1848	viz Kurelac
Milton J. (1608 – 1674) anglický básník	250	1846	viz Byron
Milutinović S. S. (1791 – 1847) srbský básník	294	1847	viz Demeter
Molière J. B. P. (1622 – 1673) francouzský dramatik	173	1843	viz Halm
Moore T. (1779 – 1852) irský básník	166	1845	viz Byron
Nowack pražský německý básník	104	1843	Z Turnova vydali jsme se druhý den nejdříve na Malou Skálu, která náležela jakémusi německému obchodníkovi na odpočinku, který z čtení německých klasiků nabyl jakýchsi povrchních názorův o vyšších cílech člověčenstva, a nejsa jist, že si jimi trvale duševní svůj kapitál rozmnoží, dychtiv ostatně, aby také jeho všelící hosté, sousedé i poddaní dostali „den richtigen Begriff von der Menschheit“ (správný pojem o lidskosti), – zavěsil si po všech stromech svého přistřiženého parku tabulky s všelikými duchaplnými verši a pořekadly ve způsobě onoho hloubkou svou přímo

			omamujícího disticha slavného kdysi německého pěvce i apelačního rady Nowacka , který zněl: Das Lebens Unverstand mit Wehmut zu geniessen ist Tugend und Begrif (Nerozum života s žalem požívat je ctnost a pochopení) – což, jak mimotně podotýkám, není prazádná satira, neboť nalézá se v dotčené, ovšem vlastním nákladem tištěné sbírce asi počátkem let čtyřicátých v Praze vydané, kde vedle celé řady nadšených, citem překypujících básní na oslavu pěvkyně Podhorské, která byla dotčenému radovi ještě ideálem, když se již pro úplnou neschopnost dostal do pense, bylo ještě množství hádanek, šarád a bájek podobného nepřičetného kalibru.
	139	1843	Návštěv měli jsme tam pramálo. Někdy přicházel skromný cestovatel a zkoumatel hradů českých Heber, někdy Glückselig. Jednou objevil se tam i apelační rada Nowack , člověk velmi švitorný a tak dalece komický, že nosil světle modrý svrchník s velkými stříbrnými knoflíky, na němž bylo asi půl tuctu houpajících se vždy menších límců nebo pláštíků. Přinášel do „Musea“ vzácný poklad, svazček svých sebraných veršů a šarád v rozmnoženém vydání, a počínal si při tom jako stará kvočna, když snese šťastně poslední své vejce.
Ovidius P. N. (43 př.n.l.-18 n.l.) římský básník	63	40. léta	viz Cicero
Platon (427–347 př.n.l.) + Socrates	40	30. léta	Děd můj spěchaje k místu, odkud asi zazněla (střelná rána), našel tam důvěrného, ubohého druhu (J. J. Rybu) v posledním tažení. Tento poznal ho ještě a podával mu s vlídným, avšak významným pohledem ruku, načež poukázal na knihu ještě rozevřenou, po boku mu v trávě ležící; obsahoval rozpravu Sokratovy o nesmrtnosti duše.
Puškin A. S. (1799 – 1837) ruský spisovatel	117	1843	viz Gundulić
Pythagoras (571-497 př.n.l.) starořecký filosof	277	1847	Jakožto pravý slovanský veršotepec i do filologie se spouštěl (Radwański), dokládaje na př., že Jehova jest již proto svrchovaným bohem vyvolených Slovanů, protože Jehová! čili chrání, načež když posměšně vyčetl jsem mu podobný výklad jména Nabuchodonozor (ne bůh adno cár), soudil, že to snad smělý, ale přece trefný výklad, protože Zoroastr najisto neznamená nic jiného než ostrého cara! Pythagoras pak jméno své jen tomu děkuje, že se go-ráz píta-li (jednou ptali) a ji pravdy tajné poznali!
Rousseau J. J. (1712 – 1778) francouzský osvícenec	173	1843	viz Halm
+ Voltaire	271	1846	Šikmé, na střechu se otvírající okno bylo na štěstí celé; zřel jsem z něho sice samé jen komíny, ale v pozadí čouhala kupole chrámu slávy, nebetyčného Pantheonu, v jehož

			kobkách uložila svého času republika vzácné ostatky svých apoštolů Rousseaua i Voltairea .
Saint-Pierre B.de (1737 – 1814) francouzský spisovatel	162	1845	Cokoli jsem jí předčítal, poslouchala velmi ochotně, ale protože liboval jsem si ve věcech vážnějších, seznámil jsem ji s Pavlem a Virginíí (Saint-Pierre), s Rozinou Ruthardovou a pod., přednášeje tklivá místa se zvláštním důrazem.
	166	1845	viz Byron
	197	1845	viz Byron
Sandová G. (1803 – 1875) francouzská spisovatelka	250	1846	viz Byron
	275	1846	viz Léger
Scribe E. A. (1791 – 1861) francouzský dramatik + Schiller	141	1845	Hrdiny, na př. Karla Moora, Roberta Dábla (Scribe) atd., hrál znamenitý Krumlovský.
	234	1846	viz Angely
Shakespeare W. (1564 – 1616) anglický dramatik			
	90	1842	viz Bürger
	151	1845	Na skromnou mou námitku, že v tom kuse, jehož hlavním hrdinou byl Klover, vůdce lupičů, plýtvá příliš krví, odvolával se na Shakespeara , jenž prý se také krvavých mordů neštítí!
	161/ 162	1845	Utvrdil (Václav Podlipský) mne i v mém horování pro Máchu, vysvětlil mi, proč naň všelící ti učenci zanevřeli a jak již dle úzkoprsé své povahy geniálnosti „Máje“ ani rozuměti nemohou; hlavně pak dal mi řádný návod k porozumění Shakespeara , o němž mi jeden z mých informátorů nedovedl více povědět, než že byl řezníkův syn a následkem toho že si v krvavých scénách liboval, což mne však neodstrašilo, bych si z knihovny mladého Klemense Bachovena nevytáhl některý svazek děl dramatického toho velikána, jenže na neštěstí počal jsem s prvníma nemohl se vymotati z přísně dějepisných, tak zvaných královských her, v jichžto chaotické nomenklatuře jsem se dlouho nevyznal. Na Opočně dostal jsem teprve Hamleta, Leara, Timona i Caesara do ruky, čímž ovšem rozevřel se mi celý netušený svět, když by mne Klicpera, jemuž jsme v Hradci Králové byli na cestě z Prahy poklonu svou učinili, málem byl zas od Shakespeara odradil, doporučuje mi „Zimní pohádku“ jakožto svrchované arcidílo!
	166	1845	viz Byron
+ Schiller	211/ 212	1845	U Klicpery marně hledat kloudnou činohru: Nač se to probůh čteš s Valdekem a Blaníkem? V tom není pranic klasického! A pak máš dostat chutě do češtiny! To si raděj

			přečti onačejší kus, na př. „Jan, za chrta dán!“ a třeba „Soběslava“, jsa ostatně pamětliv, že jest Klicpera ve veseloňře spíše ve svém živlu. Avšak, až ho spatříš tváří v tvář, pochopíš hned, proč nenapsal ani „Loupežníky“, což teprv „Hamleta“.
	219	1845	viz Aristoteles
+ Schiller	220	1846	(z dopisu Janovi) A můj Hamlet! Ani jediný list nesmím natrhnouti – Máchův „Máj“ musím schovati, abych ho ani neviděl a se nerozzlobil na ty naše profesory a cerbery! „Bis auf den Klumpen alten Fleisches“ (Až na cár starého masa) – z toho žvanečku poznej, že jsem i France Moora opět studoval – naposled.
	231	srpen 1845	„Per ardua!“ pomysllil jsem si, což dle mého tehdejšího humóru znělo po česku: Přes hnojště na špýchar! – „však až mne uslyšíš deklamovat Posu nebo Hamleta, pane řediteli, budeš mne prosit na kolenou, bych ráčil v tvé boudě vystoupit a plnit ti domy!“
	248	1846	viz Byron
	250	1846	viz Dryden
+ Terentius	252	1846	„Homo sum, nihil humani a me alienum puto“ (Člověk jsem a nic liského mi není cizí) pokládali za svrchované, všem smrtelníkům nejpřiměřenější měřítko. Nebyly to pro mne právě hlasy svůdných Sirén, ale kdož ví, co bych byl, pustě své bujnosti úzdu, přece jen všechno nevyváděl, kdyby mne nejčirejší nouze nebyla neúprosně na nejkratším svém provázku nedržela. Vždyť jsem si nemohl ani dopřáti jediné návštěvy některého z divadel, ač v jednom z nich slovný tehdy Macready vystupoval ve všech hlavních postavách Shakespearových!
Schiller F. (1759 – 1805) německý spisovatel	39	30. léta	V chrámě svatého Víta požehnal manželskému jejich svazku ceremoniář knížete-arcibiskupa a opět sedli do vozu, který zavezl je druhý den k večeru do Rožmitála před nepatrný domek za městem, kamž blouznivá aristokratka spěchala s útěchou slov Schillerových : „Raum ist in der kleisten Hütte für ein glücklich liebend paar!“ („I v nejmenší chýši je místo pro dvojici šťastně se milující!“)
	52	30. léta	viz Defoe
	56	30. léta	„Co je to verš?“ ptal jsem se polekán a udiven. Matka hleděla mi to dle známých písní národních poněkud vysvětlit. „Ale to nejsou verše! To jsou písničky, které se musejí zpívat,“ odvětil jsem. „Nu dobře! Ale snad víš, jak znějí verše, které se deklamují,“ a matka přednesla mi známou baladu Schillerovu o rukavičce.
	82	40. léta	Vedle těchto nových popudů, k nimž družila se i soukromá divadelní představení her Klicperových a náběh sehráti také Schillerovy „Loupežníky“ ve vlastním překladě dle původního znění, zvláště míst na jeviště nepřipuštěných, potkala mne nenadálá čest, že jsem byl tehdy rétořem

			Vojtěchem Náprstkem vyzván, abych navštěvoval sobotní schůzku studujících u „Halánků“.
	90	1843	V mé přednášce o divadle odvolával jsem se na Schillera , že má ústavem mravním býti. Stěžoval jsem si na Štěpánkův monopol, želil ztráty Chmelenského jako možného regenerátora našich divadelních poměrů, stýskal jsem si na úpadek divadla v Růžové ulici, které nám bylo tak mistrně předvedlo „Loupežníky“, „Knížete Ďábla“, „Malíře Škrétu“ a Klicperův „Staročeský soud“.
	90	1843	viz Bürger
	167	1845	viz Byron
	171/ 172	1845	Místo uvítání zaškubal Purkyně mne, hluboké poklony sekajícího, dosti nevlídně za šosy mého svátečního fraku, jehož jsem byl od svatby Čelakovského na sobě neměl a jen z neskonalé úcty k tlumočnicku Musy Schillerovy navlékl. Bylo na matce mne omluviti. Napotom, byl nám laikům také něco z vzácnosti a znamenitosti svého laboratoře ukázal, podstrčil mi nahodilý preparát pod mikroskop s tím doložením, abych si tu věc, kapku krve, náležitě prohlídl, snad i prozkoumal; že však byl jsem s tím zkoumáním brzy hotov, žádostiv čehos nového, mně zajímavějšího spatřiti, vyčetl mi mou těkavost připomínaje, on sám, že prohlížením jediné té kapky strávil celý den! – I pohlédl jsem zadiven, ano s výčitkou na něho, nemoha uvěřiti, že tam stojí obdivovaný překladatel Schillerových básní skutečně přede mnou. Již dle doslechu, že se v stále pūtce s mým strýcem o významu a přednosti vyvoleného mého dramatického básníka i miláčka tohoto vždy vřele zastával, ctil jsem Purkyni neskonale – a nyní by ani netušil, že navštívil ho český Schiller redivivus? Tak aspoň kroužilo mi v mysli, zatím co stál jsem před ním v rozpacích a zahanben, když jsem se totiž v úkrytě srdce svého, kde spočíval a k životu se již hlásil můj ubohý „Kochan Ratiborský“, jenž ne-li zastínit, tedy zastupovat měl v našem písemnictví místo světoborných „Loupežníků“, luznou myšlénkou, že snad duše Schillerova po delší nudě v polích elysejských zračila vyhlédnout si osobu mou k novému působení tam, kde právě nejnutnějším rozněcovat zápal a vykřesávat z hluché hmoty jiskru Prometheovu. Vždyť konejšil jsem se v nejedné teskné chvíli nedůvěry a trpkého zklamání stejným se mnou osudem nebevzpouřců, jimž není přáno doznat blaha pozemského, když i božský Schiller, zajisté že jen po podobných, bolných zkušenostech pronesl výstražnou, mne však neodrazující věštbu: Unglücklichelig Alle, die da wagen/ Götterfunken aus dem Staub zu schlagen! (Nešťastníci kteří se odvažují vzníti božskou jiskru z prachu!) V naději a důvěře, že dotknu-li se souzvučné s ním struny, přec jej obměkčím, osmělil jsem se a vyžádal si na něm přímo, bez dalšího ostychu, by mi zapůjčil, má-li, obšírnější biografii a charakteristiku Schillerovu , po čem že již po léta práhnu. Vskutku naň tato prosba má okamžitě k mému

			prospěchu působila, i poslal mi hned druhý den veliké tři svazky s nesčíslnými dopisy a výtahy z básnickových deníků, do nichž pohroužil jsem se tak výhradně, že věnoval jsem jim veškeren čas asi dvounedělního pobytu svého ve Vratislavi, již poznal jsem tehdy pouze při dosti řídkých společných se strýcem a matkou procházkách.
+ Kant	176	1845	U náboženského horlivce Příbyla měl jsem však ještě příležitost mimo obšrné korespondence zakladatele bratrské obce v Ochranově zříti Husem komentovanou „Postilu“, svaté Písmo s poznámkami Martina Luthera, vlastnoruční listy Zimního krále, a co nade vše mne potěšilo, směl jsem i zlíbat autentické písmo i podpis velebného svého Bedřicha Schillera ! Měl tam i kadeř, nevím, zdaž pravou, téhož Charlotty, tabatěrku Kantovu a flétnu, berli a sádrou dýmku Bedřicha Velikého.
	189	1845	viz Goethe
	196	1845	viz Byron
	198	1845	Že však započal jsem již v máji r. 1845 svou první romantickou truchlohru „Kochana Ratiborského“, pokud pouze ovzduší Klicperových a Tylových kusů mne obkličovalo, k němuž látku čerpal jsem z jakési německy psané sbírky českých pověstí, hleděl jsem, nežli nový život počnu, tohoto alespoň dokončiti, abych, zprostě se této dosti mlhavé látky, plné sentimentálních a krutých rytířů, všelikých duchův a šílených obětí, v jejímžto zpracování hojnost bylo reminiscencí na „Blaník“ a „Loupežníky“, zanechal po sobě jakousi památku efemerní své existence v nepatrné povltavské úžlabině, jež náhodou mi byla kolébkou.
	210	10. 7. 1845	viz Byron
	211	13. 8. 1845	Chtěl jsem podívat se k Rýnu, rozhodnul se však jinak; proč, to prý celým románem časem vysvětlím. Dále, že opět porovnávaje se s Schillerem shledal jsem v jeho povaze se svou vlastní mnoho podobného, rovněž v jeho osudech. Počnu též v nocích pracovat, když se mi ve dne brání! I já se obávám, abych se naposled otci kvůli nemusel stát právníkem. Chci též co rok stopovat pokrok svůj a být pečliv stálého se zdokonalování, bych vznešeným příkladem Schillerovým veden alespoň pro svou vlast tolik učinil, co on pro půl světa!
	212	13. 8. 1845	viz Shakespeare
	220	1846	viz Shakespeare
	226	1846	viz Byron
	231	1846	Rozumí se, že mi po způsobu všech zkušených mimů líčil především a dosti důrazně všechny obtíže, – až pak vyslechnuv ohnivý můj přednes Schillerových „Ideálů“, přála mi štěstí a vytrvalost, dala mi doporučení na režiséra lipského divadla.
	248	1846	viz Goethe

	250	1846	viz Goethe
	268	1846	viz Börne
	298	1847	viz Börne
Slowacki J. (1809 – 1899) polský básník	276/ 277	1847	Radwanskému, člověku nervosnímu, výhradním, skoro poetickým pokrmem opojenému a v řečích svých i pohybech výstřednímu, tváře snědé a řídkým jen, popelavým vousiskem obrostlému, který zdál se, že vlastně jen od vzduchu žije, neboť měl za to, že vyznance nové víry zcela nedůstojno mrzké své tělo krmiti a napájeti, připadal toho roku vyšlý epos Slowackého „Król duch“ jakožto vrchol nejen poesie, nýbrž lidské moudrosti vůbec. Bylť nejnovějším tím plodem svého Juliusza, jenž trávil právě zimu v Itálii, tak nadšen, že vytiskl ho na vlastní své útraty, myslím, že za poslední svůj groš.
	283	1847	viz Mickiewicz
Sofokles (496–406 př.n.l.) řecký básník	166	1845	viz Byron
	175	1845	Koupil jsem si tam též okamžitě Sofokla , to u antikváře a pohroužil se pln dychtivosti a zanícení v studie tragických jeho postav, zvláště Oidipa a Antigony.
Spiess Ch. H. (1755 – 1799) německý romanopisec	65	40. léta	viz Bürger
	218	1. 5. 1846	viz Delarosa
Sue E. (1804 – 1859) francouzský romanopisec	180	1845	Mřelť jsem zajisté již tehdy strachem, když ohlášen Sueův román „Věčný žid“, že kdosi myšlenku mou předstihne, v níž kotvil svrchovaný můj nárok na nesmrtelnost!
Tasso T. (1544 – 1595) italský básník	90	1843	viz Bürger
Terentius P. A. (2. st. př. n. l.) latinský básník	252	1846	viz Shakespeare
Thompson J. (1700 – 1748) anglický básník	250	1846	viz Dryden
Tyrtaeus (7. st. př. n. l.) řecký básník	198	1846	Podle Tyrtaeova verše: Toho-li dosáhne hoch, nejvyšší ozdoba má.
Vergilius P. M. (70 – 19 př. n. l.) římský básník	63	40. léta	viz Cicero
	96	1844	viz Horatius
Voltaire F. M. A.	43	30. léta	Proslulý ten kdysi zástupce nejednoho šlechtického rodu,

(1694 – 1778) francouzský filosof			dle smýšlení voltairián.
	271	1846	viz Rousseau
	313	1847	V černých jeho očích tkvěl sice dávný lidomilný žár, ale z tváře vybleskl přece často ironický úsměv nad všelikou pošetilostí obkličujících ho smrtelníků, jež připomínal spíše Voltaira než shovívavého pěstouna nadšených pracovníků k oblažení člověčenstva.
Zenon (336 – 264 př.n.l.) řecký filosof	22	1853	viz Goethe
	23	1853	Mezitím co po činech, po zápasech, po ruchu prahnu, co hryžu se nezkojenou činolačností? Ó Zeno! Zeno!

2.2 Josef Václav Frič – Paměti II

(1829 – 1890)

autor	strana	období	citace
Archimedes (287–212 př. n. l.) starořecký filosof	76	duben 1848	Na základě takové plnomocnosti nedal se ovšem český stát ani černokněžníky znovu zbudovati, ale neměli by nám po leta stále vyčítati, že jsme jim hotový bod Archimedův z kapes vyfoukli!
Ariosto L. (1474 – 1533) italský básník + Aristofanes + Hugo + Lamartine + Cervantes + Sterne + Fielding + Bulwer + Sandová + Herder + Wieland + Homér + Dante + Klopstock + Milton + Moore	390	1850	Byv právě bez sebe radostí, probíral jsem se katalogem, obsahujícím též francouzské i anglické klasiky, s dychtivostí žebráka, jenž hrabe se v drahokamech odkrytého pokladu. Nastával mi tím vůbec nejpožehnanější rok, posvěcený takořka výhradně studiu, v němž pročítaje plody hlavních spisovatelů světových dosud mi neznámých, od Aristofana i řeckých tragiků počínaje až do Huga, Lamartina i nejnovějších německých didaktiků, doplňoval jsem též historickými, zeměpisnými a filosofickými spisy mnohé citelné mezery svého nedbalého školního i nahodilého autodidaktického vzdělání. Jakou to rozkoš způsobil mi na příklad Lucián a zas Cervantes , o nichž neměl jsem ani tušení! Jak poutali mne Sterne a Fielding , jakých rozhledů v lidskou povahu nabýval jsem z románů Bulwerových a předně ze spisů Sandové! – I v Herdera pohroužil jsem se i do Wielanda znova. – Chtěje pak po řadě poznání všeliká arcidíla, prolouskal jsem se i Homérem, Dantem , ba i tím copatě nadšeným Klopstockem , ač při téhož Mesiádě vyvstával mi skoro krvavý pot na čele! – Po tomto germánském suchoparu, z něhož místy sálal přec výbuch protestanské duše mystickou vírou nadšené (ač u porovnání s Miltonem je to jen sukovitá, trnitá chrašť vedle berle, z níž vypučely lilie), byla mi ovšem Moorova divuplná i graciózní „Lala Rookh“ pravou oasou, o níž nechápu, že se o její překlad nižádný ani z moderních našich básníků dosud nepokusil, při které příležitosti jest mi též Ariostova „Rolanda“ připomenouti (kterýž dostal se mi mnohem později do rukou), o němž ale jsem přesvědčen, že by nám, na domácí půdě přesazen, zúrodnil role a rozšířil horizont svou bujnou a přece souměrnou fantasií a svým svěžím, veskrze zdravým sensualismem. Totéž platí pro mnohé jiné příčiny o Luciánu i drobných spisech Cervantových , jichž emancipovaný bystro duch protřbil by tak mnohým snaživcům předsudků plné a chaoticky rozladěné mozky. Vše to mělo jsem za průpravná studia pro svého, žel že nikdy ani nezapočetého „Ahasvera“, vedle čehož uzrála ve mně tak mnohá buď balada neb čistě subjektivní básnička, to hlavně působením před mými okny pozvolna probouzejícího se jara.

Aristofanes (450–385 př. n. l.) starořecký dramatik	390	1850	viz Ariosto
Béranger J. P. de (1780 – 1857) francouzský básník + Schlosser + Lamartine + Béranger + Vischer + Goethe + Schiller + Shakespeare + Feuchtersleben + Sallet +Flavius	417	1851	„Což nevíte, kdo takové knihy píše? Toť jsou lidé, kteří všecko vědětí chtějí, takovými věcmi vás přec otravovat nesmíme!“ Byli jsme odbytí! A nebýt rozumnějšího hejtmana i našich bližších strážců, kteří nám všeliké jen možné knihy, mezi nimi Schlosserovy Dějiny, Lamartinovy Girondisty, Bérangera , Vischerovu Estetiku, Humboldtův Kosmos, celého Goetha , Schillera , Shakespeara , Feuchterslebenovy spisy, Sallettovo Laienevangelium, ani i Springerovy dějiny revoluce, pod rukou opatřili, bylo by to s naším dalším vzděláváním se přesmtně dopadlo. Hlavním censorem zůstal poručík Gedéon, jenž zadržel nám provždy knihu o stenografii, druhou nadepsanou „Revolutionen der Erdrinde“, Šafaříkův Národopis s mapou, poněvadž na ní nalézala se, dle Božiče, budoucí říše slovanská – a rovněž zadržel mi zůstal v kanceláři velitelstva Flavius Josephus , jen proto, že byl ve velkém foliu, vůči němuž namítl mi podplukovník Natürlích: K čemu potřebujete tak velikou knihu?! – Avšak i povolené, neněmecké knihy měly zvláštní osud. Věšínovi nechtěl Gedéon živou mocí vydati Preslův rostlinář, ač onomu mnoho na tom záleželo, by obeznámil se s botanikou; konečně byl mu spis přece vydán – jenže zanešen pak v rejstřík povolených knih pod titulem: <i>Leben und Taten des Johann Svatopluk!</i> Hle, jak vyznal se náš censor v jazycích.
+ Molière + Shakespeare	485	1854	Obešel jsem si ještě několik dalších, více méně pilných a neochablých spisovatelů. V přední řadě Josefa Jiřího Kolára, s nímž bral jsem rady stran svých studií dramatických, při čemž naučil mne oceniti Molièra , upozorniv mne i na středověký vývoj dramatu pomocí římské církve. Opatřil mi také k lepšímu porozumění vědeckých snah přítele svého i učitele mého, záhy nám ztraceného filosofa Augustína Smetany, několik jeho spisů v Praze tehdy málo přístupných, a konečně byl jsem tak šťasten, že získal jsem i spolupracovníctví někdy přespříliš na vavřínech svých hovícího si dramaturga našeho pro zamýšlený mnou nový almanach. Páter František Doucha, znaje, že zabýval jsem se na pevnosti též angličtinou, vybídl mne ihned, abych též uvázal se v překlad některých her Shakespeareových . Vyjmenoval jsem mu asi půl tuctu, do kterých měl bych stou chutí, ale že skoro ke každému dodal, že má ten či onen kus již pod pérem – ani rozkošného Jindřicha IV. nevyjímaje! – , vrhl jsem se, vida nezbytí, na zvláštnosti, vybrav si Timona i Troila a dal jsem se také vzbrzku do překladu božských hrubostí Thersitových, ano měl jsem skoro již tři akty hotové, an mi opatrný pan Nebeský, jenž byl s hrůzou zaslechl o nemístné beztaktosti Douchově, kteréž dopustil

			se vyzváním kompromitované osoby, naznačil, že co se Timona dotýče, toho prý se uvázal dr. Čejka, v další „nemravné kusy Shakespearovy“ že Sbor matiční nemíni vůbec vydávati. Věděl jsem hned, mnoho-li uhadilo. Vždyť opakovalo se mi totéžes překladem Bérangerových chansonů při příležitosti téhože smrti r. 1857, k jejichžto překladu, ovšemže jen písni poměrně neviňoučkových, vybídl mne sám Čejka pro „Musejník“, načež mne tajemník Matice Nebeský ihned uvědomil dopisem, že ani životopis, rovněž objednaný, do svého časopisu přijat nehodlá, právě proto, že se byl dověděl asi o tuctu mých překladů a že sbírám k článku o francouzském pěvci lidu již ze všech stran materiál.
	534	1857	V polovici září dodělav svého Svatopluka i Rastislava, na což přítel Šimanovský již kvůli cenzuře naléhal, zabýval jsem se nadál hlavně překladem některých ovšem krotších chansonů Bérangerových maje, vybídnut Čejkou, naději, že vyjdou v Musejníku, což, jak již praveno, Nebeský překazil.
+ Shakespeare	542	1857	Přednesly se některé mnou právě přeložené chansony Bérangerovy , Šimanovský deklamoval úryvky z Othella, Leara i z mé Drahomíry.
Birch-Pfeifferová Ch. (1800 – 1868) německá dramatička + Sandová	543	1858	Velkou sensaci způsobila v lednu roku 1858 slečna Gossmannová pohostinským svým vystoupením v titulní úloze malé Fadetky, hry Birchpfeifferové , zpracované dle románu Sandové pod názvem „Die Grille“, již na žádost režiséra Chauera uzpůsobil jsem na naše poměry hlavně pomocí Boženy Němcové, jež i herci a garderobiéroví Kaškovi dala výtečné pokyny co do výpravy kusu, takže náš „Díblík z hor“ pak na českém repertoáru zdomácněl.
Bodenstedt F. (1819 – 1852) německý básník	529	1857	Započal jsem již tehdy s novým vzletem psání svého Svatopluka a Rastislava, přinášeje jí co týden nové scény, až 8. června zhotovil jsem překlad básně Bodenstedtovy , vydané pod jménem Mirza Šaffy, verš pro nás jakoby stvořený.
Börne K. L. (1786 – 1837) německý básník, představitel Mladého Německa + Thiers + Heine + Börne + Goethe + Wieland + Schiller	327	prosinec 1848	Dopomínaje se poznovu, teď když volnější a bezpečnější již komunikace, různých svých sešitů a poznámek, bych mohl v básních započatých, zvláště na „Upíru“, pokračovat, pochlubil jsem se, že ukončil jsem šťastně svou tragedii „Václava IV.“, s níž hodlám hned po mém příchodu do Prahy vystoupit. Jinak, že čtu filosofické a historické spisy ze zápujční bibliotéky, zvláště Thiersův „Consulat“ – o tom, že znovu přeslabikoval jsem Heineho , že pohroužil jsem se v díla Börneho , domů psání nebylo radno; ani Goetheho můj otec v rukách mých rád neviděl; naproti čemuž stále mi doporučoval Wielanda a ovšemže miláčka svého Schillera , jehož jsem však již dávno uměl nazpaměť.
+ Heine + Goethe	502/ 503	1855	Označiv dále děj novely „Život sváteční“ za zcela nepatrný, rouhal se nemožnému v ní konfliktu dvojí milosti, jakouž pocítit prý může jen pouhý nemotorný komediant, zkroutiv pak dle svého způsobu nepatrný ten děj – pomíjí úmyslně i báčhorku i slovenskou povídku doň vpletenou a shledav, že

			<p>tu v přední řadě běží o chvalořečení Heinemu, nadmul se ihned spravedlivým rozhořčením vůči podobné troufalosti, a opíraje se o úsudky Vilmara i Gotschalka, známých to odpůrců směru „mladého Německa“, vykládal našemu obecnstvu, že Jindřichu Heinovi, jehož prý opovážili jsme se nazvatí reprezentantem svého věku, zdá se všeliké pachtění po vyšších záměrech pouhým bláznovstvím, jimž prý jen ušklíbá se d'ábelsky. Ideálem jeho prý jest hladiti sobě pohodlně břich a posmívati se hlouposti těch, kteří nejsou tak chytří, aby požívající rozkoší tělesných (!) všecko vyšší snažení za pošetilé pokládali. Náš doporučenec jest prý leda miláčkem všech buršů, kupeckých mládenců a prázdných schöngeistů! – Tudíž prohlašovali jej za reprezentanta našeho věku, jest právě tolik jako prohlásiti celé nynější pokolení za pouhé zvířectvo! (Sic!) Aby se pak zakuklený pan M. ukázal také v světle liberálním, vytкнуł Heinovi i tu roční pensí, kteráž dle usnesení francouzské komory udělovala se od r. 1832 všem výtečnějším politickým vyhnancům, tož polským, španělským, vlaským, jakož i později německým, kterouž ostatně i Börne (také snad prodajné péro) v Paříži požíval. Bral prý Heine od krále Ludvíka Filipa roční plat, ale co ve svých dopisech psal tento podplacenec do Augsburských novin (jak možno teď ze sebraných jeho spisů seznati), to hanobitel téhož „rytíře volného ducha“, o němž z originálu patrně neměl potuchy, arcit' znáti nepotřeboval. Ovšem s lidmi, kteří jak pan M. nevědomému našemu obecnstvu tehdy tvrditi se opovažovali, jako by Heine v kynismu svém hanobil vše, co kolem sebe vidí, aniž má mravní síly povznéstí sebe nad kalužinu, v které vězí a v níž mu tak pohodlně, těžko bylo vésti vážný boj! S estetiky a literárními historiky, kteří připouštějí, že v počátcích svých byl Heine šťastným básníkem lyrickým, jenž prý ale, žebůh, v pozdějších letech „učinil poesii svou věrným pableskem své vlastní nicoty“, stal se zápas nechutným a tím zbytečnějším, když dovedli také, jak pan M., zkručovati smysl i slova úsudků námi pronešených. Poněvadž na příklad vytkl jsme na jednom místě Goethovi známou jeho netečnost vůči osudům své vlasti, nazýváje ho pánem, zobrací to můj protivník, že prý zacházím s tímto velikánem jako s nějakým kloučkem!</p>
Bulwer L. (1803 – 1873) anglický romanopisec	390	1850	viz Ariosto
Byron G. G. (1788 – 1824) anglický básník	337	1849	Plody Mladé Slávie, do nichž přichystal jsem Byronův povahopis; a pokud se pamatuji, započal v nich náš historiograf Tieftrunk, člen „Slávie“, povídku o příteli Třebickém, jehož měl již za padlého.
	377	1849	Divno mi dosud, že navzdor smírnému konci přeromantického toho „Upíra“, kterýž poukazoval, jak rekovným činem a obětavostí vnuků smývají se hříchy

			prostopášných předků, nenalezla tato báseň, arci bujně rozervaná i nedokonalá, protože improvisovaná v nejrůznějších, skutečně bouřných dobách politického kvašení, jiného posudku, nežli že jest v Byron přebyronován; což papouškováno ve všech novověkých literárních historiích, jako bych byl od těch dob nic více a nic promyšlenějšího i vzornějšího nenapsal!
+ Krasinski	419	1851	A vyvezl jsem si konečně z Komárna jednu hotovou, druhou započatou tragedii, překlad Iridiona, Manfreda i Nevěsty z Abydu, mimo celý svazek sebraných básní.
	426	1851	Prozatím byl jsem zhotovil překlad „Manfreda“ a pustil se do první novelistické práce pro Mikovce, jehožto „Lumíra“ dosud vyšlá čísla byla mi slečna koncem června také přivezla.
+ Heine + Flavius + Klopstock	431	1852	Vylíhla se ze všeho deklamatorní symfonická parodie na nezrozeného ještě mého Ahasvera, jehož byl jsem prohlášen prorokem. „Skoro se mi zdá,“ deklamoval druh, jenž mne představoval ve faustovském monologu, hudbou provázeném, co slovanský Byron , „že příroda obdařila mne až příliš velkým duchem!“ Berlínský světobol a heinovská ironie měly ovšem celou mou věkorodnou báseň prodchnouti, ale na tom prý ještě neustanovil jsem se, máml-li dát ve svém Ahasveru Evropu zahynout čili nic?! A přece prý již blázni chtějí do Ameriky vyvandrovat! – Však než to všecko promyslím a přistoupím k provedení, musím prý ještě ukrutně mnoho studovat – a k tomu všemu prý ještě nesmírně mnoho věcí a knih tak nesmírně potřebuji! ... Toto mé rozjímání, provázené všelikými, různé arie prozpěvujícími nadzemskými a jinými podivnými zjevy, přerušeno rázem celým tandelmarkem dotíravých handerlat, až jsem je rozzuřen poslal k čertu! „Je to holota, ti židě“, vzdychl jsme si, „však nikoliv, Josefa Flavia třeba čisti, aby poznal každý, že nejšlechetnější a nejhrdinnější to národ celého světa!“ V druhém oddělení studoval jsem jejich povahu v pravé šalomounské synagóze, načež, nadchnut velebným zpěvem „Mišimaj“ a utvrzen ve světoborném svém předsevzetí ohromiti lidstvo básní světobornou, končím výrokem: „Němců Klopstock dovedl sice napsat Mesiádu – ale slovanský Byron sám se státi musí mesiášem!“ Přehlušující, jubilejní sbor radostí přímo posedlého židovstva prohlašoval mne pak za svého, že jsem „einer von unseren Leut“, a končil velebným chorálem: Ahasver velký – a mladý Frič jeho prorokem!
	455	1854	Naproti tomu domakal jsem se tak sladkého a omamujícího poselství od ní, dle odpovědi an můj vítězospěv, jenž jí byl přece i s překladem „Nevěsty z Abydu“ oklikou došel, že rázem zapomenuv na veškerá přestálá muka i vytrpěná pochybenství octnul jsem se v říších nového blouznění a nebetyčných snů, s úplným znevážením svého okolí.

	461	5. 9. 1851	Doručí-li Ti Manfreda, odevzdej ho Mikovci, pan Nebeský sotva by ho asi vytiskl.
+ Schiller	472	leden 1854	Odkud vzala se ta copatá, opudrovaná tragedie u horkokrevných Francouzů? A jak přišli k té volně hárající, trefně přírodu i lidskou povahu zobrazující tragedii – pedantičtí Angličané? Odkud mají tamti své přistřižené, symetrické zahrady a oni zas ty své bujné parky? Nadešla revoluční katastrofa oboum národům – u Francouzů překypěla romantická jejich povaha, kdežto Angličané tyrany své chladně odklízovali – a měli pak přece zase svého Byrona! – Němci, jak Schiller si stěžuje, opičatěli se po jedněch i po druhých, ale těžili vlastně z jedněch i druhých, kořistili z dvojího revolučního proudu svých sousedů, naočkovali si na to svou hlubokomyšlnou a bystroduchou filosofii – však dosud pouze v theorii – , aniž se sami zmohli na vlastní svou revoluci.
+ Puškin + Mickiewicz	509	1855	Málem byl bych opomenul, že posledním odpůrcem Lady Nióly objevil se Gustav Pflieger v Lumíru, kterýž patrně cítil se uražen, že nebyl výslovně k příspěvku vybídnut, ač jsme vpravdě o jeho existenci neměl ani ponětí. Odpověděl jsem tehdy mi zcela neznámému dopisem soukromým, jež odevzдал jsem Mikovci. Odmítl jsem od sebe vyčítaný mi chorobný romantismus, poukázav i k Puškinu i Mickiewiczovi , slovanským nobsledům Byronovým , v jichž spisech rovněž dosti strašidel a světobolu.
Castelli I. F. (1781 – 1862) básník a dramatik	248	1848	Pro frankfurtské sny těch náhle svobodomyšlných labužníků mělt' jen pohrdlivý úsměv, zato jej mnohem více zajímali Castelli , Bäuerle, Saphir, zpěvačky a tanečnice.
Cervantes M. de (1547 – 1616) španělský spisovatel	154	1848	Nevyznívá z této domýšlivé sebechvály, uvážíme-li vše, co zde bylo o příčinách i průběhu krvavé srážky svatodušní přesně dle pravdy proneseno, dutý pathos důmyslného hidalga z la Manchy, spíše kormoutlivé než slavné paměti?
	390	1850	viz Ariosto
Cicero M. T. (106 – 43 př.n.l.) římský státník a filosof	511	1855	Quousque tandem?! (Jak dlouho ještě?!)
Dante A. (1265 – 1321) italský básník	390	1850	viz Ariosto
Delarosa německý autor hororů + Goethe + Spiess + Doering + Shakespeare	453	1853	Všech zpráv z vlasti po měsíce zbaven, přivykal jsem znova i tomu, živoře svým vlastním vnitřním životem, jinak pohroužen v studiích svých a tvoře pozvolna, s řídkým nadšením na své Drahomíře. – Vedle toho zmohli jsme se zase na několik divadelních představení, z nichž prvním byl Goethův „Jahrmart in Plundersweilen“, k nimž sepsal Ermer v slohu à la Spiess a Delarosa rytířskou hrůzohru Der Racheschwur zu Mitternacht se strašidly a kalafunou, při nichž hrál jsem jednou Trojčata, jež jsem si byl z paměti, nápodobiv Doeringa , zkonstruoval, načež hráli jsme scény

			ze Svatojánské noci, z Egmonta, až vytasili se s Falstaffem, Panderem, Thersitem, Timonem, ano i se svůdnou Kressidou, kterouž představoval Polack, do něhož se pak při závěreční hostině mnohý mecenáš divadelní zamiloval, až došlo i na dvě české jednoaktovky, našim Slanským kvůli.
Dickens Ch. (1812 – 1870) anglický spisovatel + Horatius	451	1853	Žral jsem se v sobě v pravém slova smyslu – marně hledal jsem otuchy pročitáním rozkošných Pickwicků a zahloubáním se do klasiky odměřeného Horáce .
Doering německý dramatik	453	1853	viz Delarosa
Dumas A. (1803 – 1870) francouzský romanopisec	425	1851	Náš placajtnant Gedéon to zkonfiskoval i udal nás, že strážce své opovažujeme se urážet. Necháпали jsme hned, v čem tu urážku hledá, až dopátrali jsme se, že právě četl Dumasovy „Tři mušketýry“, a poněvadž, nemaje o angličtině ani potuchy, shledal tam, že král Karel I. zvolal na popravišti totéž poslední slovo, domníval se, že použil maďarského: rém ember, což znamená asi strašidlo anebo zákeřníka. Měli jsme co dělat, než jsme jej pomocí slovníku o jiném poučili, však nic naplat, připustil sice, že neměli jsme zlého úmyslu, jenže to prožluklé „Remember“ musel Hora přece odstranit.
Düringsfeldová I. von (1815 – 1876) německá spisovatelka + Sandová	532	1857	V srpnu téhož roku poctila Prahu svou návštěvou svého času proslulá Ida Düringsfeldová se svým jí otročícím manželem Schmidt-Weissenfelsem, aby seznámila se s našimi poměry. Uvedl mne k těmto originálním, v duchaplnosti pracujícím manželům Mikovec. Dostal jsem se však s onou až příliš emancipovanou dámou odstrašující šeredností do velkého sporu, když započala pomlouvati s patrnou žárlivostí paní Sandovou . I ulevil jsem své nevoli karikaturou její, kterouž nakreslil jsem si za čerstvé paměti hned při svém z visity návratu.
Ebert K. E. (1801 – 1882) německý pražský básník + Ebert + Moric + Hartmann + Horn + Hickel	15	1848	Byli to pánové: Borrosch, Ebert , hrabě Bedřich Deym, lékárník Dittrich, Ebert , Moric Hartmann , Kinzelberger, Landau, Alfred Meissner a někteří hlavní sloupové staropražského šosáctva, s nimiž se jim to nad očekávání rychle, dílem ještě před vypuklým sporem o Frankfurt, zdařilo, naproti čemuž ovšem Čechoněmce k nám spravedlivé, s námi od počátku souhlasící, zejména Rupperta, Klieberta, Uffo Horna , Wesemanna, Hickla , Reichla, profesora Schneidra, Bolzana, Haschilda i jiné za zrádce i odězance prohlašovali.
+ Hartmann + Meissner	20	1848	Ostatně byl Hartmann , jenž v březnu „odvěké bratrství Čechů a Němců“ opěvoval, napotom s Ebertem i Meissnerem , ba i s Kreutzbergem a Kurandou podepsal osvědčení, že chce s Čechy udržeti národní smír, dávno potají své léčky nastrojil, – a teprv když byl ve Vídni, asi 22. dubna, nabyl jistoty, že vláda volby do Frankfurtu vskutku rozepíše, přiměl některé německé, sotva přijaté členy

			Národního výboru k tomu, aby z něho pro zhola vymyšlené urážky, to bez podstatné příčiny, okázale zas vystoupili. Vrhli nám, s úplným vědomím, že nám křivdí, již v prvním sezení Národního výboru bezohlednou tu urážku v tvář, že prý jsme Rusku zaprodáni! – s carem Mikulášem na úkor Německa i Rakouska dorozumění!, a na doklad tohoto tvrzení dovolával se Havlíčka! Snadno lze pomyslet, ten že nezůstal mu odpověď dlužen, – ale starého Václava Hanku tato výčitka tak pobouřila, že přiskočiv s napřaženou pěstí blízko před Hartmanna vyčetl mu zradu na vlastním národě páchanou.
	32	1848	Kliebertův náhled o konfusi a nehotovosti poměrů v Německu dosvědčil sám Egon Ebert , který byl před nedávnem končiny ty procestoval a z vlastních názorů čerpal přesvědčení, že tam na brzké konsolidování a sjednocení se Německa není valné vyhlídky.
	47		Hned po schůzi, dne 4. máje, dal se pane Ebertem a dr. Reischem interpelovati, co to má za Bewandtnis s těmi hojnými prý emisary, kteří venkov znepokojují.
Feuchtersleben E. von (1806 – 1849) německý lékař a básník	417	1851	viz Béranger
+ Feuchtersleben	464 / 465	1852 červen	Mám to věru za osudnou příhodu, že mi teď přišla Feuchterslebenova „Dietetika duše“ do ruky. Pravý v tom odlesk duševních mých bojů, které jsem zrovna přestál i prodělal.
Fielding (1707 – 1754) anglický spisovatel	390	1850	viz Ariosto
Flavius J. (37 – ? n.l.) židovský dějepisec	417	1851	viz Béranger
	431	1852	viz Byron
Flygaré-Carlénová E. (1807 – 1892) švédská spisovatelka	465	červenec 1852	Flygaré-Carlénové „Rozmarná žena“ i „Poručík“ skvělým věru důkazem, jak pouze jemnocitné péro ženy hodí se k vylíčení skutečných povah i rodinných poměrů. Ze Švédska ten zvláštní úkaz dovozuje, že tam život, právě že vzdálený bojů politických, míruplný a v uměleckém smyslu vábivý.
Frankl L. A. německý spisovatel židovského původu	58	1848	Ještě v máji nalezlo se ve Vídni dosti rozumných a rozšafných občanů, kteří nedbajíce pomluv Čechoněmců chtěli se o stavu věci v Praze osobně přesvědčiti. Stalo se tak, myslím, hlavně domluvou a přičiněním dr. Kappera, jenž přiměl přítele svého, básníka Frankla , k tomu, že se s některými zámožnějšími měšťany a doktory vypravil do Prahy, by na vlastní oči ohledal, třeba-li proti českému „sonderbuntu“ vypraviti křížácké tažení a jakého stupně

			<p>dosáhl národní terorismus nad Vltavou, nepřející zdejšími Čechoněmcům ani dýchati, any divé vlny „vzkříšeného politického husitismu“ ženou jim přes hlavy.</p> <p>Deputace ona, dvanáctičlenná, v jejímž čele nalézali se doktoři Köck a Patruban, vyslána od městského zastupitelstva, občanského výboru, národní obrany, kupeckého gremia i spolku vídeňských spisovatelů, Frankl pak od tamější university. O čtvrté hodině po poledni dne 15. máje na nádraží od občanů a studentů okazale přijata, odebrala se zčásti na radnici a zčásti do auly. V této řečnil Frankl jménem vídeňských akademiků, vzdávaje našim srdečný dík za poslanou jim svého času krásnou adresu.</p>
	64/ 65	1848	<p>Tam ve Vídni stále se proti Čechům štválo! Jestliže po 11. březnu byli jsme v očích svých protivníků ježatí husité, ohánějící se cepem a palcátem a rozrážející „všem Švábům“ lebky na potkání, líčení jsme teď byli téměř dobrými přáteli za černožluté stvůry a vyvolené nástroje vši reakce. Ujišťoval nás sám Frankl, že od prvopočátku politického ruchu bylo mu tam zastávati se stále Čechů proti nejrůznějším pomluvám, necht' jsme si již jakkolivěk počínali, – že pomocí svého přítele Siegfrieda Kappra podařilo se mu šťastně ve Vídni dvoje velkolepá, veřejná osvědčení tamního obyvatelstva proti Čechům v zárodku potlačiti.</p>
Gaj L. (1809 – 1872) charvátský buditel, představitel illyrismu	215	1848	<p>Nejen Horvati, také Srbové, dík neúnavné, dlouholeté snaze Gajově, toho času ve všem svorni, kladli naň veškeré, i ty nejsmělejší naděje.</p>
	224	1848	<p>Obyčejně posnídali jsme výtečnou kávu a zašli si k deváté hodině k panu Šulkovi, jenž, ač rozený Slovák, byl vzorným horvatským stylistou a redigoval v Gajově domě, zároveň tiskárně, „Záhřebské noviny“.</p>
	238	1848	<p>Druhý neočekávaný host náš na Bračku byl toho času veřejného života nápadně se vzdalující, vlastní původce dávno připravovaného a volbou junáckého domorodce za bána směle zahájeného ruchu, slavný Ljudevit Gaj, který, s obratem věcí na slovanském jihu nanejvýš nespokojen, osobní záští svou proti Jelačićovi ani před Čeflovou spřízněnou mu rodinou, ani před námi nijak se netajil. Nezapomenu večera, jehož strávili jsme tam spolu v besídce. Mladý Čegel vysvětloval nám sice později, že Gaj hlavně proto zuří, poněvadž sám si byl činil nároky na hodnost bánovu.</p>
	241	1848	<p>Na Krapině, dle pověsti jihoslovanské dávné společné kolébce tří bratří, Čecha, Lecha i Mecha, bylo mi Mikovce dočekati, při čemž seznámil jsem se s přistárlým kostelníkem zámecké kaple jednoho z tří dosud ve zříceninách zachovalých hradů, dávných prý na třech kopcích proti sobě vystavených sídel proslulých praotců</p>

			širého kmene slávského. Nenít to nijaký snad výmysl Gajův , jenž v mladosti své o tom zvláštní sepsal knížku (jméno Mech místo Rus dosud jen tam se zachovalo).
	244	1848	Zatím roztrušovaly se, přičiněním snad Gajovým , po vůkolí znepokojující zvěsti, jako by v bána (Jelačice) nelze bylo spoléhati, dílem že jest příliš na Vídni a Inšpruku závislý, dílem že dává nejstatečnější syny horvatké v Italii zakrvácet; své hrdinství prý dosud ničím, leda cestami sem tam, nedokázal.
	263	1848	Či nepovstala Maďary, snad Gajem zosnovaná vzpoura mezi lidem horvatským?
Gil Vicente (1475 – 1536) portugalský básník	342	1849	Historický můj obraz zahrnuje prý celé panování krále Václava, jak portugalské mysterium Gil Vicenta představuje děje boží, nekonečný to výťah z celé bible.
Gessner S. švýcarský spisovatel + Gottsched + Herder + Matthisson + Gessner + Gleim + Klopstock	430	1852	Nicméně připravili jsme si ve své síni rozkošný večírek, sestoupivše v užší kruh, v němž po celou noc představovali jsme různé německé básníky a spisovatele v dovedných maskách. Jirgl předsedal nám jakožto Gottsched , estetik a brusíč jazyka. Siegl, Feyerer, Ermer a Dostal představovali při tom Herdera , Matthissona , Gessnera , i Gleima , já zase Klopstocka , při čemž vžili jsme se tak do svých úkolů, že rozprávěl jsem ještě druhý den výhradně v děsně zkroucených hexametrech Mesiády, vše hlavně na základě německého „Hausschatzu.“
Gleim J. (1719 – 1803) německý básník	430	1852	viz Gessner
Goethe J. W. (1749 – 1832) německý spisovatel	327	1848	viz Börne
	417	1851	viz Béranger
	424	1851	Uspořádali jsme pak ještě, jakoby na oslavu šťastně přestálého nebezpečí, divadelní představení, při němž dával Siegl Fausta, já pak Mefista, – a to za přítomnosti našich dam, jimž Hodek zadeklamoval též po česku mého Roháče z Dubé.
	453	1853	viz Delarosa
+ Heine + Schiller	484	1854	I spustili také hned své zběsilé: Ukamenuj! Ukřižuj! – pro pouhé mé upozornění na Jindřicha Heineho , předního básníka německého po Schillerovi a Goethovi , kterýž všem tmářům a zpátečnickům byl nejen trnem v oku, nýbrž i vrcholem mravní zpuštění, ano výlupkem bezbožnosti, naproti čemuž, an přes všecku přísnost censury německé knihy, kteréž nikdo překládat si netroufal, volně u nás kolovaly, bylo našim záměrům vhodno k přednímu „rytíři volného ducha“ poukázati, by každý kdož v dusném našem ovzduší po svěžím vánku zaprahl, vyrozuměl tam z něho vše to, co v našich okolnostech jsme prozatím jen zpola

			napovědít mohli a směli.
+ Heine	500	1855	V „Životě svátečním“ (Frič) nalézá se dokonce paralela mezi Goethem a Heinem , ač prý tento i od Němců zván „duševním prašivcem“. Povídka ta zdá se prý jen k tomu účelu psána, aby nemotornou chvalořečí uvedl se Heine do naší české mládeže. „Chaso básnická, ven s hrubou střelbou proti takovým vetřelcům!“
	503	1855	viz Börne
	519	1856	Na toto mé vyjádření změnil tón, pozahráv si se mnou asi jako Mefisto s žákem.
Gogol N. V. (1800 – 1852) ruský spisovatel	504	1855	Dal jsem sice Bendlovi přeložiti ještě Gogolova „Revisora“, za něhož pomohl jsem mu k novému černému obleku.
	518	1856	Mohu říci, že takovým zas prvním úspěchem (kus ten zůstával po více desetiletí repertoárním) nabyt jsem znovu chutě k pracím dramatickým, a ohlížeje se všade po vhodné, u nás možné látce, to následkem prosby paní Hynkové, přítelky mé tchyně Ullmannové, abych i jí napsal „pěkný kousek, jenž by jí chudince něco vynesl“, pustil jsem se vbrzku nato do scénického zpracování Gogolova románu.
Goszyński S. (1810 – 1876) polský romantický básník	356	1849	Aby se Ti ale ještě k nám lépe zachtělo, čti „Cestu na Tatry“ od Severína Goszyńského , vytištěnou v Časopise Musea českého 39. a 40. roku. Tot' psáno čilou polskou duší.
Gottsched J. Ch. (1700 – 1766) německý kritik a básník	430	1852	viz Gessner
Guth B. německý pražský spisovatel + Meissner	31	1848	Nicméně podařilo se mu nedávno do výboru přijaté členy německého komitétu přiměti k vystoupení a svábiti k své straně též Bernarda Gutha , Alfreda Meissnera , Fil. Bachheibla i jiné Čechoněmce, k nám dosud smířlivé.
Gutzkow K. F. (1811 – 1878) německý básník a spisovatel	492	1854	Téhož dne, 20. srpna, byl jsem s Anuškou v německém divadle, kdež dávali Gutzkowova „Otfrieda“, z něhož mnohá situace dotkla se mocně srdce jejího, neboť připomínala nám vlastní minulosti i přítomnost, aniž bychom si byli myšlenky své vzájeně sdílet mohli, když bratr její, čekaje na nás hned u divadla, doprovodil si ji sám domů, načež napsal jsem nevěstě své proužek.
+ Kant + Herder + Schiller	533/ 534	1857	Ptal jsem se Gutzkova , k čemu to má vésti, jaký v tom účel, že Němci našim oprávněným snahám po vlastním národním vývoji takto se rouhají?... My že úlohy své jakožto prostředníci mezi západem i světem slovanským úplně jsme si vědomi. Proč, znajíce naši minulost, pomáhají svíratí nás beztoho ledva dýchající, jimž s tolikerými obtížemi jest zápasiti? Velebíce nad námi obdržené vítězství, zdaž vskutku mají za to, že Tilly a jezovité válčili za mohutnost a neodvislost německou, za osvětu, pokrok a svobodu? – Mají-li Němci nároky na původní vlast jakýchsi Bójů, tož

			my že máme daleko větší na Polabí, Prusko a Pomořsko! – Však byli to právě „němečtí křižáci“, kteří tam naše pokrevence nelidským způsobem na víru a pod své jařmo zobracovali. V onom dopise z okolí Králové Dvora podezřívání obvyklým již tehdy způsobem potajmu prý česky smýšlející úředníci, kteří měli prý nám ten „Zábojfest“ vůbec zakázati. Upozornil jsem taktéž Gutzkova na nespravedlivost těch, kteří vyčítají nám, jak málo máme těch literárních památek, jak opozdili jsme se ve svém vývoji, když zároveň zastávají se násilníků, kteří nás o všechno připravili a samostatný vývoj náš po třikrát zardousili! Pokázav mu konečně na celou naši historii, vítal jsem tuto příležitost, pakli mi odpoví, že výměnou náhledů a vysvětlením snah svých umožníme snad jakýs modus vivendi alespoň s Němci spravedlivými a jen poněkud lidumilnými. – Stará to písnička z naší strany, ale furor teutonicus převládá pohříchu v tom národě kdysi Kantů , Herderů a Schillerů !
Háfis (? – 1389) perský básník + Heine + Shakespeare	526	1857	Bavili jsme se přednesem různých básní, Háfisových , Koubkových i Heinových , scén ze Shakespeara atd..
Hartmann M. (1821 – 1872) německý básník z Čech	15	1848	viz Ebert
	17	1848	V jiné schůzi ještě sám Moric Hartmann je chlácholil.
+ Meissner	18	1848	Podivným způsobem nalézal se v té schůzi zase hrabě František Thun – ale již po boku pánů Hartmanna i Meissnera . ... A v čelo té deputace, která na nás pak také u arcivévodů Ludvíka, Rainera i Františka Karla křivě a zcela bezdůvodně žalovala, postavil se hned Moric Hartmann .
	19/ 20	1848	Hartmann , pěvec Českých elegií, později červený republikán, jenž stíhal nás Čechy pro naše spolčování se s reakcí, dovolával se tehdy ve Vídni pomoci vládní, ano i vojenské proti nám a zapřísahal jmenovitě napřed uvedené arcivévodě rakouské, aby pamětlivi původu své dynastie a německého poslání Rakouska nedali neněmeckým svým národům převahu vzítí a vyvolenému kmenu podlehnouti! – Tentýž Hartmann , spolužák Havlíčkův, jenž zajisté předobře znal téhož upřímnou nenávist oproti císařskému despotismu, stále nás podezřívával z tajného spojení s ruskými agenty a vzal si ze známého výroku Havlíčkova o ruské knutě záminku vinit nás vůči vládním kruhům z velezrádných, panslavistických záměrů. ... Této výstraže se však Hartmann jen pousmál odvětiv, že Mikovec, třeba bez německé kokardy, mohl by se snadno

			pro dlouhé své zrzavé vlasy stát první obětí české zuřivosti. Ale přece pak zaznamenává, že jej asi koncem dubna v divadle při představení „Hugenotů“ obešel náhle mráz při myšlénce, že by se on i jeho stoupenci mohli státí obětí vzrůstajícího se národního fanatismu! Neozvalo se v něm toho okamžiku snad skutečné zlé svědomí?
	20	1848	viz Ebert
	24	1848	Může si člověk podle všeho, co již o něm víme, co dílem v protokolech zaznamenáno, dílem od něho samého napotom přiznáno, představití většího licoměrníka nad tohoto pangermána Morice Hartmanna ?
	25	1848	Nejspíše že podšeptem básníka Hartmanna počali také v legii někteří němečtí akademikové proti Čechům brojiti.
	35	1848	Povázíme-li však, co nám na úkor již celý měsíc nesvědomití agitátoři, jakými byli pánové Kreutzberg, Makovička, Reutter, Gross, Hartmann a nyní Schilling, páchali, mluvili a připravovali, nebude nikomu divno, že k takovému veřejnému projevu obecné nevůle muselo konečně dospěti. Stačíť k naší omluvě, poukáží-li k tomu, jak následkem výroku téhož Schillinga týden nato ve Frankfurtě proneseném, totiž že nás Čechy tam „ostřím meče“ do nového německého buntu poženou, viděl se karatel náš dr. Rieger brzy nato přinucena v plném sezení národního výboru v takém pádu apelovati na „české cepy“!
	50	1848	Téhož dne omlouvali se nám dva největší štváči Gustav Gross a Moric Hartmann , že prý jeden Čechům nehrozil, druhý že do Augsburských všeobecných novin nikdy nepsal.
	221	1848	Havlíček vysvětluje „spanilému Hartmannovi “, jak to vlastně bylo s oním výrokem: „že nám bude ruská knuta milejší, než německá svoboda“. Mínil prý jen, že nabízená nám německým parlamentem garancie naší národnosti nemá ceny, a kdybychom neměli jiné volby, než dostati se buď pod německou aneb ruskou knutu, pak že nám ta slovanská bude milejší.
Hegel G. F.W. (1770 – 1831) německý filosof	516	1856	Jsa však jednou hnán (Palacký) do úzkých přiznal se mezi jiným upřímně, on sám že s Heglem nikdy se nezabýval, ale pan profesor Exner ubezpečoval ho prý, že hegelianism za nic nestojí, což našemu historiografu stačilo úplně.
Heine H. (1797 – 1856) německý básník	327	1848	viz Börne
	432	1852	Nešetřiv při tom ani sebe, personifikoval jsem se co druhý Atta-Troll, rozdávaje vlastnoručně oběma přiřknuté odměny. Parodie ta, ovšem německy sepsaná, měla titul: „Spor přirozených talentů“ a končila zase veselou pitkou, jejíž útraty nesli navzájem cenou vyznamenání
	484	1854	viz Goethe
	497	1855	Proč doporučoval jsem čtení Heineho , již jsem výš podotkl.
	500	1855	viz Goethe
	501	1855	A k tomu připsal ten „světský člověk“ pro zbožné Slováky:

			Můžete-liž si pomyslití okatějšího spojení bezbožnosti a blbosti! – Chválí prý se tu i Heine , o němž i vlastní krajané nerádi mluví, -v povídkách, nemajících kusa mravního momentu, ctnost podlého, nešlechtnost vítězí!
	502/ 503	1855	viz Börne
	542	1857	Holub přednesl baladu Hálkovu i Heineho „Ratskeller zu Bremen“.
Herder J. G. (1744 – 1803) německý filosof	430	1852	viz Gessner
	534	1857	viz Gutzkow
Hickel J. K. pražský německý spisovatel	15	1848	viz Ebert
	63	1848	Marné byly námitky některých, jmenovitě žurnalisty Hickla, že nám třeba dříve vyčkatí autentických o tom zpráv, co se tam ve Vídni tak hrozného přihodilo.
Holtey K. von (1798 – 1880) německý spisovatel + Shakespeare	504	1855	Byl jsem pak i svědkem při jeho svatbě s Johannou, ano i kmotrem jeho prvního syna, kterýž měl tu vlastnost, že prý pozorně již v kolébce naslouchal, kdykoliv táta chodě po pokojí deklamoval buď Narcise aneb Hamleta. Tehdy recitovali někteří, mezi nimi Holtey , v Konviktě Shakespeara .
Homér (9. st. př. n. l.) starořecký básník + Laube	58	1848	Zcela obyčejný obchodní cestující, nazýváje proto Vídeňáky přímo „trotlami“, stěžoval si koncem máje samému Laubovi na to pošetilé „německy revoluční hospodářství“ potrhých Fajéků na Dunaji (Homér), kteří nechápou, že jejich sídelní město vezme za své, pakli se Frankfurt stane sídlem sjednoceného, velkého Německa.
	390	1850	viz Ariosto
Horatius Flaccus Q. (68 – 8 př. n. l.)	451	1853	viz Dickens
Horn U. (1817 – 1859) česko-německý spisovatel	15	1848	viz Ebert
	22	1848	A jací rytíři a zastánci českých národních zájmů nám některými členy tohoto komitěru přibyli, dokázal hned v první schůzi hrabě Albert Nostic, jenž proti Uffo Hornovi , tvrdícímu, že vlastencům třeba bdítí, aby zpátečnické pokusy v zárodku byly odstraněny, měl za vlastní úlohu onoho výboru „především úřady podepírat“.
	24	1848	V sezení Národního výboru dne 14. dubna vyznamenal se ještě Uffo Horn , jenž, ač nadál vyhýbal se nápadně stykům s akademickou mládeží, nějakou dobu zas horlivě ujímal se nás proti odštěpenství vlastních svých krajanů.
	50	1848	Uffo Horn , bera si zčásti záminku z nestatečnosti našinců vůči despotickému vystupování nového zeměsprávce,

			hlavně však pro terorismus vlastních svých rodákův, oznámil 5. máje, že vystupuje z Národního výboru.
Hugo V. (1802 – 1885) francouzský spisovatel	390	1850	viz Ariosto
Chojecki E. (1822 – 1898) polský spisovatel + Karadžič + Siemiński	90	červen 1848	A jakž teprv bylo nám jinochům, prorockým zpěvem Kollárovým probuzeným a věstným slovem Šafaříkovým vypěstěným, volno i veselo v duši, když natalo nám těch Lubomirských, Stanko Vrazů a Purkyňů, těch Libeltů, Vuků Stefanovičů a Zachů, těch Zaleských a Kušljanů, Sapiehů a Bakuninů, Hodžů a Hurbanů, Stamatovičů a Prausů, Maliszů, Chojeckich , Siemińskich , Lukaszewiczů, Borysikiewiczů, Cieglewiczů atd. po řadě vítati, sborně aklamovati a jich k poradám slavnostně sprovázeti.
+ Siemiński	93/ 94	1848	Valný pak počet členů sjezdu Slovanského, věrní nohsledové Kollárovi, jako na příklad Štúr, Chojecki , Siemiński , Šafařík, Hanka, dr. Podlipský, Zach, Purkyně, Stanko Vraz, Cybulski, Klácel, Kampelík atd., vyznali se ve všech nářečích – většina Poláků alespoň ve dvou, většina Čechů ve třech neb zajisté ve dvou jazycích.
Kant I. (1724 – 1804) německý filosof	534	1857	viz Gutzkow
Kapper S. (1820 – 1879) židovský básník	50	1848	V neděli dne 7. máje doprovázela „Slávie“ Ludevíta Štúra, ubírajícího se bez ohledu na svrchované osobní nebezpečí na krátký čas do své otčiny, na nádraží, kdež vítala zároveň deputaci slovanských studentů, přibylých k nám z Vídně návštěvou (z nichž nás nikdo proti nikomu nepošval!), v jichž čele nalézal se Moravan Terebelský a též Siegfried Kapper , jenž přes všechny útoky Havlíčkovy jevil k svobodnému ruchu českému popud vřelé sympatie, o nichž nám za pobytu druhé deputace ve Vídni přátelským prostředkováním a vždy ochotnou službou přemnohé dal průkazy.
	58	1848	viz Frankl
	65	1848	viz Frankl
Karadžič V. S. (1787 – 1864) srbský vědec, spisovatel	90	1848	viz Chojecki
	93	1848	Hej Slované! – Možno-li, ještě nadšeněji aklamovali jsme na tribuně se objevivšího kmeta Vuka Stefanoviće .
	96	1848	Mnohý otec, mnohá matka z lidu pozvídali své dítky, vykládali jim jednotlivá skupení a ukazovali na některé, zvláště významné osobnosti onoho průvodu, zvláště na starého Vuka Stefanoviće s velkým, prošedivělým knírem a jednou dřevěnou nohou, na knížete Lubomirského v bohatém šlechtickém kroji, na Mikovce, statného praporečníka „Svornosti“, nesoucího korouhev svatováclavskou, a pak na pobočníka knížete černohorského,

			zvláště k sjezdu vyslaného.
	101	1848	První poklekl tam Vuk Stefanović – napotom podělil božím chlebem a vínem z kalicha ostatní Srby a též Rusíny.
Kinkel G. J. (1815 – 1882) německý básník	395	1850	Bylo to asi v červenci téhož roku, kdy došly nás od Jiříka dvě přesmutné zprávy. První o nezdařeném útěku Bakunina, druhá o nebezpečné choromyslnosti Sladkovského. Ruského agitátora vysvobodit předsevzal si v Americe pak proslulý republikán Schurz, kterýž byl tehdy před nedávnem zázračným takořka způsobem Gottfrieda Kinkla z káznice vysvobodil; jmenovaný přijel schválně k tomu účelu do Prahy a dovedl se pomocí peněz, prostřednictvím knihy z Haasovské půjčovny, s Bakuninem dorozuměti.
Klopstock F. G. (1724 – 1803) německý básník	390	1850	viz Ariosto
	430/ 431	1853	viz Gessner
Krasiński Z. (1812 – 1859) polský básník	419	1851	viz Byron
	441	1852	Mezitím pohroužen v překlad Iridiona dohotovil jsem svého „Bavúrka ze Švamberka“, účastnil se všelikých zábav v užším kruhu, při nich o svátku Feyerera provozovaly se živé obrazy.
	442	1852	(z dopisu Dostalovi) I dívím se pak právem, žes tentýž, jenž četl se mnou před nedávnem s takovým porozuměním „Iridiona“.
	466	4. 1. 1853	Překvapení, z něhož se rozstůnu! Musel jsem své nejdraší bohům ohně obětovat – kýž mohu z té potopy vynést, kýž bych mohl zakončit alespoň svého Iridiona!
	466	2. 9. 1853	Iridion leží ukončen přede mnou! Zase kus práce vykonané.
Kukuljević -Sakcinski I. (1816 – 1889) charvátský spisovatel	91	1848	Zmínil jsem se již na svém místě, že první podnět k onomu sjezdu dal náš do Prahy zavítavší Ľudevít Štúr, kterýž byl již za pobytu svého ve Vídni počátkem dubna naklonil k této myšlence i Jihoslovany i Poláky, jmenovitě Kukuljeviće , Kušljana i Lubomirského a v Praze pak Jordana, Gauče i Šafařka.
Kurelac F. (1810 – 1874) charvátský vědec	238	1848	Třetím hostem, zavítavším k nám na Braček, byl dávný můj krumlovský přítel Fraňja Kurelac , svého času pořadatel bibliotéky knížete Schwarzenberga – a dvě léta nato učitel frančtiny a slovanských jazyků v Praze, hlavní řečník při schůzi slovanských deputací u Šperla ve Vídni. Rozmlouval s námi, jak obvykle, vřele o běžných událostech a blížkém, nadějném boji s nenáviděnými Maďary, což nepřekáželo mu, aby v době povšechné rozjitřenosti nevydal se ze Záhřeba do Mezimuří, aby tam sbíral prostonárodní písně, ač měl ten cíp země gróf Josipović neblahé paměti se svými ozbrojenými maďaróny obsazený.
	472	1854	Bude lze jednou celý starý svět slovanský z rumu vykouzlit. K tomu třeba jen několik tomu zasvěcených, obeznaných se

			všemi sbírkami písní a pověstí: básníka, malíře, hudebníka, dějepisce a zeměpisce, asi jako Kurelac , všech nářečí a jazyků znalých, kteří proputovali by naše společné nám otčiny s bystrým duchem a vřelým srdcem.
Lamartine A. de. (1790 – 1869) francouzský básník	390	1850	viz Ariosto
	417	1851	viz Béranger
	442	1852	V těchto posledních měsících roku 1852 předčítána také nahlas v kruhu zvláštních ochotníků Lamartinova „Historie girondistů“, kteráž, když bylo čtení dokončeno, měla za následek, že rozpadli jsme se dle toho, jaký dojem byly na nás každého dějiny revoluce francouzské učinily, ve dva protivné sobě tábory, v nichž bez rozdílu, zdali kdo z nás byl Čech aneb Němec, vedli jsme půtky tak opravdové, že hrozili jsme si navzájem, ovšem jakmile svobody dobudeme a k moci přejdeme, rovněž gilotinou!
Laube H. (1806 – 1884) představitel Mladého Německa	58	1848	viz Homér
Lenau N. (1802 – 1850) rakouský básník	389	1850	Mému Hynkovi souzeno však zůstatí od r. 1850 v pravém slova smyslu pouhým rukopisným dramatem! – Že se tak zběhlo, mohu zkroušeně jen litovati, tím spíše, že sám toho vinu nenesu. A pronešl jsem ho sterou bouří – jest kusem mého nitra, obrazem vnitřních mých bojů, mého vítězství sama nad sebou v dobách naprosté osamělosti, kdy sám sobě soudcem bral jsem jak Lenauův papež „svědomí své do hrstí“ a přemohl sebe na prospěch vůdčí ideje svého života.
Matthisson F. von (1761 – 1831) německý básník	430	1852	viz Gessner
Meissner A. (1822 – 1893) německý básník z Čech	15	1848	viz Ebert
	18	1848	viz Hartmann
	20	1848	viz Ebert
	94	1848	Němčina byla z celého rokování sjezdu a též vzájemném obcování všech hostí slovanských naprosto vyloučena. Ani všickni rakouští Slované se v ní dobře nevyznali. Zůstane to tedy zcela prázdnou a malichernou pomlouvou škodolibých Meissnerů aneb jiného druhu Němcům se připochlebujících renegátů, pakli tvrdí, že jsme se bez němčiny obejítí nedovedli.
Mickiewicz A. (1798 – 1855) polský básník	99	1848	Touto řečí zakončena první schůze, trvající daleko přes poledne, načež následovala přátelská hostina, při níž přijelo se dvěma nepřítomným věstcům slovanským:

			Kollárovi a Mickiewiczovi . Zvláštní to úkaz lidské křehkosti tak mnohých, sebevětších proroků, že když skutkem se stane, k čemu nadšením svým popud dali, zhrozí se ohlasu vlastní věštby, pakli jí dokonce neproklínají! Mickiewicz ovšem ledva se ještě křísil z blouznění svého, v něž upadl blouzněním Towiańskiego, vypravil se totiž s přívrženci svými do vlasti, by vrahy Polsky pokořil pouhým se tam objevením svým, jenže stavěl se dříve v Římě, když prý mu „duch“ zvěstoval, že nenadešla ještě pravá chvíle spásy.
	506	1855	Octnuv se zas jednou za mřízí, sepsal jsem nedokončenou báseň na Mickiewicze a pro „Wanderera“ téhož povahopis a myslím již nekrolog.
	509	1855	viz Byron
Milton J. (1608 – 1674) anglický básník	390	1850	viz Béranger
Molière J. B. P. (1622 – 1673) francouzský dramatik	485	1854	viz Béranger
Moore T. (1779 – 1852) irský básník	390	1850	viz Ariosto
Ovidius P. N. (43 př.n.l.–18 n.l.) římský básník	552	1858	Popsal jsem tedy krátce svou cestu, aby žena má mohla se co nejdříve a nejpohodlněji za mnou pustiti, připsav ad captandam benevolentiam svých představených, jak doufám, že i zde naleznu dobrých lidí, zvláště an nejsem rozmazleným snad Ovidiem!
Puškin A. S. (1799 – 1837) ruský spisovatel	498	1855	Z překladu „Bachčiserajského fontánu“ i ze studie o Puškinovi , pocházejících z péra Bendlova, měl kritik rovněž radost.
	509	1855	viz Byron
Rousseau J. J. (1712 – 1778) francouzský filosof	464	1852	Především však ještě dvě vážná slova! Za jedno budiž ti čirá, upřímná, slovem rousseauovská pravdymilovnost zákonem, jemuž heslem buď jeho: Vitam impendere vero! (Zasvětit život pravdě!) – žádné komedie více, Josefe!
Saint-Pierre B.de (1737 – 1814) francouzský spisovatel	398	1850	Nejbližší pak příležitostí zaslal jsem jí skupení z chleba vyrobené, avšak již i kolorované, představující Pavla, jak Virginii svou přes divý potok přenáší.
Sandová G. (1803 – 1875) francouzská spisovatelka	390	1850	viz Ariosto
	399	1850	Nebyl jsem s to dát po celý den do úst – běhaje v své kleci přes celou noc až k druhému poledni jak pološílený, náhle ustrašen i samou blízkostí středověkých hladomoren v Bílé věži a na Daliborce, aniž mi napadlo pozastaviti se nad jedním nápisem, kterýž byl jsem v mnohých děrách zůstavil soudruhům po stěnách, na rámcích neb na dveřích – spíše na

			výstrahu než k útěše, jehož po mně umísťovali pak čeští i němečtí souvězňové bez rozdílu ve všech skoro separacích, an zněl: Verzweiflung ist der Tod der Seele! (Zoufalství jest smrt duše!) – k čemuž připsal jsem tam hned, kousaje se do rtů, až krvácely, vlaskou větu, již kdesi uvádí Sandová : Zapadají města/ upadají říše – / jen člověk, an smrtelníkem,/ neměl by smrt za osud sebe důstojný?
	448	1853	Anuščin hlavní argument byl, že by sama činila si přece svědomí mne opustit, kdyby nevěděla, že v naší „Sylvii“ (viz dotyčný román Sandové!) nalezla mi úplnou za sebe náhradu.
	498	1855	I připravoval jsem již pro druhý ročník vážnější studii o George Sandové .
+ Saint-Pierre + Shakespeare	537	1857	Nad ním visel velký obraz Virginie, již jsem si byl co student vysloužil, pod Virginíí podobizna paní Sandové . Vpravo od onoho jakoby oltářík s Shakespearem a fotografií mé nebohé Anušky v rakvi, ovinutou břečťanem.
	543	1858	viz Birch-Pfeifferová
Shakespeare W. (1564 – 1616) anglický dramatik	143	1848	„A Brutus je dojistá můžem počestným!“
	236	1848	Bylat' v říze vskutku běleskvoucí, s rukávy dlouhými do cípu – ve vlasech dílem spuštěných měla polní květiny na způsob Ofelie.
	294	1848	Tam na výšině, zhlédnuv proti nám asi dvě až tři setniny dobře vyzbrojené, a co mým hochům více platilo, vesměs dobře i teple ošacené, kdežto mnohý z mých ve Vídni naverbovaných, měl jen houni místo teplého kabátu, aniž se byl příležitostně dle Falstaffova pokynu opatřil košilí, někde s plotu sebranou.
	392	1850	Pročetli jsme pak spolu celého Shakespeara , jehož dosud neznal.
	417	1851	viz Béranger
	453	1853	viz Delarosa
	460	22. 5. 1851	Dosud nám nevydali naše knihy! A hejtman sám nelíčí nám budoucnost v světle růžovém! A ten Rienzi, jehož mi v tak pěkném světle představovali, tratí denně v mých očích, neboť jest vcelku sobík, řekl bych Hamlet, avšak z nejhnusnější jeho stránky, bez téhož výše a šlechty duševní. Nesmírně domýšlivý a zároveň perfidní.
	485	1851	viz Béranger
	504	1855	viz Holtey
	514	1856	Tento Cromwell proměnil se mi rázem (ve snu) v podobu Shakespeareova Johna Falstaffa i zdálo mi se, jako by přede mnou klepa na bránu nebeskou, aby mu sv. Petr otevřel.
	526	1857	viz Háfiz
	531	1857	V červenci téhož roku, když jsme se byli s bratrem Karlem pod výtečným návodem mistra Rambouska poněkud v šermu vycvičili, usmyslili jsme si, že zahrajem sobě

			několik scén z Hamleta, s čímž chtěli jsme překvapiti naši druhou matku, paní doktorku Fričovou, o svátku sv. Anny. Obsazení zvláště ženských úloh mělo obtíže! Konečně převzala slečna Rittersbergová úlohu královny, sestra Anny Sázavské Marie úlohu Ofelie, Sojka hrál Polonia, ducha otce Hamletova Slabhoudek, krále Holub, Horatia Jan kučera, Rosenkrantze i Guildensterna bratr Vašek s přítelem Huttarem, bratr Karel Laerta – a já titulní úlohu. Byl to od mladictví můj koníček. Při té příležitosti dostala se má nastávající druhá choť jakožto gardedáma své mladší sestry ponejprv do domu, kdež jsem ji otci svému představil. Hlavní bravurní scénou byl ovšem konečný souboj, kdež jsme si s bratrem při šermu vzájemně rapíry tak zručně nadhodili, že při předepsané výměně zbraní chopil se každý šťastně jílce soka svého, načež teprv řádil otrávený bod, až položil jsem krále i Laerta po svém boku k zemi. Dopadlo ještě vše dosti slušně a k všeobecné jak naší, tak hostí spokojenosti.
	537	1857	viz Sandová
	542	1857	viz Béranger
Schiller F. (1759 – 1805) německý básník	327	1848	viz Börne
	417	1851	viz Béranger
	426	1851	Zavítalať k nám slečna Kavalírová neočekávaně, jako ta Schillerova „dívka z ciziny“, nesouc pro každého zvěsti z domova.
	472	1854	viz Byron
	484	1854	viz Goethe
	533/ 534	1857	viz Gutzkow
	552	1858	Zapůjčil mi ihned celého Schillera , bych zkrátil si dlouhou chvíli.
Schlosser J. G. (1739 – 1799) německý spisovatel	417	1851	viz Béranger
Siemiński L. (1800 – 1878) polský spisovatel	90	1848	viz Chojecki
	93/ 94	1848	viz Chojecki
Spiess Ch. H. (1755 – 1799) německý romanopisec	453	1853	viz Delarosa
Sterne L. (1713 – 1768) anglický humorista	390	1850	viz Ariosto

Stifter A. (1805 – 1868) německý spisovatel	504	1855	Jednou, když padělal (Sojka) jistou Stiftrovu povídku o baloně, nechtejte nijak věřiti, že to pouhá reminiscence, vytrhl jsem mu, když na mé prosby nedbal, aby mne nechal s pokojem spáti, milý manuskript z ruky – načež vyskočiv z postele vyhodil jsem mu ho okny na dvůr.
Sue E. (1804 – 1859) francouzský romanopisec	462	1851	Mluvíme o takovém zápase rodící se vášně s chladným sice rozumem, ale zároveň s nadšením, jako lékaři o nebezpečném jakémś případu, jímž proto věru s právem vytýká Sue necitelnost.
Thiers L. A. (1797 – 1877) francouzský dějepisec	327	prosinec 1848	viz Börne
Turgeněv I. S. (1818 – 1883) ruský spisovatel	363	1849	Zůstanet' pro Slovanstvo jak západní, tak východní škodou nenahraditelnou, že oddal se po svém báječném vysvobození ze Sibíře koncem r. 1860 záhy propagandě mezinárodních, to nejkrajnějších socialistů, a pro vlastní národ že nevynalezl jiné spásy, než postavit se v čelo jím založeného a šířeného nihilismu, čímž odcizil si nejen Turgeněva , nýbrž i nejbližších svých přátel Hercena i Ogareva.
Vergilius P. M. (70 – 19 př.n. l.) římský básník	231	1848	Povstale z toho třenic mezi oněmi mladíky, klátivým sem tam třtinám podobnými, byly tedy příčinou, proč v jisté chvíli ztratit důvěru, že podaří se Štúrovi, aby včas rozhodným Quos ego! (Však já vás!) připravenou sobě bouří zažehnal, rozhodnul jsem se s Mikovcem vstoupiti přímo do vojska.
	408	1848	Exoriare aliquis! (Exoriare aliquis nostris ex ossibus ultor! – Nechat' nějaký mstitel se z našich narodí kostí!)
Vischer F. (1807 – 1887)	417	1851	viz Béranger
	530	1857	Pan Vincek, maje úlohu, aby tam vpletl také něco pěkného o dramatickém umění vůbec, vypůjčil si ode mne jediný exemplář Vischerovy Estetiky, v Praze existující, a vypsál z ní, čeho mu bylo vhod, načež mi knihu vrátil.
Wieland Ch. M. (1733 – 1813) německý básník	327	prosinec 1848	viz Börne
	390	1850	viz Ariosto

2.3 Josef Václav Frič – Paměti III

(1829 – 1890)

autor	strana	období	citace
Alfieri V. (1815 – 1903) italský básník a dramatik	102	1864	Ačkoli novověké hnutí možno odvozovati až od divadelních kusů Alfieriho , aneb od vydání dějin francouzsko-vlašských válek, které sepsal přílišně v smyslu protinapoleonském vlastenecký dějepisec Botta, přec hlavní ohnisko, řekli bychom té dovolené, té vědecké propagandy vlastenecké tvořil střed tak tak zvaných „bílých Italiánův“.
	110	1864	Ledva jsem si povšimnul vznešeného toto panoráma Alp, z nichž vyčnívala majestátně pyramida Monte Visa, kteráž na pravé straně od dráhy nás provázela až do Betléma labužníků, do vínem a bílými lanými proslulé Asti (Hasta Pompeia), rodiště básníka Alfieri .
Apollonius z Tyany (1.st.n.l.) pythagorský filosof	255	1878	Dosavad to největší náměstí Cařihradu, však dle všech bývalých okras i soch, kterých část postavil zde mystický filosof Apollonius z Tyany , zůstaly jen dva obelisky a kovový jeden sloup z tří hadů stočený.
Ariosto L. (1474 – 1533) italský básník + Tasso	36/ 37	60. léta	Aj, tu tedy kousek toho báječného jeviště, na kterém nevyčerpatelná fantasmie božského Ariosta proháněla svého šemíka, v službě nesmrtných reků, jichžto sokem a i vzorem byl nedostihlý Orlando Furioso. Kdož nám z našinců podá jednou překlad hrdinské té básně, která v naše luhy přesazena musela by v jednotvárném obzoru naší básnické terminologie způsobit pravou bouři? – Mámeť několik takových sil, které by soudruhům i potomstvu tím lepší služby prokázaly než samostatnou prací. Stálým veršováním nabyly rutiny, aniž by se musely obávat, že ducha svého tak málo samostatného a vskutku vlastního podali. Doufáme však zároveň ne snad v zdravý soud některých, ale spíše v svěžejší ruch pokročilejšího času, že nám „Šíleného Rolanda“ nepřeloží v hexametřích, jako se to stalo s „Osvozeným Jeruzalémem“!
	376	23. 3. 1889	Vrchlický četl úryvky z famosního Ariosta.
Aristofanes (450-385př.n.l.) starořecký dramatik	399	20. 8. 1889	Byl jsem v redakci. Vypisuji si pro „Hlídku“ a „Studentské listy“ staré své poznámky – též Luciana a Aristofana atd.
+ Beaumarchais	400	25. 8. 1889	Byl jsem celý den doma – vypisoval jsem si Aristofana apod. Napsal jsem noticku o plzeňských Táborácích (dle Koldy) a poslal to Kalašovi s mou řečí o Husovi. Četl jsem večer dětem své výpisky. Nejvíce se jim líbily z Beaumarchaise a Aristofana i o tom filistrovi s podomkem.

Asnyk A. (1838 – 1897) polský básník + Heine	156	13.12. 1863	Neděle – šel jsem s tím chytrým starším Rusem do zámku, kde frajle vykládala. – Table d'hôte – tam Asnyk – podivení mé, že též s Mieroslawského chováním nespokojen (byl členem vlády a dal se vyhodit). – Sedím doma čta Vogta i Heineho psaní (z nichž jsem poznal, že chudákovi bylo třeba 10000 franků, kdež mně jen set).
+ Kraszewski	278	1878	Náhodou připadly však volby do říšského sněmu v Poznani právě také na konec minulého měsíce, a právě kvůli poznaňským účastníkům byla oslava přeložena na 3. října, kdy Kraszewski , slavnostně z Drážďan přivezen, přijíždí sem jako kníže, neboť elita Polské akce ho přivítala na nádraží za zpěvu kantáty, z básně Asnykem a složené Zarzyckým.
	404	1889	Asnyk nebyl doma. Obědval jsem u Havelky, zašel jsem domů se prospat.
Augier E. (1820 – 1889) francouzský dramatik	409	1889	V Umělecké besedě četl Ladecký o Augierovi – též Kvapil Jaroslav sonety
Bacon F. (1561 – 1626) anglický filosof + Shakespeare + Bacon	427	31. 1. 1890	Přišla Růžena poněkud nepokojná, co jsem jí včera chtěl. Napsal jsem článek o Shakespearovi pro „Thalii“, pádný důkaz Baconovi .
Beaumarchais de P. A. C. (1733 – 1799) francouzský dramatik	400	1889	viz Aristofanes
Béranger J. P.de (1780 – 1857) francouzský básník + Rylejev + Leopardi + Béranger	230	20.10. 1877	Pracoval jsem do dvou hodin. Vojnar nepřišel. Pojedl jsem čaj a odplaval jsme k Pypinovi, s ním zajímavá rozmluva o příštím pokolení. Odesl jsem Völclovi Rylejeva a vzal jsem si Leopardiho i Bérangera , pak do spolku, kde jsem vyřídil, jak jsem pochodil u Hlaváče, přišel tam Mařan ožralý, traktující rybami a pivem.
Berg M. překladatel Mickiewiczze do ruštiny + Turgeněv + Kraszewski + Berg + Mickiewicz	278	1878	A jako hosty oznámily noviny i významné ruské celebrity: v první řadě romanopisce Turgeněva , který, co se týče mnohostranného vědění a ušlechtilé tendence svých geniálních děl, stojí Kraszewskému nejbliže, pak slovanského literárního historika a badatele v historii Pypina, jehož dílo a důležitosti a šíří panslavismu právě vzbuzuje největší sensaci, – konečně M. Berga , překladatele Mickiewiczova do ruštiny.
+ Shakespeare + Steiger	426	29. 1. 1890	Vzal jsem si knihy o Shakespearovi a Berga a vůbec literaturu a Steigra „Kampf um die neue Dichtung“!
Björnson B. (1832 – 1910) norský dramatik	310	1880	Pak jsem napomenul Slukova a jel jsem do Karlína na „Novomanželky s Purkyňovou.

Bleibtreu K. (1859 – ?) německý spisovatel	430	1890	Pročetl jsem „Götze“, rozkošné parodie od Bleibtreua , od Andréa zdlouhavé doplňky života pro Freiligratha od jeho sestry Gilberty.
Boborykin P. D. (1831 – 1821) ruský spisovatel	215	6. 6. 1877	Psal jsem Truxovi i Čujkovi. Psal mi Čujko, bych k němu přišel stran Boborykina
	216	18. 5. 1877	Přijel jsem domů ve tři hodiny ráno. Spal jsem do devíti hodin, četl jsem pak román a odešel do čítárny, kdež i Boborynského fejeton o mně v „Našem věku“, nato u oběda a v redakci, kdež Truxův všivý list o Starém.
	233	22. 11. 1877	Boborykin nepřišel, dal jsem na poštu a psal jsem list Vidričovi i Rudolfovi.
Bodenstedt F. (1819 – 1852) německý básník + Kingel	18	1859	Důvěrný dopis Čermákův otevřel mi také salón tohoto věhlasného publicisty, jenž nevíce snad přispěl k uvolnění ruských mužů a u něhož scházeli se politikové i spisovatelé všech národů: Luis Blanc, Ledru-Rollin, Kinkel , Bodenstedt , Worcell, Teleki, Klapka a jiní.
	439	13. 4. 1890	Odpůdne v neděli po přečtení „Hlasu národa“ i Bodenstedta jest mi opět tak smrtelně teskno, zdažpak a jak se z toho vzpamatují?!
Börne K. L. (1786 – 1837) německý básník, ideolog Mladého Německa + Goldoni	315	19. 6. 1881	Vyjel jsem v osm hodin do Prahy, četl jsem Goldoniho „Sluha dvou pánů“, dvě novely Ecksteina, po nichž nic není, a začal číst Börneho deník v „Reklamě.“
	379	13. 4. 1889	Po spaní a jídle se Součkem nejdřív v „Centrálce“, pak jsem mu koupil Börneho .
Bourget P. (1852 – 1935) francouzský spisovatel	433	1890	Dočetl jsem Bourgetova „Dosciple“.
Bret H. (1836 – 1902) americký spisovatel	457	2. 8. 1890	Vypůjčila si Breta Harta .
	458	7. 8. 1890	Růžena vrátila Bret Harta , vzala si Shakespearu .
+ Kleist	462	21. 9. 1890	Delší, až potěšitelné pausy svědčí, že začínám opět trávit. Kleistův „Kohlhaas“ pamětihodný. Jeť on vůbec dost zajímavý, zábavný stylista, ač ta „Markýzka z O.“, „Findling“, „Verlobung in St. Domingo“ jsou přehnané. Z toho Guiskarda čert ví co chtěl udělat. Spojení scény antické s moderní? Nechal jsem Tolstého „Kozáky“ stranou a chytil jsem se Bret Hartovy „The Crusade of the Excelsior“.

Bruno G. (1548 – 1600) italský renesanční myslitel	412	12.12. 1889	Psal jsem o Jordanu Brunovi dva fejetony do Národních listů.
	413	13.12. 1889	Donesl jsem Jordana Bruna Julkovi.
	414	27. 12. 1889	Ve fejetonu konečně můj článek o Brunovi – v sobotu pokračování.
	424	17. 1. 1890	Grégr má vztek na fejeton o Brunovi .
Byron G. G. (1788 – 1824) anglický básník + Gibbon + Voltaire + Shelley + Rousseau + Goethe	40	60. léta	Mnohé léto strávil tam svého času anglický veleduch Gibbon , spisovatel obsáhlého vzácného díla o úpadku starého Říma. Naproti letohrádku Délice, kde k hroznému pohoršení přísných ženevských pánů světácký Voltaire dával divadelní představení, ku kterým se i z kalvínistického města hrnula mládež, poněvadž tam každá podobná zábava byla přísně zakázána, – vypátrali jsme brzy, s neobyčejným zachvěním, v stinném stromoví ukrytou, tichou „villu Diodati“. Tam žili spolu Shelley a Byron ! Tamtou pěšinkou, třeba o půlnoci – při lůně sestupovali k loďkám na břehu, přivázaným a pouštěli se bez plachet i bez vesla po jezeře, aby polo hledaným nebezpečím vzdorující odevzdali se úplně proudu svých bujných rozervaných myšlének. Shelley , houpal často loďku, div se nepřevrhla. Známo, že se Shelley vskutku utopil, – myslí se, že to učinil schválně. Jsa v Benátkách, vypůjčil si jednou gondolu od Byrona a pustil se sám k vzdálenějšímu ostrůvku... nevrátil se odtamtud více! – Po jezeře ženevském plavívali se oba přátelé celé dny, s románem Rousseauovým „Listy nové Héloisy“ před sebou – Román ten jest plný čarovných popisů krajin a přírodních scén z tamějšího okolí – vyhledávali si tedy dotyčná místa a vyžehnávali duchy Héloisy i nešťastného milence jejího, který jest právě tak zamilovaný, jenže trochu praktičtější, ale zato i rozvláčnější nežli Goethův Werther . Vila Diodati jest pravým Betlémem romantické poesie našeho věku. Tam skončil Byron druhý a třetí zpěv svého „Harolda“, tam sepsal „Vězně chillonského“, tam vymyslel tu nejpošmurnější báseň, kterou kdy zplodila obrazotvornost lidská, titánsky zoufalý ten sen „Darkness“. Vila Diodati byla konečně i kolébkou toho fatálního nebevzpource Manfreda. – Nuž je-li na světě klasičtější půdy pro romantickou poesii nad širé to jezero, obroubené tu před naším zrakem z jedné strany hřebenem Jury – a z druhé malým a velkým Salévem – i Môlem, za nimiž s tak opravdivou velebností trůní osněžený Mont Blanc s celým svým různě ohrbeným komonstvem?
+ Hartmann	54	60. léta	Hartmann popisuje v krátkých rysech náš literární vývin, zmiňuje se o Máchovi a Palackém, dvou nejznačnějších talentech, lituje, že nám v prvním záhy zemřel Byron , a uznává o druhém, že jako dějepisec – filosof nadchnut

			vznešenou naší minulostí, lehko se mohl dát zavést soudem poněkud příliš obrazotvorným, že taková minulost dostatečným bude základem budoucího rozvinu a znovuzrození.
+ Slowacki + Schlegel + Dante + Voltaire + Slowacki + Shakespeare + Goethe + Calderon + Scott	88	60. léta	Především lituje Slowacki ten blahý idylický čas novozrození poesie národní, kde se ještě o každé nové písničky nového veršotepce v „Dzienniku Warszawském“ tolik hluku nadělalo. Naproti novému obratu romantické školy, Schleglem způsobenému, který ve Francii nabral vedle svého mysticismu katolického směr sociální a samý katolismus reformující, vyjádřil se sice šetrně, vyznal ale, že takováto poesie v duchu Lamennaisa nestane se nikdy obrazem i tlumočnickem devatenáctého věku. Dante psal prý o pekle, když lidé v ně věřili, Voltaire byl zosobněním skepticky materialistického, revolučního věku, Byron vtělené zoufalství nad možnou ještě budoucností poesie v době tak beznadějně, v jakéž po hrozných převratech nalézal se devatenáctý věk ve svých počátcích. Všechny tři považuje Slowacki za odpovědné pravé representanty svých dob a klade Shakespeara vysoko nad ně jakožto génia všem věkům náležejícího, obrazícího lidskost celou – věčnou. Goethe – Calderon – Walter Scott jsou zas representanti svých vlastních národností. Účelem pak poesie zdá se mu býti: pátrati po duši a představití ducha svého národa.
+ Slowacki	88	60. léta	Ač tam nalézáme první problesk skutečného génia (Slowackého) přece ještě straší všemi slovanskými básníky v první horečce romantismu tak osudně nadužívaný giaurismus.
+ Mickiewicz	89	60. léta	„Faust“, „Manfred“ a zvláště „Dziady“ Mickiewiczze jak v dramatisované formě, tak i v charakteristice jednotlivých osob v „Kordianě“ ještě nápadně hlasný ohlas svůj nalézají; nová tu vlastně jen ta satirická kritika málomocných nedočinů polské revoluce.
+ Shelley	115	1864	Na ostatní mají prý výhradně Angličané chuť, a v jednu z nich zůstává skutečně ještě od těch dob co tu anglické loďstvo několik měsíců v úkrytu číhalo, osmdesátiletý kapitán Robert, přítel Byrona, Shelleye a svého času i pověstné hraběnky Guiccioli!
+ Dante	127	1864	Soudruhové moji jeli rovnou cestou odpůldne do Florencie, já jich ale zůstavil před Pisou, chtěje mermomocí strávit alespoň jednu noc v zajímavém tom místě mrtvé slávy, které Vlachové všeobecně zovou Pisa Morte! – Přijel jsem tam k večeru a procházel se bez průvodce pošmurným tím městem, provázen jedině upomínkami z dávnověkosti a nesmrtelnými postavami z básní Danteho i Byrona .
	128	1664	Podél Arna mezi obojím tím mostem leží na pravém břehu též malebný, a přec pošmurný palác Lanfranchi, někdejší byt lorda Byrona , který tu dvě zimy strávil a napsal myslím „Parisinu“.
	230	22. 10. 1877	Dovytáhl jsem Müllera. Přišel list od Nerudy, jen pradrobatko potěšitelný. „Manfreda“ vezmou, ale teprva po Novém roce.

	237/ 238	1878	Jaká to ironie osudu, že předsedou výboru pro zbudování důstojného pomníku lordu Byronovi jest nynější kancléř anglický lord Beaconsfield!
	239	1878	V takových okolnostech nevzpomněl as mimo pisatele těchto řádků nikdo jiný na nejbližší sobě body evropského i asiatského břehu, kdež z jedé strany Sestos, z druhé Abydos, kudy se za noci ubíral milostný rek Leander, - za ním se po věcích pustil Byron , ale byl by odvážnost svou hnedle životem zaplatil.
	408	4. 11. 1889	Odpoledne jsem byl u Krásnohorské, která překládá „Childe-Harolda.“ Byl jsem pak v dychánkové schůzi – dostal jsem „Le passant“ – není v překladu nic po něm.
	410	22. 11. 1889	Napsal jsem pro Hellera úvodníček o Brazílii a Veselému jen 3 drobečky. Poslal jsem Krásnohorské podobiznu Byronovu z jeho anglických spisů.
+ Lewaldová	410	23. 11. 1889	Krásnohorská marně psala „Child-Harolda“ – Otto nechce překlad ten ani zadarmo! – a Šulc ji napálil! Ona to nese lhostejně! Znamenitá žena! Poslala mi Lewaldové „Lebensgeschichte“.
	432	1. 3. 1890	Krásnohorská mi poslala „Childe-Harolda“.
+ Zola	438	5. 4. 1890	Nešel jsem večer na zkoušku Berty Davidové, zůstal jsem doma a probral drobet s Růženou „Childe-Harolda“. Takto jsem četl Zolu a Juliana Schmidta nadávky v „Hlasu národa“.
	508	1859	V největší tísní ještě beznadějně své internace ulevil jsem si několika verši, v nichž tušení nastávající, a přec nenadálé katastrofy obrazí se skoro prorocky a tak směle, že asi po nejdelší mé smrti ještě mnohé uplyne desetiletí, než vzpurným těm 35 slokám, psaným humorem právě šibeničným v rytmu a duchu Byronova „Don Juana“, bude dovoleno básnické a spolu prorocké mé povaze nejnepochybnější svědectví vydati.
Calderon B. P. (1600 – 1681) španělský dramatik + Slowacki	79	60. léta	Stal se mystikem, towiańszykem, přestal věřit „sercem poganina w rym szekspirowski“ a počal překládat Calderona!
	88	60. léta	viz Byron
+ Slowacki + Krasíński + Schlegel + Shakespeare + Mickiewicz + Krasíński	90	60. léta	Slowacki zamlčel se pak najednou – nenašel ani v Krasínském , co v něm byl hledal, sklesl na mysli úplně. Dvě léta po vydání „Beniowského“ přešel sám v tábor towiańčíků, kterým byl přece tak smrtelnou válku vypověděl. Trávil ovšem jen krátký čas v kruhu těch zženštilých a převrácených mystiků, kteří v nezdravé fantasii přežilého Schlegla hledají zárodek budoucnosti slovanské, v společnosti skutečných těch pomatenců, kterých nejlépe charakterisuje to, že staví Calderona nad Shakespeara a při čtení „Dona Quijota“ horké slze prolévají, ovšem nevědomi, že pláčou sami nad sebou. Setkav se tam s mistrem – jedinou hlavou celé sekty Towiański sám je skutečný i ducha i vědomostí postrádající nedouk – naleznuv tedy v Adamu Mickiewiczovi , jehož byl nedávno ještě vyzval na život i na

			smrt, nejen nepřítele, ale ovšem nesmiřitelného protivníka, který s ním zacházel jako s chlapcem, nedaje mu ve schůzkách ani k slovu přijít, vzdálil se brzy, ale nevzpamatoval se dlouho – dlouho více.
+ Vega + Dumas + Kraszewski + Jókai	279	70. léta	V celých dějinách literatury nalezneme, samozřejmě po vynalezení knihtisku, sotva čtyři pět příkladů tak úžasné produktivnosti (jako Kraszewski) Mezi Španěly to byl Calderon a Lopez de Vega , kteří napsali obrovský počet kusů, z nichž však pouze na prstech spočitatelnou menšinu je možno snad čísti. Dumas starší produkoval ročně 50 až 60 svazků, ale je známo, kolik dobře placených sekretářů a spolupracovníků potřeboval k svým románům, takže jméno Dumas vlastně sloužilo jen jako firma uspěchané a také velmi jednostranné románové tovární výroby. Kraszewského hlavním rivalem zůstává jen maďarský velký romanopisec Jókai , který se mu ještě podoben v tom, že je zároveň redaktorem a vydavatelem různých revuí, časopisů a týdeníků a vedle toho hraje jako řečník a zástupce lidu vždy významnou, i když nikoliv stejně skvělou roli. Jókai dovede také produkovat 15 až 20 svazků ročně, zatím co Kraszewski dodal průměrně pouze 10 až 12 svazků, avšak nesmíme přitom zapomínat, kolik vlastních duševních výtvorů, zpráv o umění, korespondencí a článků polský autor rozptýlí do několika tuctů různých časopisů, které vzaty dohromady by jistě lehce ještě zdvojnásobily 500 svazků jeho děl.
Carducci G. (1835 – 1907) italský básník	429	15. 2. 1890	Přednáška Vrchlického o „Barbarských sonetách“ (Carducci) velmi jadrná a vzletná.
Cervantes M. de (1547 – 1616) španělský spisovatel	90	60. léta	viz Calderon
	164	1865	Pepík začal chodit do školy 12. června 1865. Viděl jsem s Pepíkem a Vsetečkou: „Riche au rosse“, Bd. du St. Martin. V Chatelet s Pepíkem války napoleonské. S Linhartem: Mirabeauovu lásku, kusy, co jsem přeložil. Don Quijota. Liberté des theatres.
Cicero M. T. (106–43 př.n.l.) římský filosof	220	1877	Večer jsem smolil 15. korespondenci do „Politiky“ a donesl ji o půlnoci do kastlíku s výkřikem Starému: Quousque tandem! (Jak dlouho ještě!)
Corneille P. (1606 – 1684) francouzský dramatik + Voltaire	43	60. léta	Vlevo na štěně nalézá se v oleji pěkná podobizna paní Dupuy, vnučky Corneillovy , kterou byl Voltaire v sousedství chudou nalezl a k jejím muž výbytku vydal tragédie jejího praděda s vlastním komentářem a kterouž také šťastně provdal i zaopatřil.
+ Milton + Newton + Leibnize + Voltaire + Diderot	44	60. léta	Rytiny v jednoduchých rámcích představují Washingtona, Franklina, Miltona , Newtona a Leibnize , muže, kterých si mimo Francii Voltaire nejvíce vážil. Visí tam i podobizna Klemense XIV., papeže, kterému Voltaire věnoval tragédii „Mahomeda“. Z Francouzů nalézají se tam básníci Corneille a

			Racine, z encyklopedistů Diderot , d'Alambert, Helvétius.
Dante A. (1265 – 1321) italský básník	88	60. léta	viz Byron
+ Slowacki	89	70. léta	V Itálii pohroužil se Slowacki do studií Danta – i bylo to tam, kde potkal originál starého legionisty, jehož cestu do pekel tak výtečně vylíčil opět ve své nejoriginálnější básni, plné staropolského zdravého humóru a také srdcervoucí patriotické tragičnosti, nazvané „Piast-Dantyszek“.
	123	1864	V soukromé rozmluvě s Pulským přiznal se mu, že byl (hostinský) odjakživa horlivým a svobodomyšlným Vlachem i chlubil se velkou řadou známých politických osob, kterým svého času i v nebezpečí byl dopřál útulku. „A nejste-liž vy to, který jste i nebohého Danteho přechovával – když ho byli vyhnali z Florencie?“ ptal se zadívený Pulský. „Jsem to zajisté!“ dostal odpověď, načež výborného vlastence pochválil a podělil cigárem.
	127	1864	viz Byron
	263	70. léta	Odtud přijíždí se k Barlettě, dřevnímu to římskému přístavu zvanému Barduli, nad nímž dosud ční kolosální socha zakladatele císaře Heraklia. Zde zřítí ze stanice i palác nešťastného krále Manfreda, Dantem jako prvního bojovníka za jednotu a osvobození Itálie oslaveného.
+ Machiavelli	266	70. léta	Dlouho pobyl jsem na posvátném tom místě – nade mnou klenula se baň ta věkům vzdorná, nejmělejší stavba pohanské doby, Agrippou již 27 let před Kristem dohotovená, císařem Fociem v sedmém věku křesťanské bohoslužbě zasvěcená; poblíže mne prach největšího génia křesťanského středověku – a přede mnou mrtvola krále bohatýra, právě zesnulého, jemuž bylo popřáno ukutečnit, po čem vlastenci italští od Danta i Machiavella do Cavoura i Mazziniho po šest dlouhých a trapných století práhli.
+ Kraszewski + Krasicki + Dante + Shakespeare + Hegel	277	70. léta	Je (Kraszewski) autorem originálních studií o Krasickém , Dantovi , Shakespearovi a Hegelovi .
Daudet A. (1840 – 1897) francouzský spisovatel	435	23. 3. 1890	Nato jsem se dal po přečtení Daudetova „L'Immortel“.
	441	24. 4. 1890	Dočtl jsem Bismarcka a udělal si výtahy a četl fádni „Souvenir“ Daudetovo – nic po tom!
Diderot D. (1713 – 1784) francouzský spisovatel	44	60. léta	viz Corneille
Dostojevskij F.M. (1821 – 1881) ruský spisovatel	414	27. 12. 1889	Je mi zrána lépe – k večeru zas horečka a dosti mizerně. Zůstal jsem raději doma. Ve fejtonu konečně můj článek o Brunovi – v sobotu pokračování. Četl jsem ještě IV. díly „Estetiky“ a pak Dostojevského „Bílé noci.“

+ Bruno			
	430	1890	Zaskočil jsem k Ježíškovi na sklenku a pil s Karbusem čaj u Demína. Četl jsem tyto dny prapodivného „Věčného chotě“ Dostojevského . Není to ale systematicky a pilně propracované. Proč tu Lízu dát umřít? Vše rozervané a bez konce, vše směšné karikatury a mnoho-li padne pod stůl!
	443	8. 5. 1890	Byl u mne Karbus stran divadla na výstavišti. Čtu Dostojevského „Nachwuchs“ – „Náš odrůst“?! Zase moc zmotané a rozčilující!
+ Shakespeare	445	14. 5. 1890	Čtu v posteli s napětím konfusní román Dostojevského „Dorůst nový“. Podivná řeč, duchaplná motanice. Ti Rusové! To slovanský Hamlet, naší budoucnosti na všechen pád nebezpečný.
	445	16. 5. 1890	Dostojevského „Dorůst“ na konci zcela nedbale zkřesaný. Morálka z toho žádná. Hlavní rek Worzilov, taky blázen, zůstává nerozluštěn. Napsal jsem s bídou pro Veselého pár hvězdiček.
Dumas A. st. (1803 – 1870) francouzský spisovatel	123	1864	Neposoudí mne snad čtenáři rovněž, jak já do těch dob byl posuzoval pány Dumasy a jiné publicisty, že v nadšených svých popisech superlativy patrně přehánějí?
	279	70. léta	viz Calderon
Dumas A. ml. (1824 – 1895) francouzský spisovatel	123	1864	viz Dumas A. st.
	312	1. 4. 1881	Odevzdal jsem Maýrovi překlad „Un père prodigue“. Za nic nechce slyšet o „Bagdadské princezně“.
	315	15. 2. 1881	Byl jsem v kanceláři s hotovou „Bagdadskou princeznou“.
	407	27. 10. 1889	Přišla Laudová; je plna pýchy a naděje na „Princeznu bagdadskou“ – bude to za tři neděle.
Ebert K. E. (1801 – 1882) německý pražský básník + Meissner + Hartmann	56	1848	Jen tak naoko přijali prý do něho (do Národního výboru) Češi také tři Němce, pana Eberta, Meissnera a Hartmanna .
Eckstein E. (1845 – 1900) německý novelista	315	19. 6. 1881	viz Börne
Epiktetos (50 – 138) starořecký filosof	182/ 183	1871	Svět a lid nebude jiný, kdybychom si i hlavu strhli, a Epiktetova slova: Sustine et abstine (Vydrž a zdržuj se) vždy pravidlem ve světě zůstanou nejužitečnějším! Co jest vám do nevděčného světa!?”
Erasmus R. (1466 – 1536) německý humanista	39	60. léta	V sále reformátorů nalézají se obrazy Jana z Husince, Jeronýma Pražského a potměšilého Erasma Rotterdamského se špičatým nosem i vousiskem.

Euripides (480–406př.n.l.) starořecký dramatik + Horátius	400	29. 8. 1889	Byl jsem doma, napsal jsem Veselému sedm drobů a překládal výpisky z Euripida i Horáce .
Feuerbach L. A. (1804 – 1872) německý filosof + Zola	319	31. 12. 1881	Večer byl jsem doma a četl jsem Zolu a Feuerbacha .
Fichte J. G. (1762 – 1814) německý filosof	434	17. 3. 1890	Psalí skrze mne Vamberští Panochovi. Jan z Berlína lamentuje na netečnost, poslal jsem mu „Obranu národnosti“ s Fichtem .
Flaubert G. (1821 – 1880) francouzský spisovatel	443	6. 5. 1890	Čtu „L'Education sentimentale“ od Flauberta .
Freytag G. (1816 – 1895) německý spisovatel	306	3. 11. 1881	Vzal jsem si u Pospíšila „Valentinu“
	424	1890	Čtu všiváka Freytaga . Pročetl jsem si „Slawische Warte“. Zajímá mne tam program.
Gaj L. (1809 – 1872) charvátský buditel, představitel illyrismu	190	70. léta	Jihoslovanů, o jejichž nad půlměsícem se vznášející denici první zde blouznili nejvěrnější tvoji synové, prostí učenci i jaří studenti, básníci i vojínové, kupci a velmožové, kněží a právníci – od geniálních Gajů do velkodušných Strossmayerů!
Garborg A. (1851 – 1921) norský spisovatel	387	30. 5. 1889	Pak jsem četl v besídce „Bauernstudenten“!
Goethe J. W. (1749 – 1832) německý spisovatel	40	60. léta	viz Byron
	88	60. léta	viz Byron
	89	60. léta	viz Byron
+ Heine + Meissner	425	24. 1. 1890	Celou noc a celý den hrozná vichřice. Psal Franta Ullman o Šípy a Rychnovské noviny. Obstaral jsem mu to korespondentkami. Četl jsem v noci ničemnou Goethovu „Natürliche Tochter“, ve dne Meissnera o Heinovi .
Gogol N. V. (1809 – 1852) ruský spisovatel	230	19. 10. 1877	Přivstal jsem si tedy na Hlaváče, smluvil jsem se s ním stran koncertu a „Tarasa“ – ač výsledek v mlze.

Goldoni C. (1707 – 1793) italský dramatik	107	1864	Pravý vlašský kus, tendenčně literární, novověkou konverzační veselohru, oslavující Goldoniho , viděl jsem velmi dobře a živě hráti v boudě k počtě Rossiniho vystavené.
	315	19. 6. 1881	viz Börne
Gribojedov A. S. (1795 – 1829) ruský dramatik	26	60. léta	Při jedné přednášce, v níž výtečný Chodžko předčítal, tlumočil a vykládal ruskou komedii „Gore ot uma“
Grillparzer F. (1791 – 1872) německý dramatik	376	23. 3. 1889	Expedoval jsem první článek o Grillparzerovi Hellerovi.
	387	3. 6. 1889	Heller mi vytisknul „ Grillparzera “ v Květech, šel jsem si tedy pro honorář k Wiesnerovi.
	393	5. 7. 1889	„Květy“ neposlaly honorář! Zdaž vytisknut „ Grillparzer “?
Háfiz (? – 1389) perský básník	207	23. 1. 1877	Odpůldne čtu Háfize .
	231	27. 10. 1877	V spolku byl Rus Robinsk a četl jsme tam Háfize .
Hamerling R. (1830 – 1889) německý básník	456	22. 7. 1890	Dočítal jsem mrzutě Hamerlingovu „Aspasií“, je tam leccos, co se mne dotýká.
Hartmann M. (1821 – 1872) německý básník z Čech	53 / 61	1890	viz samostatná kapitola Pan Moritz Hartmann a tak zvaná pražská revoluce
Hegel G. F.W. (1770 – 1831) německý filosof	277	70. léta	viz Dante
Heine H. (1797 – 1856) německý básník	156	14. 12. 1863	Den poměrně nejzoufalejší, posílám druhý list do Paříže – opět Vogt a Heine , obědval jsem u šunkáře sám.
	425	24. 1. 1890	viz Goethe
+ Zola + Kleist	437	2. 4. 1890	Dřepím doma, sestavil jsem si článkuček pro odpoledník o Rokycanovi, který jsem poslal Hellerovi. Přišel Sokol mladý, aby mu Jeník stran vojny poradil. Takto jsem četl Zolu i kus Heina , kdy ještě mladý, svěží s počtím let šedesátých znamenité důmyslné kritiky píše o Doréovi, Hugovi, ženské otázce atd. Po večeri ulehl jsem si a dočetl Juliana Schmidta „Literární historii“, ten Kleist se musí číst!

Hoffmann E. T. A. (1776 – 1822) německý novelista + Kleist	402	16. 9. 1889	Jen co otevrou c. k. bibliotéku, dám se do Kleista a Hoffmanna .
Horacius Flaccus Q. (68 – 8 př. n. l.) římský básník	183	1871	Napište si na dveře i do srdce ono moudré Horácovo : Moderata durant a odříkáváje si je, kdykoli Vás co poháněti a rozpalovati bude.
	400	29. 8. 1889	viz Euripides
	429	13. 2. 1890	Byl tam i překladatel Horác . „Listů“.
Hugo V. (1802 – 1885) francouzský básník	148	19. 8. 1863	Psal o Prokšovi ženevském reklamu, pak četl Juliana Schmidta o Victoru Hugovi .
	374	80. léta	Roku 1881 pod předsednictvím Čadila i jednatele O. Frýzka zúčastnili se Čeche slavnosti osmdesátiletých narozenin Viktora Huga , roku pak 1885 téhož pohřbu, velmi okázale záslužným přičiněním malíře Hynaise.
	399	14. 8. 1889	Překládal jsem u „Napoleona Malého“ – pro příhodu.
	409	11. 11. 1889	Přišel konečně mladý Sokol, jemuž jsem četl o pesimismu a dal mu stať V. Huga pro Studentské listy.
	437	2. 4. 1890	viz Heine
+ Sue	478	1865	Pět let nato četl jsem se strachem „Věčného Žida“ Sueova , zdali nejsem okraden, nedávno ještě již s menším strachem proběhl jsem Jul. Mosenového „Ahasvera“, a právě co toto píšu, slyším o podobné kolosální práci, kterou započal Victor Hugo , – nechť si ale – přece neupustím – přece se dám do něho – jestli, jen jestli! –
Ibsen H. (1828 – 1906) norský dramatik	307	12. 11. 1880	Četl jsem „Ariadnu“ Kouklovu a znamenitě efektní Ibsenovu „Noru“!
	381	19. 4. 1889	Skočil jsem k Otylce Antonové, dal jí „Pobělohorce“ a Němcovou. Obědval jsem u Stroziové, pročel jsem s ní „Noru“.
	386	28. 5. 1889	Čtu rozladěn v dlouhé chvíli Ibsenovo drama „Die Frau vom Meere“. Zas podivná nepromyšlenost, rozrývající mysl člověka! Nemám jaksi nic na práci konkrétního.
Jean-Paul Richter (1763 – 1823) německý spisovatel	484	40. léta	Z první myšlenky vyhojilo mne přečtení v Altóně Jean-Paulovy „Levany“ – poznal jsem, že víra v nesmrtnost duše je planá fantazie.

Jókai M. (1825 – 1904) maďarský spisovatel	279	70. léta	viz Calderon
Jovanović J. Z. (1830 – 1904) srbský básník	312	5. 3. 1881	Byl jsem u Purkyňové, která má přednášet Jovanovičovu báseň a vílu v „Manfredu“. – Večer srbský (slavnost Jovana Jovanoviče v Umělecké besedě).
Kamiński L. (1786 – 1867) polský spisovatel	50	60. léta	Kamiński měl při tom řeč, která celou emigraci vybízela k svornosti.
Kleist H. von (1711 – 1811) německý spisovatel	227	4. 9. 1877	Byl jsem s ní ve Wannsee u hrobu Kleista , pak jsem večeřel u „Krebse“.
	301	3. 5. 1880	Vzal jsem si v divadle „Zkoušku ohněm“ – (historické drama Heinricha von Kleista).
	402	16. 9. 1890	viz Hoffmann
	462	1890	Přinesl Karbus tři svazky Kleista , dva svazky (vydání Julia Schmidta) poslal jsem Pokorné.
	462	18. 9 1890.	Poslal jsem si Karbuse do císařské bibliotéky pro Kleista .
+ Tolstoj	463		Z Kleista ještě pozoruhodné „Sv. Cecilie“, „Macht der Musik“ a Der „Zweikampf“. Studentské listy přinášejí Tolstého chabou první obranu, čistota prý jen nedostizitelný ideál.
Krasicki I. (1735 – 1801) polský kněz a spisovatel	277	70. léta	viz Dante
Krasiński Z. (1812 – 1859) polský básník	51	60. léta	Staniewicz poukázal na slova Kristova: Kde dva sejdou se v jménu mém, budu mezi nimi. Tak jest nyní i s pravdou a touhou po svobodě. Četl pak pěkné verše Krasińského , které mluví o velebném poslání národa polského. Jestliže Polsko porozumí svému úkolu, zajisté prý ostatní národy modlití se budou s básníkem: Przez świat rany naroda polskiego: Wybys nas, Panie!
	74	60. léta	Měl jsem tehdy především na oku Krasińského , ale ten právě ten den, kdy jsem překročil hranice, byl vypustil ducha.
+ Puškin + Lermontov + Mickiewicz + Krasiński + Slowacki	75	60. léta	Já bláhový, co jsem, Krasińského maje za klasickou protivu mystického sentimentalismu, chtěl sebe a svých vyléčit z té choroby, kterou nám všem stále vytýkají, stavíce nám před oči tu zdravou, živoucí, neplačtivou a především loajálně mravní poesii slovanskou, kterou prý nalézáme ve spisech filologů, archivářů a zvláště profesorů a ouřadníků, já, který konečně jda do sebe nahlídl, že slovanskému Parnasu největší jen „hanbu“ dělají – zhýřelec Puškin , soubojník Lermontov , neznaboh Věněvitinov, cizoložník Malczewski, nevzájemník Mickiewicz a u nás prostopášný Mácha, Langer, Koubek, já zhrozím se konečně takové galerie buď nešlechetných, buď

			nemoudrých špitálníků, nenajda ani v Krasińském , co jsem byl dychtiv poznati, zdravou totiž poesii v zdravé, hotové duši, vrhnul jsem se bez paměti v rámě třetího velikána proslulého polského souhvězdí – tím ochotněji, že našemu i současnému krajanů svých kruhu byl dosud skoro neznámým, a jen z jakési syntetické nutnosti konvenienčního pudu uváděl se po Mickiewiczovi i Krasińském také Slowacki .
+ Slowacki	79	60. léta	Vyhojil se ovšem (Slowacki) zase sám a nastoupil již ve třech dalších letech samostatnou dráhu, jejíž ohromný cíl prosvítá ovšem ještě mlhavě v epické básni „Król Duch“, ano naproti strašné katastrofě haličské roku 1846 dovedl ještě ohromiti splašeného Krasińského nejgeniálnějším kusem své poesie.
	90	60. léta	viz Calderon
	312	13. 2. 1881	V Umělecké besedě moje přednáška o Krasińském .
	509	60. léta	Když jsem přijel k večeru do hlavního slezského města, jak jsem probíhal, ano hltal veškeré mi tam přístupné, zvláště francouzské noviny, každý si snadno domyslí! V krátké rozmluvě s Polákem, jenž mi sděloval, že jim právě zas jeden věštec zhylnul (myslel Krasińského), byl jsem vbrzku orientován a rozhodnul jsem se, že se rozjedu přímo do Berlína k dr. Liebeltovi, poslanci na sněmu a velectěnému příznivci svému od Sjezdu slovanského v Praze, bych se s ním o budoucím životě a působení svém důkladně poradil.
Kraszewski J. I. (1812 – 1887) polský romanopisec	177	1870	Snahy o návrat skrze Kraszewskiego .
	276- 280	70. léta	viz monografická kapitola O Josefu Ignaci Kraszewském
Lamartine A. de. (1790 – 1869) francouzský básník, publicista	36	60. léta	Celý kraj zdá se jedinou nepřehlednou vinicí až k Maconu, jehož slávu ztrojnásobiti ráčil pan Alfons Lamartine tím, že se tam narodil a za něco málo let celých pět miliónů franků prošpekuloval.
	150	13. 9. 1863	Pak se hovořilo o Lamartinovi , pak o jedné Angličance, která přišla v gabrioletu Hulka prosit o nějaký dar.
Leibniz G. W. (1646 – 1716) německý filosof	44	60. léta	viz Corneille
Leopardi G. (1798 – 1837) italský básník	230	20. 10. 1877	viz Béranger
	231	30. 10. 1877	Četl jsem Leopardiho i Danilevského.

Lermontov M. J. (1814 – 1841) ruský básník	75	60. léta	viz Krasiński
+ Puškin + Někrasov	204	1877	Tím tuším označil jsem hlavní ráz labutí písně největšího po Puškinu i Lermontovu básníka ruského (Někrasova), jemuž nestačilo více opěvovati jen bezplodný svůj světobol.
+ Turgeněv	233	29. 11. 1877	Večer byl jsem u Völce s Grosse, kdež jsem si vzal „Kaina“, Lermontova II a od Vlčka román. Neobědval jsem. U Grossů „Nov.“ Trugeněva .
+ Mickiewicz + Puškin + Lermontov	326	30. léta	Potom byly přetřásány rozličné vědecké a časové otázky, přednášeny básně Mickiewiczovy , Puškinovy , Lermontova a v originále zpívány sbory a písně.
Lewaldová F. (1811 – 1889) německá spisovatelka	405	12. 10. 1889	Byl jsem v c. k. bibliotéce, zase tam nemají Fanny Lewaldovou – Je to kříž!
	408	4. 11. 1889	Budu tedy psát o Fanny Lewaldové .
	409	12. 11. 1889	Dočítal jsem rychle Lewaldové „Eine Lebesfrage“. Přepsal jsem pozvánku na dýchánek. Po jídle a spánku odnesl jsem to do tiskárny a stavil jsem se v Umělecké besedě. Nato skočil jsem ke Krásnohorské. – Obstará prý mi sama životopis Lewaldové . Vypravovala trochu klepavě o premiéře „Gazdiny roby“.
	410	21. 11. 1889	Čtu Lewaldové „Abenbrot“ – jinak jsem zcela hloupý a k práci neschopný.
	411	23. 11. 1889	viz Byron
	412	8. 12. 1889	Četl jsem Lewaldové „Stellu“. Pěkně psáno!
	413	17. 12. 1889	Pustil jsem se do Lewaldové I a II pro Krásnohorskou.
	423	12. 1. 1890	Čtu třetí svazek Lewaldovy : Familie Darner. Stále šlechteté moudré vychovatelské tendence.
	425	19. 1. 1890	Ráno mi lépe – bylo slunko, odpůdne zase ne volno! – Krásnohorská poslala článek a podobiznu Lewaldové a „Für und wider die Frauen“. Hrabal jsem se v tom a učinil výtah, ale jsem velice mrzut a k práci neschopen.
	427	1890	Mluvíli jsme též o Lewaldové , líbí se jí (Růženě).
	430	22. 2. 1890	Dopsala Krásnohorská vítězná, že má málem 3000 podpisů, to prý umí agitovat, a poslala mi též korekturu o Lewaldové II.
	431	28. 2. 1890	Psal jsem pak zvolna na II. článku o Lewaldové .
	435	25. 3. 1890	Pokoušel jsem se psát IV. článek o Lewaldové , jinak jsem k smrti melancholický a ke každé práci neschopný.

	436	27. 3. 1890	Psal jsem pak na IV. článku o Lewaldové , dost pracně a ne v příjemném rozpoložení. Dopsal jsem IV Lewaldové .
	443	9. 5. 1890	Píši na článku V o Lewaldové .
	453	2. 7. 1890	Poslala Krásnohorská za článek o Lewaldové 8 zlatých.
	455	16. 7. 1890	Psal jsem na článku o Lewaldové z knížky „Briefe für und wider die Frauen“.
Lope de Vega (1562 – 1635) španělský dramatik	279	70. léta	viz Calderon
Lukianos (120 – 190) řecký spisovatel	339	20. 8. 1889	viz Aristofanes
	401	4. 1. 1889	Potkal jsem Koubla a půjčil mu 1 zlatý. Nemá moc chutě do Luciána .
	405	6. 10. 1889	Přišel Kouble, vrátil mi 1 zlatý. Dal jsem mu tohle z Luciána .
Meissner A. (1822 – 1893) německý básník z Čech	53- 61	60. léta	viz kapitola Pan Moritz Hartmann a tak zvaná pražská revoluce
	425	24. 1. 1890	viz Goethe
+ Meissner	426	26. 1. 1890	Odpoledne zpět domů a večerel jsem ještě, pak jsem si lehl už v půl deváté a četl Meissnera i Jul. Schmidta i „Hlas národa“.
Mickiewicz A. (1798 – 1855) polský básník	25	60. léta	Profesor Alexandr Chodžko, nejobětavější soudruh Mickiewiczův . Přijda jednou do Evropy na dovolenou, věnoval celé své jmění příteli Miciewiczovi na vydání sebraných spisů jeho, jež vyvážil mu zlatem. Známo, jaké naděje a brzy jaký poplach vzbudily v světě slovanském počátkem let čtyřicátých výklady prvního držitele oné stolice, samého to Adama Mickiewicze , jenž byl v blouznění svém, kojeném pomateným či zrádným Towiańským, považoval sebe za proroka, ne-li za mesiáše slovanského, kterýž pouhou vůlí mocného ducha skrze vzkřísený národ vyvolených vydobude všem Slovanům ztraceného ráje – pod záštitou z mrtvých vstalého Napoleona Velkého.
+ Sandová	26	40. léta	První ten pokus obeznámiti Francii s naším světem skončil tudíž dosti záhy směšným pohoršením spíše zvědavých než vědobažných posluchačů. Posluchárna, dnem 28. května 1844 náhle uzavřená a teprve dva roky nato zas otevřená, nevábila pak již ústy nového tlumočníka světa slovanského leda vážnější zasloučenosti, z nichž jmenovati sluší paní George Sandovou . Revolucí únorovou r. 1848 zpusťla znova, a teprv

			Napoleon III., jenž v době krymské války byl vyslal Mickiewicze na východ s výslovným pokynem, aby tam „vyslechl stesky a tužby slovanského ráje“, uznal za vhodné osiřelou stolicí jazyků našich znova obsadit, a to mužem, kterému důvěřoval a kterým dával se již za vyhnanství svého v Londýně poučovati o věcech i aspiracích slovanských.
	41	60. léta	Žili tu (v Ženevě) také synové Mickiewiczovi – spolupracovníci vbrzku zase zašlého, protože málo podporovaného listu.
+ Hartmann	53	60. léta	Chodilť (Hartmann) sice s naším Havlíčkem do školy, byl snad s panem Kuhem svého času pořadatelem slovanských besed, deklamoval s naším Máchou Mickiewiczze , rozplýval se s panem Nebeským nad krásou Královodvorského rukopisu, proto ale přece neporozuměl našemu národu, neuvěřil v naši budoucnost, nezadoufal v naše vítězství, nezamíloval naši dobrou při ani za mák.
	67	60. léta	V Mickiewiczových „Dziadech“ nalézáme ovšem cosi podobného, neboť Konrad u vězení skutečně tam pro utrpení svého lidu také samého boha k válce vyzývá, ano málem že v zoufalém rouhání svém nenazval tvůce svého cárem.
	68	60. léta	Konarski byl totiž vyšetřován a souzen v tomtéž vězení, bývalém klášteře otcův basiliánův, kde svého času Mickiewicz , Zan i jich soudruhové v „Dziadech“ zvěčnění byli vyšetřováni, trápeni a souzeni.
	74/ 75	60. léta	Mickiewicz – přec jen první duch té básnické polské trojice – zdál se mi příliš znám a obšíren, než abych byl s ním počítí mohl právě v době, kdy se chystalo teprv vlastně úplné vydání jeho spisů, a také se mi nechtělo „ad usum delphini“ přehrabávati se pitevním nožem v útrobách věštce dobrou třetinu svého života duševně chorého.
+ Slowacki	78	60. léta	Ano, kdyby byl neboťík o tom nabyt jistoty že jest tajným idólem vždy odhodlanějších, horoucnějších a obětovnějších pokolení, byl by zajisté s větší resignací nesl opovržlivé chování se k němu jinak tak velkomyslného Mickiewiczze , který považoval mladšího svého soka urputně za neschopného všetečníka, urážejí ho při každé příležitosti, ku kteréž více osobní než básnické řevnivosti budeme s to později dosti malichernou příčinu podati; a vzdor tomu, že Slowacki častokrát v briliantním verši byl zahrozil všem sokům a protivníkům svým pravě, že budoucnost již napřed si byl pojistil, přece měl chvíle traplivé nejistoty, prorazí-li časem vítězně čili nic.
+ Slowacki	74- 93	60. léta	kapitola Listy o Slowackém
	131	1865	Mezi přípravami k hostině, kdež mezi jiným v průčelí sálu vyvěšen obraz k oslavě toho dne zvláště zhotovený, s nápisem srbským, polským a českým, vybídl jsem jako český spisovatel shromážděných, by mě následovali k hrobům Adama Mickiewiczze , Niemciewiczze , Kniaziewiczze , Czartoryského a Debinského .
	132	1865	Nad hrobem Mickiewiczze promluvil nejdřív profesor

			Alexandr Chodžko, osobní přítel zesnulého; i vyslovil, že posvátným těm prachům nemohla větší radost, větší úcta poukázati, jak sestoupením tak bratrských tří hlavních větví slovanských.
	176	1867	Moje řeč u pomníku Mickiewiczze .
	278-292	1870	viz monografický kapitola O Josefu Ignáci Kraszewském
	318	6. 12. 1881	Objednal si u mne Hudec článek o Mickiewiczovi .
	326	30. léta	viz Lermontov
	453	2. 7. 1890	Sotva jsem pohovořil, přišel Svatopluk Čech, bych napsal článek o Mickiewiczovi , představil jsem ho Boženě, sluší mu to bez vousů. Nu, co dělat? Napíšu to. Odpoledne skočil jsem podívat se k paní Purkyňové. Musím napsat i tomu Skinovi proslov. Dal jsem se do výpisků o Mickiewiczovi a srovnal jsem si už dost materiálu, načež večerel jsem bez chuti, jen černé pivo mi chutnalo. Vyspal jsem se, mně není dobře.
	453	3. 7. 1890	Vzbuzen v šest hodin psal jsem na článku o Mickiewiczovi , byl jsem s ním ve dvanáct hotov, pak si o třetí poslal proň Čech holku. Nato šel jsem s Avisem ke Krejčíkovi, potkal jsem Čecha, jenž byl s „ Mickiewiczem “ spokojen a děkoval.
	453	4. 7. 1890	V Národních listech můj fejeton o Mickiewiczovi , ale „Květy“ nepřinesly můj článek o Abbazii.
Milton J. (1608 – 1674) anglický básník	44	60. léta	viz Corneille
Molière J. B. P. (1622 – 1673) francouzský dramatik	316	9. 8. 1881	Vzal jsem si domů „Lakomce“.
Musset A. de (1810 – 1857) francouzský básník	209	23. 2. 1887	Večer jsem dokončil Mussetovo drama a připravil se k „Nešťastné lásce Sandové“.
	210	24. 2. 1887	Dopsal jsem dnes Musseta a poslal zároveň „On ne badeine pas avec l’amour“ – Sládkovi.
Někrasov N. A. (1821 – 1877) ruský básník a novinář	200-206	70. léta	viz monografická kapitola Poslední písně Někrasova
	216	24. 5. 1877	Navštívil jsem ráno profesora Müllera, dal mi Někrasova a doporučil Pypina.
	217	1. 6. 1877	Četl jsem Někrasova , jenž mi odporný, i jeho český překlad.
	217	2. 6. 1877	Přeložil jsem první elegii Někrasovovu . Jak pěkně by se pracovalo, kdyby bylo z čeho žít a dost malého ohlasu!

	218	3. 6. 1877	Přeložil jsem druhou sloku Někrasových elegií.
	219	24. 6. 1877	Potom jsem překládal do tří hodin poslední báseň Někrasovovu .
Norwid C. (1821 – 1877) polský básník	74- 93	60. léta	viz monografická kapitola Listy o Slowackém
Ostrovskij A. N. (1823 – 1886) ruský dramatik	306	1. 11. 1881	Verboval jsem Holečka k spolupráci, by mi podal zprávu o „Dikarce“.
	307	10. 11. 1881	Čtu Ostrovského „I mudrc klopýtne“, otrocký překlad dr. Svobody. Smlouval jsem s Kolářem, jak to vyvedeme s „Rožmberkem“. Napsal jsem úsudek o kuse Ostrovského , že překlad je mizerný a kus že se nehodí.
+ Gondinet	308	20. 11. 1881	Odmrštěn Ostrovský , „Jak mudrc klopýtne“, nereflktuje se na „Grands enfants“.
	377	4. 4. 1889	Po společné večeři nezastal jsem již Hübnera v brněnském divadle ve zkoušce na „Les“.
Pailleron E. (1834 – 1899) francouzský dramatik	207	8. 1. 1877	Pak jsem šel pro Kareše a šel s ním do divadla na Pailleronovu „Falsche Ehre“, kde jsem viděl slečnu Veverkovou hrát.
	307	9. 11. 1881	Četl jsem „Pečeného mladíka“, kus Horzstýnského, zvěděl o překladateli Pailleronovy „L'Etincelle“.
	454	10. 7. 1890	Odpůdne rozběhl jsem se k Růženě, nechtěla mne vůbec navštívit, vypůjčil jsem si kufr a odplaval jsme hněvivě do divadla na „Myšku“ (Pailleron), pěkný kousek, dobře sehrán.
Panajev I. I. (1812 – 1862) ruský spisovatel + Turgeněv + Někrasov	203	40. léta	Již r. 1847 založil (Někrasov) s Panajevem nejpokročilejší, nejsrdnatější a také nejpronásledovanější časopis, do něhož přispívali Hercen (dokud směl), Botkin, Turgeněv a jiní.
	219	15. 6. 1877	Četl jsem do jedné hodiny v posteli jak Panajeva , tak i „Skizzen“.
Pellico S. (1789 – 1854) italský básník	102	1864	Novověkému mysticismu na způsob Silvia Pellica poněkud nakloněn (Gioberti) položil v čele svého díla krásné to heslo: „Křesťanské národy mohou klesnouti, mohou chorovat, však zemřít a zhnouti nemohou.“
Petrarca F. (1304 – 1374) italský básník	195	70. léta	A na konec, ta Abbazia! Zákoutí to pro polobohy stvořené, samým Petrarcou opěvované, myrtovými a vavřínovými háji obklíčené – učiněný ráj.
Plautus T. M. (254–184př.n.l.) starořímský autor komedií	462	16. 9. 1890	O polednách byla u mne Laudová, bych za ni orodoval u Šnajdy, jenž má referát o „Maenechmech“ (Plautus).

Puškin A. S. (1799 – 1837) ruský spisovatel	75	60. léta	viz Krasiński
	204	70. léta	viz Lermontov
	326	30. léta	viz Lermontov
Racine J. (1639 – 1699) francouzský dramatik	44	60. léta	Vpravo jest chrám Slávy, u jehož prahu čekají na básníka Racine, Fénelon atd.
Rousseau J. J. (1712 – 1778) francouzský osvícenec, filosof	39	60. léta	V Ženevě narodil se především Jean Jacques Rousseau , hodinářský kluk, který za svého mládí od mnohého z radních pánů byl asi za uši vytahán, když po ulicích stísněného města skotačil aneb po nábřeží Lémanského jezera ryby chytával. Ostrůvek, jenž druhdy býval rejdištěm jeho uličnických kousků, dostal po něm jméno, – a místo, kde jindy kat veřejně spálil nejslavnější jeho dílo o výchování, „Emila“, zdobí teď jeho socha. Smrdutá úzká ulička, kde se ráčil narodit ten veliký Žan-Žak, stala se cílem všech poutníků.
	95	1864	Nevím, jak asi připadá to jezero pěšímu cestovateli, mladý Rousseau často se tudy bral do Charmettes k paní de Warens.
Rylejev K. F. (1795 – 1826) ruský básník	230	20. 10. 1877	viz Béranger
Saltykov- Ščedrin M. J. (1826 – 1889) ruský satirik + Někrasov	218	3. 6. 1877	Přeložil jsem druhou sloku Někrasovových elegií – a čtu Müllerovy lekce o Ščedrym – nerozuměv nic.
Sandová G. (1803 – 1875) francouzská spisovatelka	26	60. léta	viz Mickiewicz
	161	11. 3. 1863	Marně jsem přišel dle včerejší úmluvy s Šálkem na kus G. Sandovy , ale nehráli.
	162	12. 3. 1863	V Odéoně na kuse Sandovy „Marquis Vollemer“.
	177	1870	Počínám psát memoáry. Spořádal jsem si své listy. Přeložil jsem celý rok jediný sonet na George Sandku . Smrt Alfredka.
	209	23. 2. 1877	viz Musset
	284	60. léta	Nedávno předtím pochovali jsme pouzderníka Stehlíka, statečnou věrnou duši, který probudil se v cizině k uvědomění vlasteneckému přečtením románu „Consuelo“ a studií o Žižkovi od George Sandové .
	313	18. 4. 1881	Pokrok v Karlíně hrál „Sandovou v Brandýse“ mizerně, až na hezký zpěv Chlumského.
Sapfo (627–570př.n.l.)	237	70. léta	A právě blížili jsme se ke skalám Leukadickým, z kterých si jednu vybrala proslulá Sapfo , by odtamtud, zapějíc poslední

starořecká básnířka + Homér			píseň svou, vrhla se do vln mořských, – a několik jen honů dál již pozdravili jsme skalnaté břehy Odysseovy Ithaky.
Scott W. (1771 – 1832) anglický spisovatel	88	60. léta	viz Byron
Seneca L. A. (4př.n.l.–65n.l.) římský filosof	270	70. léta	Tam zajisté vodil i vážený stoik Seneca jako vzorný preceptor svého nadějného svěřence, již třináctiletého Nerona, nejspíše by jej naučil mravy té chátvy poznávati!
Shakespeare W. (1564 – 1616) anglický dramatik	88	60. léta	viz Byron
	90	60. léta	viz Calderon
	161	2. 3. 1864	Zase psal jsem noty a nedočkal se Zienkowicze, vypisoval jsem Shakespeara .
	161	6. 3. 1864	Vypisuji z Shakespeara .
	277	70. léta	viz Dante
	426	30. 1. 1890	Četl jsem o Shakespearovi , snad dám něco o tom „Thalii“.
	427	31. 1. 1890	viz Bacon
	458	7. 8. 1890	viz Bret
+ Schiller	476	40. léta	Hlavní vada všeho toho byla, že jsem více psal než četl, neboť potravy vhodné nebylo krom snad Shakespeara , kterému však nerozuměl jsem ještě. Zalezal jsem do strýcovy bibliotéky, kde jsem vytahoval Schillera i Shakespeara – načež, uschovav se někde v kůlně neb v stodole, tam jsem trávil volně odpůldne.
	481	40. léta	Anušku doprovázel jsem vždy poslední domů, a té jsem pak na cestě, jakožto horlivé vlastence, vypravoval o našich snahách i nadějích, té jsem zpíval ty nejlíbeznější písně, té jsem deklamoval zde české básně, tam zas Shakespeareovy monology.
Shelley P. B. (1792 – 1822) anglický básník	40	60. léta	viz Byron
	115	1864	viz Byron
Sheridan R. (1751 – 1816) anglický dramatik	147	23. 7. 1863	Četl jsem v těch dnech Sheridanovy komedie „School of Scandal“, „The Rivals“, „A Tragedy Regearsed“, může se časem lokalisovat a použít pro repertoár.
	148	14. 8. 1863	Zaslala se zpěvohra a Sheridan do Prahy.

	149	10. 9. 1863	Oznámeno v novinách, že se bude dávat zpěvohra („Vladimír“) a Sheridan .
	153	listopad 1864	Zpráva, že „Mazepa“ přijat, že šel bůhví jakou cestou – Sheridan že se bude hrát a již se rozpisují úlohy.
	307	8. 11. 1881	Čtu Sheridana .
Scherr J. (1817 – 1886) německý novelista	377/ 388	5. 4. 1889	Četl jsem Jana Scherra , dost zajímavé věci. Svezl jsem se s žákem curyšské školy, jemuž jsem dal něco číst od Scherra .
	379	9. 4. 1884	Vytáhl jsem si Scherra „Heiderkraut“.
	462/ 463	24. 9. 1890	Ze zápůjčky poslali Scherrovy „Letzte Gornyi“ (studie o jesuitech a zednářích, jo ale o zednářích to schází).
Schiller F. (1759 – 1805) německý básník a dramatik	113	1864	Když jsme se v temné noci ubírali na bárce k parní lodi před arsenálem zakotvené, zjevily se mi mimoděk všechny ty pestré postavy Schillerova skvostného dramatu, jako by jich nebylo lze odervati od klasického jeviště, mladistvě geniálním básníkem pro celé věky proslaveného.
+ Někrasov	204	1877	Jmenovitě byl mu (Někrasovi) děsným rok 1870, kdy jen „násilí slavilo své hody“. Láska, rozum – kamž se děly? volá. Tento rok i pro vnuky již zasil símě budoucích sporů a válek! Svata poesie umírá! V úzkosti své volá stín velikého Schillera : Ztresti vraždu, svatokrádež, loupež! Bankéř teď vládcem, žhář bohatýrem, oba pak zuří: Netřeba nám pěvců! – Kdož tu připomene člověku, žeť k vyššímu povolán?
	311	28. 12. 1881	Byl jsem... v divadlech na „Úkladech a lásce“.
	476	40. léta	viz Shakespeare
Schopenhauer A. (1788 – 1860) německý filosof	399	22. 8. 1889	Pustil jsem se do Schopenhauera a bude z toho článek.
Slowacki J. (1809 – 1899) polský básník	74- 93	70. léta	viz samostatná kapitola Listy o Slowackém
	157	1863	Dělal (jsem) přípravy k „ Slowackému “ a študie.
	158	1864	Píšu „Listy o Slowackém “ do Rodinné kroniky“.
	160	25. 2. 1864	Co tatíček dělal, už nevím – večer šel do Besedy české – přišly časopisy, v „Hlase“ článek a v „Rodinné kronice“ o Slowackém .
	161	1. 3. 1864	V outerý psal jsem noty písniček českých a večer u Chodžků, kde jsem si psal Krakowiak a od Chodžky si dal vypravovat o Slowackém .
	313	1864	Šel jsem do Katolické besedy přednášet o Slowackém . Zdařilo se, ale před málo obecnstvem.
Sokrates (470–399př.n.l.)	469	30. léta	Tento (Jan Jakub Ryba) umíraje podá mu ruku na rozloučenou a druhou pokyne s vítězným úsměvem na knihu vedle něj

starořecký filosof			ležící – byly to Sokratesovy „Rozmluvy o nesmrtnosti duše“.
Staël A. L. G. de francouzská spisovatelka	40	60. léta	Ženeva porodila v předešlém věku vedle učence Scaligera i státníka Neckera a pak nejslavnější spisovatelku paní Staëlku .
Sue E. (1804 – 1859) francouzský romanopisec	478	1865	viz Hugo
Taine H. (1828 – 1893) francouzský literární historik a filosof	376	24. 3. 1889	Ten Taine je hotový zpátečník, až odporно čist! Také tak zvaný realista. Protože prý většina lidí je bezrozumná, nemá se dělat rozumné, tj. ideální mravné zákony!
	397	30. 7. 1889	Vypsal jsem si Taina pasus o agitaci a organizaci jakobínů.
Tolstoj L. N. (1828 – 1910) ruský spisovatel	218	6. 6. 1877	Vlíkl jsem se s Tolstojem .
	427	2. 2. 1890	Četl jsem v noci „Vojnu a mír“.
	434	17. 3. 1890	Četl jsem Tolstého „Šťěstí manželské“: subtilní psychologie všední lásky – mistrně propracována, až příliš delikátní a tím až fádni.
	441	3. 4. 1890	Četl jsem Tolstého „Kreutzerovu sonátu“ a vzteky praštil s ní několikrát o zem. Hrozně nelogický špekulant, nepřírozený až strach, byl bych ho nejraději zřadil.
	445	17. 5. 1890	Zprostředkovalo se to dosti uspokojivě, ale měl jsem vztek skrze tu „Kreutzerovu sonátu“.
	446	22. 5. 1890	Byl tam Matuška z Mělníka a s Kuffnerem jsem smluvil noticku o „Kreutzerově sonátě“.
	447	25. 5. 1890	Dal jsem mu 50 krejcarů na „Kreutzerovu sonátu“.
	447	27. 5. 1890	V Národních listech můj článek o Tolstojovi – Herrmann mně k němu gratuloval.
+ Voltaire	447	28. 5. 1890	Zhotovil jsem článek o „Kreutzerově sonátě“, který jsem Kuffnerovi po Prážíkovi poslal. Vyškrtl ovšem třetinu a zostřil útok na studenty, vynechal o Voltaireovi , Oblomovech a Bezuchových a o zapovězeném ovoci, ale přece se to dobře čte.
	448	5. 6. 1890	Byl jsem tam, Ventura počal o ruských poměrech ad vocem „Kreutzerovy sonáty“, orientovali jsme se navzájem o zednářích na cestě k přivozu.
	453	7. 7. 1890	Poslala mi Krásnohorská fešný list stran Tolstého a „Minervy“. Četl jsem odpůldne zanedbané „Národní“ a „Gaulois“. Rozběhl jsem se v deset hodin k Vojtovi, ukázal jsem mu list

			Krásnohorské o Tolstém .
	462	21. 9. 1890	viz Bret
	463	25. 9. 1890	Studentské listy přinášejí Tolstého chabou první obranu, čistota, prý jen nedostižitelný ideál.
Turgeněv I. S. (1818 – 1883) ruský spisovatel	33	60. léta	V této šlakovité situaci bleskla mi myšlenka. Obrátil jsem se přímo na Turgeněva , jehož jsem byl nedávno poznal. Vylíčil mu smutný stav jeho krajanky a přiznává se zkroušeně k vlastní v tom ohledu malomocnosti, prosil jsem, by on jí pomohl. Turgeněv odpověděl mi zdvořile sice, ale určitě, že pro tuto paní již dosti udělal, ona prý nezná ceny peněz.
	203	40. léta	viz Panajev
	211	7. 4. 1877	Dočetl jsem v noci Turgeněva .
	233	17. 11. 1877	Četl jsem dvě kapitoly z Turgeněva .
	278	70. léta	viz Kraszewski
Voltaire F. M. A. (1694 – 1778) spisovatel, filosof	34- 45	60. léta	viz kapitola Ženeva i Ferney
+ Slowacki	84	60. léta	Nezůstavil (Slowacki) však takých pomníků písemnictví, že by jeho syn byl těžkou práci mívá jménem svým vlastním se označiti, neboť mezi neznamenitější práce otce Eusebia počítá se výtečný prý překlad Voltaireovy „Henriady“, který zajisté zůstane nedostihlým, poněvadž se o takovou práci nikdo po něm více nepokusí více.
	88	60. léta	viz Byron
	280	70. léta	Sám Voltaire umíral se slovy: „Udělal jsem mnoho dobrého i milého velmi mnoha lidem a zjišťuji, že toto dílo bylo nejlepší z mých děl!“
	447	28. 5. 1890	viz Tolstoj
Zola E. (1840 – 1902) francouzský spisovatel	301	1. 6. 1880	Dříve jsem dal Šmídkovi zprávu o Zolovi a Kněšovi o Stuttgartských.
	319	31. 12. 1881	viz Feuerbach
	431	28. 2. 1890	Čtu „La Terre“, jsou tam přece hrozné odporosti a sprostoty.
	432	4. 3. 1890	Dočetl jsem „La Terre“.
	437	2. 4. 1890	viz Heine
	438	6. 4. 1890	Pročítal jsem pak v posteli Zolu a Jul. Schmidta.

Zschokke J. H. (1771 – 1848) švýcarský spisovatel	476	40. léta	Vedle toho zas překládaly se Zschokkeho „Stunden der Andacht“, do kterých se utíkalo to pískle rodícího se skepticismu, poněvadž byly zapovězeny.
	482	40. léta	Jsou to kousky povstalé po přečtení Zschokkeho „Selbstschau“ – a musel jsem se tomu srdečně zasmát.

2.4 Stašek Antal – Ze vzpomínek

(1843 – 1931)

autor	strana	období	citace
Aristoteles (384–322př.n.l.) řecký filosof	284	1873	Vyjasnilo se mně, že to byla taková čistokrevná logika, která zavedla Aristotela k nesmyslnému kosmickému názoru, který strašil po celý středověk v hlavách i těch nejlepších scholastiků.
Balzac H. (1799 – 1850) francouzský spisovatel	392	1879	Objevila se jeho jediná příčina, že Thuna jmenovala některá česká města čestným občanem. To byla ta jeho velezrada. Balzac by řekl: „La comédie humaine“!
Bělinckij V. G. (1811 – 1848) ruský filosof + Mickiewicz + Slowacki + Krasiński + Gogol + Gončarov + Turgeněv + Dostojevskij	103	60.léta	Sál jsem do sebe polský vzduch všemi smysly; hleděl jsem shůry na naše české poměry a nevážil jsem si valně ani českých lidí, ani českého písemnictví, jež tehdy ovšem stálo nad polským. Výtvořily Mickiewiczovy , Slowackého , Krasiňského a uložené v nich myšlenkový i umělecký poklad unášely mne daleko za okraj našich českých obzorů, jež jsem pokládal za úzké, malé, titěrné. Jsa mladistvě prostofeký, netajil jsem se s tím a míval jsem proto časté půtky se strýcem, ba i s Jablonským. Oba byli především Slované; jenže slovanství to bylo mlhavé, neurčité, nejasné. Politických stránek a přesně vyhraněných cílů nemělo; k literárním, uměleckým a osvětovým úkolům se neneslo, protože žádný z nich neměl ponětí ani o ruském duševním životě, ani o ruské literatuře, která již tenkrát měla svého Gogola , Bělinckého , Gončarova , Turgeněva , ba i Dostojevského . Jejich slovanství záleželo hlavně v tom, že vítali každého ruského profesora, jenž na svých cestách zavádil o Krakov, a mluvili s ním po německu, jestliže náhodou neuměl také po česku.
Boborykin P. D. (1831 – 1821) ruský spisovatel + Jókai	94	70. léta +1891	Nechuť k Čechům byla nejen u Poláků, ale i jinde obecná. Tak u Maďarů, kde Jókai dal jí výraz v jednom ze svých románů, v němž český člověk představuje méněcennou povahu, stojí hluboko pod Němcem. A co nejvíce zaráží, i u Rusů. Ukazují k tomu, s jakou nepřítelnicí byla na počátku let sedmdesátých přijata v Petrohradě při svém prvním provozování Smetanova nyní v celém světě slavená Prodaná nevěsta. Naše malířské umění bylo ještě i v době jubilejní výstavy roku 1891 ruským kritikům „čínské“. Boborykin napsal celý román na potupu českých učitelů a vychovatelů na Rusi. Podobných příkladů dalo by se uvést více. Neznali nás, jako my neznali jich.
+ Goethe + Schiller + Dněprovskij + Šorov + Lermontov + Gogol	223- 225	60./70. léta	Ale právě toto kralování, jež bylo absolutní, ač jinak osvícenské, způsobilo, že mne pojala zpočátku nechuť proti neomezenému vladaři (Janu Nerudovi). Když jsem viděl, jak rád se zabývá svou vlastní osobou, s jakou vážností za číšnickovy pomoci myje a utírá si blíže hostinského stolu ruce po jídle, jako by konal důležitý akt, když jsem slýchal,

		<p>s jakým sebevědomím vypracoval nepatrné, nic neznameníující události, kde dnes chodil, koho potkal, bylo mně to hodně odporné. Vzpomněl jsem si sice, že s podobnou, mně do hloubi duše protivnou rozvláčností rozšlapával i Goethe ve svém spise <i>Dichtung und Wahrheit</i> každou sebehoupější, sebenicotnější událost svého života, ale proto se mně to nestalo milejší.</p> <p>Mimochodem podotýkám, že Neruda měl ve své povaze mnoho, co mně připomínalo Goetha, pokud na jeho osobnost soudit lze z autobiografie <i>Aus meinen Leben</i>: jasný, takřka epický klid a hrdé sebevědomí, jehož rubem bývala mnohdy ješitnost. Oba nemálo zakládali na tom, že vzbuzují u ženštin zvláštní oblibu. O Goethovi je to světoznámé, po Nerudovi toužila a hořela za mladších jeho let mnohá srdcečka i dívek i žen. Věděl o tom a někdy se tím i pochlubil. Paní Františka Karásková, jedné z pražských svých přítelkyň, vypravoval, že se za ním, když byl v Paříži a šel pěšky po ulici, ohlédla i sama císařovna Eugenie, jež právě tamtudy v kočáře přejížděla.</p> <p>Zdá se mně, že si Neruda byl této podobnosti s Goethem trochu vědom, jeho dopisy z let sedmdesátých mladším literátům, například mně, počínaly často slovy „můj milý“ – což bylo napodobením Goethových velkopanských blahosklonných dopisů Schillerovi, jež bývaly nadepsány: „Mein lieber Schiller.“</p> <p>Nechuť má byla zvyšována i Nerudovou nedůtklivostí, jež nenesla odporu. Býval jsem v mladých letech učiněná negace a rád jsem se přel. Pronesl-li náš velitel nějaký náhled, buďto jsem mu odporoval, nebo jsem na něj nereagoval. Obě ho dráždilo. Proto byla nechuť ta vzájemná – u Nerudy větší než u mne. Z obou stran padala v nepřítomnosti druhého často ostrá, velmi ostrá slova. Při pražských poměrech rozumí se samo sebou, že se doneslo vše jemu, co jsem mluvil o něm já, a mně, co řekl o mně on. Vzájemná kyselost dostoupila vrcholu i z jiného důvodu.</p> <p>Tenkrát žil v Praze Rus Konstantin Kyrilič Šorov, jenž pod pseudonymem Dněprovskij vydal roku 1873 u Řivnáče první ruskou čítanku pro české školy. Býval předtím v Paříži písařem, čili jak říkal, tajemníkem ruského romanopisce Petra Boborykina, nevalného přítele našeho národa, a dopisoval po celou dobu do Petrohradských vědomostí. Měl jsem rád nešťastného muže toho, jenž z neznámých mně příčin nesměl se vrátit do vlasti a zhynul napotom ve Vídni sebevraždou. Naší pražskou společností nebyl stejně nadšen jako většina jeho rodáků, bývají-li upřímní. Říkával, že společnost pražská záleží až na malé výjimky z duševních plebejců. Nestranil se jí sice, ale chodíval často samotný a smuten, ač smutek před jinými skrýval. Když ho pojala někdy známá ruská „chandra“ nebo hrozná „skuka“, když počal do sebe pobručovat některou unylou maloruskou dumku nebo když se jal deklamovat verše Lermontova: „i grustno i skučno i někomu ruki podat“ –</p>
--	--	--

			<p>bývalo mně ho velmi líto. Někdy se mu položil na tvář zvláštní úsměv: polodětinský, poločtverácký, a když jej ve společnosti nenadále někdo oslovil, začervenal se, ač byl již starší muž. Z Čechů si nejvíce zamiloval nebožtíka starého Braunera, u něhož býval hostem, a rád o něm vypravoval veselé anekdoty. Sám byl učiněným typem ruského člověka. Mně, jenž se u něho s mnohými jinými učil po rusku, často říkával: „u vas očej mnogo vragov“ – máte mnoho nepřátel. Ale nevěřil jsem mu a nedbal toho.</p> <p>O člověku tom roznesla se lichá pověst, že slouží tajné policii. Na konci let šedesátých a dlouho do let sedmdesátých nebyla v české společnosti pověst taková žádnou řídkostí a nezůstaly jí ušetřeny ani osoby nejzasloužilejší. Vždyť podezření tomu neušel tenkrát ani profesor Tomek a jiní vážní lidé. Přinesla vlnu tu krutá doba soudní i policejní perzekuce proti všemu, co bylo české. Jak perzekuce ta řádila, toho dokladem je vzácný dokument české historie, totiž Arbesova kniha, kterou podle Kotíkova velezrádného letáku z roku 1866 pokřtil týmž jménem Pláč koruny české.</p> <p>Šorov patřil k ruské liberální straně, netajil se nikdy nechutí proti stávajícím na Rusi zlořádům a zneprátelel si tím naše carofilské vlastence, kteří ani o ruských poměrech ani o ruských stranách neměli ponětí a dávali se namnoze informovat od českých, v carské říši sloužících profesorů, když některý z nich přijel na prázdniny do Prahy. Připadali mně profesori ti jako Gogolův Chlestákov z Revizora, když vypravuje o Petrohradě, nebo jako naši krejčovští tovaryši, když přišli z Vídně do své malé dědinky a rozpovídali se o zázracích velkého města. Při takové jedné návštěvě rozhlásil v Nerudově společnosti Němec, syn Boženy Němcové, jenž byl tehdy profesorem v Oděse, že prý Šorov je vlastně ruský žid. Nebylo to pravda. Něměl k tomu jiného důvodu než ten, že se mnozí ruští židé jmenují „Šor“, a že Šorov byl nepřítelem ruské vlády.</p> <p>Tím se stalo, že se naši lidé, kteří měli odjakživa úctu i smysl jen pro carské generály a jiné vysoké carské činovníky, stranili nešťastného Konstantina Kyrilice, jemuž najednou hozeno na svědomí i špiclovství i židovství. Ani Neruda, ač jinak právě v takových věcech velice jemný, taktí, veřejnému mínění málokdy podléhající, neubráníl se tomu a vyslovil vůči mně podezření, že snad Šorov, jenž býval také u Ježíška, vynést by mohl mnohé řeči policii.</p>
+ Šorov + Lermontov + Gogol + Turgeněv + Někrasov	285	60./70. léta	Čítávali jsme s Šorovem Lermontova , Gogola , Turgeněva , Někrasova a jiné ruské spisovatele. Pobyt již předtím delší dobu v Praze, znal poměry a byl proto střediskem Rusů, kteří do našeho hlavního města přijížděli. Zabloudil sem na své cestě z Paříže i Boborykin , nedávno ve Švýcarech zemřelý romanopisec, kterého tehdejší naše politické a společenské vztahy tak odradily, že se nám stal nepříznivcem, ba skoro nepřítelem, s čímž se nikdy netajil.
Byron G. G.	122/ 1862	1862	Na jaře roku 1862 otevřelo se mně nové pole působnosti. Stal

(1788 – 1824) anglický básník +Herbart, +Schiller +Mickiewicz + Byron	123		<p>jsem se, ač mně nebylo ani plných devatenáct let, učitelem na prvním českém dívčím ústavě Anny Tesařové, jehož duší byl její manžel, známý český pedagog František Tesař.</p> <p>Přednášel jsem dva nejdědnější předměty: český jazyk a dějiny. Má znalost češtiny byla dosti chatrná. Znal jsem tenkrát skoro lépe polštinu. Musil jsem mnoho dohánět, chtěl dostát svému úkolu. Zabral jsem se proto do čtení spisů Husových a spisů Štítného jako pravzorů staršího našeho jazyka. Pročítaje Štítného, přišel jsem náhodou na několik odstavců, dotýkajících se pojmu krásna. Připomínaly mně náhledy formální estetiky Herbartovy. I rozhovořil jsem se o tom se svým profesorem Dastichem. Zajímalo mne velice, když vypravoval, že i on sám se tou otázkou zabývá. Náš staročeský filosof prý správně vystihl některé stránky pojmu krásy, jmenovitě pojem „půvabu“, a jest prý podivuhodno, že se ve svém o tom náhledu, vysloveném málem před pěti sty lety, shoduje s německým Schillerem, že totiž „půvab“ je krása, „když není v klidu, když se pohybuje“. Krása v pohybu. I spisek o tom Dastich napsal.</p> <p>Mé vyučování českému jazyku bylo takového rázu, že nad ním ostatní moji kolegové ústavu, samí vyškolení, přesných metod dbalí učitelé, povážlivě kroutili hlavou. A bylo opravdu proč! Místo mluvnice a pravopisu jsme čtli a zase čtli, co se mně zdálo za staré a nové slovesnosti nejlepšího a pro děvčata nejvhodnějšího. Nejen básně, ale celé prozaické články jsem jim dával, aby se jim naučily nazpaměť, a přitom jsem zabíhal i do dějin literatury světové. Děvčátka uměla lépe povědět, co psal Hus ze žaláře, jaké měl názory Chelčický, co je obsahem Labyrintu světa Komenského, jaká jsou nejlepší díla Mickiewiczova nebo Byronova, než skloňovat zájmeno „ona“ se všemi dlouhými a krátkými i.</p>
Cato M. P. (234–149př.n.l.) římský spisovatel	21	50. léta	<p>Z domova a z českých dějin jsem si odnesl do středoškolských i universitních studií, ba do veškerého života nenávisť proti všemu, co bylo rakouské a dynasticko-habsburské. Nebyl jsem v tom sám. Na jičínském gymnasiu jsem brzy našel soudruhy stejného jádra; mezi nimi zvláště Matouška a Chlumského, o nichž vzpomínám jinde. Mluvívali jsme o tom tajně a dávali jsme tomu výraz i veřejně tím, že jsme se pozdravovali na ulici Catonovou propovědí: „Ceterum autem censeo, Carthaginem esse delendam.“ („Ostatně soudím, že Kartágo musí být zničeno.“) – myslíce si místo Carthaginem slovo Austriam! To ve mně tak utkvělo, že i některé své fotografie, které jsem dal známým, opatřoval jsem větou tou na místě podpisu.</p>
	172	50. léta	<p>Zmínil jsem se už ve své knize Vzpomínek, jak jsme se my někteří gymnasisté pozdravovali na ulici Catonovou propovědí.</p>
	174	50. léta	<p>S tím „Ceterum autem censeo“ sešel jsem se v životě ještě jedenkrát. Když jsem se v létě loňského roku prohrabával ve svých starých spisech a jiných věcech, našel jsem v nich fotografii dávného svého přítele, jež byla opatřena na zadní</p>

			straně touž Catonovou propovědí.
Cicero M. P. (106–43př.n.l.) + Demosthenes	72	1859	Bylo mu nedorozuměním, že velicí řečníci starověku, Demosthenes a Cicero , i při svých skvělých rétorických výkonech byli zároveň velikými státníky, neboť žádný z nich nepochopil své doby a neudržitelnosti soudobých poměrů ve své vlasti.
+ Demosthenes	377	80. léta	Přílišné řečňování nebývalo v dějinách dobrým znamením doby. Demosthenos a Cicero , nejslavnější řečníci starověku, byli současníci a svědci úpadku i rozvratu svého prostředí.
Comte A. (1798 – 1857) francouzský filosof + Goethe	104	1859	Zabýval se (Karel Sabina) filosofií. Byl snad první mezi českými lidmi, jenž v jedné ze svých četných rozprav v Umělecké besedě ukázal na Comtův positivism a rozbíral jej. Býval po svém způsobu rozjařený, ale ještě častěji zádumčivý, trpký, kousavý. Z jeho řečí jsem vyciřoval, že neměl z lidí, s nimiž veřejně obcoval, nikoho ve zvláštní lásce. O každém po straně vtipkoval, nevyjímaje ani Palackého s Riegrem, ani Nerudu s Hálkem. Svůj posměch vyléval arci nejraději na starší pány, ale ani mladší ho neuspokojovali. Vše mu bylo malicherné. Pokládal jsem ho za jednu z takzvaných problematických povah, o nichž Goethe dí, že s žádným postavením nejsou spokojeni, sami však že nevyhovují ani jedinému na ně vznešenému úkolu.
Croce B. (1866 – 1952) italský filosof + Ruskin + Tolstoj	257	1917	Slavný Ruskin kdesi napsal, že umělecké dílo slovesné nemá být bez tendence, ovšem v nejušlechtlejším smyslu toho slova. O správnosti toho výroku mohou být a jsou různé náhledy. Kdo zakládají teorii umění pouze na metafyzickém pojmu čili ideji krásy, což přeloženo do reálného světa není dle Tolstého nic jiného nežli uznávat v umění pouze to, co se líbilo a líbí určitému kruhu lidí, nepřisvědčí Ruskinovu názoru. Kdo však s Tolstým , s nímž se v některých bodech částečně kryje i estetika Vlacha Croceho vycházejícího ovšem z jiných filosofických zásad, pokládá umění vůbec a slovesné zvláště za lidskou činnost, jež vyvolává v člověku prožité city i obrazy a pak zevnějším jejich výrazem, zevnějšími znaky, tedy řečí v umění slovesném, vědomě podává tyto city a obrazy tak, že druzí lidé prožívají a prociťují totéž; ten bude spíše souhlasit s onou Ruskinovou zásadou.
Černyševskij ruský spisovatel + Dobroljubov	314	60./70. léta	Oblíbeným spisovatelem byl mu „otec nihilismu“ Černyševskij a Dobroljubov , který zemřev v mládí, stal se miláčkem mládeže.
+ Dostojevskij + Pisarev + Rylejev + Ševčenko + Pisarev	317	60./70. léta	Před oči se mně postavila „petropavlovskaja krepost“, ona ponurá, hrůzou a strachem obetkaná ruská bastila na pravém břehu Něvy proti carskému zimnímu paláci třicátému na druhém břehu řeky; bastila, kde od dob Petra Velikého vězňeni byli nejlepší ruští bojovníci za svobodu; bastila, kde úpěli i nejslavnější spisovatelé: „otec nihilismu“ Černyševskij , Dostojevskij , Pisarev , Rylejev , Ševčenko a jiní a jiní; bastila, kde prý onen geniální barbar despota vlastní

			rukou zabil svého syna Alexeje.
Defoe D. (1660 – 1731) anglický spisovatel	55	1859	Bylo mně tak, jako při první četbě Robinsona: hltal jsem sluchem a bál se, aby nebyl brzy konec... Mělo to dlouho... dlouho trvat... Taková v tom ležela rozkoš!
Demosthenes (384–322př.n.l.) athénský řečník	72	1859	viz Cicero
	377	80. léta	viz Cicero
Dobroljubov N. A. (1836 – 1861) ruský spisovatel	304	70. léta	Vzpomínám jedné stati spisovatele Dobroljubova , jednoho z prvních hlasatelů nihilistického směru již na počátku let šedesátých, tedy dříve, než snad směr ten dostal své jméno.
	314	70. léta	viz Černyševskij
Dostojevskij F. M. (1821 – 1881) ruský spisovatel	103	60. léta	viz Bělinskij
+ Tolstoj	267	90. léta	<p>Vítaným společníkem nám býval spisovatel a tehdejší zemský poslanec Otakar Mokřý. O denních politických událostech nehovořil rád. Byl dle svého přesvědčení mladočech, ale zajímaly ho jen velké kontury našich národních osudů a daleké do nich průhledy. Denní potyčky zdály se mu malicherné proti otázkám naší budoucnosti a spojených s ní nadějí. V tom zůstal věren svému: Nevěřme nikomu. Věren zůstal i své nenávisti i své zásadě: „Nevěřme slibům, ni přísahám svatým...věřme jen sobě, své práci a pili.“</p> <p>Často jsme hovořovali o literárních směrech soudobých. Také ruské poměry bývaly předmětem našeho besedování. Byl znalcem ruské slovesnosti, a to zvláště románové. Ale zarážel ho pesimism, jenž se mu zdál být hlavním a základním jejím tónem. Zaráželo ho i líčení neutěšených, ba hrozných poměrů a v líčení tom častý naturalism, jež pokládal za neumělecký. Dýchalo naň z písemnictví toho zvláštní ovzduší, a to zvláštní „ruské hoře“ jež málokdo správně chápal a jež se provalilo v poslední době měrou, která uvedla v úžas celý svět a nás nejvíce.“</p> <p>Jen jedno nechtěl připustit, co jsem já, znaje částečně z vlastní zkušenosti tu zemi plnou záhad, stále i vůči němu a potom dlouhá léta také vůči ostatním opakoval, že zpuchřelý carism neodolá prvnímu velikému, byť jen německému nárazu, a že přikvačí revoluce, jež proti prohnulosti státní správy se již tehdy podzemně organizovala.</p> <p>Žádný z nás ovšem netušil, že Běsové, jak je líčí Dostojevskij ve svém románě stejného jména, zmocní se tam vlády a budou hospodařit po svém způsobu.</p> <p>Myslím, že si Čech z ruské literatury oblíbil nejvíce Tolstého. Byl jeho znalcem, a to znalcem důkladným, o čem jsem se</p>

			sám přesvědčil. Ve svých Blouznivcích našich hor vypravoval jsem na jednom místě o skonu studenta záhy zemřelého s výjevem, jak si matka vedla při jeho pohřbení. „To připomíná příliš podobné líčení u Tolstého ,“ řekl mně a ukázal, v které povídce. Radil, abych odstavec ten vynechal. Poslechl jsem ho.
	317	70. léta	viz Černyševskij
+ Tolstoj	400/ 401	kolem 1910	<p>Pokud jsem obeznámen s francouzskou dramatickou i románovou slovesností, mám za to, že Francouzové činí jinak. Slyšel jsem, že prý francouzský dramatik má tak přesně a dopodroba promyšlenou a načrtanou osnovu, že pracuje poslední dvě jednání nejdříve a ostatní terpve později. Proto nás dojmají mnohá jejich díla jako ucelená architektonická stavba, kde je vše vyměřeno, vše vypočteno. Proto i jejich dokonale umělecká forma.</p> <p>Opakem shledávám u Rusů. Zdá se mně, že spisovatelé jejich takzvaných klasických románů sedli si s několika ideami, které bych nazval myšlenkovými buňkami, a počali psát, nemajíce ani podrobně propracovaného plánu, ani určité vyměřeného děje, ba že mnohdy ani nevěděli, jak děj ten skončí. Terpve při psaní rostla buňka z buňky, myšlenka z myšlenky, situace ze situace, jeden děj z druhého. Po té stránce bych je nazval ve smyslu literární psychologie „grafisty“, kteří tvořili při psaní. Dílo rostlo jako rostou stromy neb jiná organická tělesa: ovšem dle jisté účelnosti, jako je účelný každý život. Proto dojmají díla ta co do stavby ne tak uceleně, ale zato životněji i přirozeněji, a jsou vedle své umělecké ceny i dokonalými historickými dokumenty, z nichž bylo by možno sestrojiti kulturní a sociální stav, ba i psychologii všech vrstev ruského národa té doby, o níž jednájí. Proto v nich také ta širokost rozhledů. Kdo bez předpojatých předsudků jinými mu vnuknutých přečte Annu Kareninu Tolstého, Bratry Karamazovy a Běsy Dostojevského nebo jiné výtvary těch a jiných jim rovnocenných spisovatelů, myslím, že mně dá za pravdu.</p>
Goethe J. W. (1749 – 1832) německý spisovatel + Leibniz + Schiller	72/ 73	1859	<p>Jedenkráte přišel do šesté třídy k Malochově hodině právě v okamžiku, když jsme z německé antologie čtli výňatek vrchovatě nudného a již dle tehdejšího mého názoru hloupého básnického pojednávání Petra Uza o tom, že tento svět je ze všech možných světů ten nejlepší. Nepamatuji si dobře, ale tuším, že to byl filosofický názor Leibnizův. Už vyplýval marně mnoho planých veršů, aby ten názor básnicky provedl. Seděl jsem v druhé lavici a zaslechl pronesenou inspektorem tichou otázku:</p> <p>„Warum lassen Sie das lesen?“</p> <p>„Weil es so vorgeschrieben ist,“ odvětil Maloch.</p> <p>Köhler (školní inspektor) mávl rukou, jako by chtěl říci „hlouposti“, a vyhledav v čítance Goethovu baladu Erlkönig dal nám ji číst, sám ji jazykově i esteticky vykládaje, a to způsobem velice poutavým a plastickým.</p> <p>Slyšel jsem od něho poprvé jasný a přesný úsudek, že Goethe</p>

			vyniká nad Schillera , což mně bylo proti názoru profesora Režného zajímavou novinkou. – Inspektor ten, ač řečí a snad i smýšlením Němec, byl mně velice sympatický. Vycítil jsem muže povzneseného nad školské malichernosti a sekatury, muže s velkým vědeckým i světovým rozhledem
	77	50. léta	Chodil (Šolc) po Čechách z krajiny do krajiny, od známého k známému jako bludný „písničkář“. Byl podoben Goethovu potulnému pěvci, jenž sám o sobě praví, že zpívá jako pták, „der in den Lüften wohnet“.
	104	1859	viz Comte
	139	1863	Byl to zvláštní člověk, ten přítel Křišťan. Pocházel z jižních Čech a měl v sobě všechnu letoru i povahu, jakou mívají ideálnější lidé z krajiny, kde se zrodilo hnutí husitské. Hloubal o otázkách náboženských, měl touhu vzdělávat a mravně povznést lid. To ho vedlo po odbytých gymnasijských studiích do semináře, jako ondy Havlíčka. Ale pod tlakem klerikálně-jezuitské výchovy nastalo brzy zklamání. Odešel a vrhl se do proudu životního, národního i politického boje se vším idealismem jihočeského člověka a se vši nezkušeností svou. Byl jako dítě. Každá maličkost ho těšila a povznášela, ale každá maličkost ho také skličovala. Snad jsem v životě nepoznal nikdy člověka, na něhož by se bylo příhodněji hodilo Goethovo rčení: „Himmelhoch jauchzend, zum Tode betrübt.“ (Až do nebes jásá, až k smrti se rmoutí.)
	223/ 224	60./70. léta	viz Boborykin
+ Šorov	226/ 227	70. léta	Mezitím jsem se s ním (s Janem Nerudou) i osobně dokonale smířil a přicházel jako dříve do jeho společnosti. Seděli jsme jedenkrát za letního vedra u Ježíška v zahradě společně s překladatelem mnohých divadelních her a libret Emanuelem Zünglem. Zapadl tam jen náhodou, jsa právě v dobré pivové náladě, jal se mnoho, široce a zdlouhavě vykládat něco o Goetově Faustu. Zachtělo se mně chytit jeho rozpoutaný jazyk, na uzdu a trochu ho poškádlit, ptal jsem se, dává-li přednost třetímu dílu Fausta před druhým nebo naopak. „Vždyť žádný třetí díl není,“ skočil mně Neruda do řeči dřív, než Züngel mohl odvětit, a podíval se na mne zrakem trochu vyčítavým, ač jinak nebýval nepřítelem takových žertů. Když Züngel odešel, vyslovil jsem podivení, proč ho nenechal sednout na vějičku. Nedělej si ještě více nepřátel ... máš jich tak dost ... máme jich oba dost ... musíme držet pohromadě, pravil Neruda s neobyčejným důrazem a opravdovostí. Vzpomněl jsem si na Šorovova slova: „u vas očeň mnoho vragov“ – a zamlčel jsem se.
+ Scherr + Tolstoj	259	90. léta	Z některých stran byla tato tendenčnost veřejně a ještě více v soukromí vytykána jako stinná stránka. Vždyť po vydání Písní otroka napsal Prager Abendblatt, že valná část české literatury je „revoluční“. Vzpomínáno i Goethových slov: „Ein politisch Lied ein garstig Lied.“ (slova z I. dílu Fausta, kde znějí: „Ein garstig Lied. Pfui! Ein politisch Lied.“ –

			<p>„Ošklivá píseň. Fuj! Píseň politická.“) Ale Čechova díla nejsou politické písničky, ačkoliv i takové mohou mít a mívají svou básnickou uměleckou cenu. Mimochodem budiž řečeno, že Goethe neměl smyslu právě pro ty směry, jež byly ideálem Čechovým: pro citění demokratické, sociální a národní. Abych po té stránce nekřivdil geniálnímu německému básníku, jehož osobní povaha mně nebyla i přes vyhlášenou a slavenou její „olympickou pohodu“ nikdy sympatická, uvádím, co o něm píše německý literární historik Johannes Scherr, když ho byl před tím do nebes vychválil. Praví: „Musíme pokárat a zatracovat, že v některých svých dílech hleděl prázdným vtípem a šosáckým smýšlením veliké idey a činy doby (totiž doby francouzské revoluce), které nerozuměl a rozumět nechtěl, zatahovat do kruhu malicherné fraškovitosti.“ A jinde ještě výstižněji: „Na jeho dramatu Tasso je znát, že byl psán od dvořana pro dvory a dvořany. Čistě lidské stránky jsou v něm bujně zavaleny odporným dvořáctvím.“</p> <p>Náš český básník (Svatopluk Čech) má ovšem jiný ráz: ráz demokratický, jenž ho liší od těch, kdo pokládají básnické umění za cosi aristokratického, za cosi, co určeno je pouze pro vyšší duchy. V tom podobá se Tolstému, jenž ve svých statích prorokuje, že umění budoucnosti nebude záležet v tlumočení citů přístupných pouze lidem bohatých tříd, jak tomu je nyní, nýbrž bude přístupno lidem všem.</p>
	268	1891	Vyslovil se (Kaizl) proti písním (Čechovým Písním otroka) těm a citoval o nich výše vzpomenutý Goethův výrok. („Ein politisch Lied ein garstig Lied.“)
+ Lessing + Rylejev	289	1863	Počátkem roku 1863, když jsem studoval práva, přijel do Prahy na svých potulkách po Evropě mladý Nagornov, syn vyššího petrohradského úředníka, se svým vychovatelem a zároveň společníkem, jehož jméno se mně odlepilo z paměti. K doporučení přítele Antonína Kostíka doučoval jsem oba tyto Rusy němčině a četl s nimi čelnějších německých spisovatelů, jmenovitě Goetha a Lessinga . Když se po několika měsících vraceli domů, byly jejich peníze valně vyčerpány, takže jim bylo obtížno zaplatit mně honorář. Nabídli mně za něj knihy, které nesměli převézt přes hranice. Tak jsem dostal za svou němčinu kus ruské literatury, mezi níž něco spisů slavného Hercena, který psával pod jménem Iskander, pak básně revolucionáře Rylejeva a kromě toho onen ruský překlad Kateřinina deníku.
	368	90. léta	Riegrův náhled o dosahu punktací byl veliký omyl. Já jsem vystihl pravý smysl úmluv těch a opakoval ve své sněmovní řeči, co jsem v tušení budoucích věcí již jako kandidát poslance vykládal svým voličům v Nové Pace, že jsou Němci jako onen lev z Goethovy básně Reinecke Fuchs, který měl na svém doupěti heslo: „Lasst mir das Meine und gibt mir das Eure“ – nechtě mně to, co je mého, a dejte mě to, co je vašeho. Citát ten vzbudil bouři odporu na německých lavicích; ale já měl pravdu.
Gogol N. V.	69	1857-	Z nejpěknějších vzpomínek na četbu o samotě v přírodě jsou

(1809 – 1852) ruský spisovatel + Shakespeare + Schiller + Puškin		1859	mně: Erbenova Kytice a Gogolův Taras Bulba, jež měl jsem po ruce dle jakéhosi starého překladu z let čtyřicátých: pak některá Shakespeareova dramata, jmenovitě Hamlet, Macbeth, Lear, Jindřich IV. Do Schillerovy Panny Orleánské jsem byl zrovna zamilován, opravdu zamilován, tak jako o několik let později do Puškinovy Taťány z Oněgina, jež jsem četl v Bendlově překladě. Vyzdobil jsem je ve své obraznosti všemi duševními i tělesnými půvaby tak, že se z nich staly zcela jiné postavy, než jak byly v knize popsány.
	103	60. léta	viz Bělinskij
	225	60./70. léta	viz Boborykin
	285	70. léta	viz Boborykin
	314	70. léta	S Vládou jsme Jelizavetě Vsevolodovně vzpomínkou na Gogolovy Mrtvé duše říkali „Karobočka“. Byla právě tak malicherná a právě tak lakomá.
	415	kolem 1913	Kdyby byl mezi námi slovesný umělec ruskému Gogolovi podobný, mohl by napsat o tom dílo, jak se v našich novinách a v jejich stranách „mrtvé duše“ kupují. Není to, jak kdosi úmyslně napsal, „boj o duše“: je to lomozíci jarmark, kde se kupuje a prodává. Proto si dej dobrý pozor, abys nebyl prodán sám, a sřez se, abys nebyl jejich mnohořečnou výmluvností hypnotizován. Čta je, opakuj si rčení starých šosáků: „Aby nás pánbůh při zdravém rozumu zachovati ráčil.“
Gončarov I. A. (1812 – 1891) ruský spisovatel	103	60. léta	viz Bělinskij
	308/ 309	70. léta	Německo a jeho university měly na ruský kulturní život veliký vliv; a přece byl Němec ruskému člověku povětšinou směšnou figurou, a to i v životě i v literatuře. Smáli se jeho způsobům, smáli se jeho zvyklostem, jeho názorům, jeho domnělé zhyčkanosti a měli přísloví: „Što ruskomu zdarovo, eto Němce smert' – co slouží ruskému člověku ke zdraví, to pro Němce smrt.“ Němcům s posměškem se říkalo „Karl Karlovič“. Vyjímaje Štolce v Gončarovově Oblomovu představují Němci v ruských románech nejčastěji směšnou, ba méněcennou postavu. Slovesné umění je zrcadlem duše národa, a ta duše neznala „Germanců“, jak byli ve skutečnosti. Dala se obloudit, až přišlo v době světové války hrozné zklamání.
Gorkij M. (1868 – 1936) ruský prozaik + Někrasov + Turgeněv	311	70. léta	Dojímaly a zajímaly mne velmi postavy prostých mužiků. Viděl jsem tam různé Luky s jejich po světě nasbíranou moudrostí, jak typ ten skvěla líčí Gorkij v dramate Na dně: potkával jsem tam i starce záhadné minulosti chodící od dědiny k dědině nebo sedící kdesi u veřejné cesty a sbírající dárky na „boží chrámy“, z nichž byl každý jako „d'ad'a Vlas, starik sedoj“, jak ho kreslí básník Někrasov ; měl jsem příležitost přesvědčit se i o pravdě toho, co Turgeněv napsal, jak umírají ruští lidé.

+ Tolstoj	383	1926	Vzpomínám přitom na Gorkého , jenž ve svých pamětech vypravuje, že veliký umělec a filosof hrabě Tolstoj , s nímž delší dobu důvěrně obcoval, míval chvíle, kdy se z něho najednou vyklubával „barin“ – velmožný pán.
Hegel G. W. F. (1770 – 1831) německý filosof	205	70. léta	Po horečném vzplanutí osvobozených myšlenek roku 1848 nastal převrat. Německý filosof Hegel má pravdu: „Alles schlägt in sein Gegenteil um – každý klad se mění v protiklad.“
Heine H. (1797 – 1856) německý spisovatel	46	50. léta	K některým věcem měl (Matoušek) nepřekonatelný odpor. Každý vtíp ho dráždil; Heine byl mu do duše protivný.
	125	1862	MUDr. Amerling byl jedním z nejzajímavějších lidí, jež jsem ve svém životě poznal. Německý básník Heine napsal, že ve své veliké bolesti skládá malé písně. O Amerlingovi se může říct, že svůj veliký, nad úroveň doby vysoko vynikající talent a své hluboké vědomosti vydával, utrácel a takřka promrhával v samých haléřích.
	297	70. léta	Německý básník Heine kdesi napsal, že Německo je „das Gestützte des russischen Hofes.“ (hřebčinec ruského dvora) V neomalených slovech těch bylo natolik pravdy, že nejen carové, ale i velkoknížata mívali za ženy německé princezny.
Herbart J. F. (1776 – 1841) německý filosof	121	60. léta	Sám o sobě (Dastich) říkal, že je přívržencem filosofie Herbartovy ; ve své praktické filosofii, v dušesloví a v estetice skutečně byl, ale jen částečně.
	122	1862	viz Byron
Homér (9. st. př. n. l.) starořecký básník	59	1859	Přednášel (prof. Šebek) řecký jazyk a pokoušel se později o rýmovaný překlad Homéra .
+ Tasso	258	70. léta	Že veliké národní celky a jejich výkony a úkony mohou být námětem slovesného umění, ukazuje nám Homérova Ilias, staroindické eposy, Tassův Osvobozený Jeruzalém a jiná veliká díla, jež obecně pokládáme za vrchol básnického tvoření.
Hugo V. (1802 – 1885) francouzský spisovatel	397	60. léta	Nemohl jsem se dlouho zbavit představy mrtvoly na šibenici visící a vzpomínal jsem i Vlacha Beccaria, jenž již v polovici osmnáctého století napsal spis proti takovému trestu, i Victora Huga , velikého nepřítele téhož trestu, jehož dílo Odsouzencův poslední den (Le dernier jour d'un condamné) jsem do češtiny převedl a v Hálkově Zlaté Praze roku 1865 pod pseudonymem Tomeš uveřejnil. Vznášející se nade mnou hnusná představa oběsnice na šibenici sužovala mne tak, že jsem po několik dní nebyl ani práce schopen.
	406	60. léta	V době té věnoval jsem se i francouzské literatuře. Zabýváje se zároveň otázkou trestu smrti přeložil jsem do češtiny, jak výše pověděno, jeden z nejzajímavějších protestů proti trestu tomu, totiž Hugův románek Poslední den odsouzencův.

Jókai Mór (1825 – 1904) maďarský prozaik	94	70. léta + 1891	viz Boborykin
Kant I. (1724 – 1804) německý filosof + Schopenhauer	62	50. léta	Na nahodilou událost tu jsem často vzpomínával, když jsem se v pozdějších letech obeznámil s filosofií Kantovou a Schopenhauerovou , že svět v nás je pouhým jevem, pouhou v našem mozku představou: že k podstatě věci, totiž k vnějšímu světu, jak ve skutečnosti je, našemu rozumu proniknout nelze. Nauku tu jsem velmi snadno pochopil; dřívěla ve mně od mládí a v zralejším věku byla jen do jasného světa probuzena. Nezůstal jsem ovšem při ní stát a tázal jsem se i táži dosud: „Není-li lidský rozum s to, aby poznal podstatu věcí, nemůže k podstatě té, byť ne proniknout, alespoň se přiblížit jiná, v naší duši podvědomě skrytá mohutnost, jíž neumím dát jméno, ale která vidívá do velikých, mnohdy úžasných i prostorných i časových dálek, proniká hlubiny, nezná rozdíl mezi přítomností a budoucností, tuší čtvrtou dimenzi a jasnovidně zírá skryté věci?!“
+ Schopenhauer	74	50. léta	Vyhledával jsem jeho společnost a sál jeho myšlenky. Od něho jsem poprvé zaslechl jméno německého filosofa Schopenhauera a dověděl se něco o jeho nauce. Ovšem že nevystihl nejnítěrnější podstaty hrozného toho myslitele, jenž opřen o Kantův základní kámen svrhl boha s trůnu a posadil naň slepou, bezrozumovou sílu slepé bezrozumové vůle. Co Šorma lálalo, byla pochmurnost světového názoru nauky té. Nevím, odkud o tom čerpal vědomosti, ale myslím, že byly dosti povrchní, při pouhém pesimismu se zastavující.
	189	1918	Jedním z našich úkolů budiž odpoutat se od německé kultury. Kultura ta má dvojí různý rozum, duše dvě, jež ani nechtě, vystihl ve své filosofii slavný Kant .
Kleist H. (1777 – 1811) německý dramatik	143	1862	Smál se (Just) každému nepatřičnému pohybu a o tom, kdo se na jevišti otočil stranou, kam dle jeho náhledu neměl, říkával, že si jde zapálit fajfku. Vrcholem vši směšnosti byl mu Kleistův kus Katinka Heilbronská, jenž se hrával nejčastěji i po česku.
Krašiński Z. (1812 – 1859) polský básník + Mickiewicz + Slowacki	103	60. léta	viz Boborykin
	109	60. léta	Nemyslím, že byl (Jablonský) důkladným znalcem polského písemnictví, jež tenkrát Mickiewiczem , Slowackým a Krašińským dostoupilo svého vrcholu. Z Mickiewiczze přečetl některá epická díla, a to tuším jen zkomolených vydání, která byla rakouskou cenzurou propuštěna; ale do nejnítěrnějších hlubin polského ducha a polské kultury sotva asi vnikl. Vyprávěl mně, že se pokoušel o český překlad Mickiewiczova Pana Tadeáše, ale že započatou práci nedokončil. Neptal jsem

			se proč, neboť jsem věděl, že nebyl schopen na dílo tak pracné a namáhavé. Svým básnickým nadáním byl citlivým lyrikem, jemuž nejlépe svědčily Písně milosti; však překlad Pana Tadeáše předpokládal nejen sílu a vytrvalost epika, ale i dostatečně bohatou zásobu, propracovanost a umělost jazykovou, což tehdy při našich spisovatelích bylo řídkou vzácností.
	406	60. léta	Tak v letních měsících čítával jsem nejraději Krasiňského Iridiona , jenž mne uchvacoval hloubkou myšlenek.
+ Mickiewicz + Slowacki + Krasiński	407	60. léta	Krakovského ovzduší působilo na mne vůbec vždy vznětlivě. Tady jsem více než kdekoliv jinde stál pod dojmem velikých tradic a hlubokého národního smutku, jenž po neblahém, krutě povaleném povstání z roku 1863, tím tajněji a zarytěji přemítal o vzkříšení pohřbené minulosti, a pod vlivem poetické literatury, na jejímž vrcholku stkvěla se jména slavné trojice: Mickiewicze, Slowackého a Krasiňského . Plný citů a pomyslů jimi vznícených psal jsem verše: ale nejsa s nimi spokojen, házel jsem je do koše nebo do ohně. Tak mne tam zastihl rok 1866 a válka prusko-rakouská.
Leibniz G. W. (1646 – 1716) německý filosof	73	1859	viz Goethe
Lermontov M. J. (1814 – 1841) ruský spisovatel	224	60./ 70. léta	viz Boborykin
	285	70. léta	viz Boborykin
Lessing G. E. (1729 – 1821) německý dramatik	289	1863	viz Goethe
Livius Titus (59př.n.l.-17n.l) římský spisovatel, dějepisec	138	60. léta	Pojala mne hrozná nenávisť, hrozná zlost, tím hroznější, že byla bezmocná. Na uklidněnou mysl musil jsem si po celou zpáteční cestu opakovat rčení z prvních kapitol Livia : „Ira sine viribus vana est.“ (Hněv bez síly je marný.)
Mickiewicz A. (1798 – 1855) polský spisovatel	100	1861	Jednoho dne měla se sloužit v mariánském kostele zádušní mše za Mickiewicze a položena tak, aby se jí mohli i gymnasisté zúčastnit – totiž dopoledne po jedenácté hodině.
	103	60. léta	viz Bělinskij
	109	60. léta	viz Krasiński
	123	1862	viz Byron
	146	60. léta	Jednotila nás (se Štulcem) společná láska k Polákům a nadšená záliba v jejich literatuře, z níž přeložil do češtiny valnou část děl Mickiewiczových .
	271	70. léta	Zůstalo a zůstane trvám navždy pravdou, co vyřkl před více než půl stoletím Mickiewicz ve svých pařížských přednáškách o slovanských literaturách v tom smyslu, že slovesné umění

			každého národa, má-li býti svérázně originálním tónem v harmonii literatury světové, musí být obrazem a takřka odrazem duchových i hmotných dějů národa toho, zrcadlem jeho citění i myšlení, uměleckým promítnutím všeho, co zmítá jeho nitrem.
	289	60. léta	Adam Mickiewicz ve svých pařížských přednáškách o slovanských literaturách činil o tom zmínku již v letech čtyřicátých. Bezpochyby věděl po stránce té více, než veřejně pověděl. Také se na počátku let sedmdesátých časem mihli v Praze ruští běženci, kteří utíkali z vlasti do ciziny a seznavše carofilskou českou náladu pospíchali honem od nás pryč: buď do Švýcar, nebo do Francie.
	407	1863	viz Krasiński
Molière J. B. (1622 – 1673) francouzský dramatik	71	60. léta	Zabíhal (Tyl) také do estetiky. Tragédie prý líčí vášně, jež jsou vrozeny v člověku od pravěku a takřka od přírody, jako například panství, nenávisť, pomsta, žárlivost a jiné; kděto námětem komedie jsou vášně, vyspělé v člověku později pod škodlivým vlivem lidské společnosti, jako například lakomství. Přitom měl patrně na mysli Molièrova Harpagona. Náhled ten nebyl snad venkoncem výstižný, ale byl nám podnětem dalšího o tom přemýšlení.
Někrasov N. A. (1821 – 1878) ruský básník	285	70. léta	viz Boborykin
	311	70. léta	viz Gorkij
Pisarev D. I. (1840 – 1868) ruský publicista	317	70. léta	viz Černyševskij
Platón (427-347př.n.l.) řecký filosof	108	60. léta	Bylo mu ze strany tehdejší naší mládeže a také i ze strany spisovatele Josefa Václava Friče vytýkáno epikurejství. Rozumí-li se slovem tím původní jeho význam, totiž touha po pokojném, harmonickém, vášněmi nezmítaném životě zařízeném dle zásady i Platonem vyslovené a antickou filosofií vyvrcholené, že „užitečné jest i krásné, škodlivé jest i ošklivé“, – v tom smyslu byl ovšem epikurejcem, jenž se těšil a radoval životu, kochal se jeho květy, vděčně sklízel a přijímal jeho dary.
Poe E. A. (1809 – 1849) americký spisovatel	228	70. léta	S kým žil (Neruda) v důvěrném přátelství, zachoval mu je trvale a navždy. Vlastnost tu osvědčil zvláště vůči Šemberovi mladšímu, jenž za mladých let psával výhradně po česku a vydal i sbírku básní. Sám jeho otec, Šembera starší, uváděl synovo jméno ve své historii literatury české. Nám mladším byl znám jako ctitel Edgara Poe , s nímž seznámil české čtenářstvo.
Puškin A. S. (1799 – 1837) ruský spisovatel	69	1857- 1859	viz Gogol

+ Rylejev + Slowacki + Šorov	287	70. léta	„Pryč z Prahy!...Pryč z Čech!... „ozývalo se ve mně stálým příspěvkem. Byly k tomu všechny zevnější a vnitřně psychické podmínky, abych hlasu toho poslechl. Konstantin Kyrilič znal mé poměry a věděl, co se ve mně děje. Jednak z rozhovorů, které jsem s ním míval, jednak z četby bylo mně patrné, že tehdejší české představy o carské veleřši byly naprosto falešné. Znal jsem mnohé stati slavného publicisty Hercena; znal jsem dějiny spiklenců děkabristů, do nichž byl i Puškin zapleten; hrozil jsem se nad tím, že nebylo, až na nepatrné výjimky, ruského vynikajícího pokrokového člověka, který by si nebyl odpykal trest vyhnanství na Sibiř. Ach ta Sibiř! Živě jsem si ji představoval z popisu básníka revolucionáře Rylejeva : kochal jsem se četbou básně Slowackého Anelli, kterou jsem tehdy z polštiny převedl do češtiny a uveřejnil v Hálkových Květech – básně sibiřského prostředí, nad něž není v slovanských literaturách nic dojemnějšího; vzpomínal jsem i svých studentských dob krakovských, když jsem jezdil se svými spolužáky přes haličské hranice do ruského Polska a slýchával tam vyprávět o těch krajích „sněhu a metelic“ sousedy šlechtice, z nichž se přemnoží po vystálém tam trestu jako „sibirčici“ vrátili. Viděl jsem před sebou v duchu zemi tu jako ohromný kriminál, kam by carská vláda byla nejráději strčila nejen ze svých oblastí, nýbrž z celého světa všechny nespokojence. Kromě toho jsem četl zajímavou knihu knížete Dolgorukova La vérité pour la Russie, v níž odhadoval úžasnou zkaženost carského dvora a carského činnictva. Také jsem slýchával až do omrzení anekdotu o caru Mikuláši.
	312	60. léta	Za teplých dnů sedávali jsme dlouho do noci v zahradě a zpívali. Oblíbenou písničkou nám byla Puškinova španělská romance s refrémem: „Struit efir, šumit efir, strujit, šumit Kvadalkvir.“
	402	70. léta	Mimochodem podotýkám, že mně nebožtík Hálek vypravoval, že ani on v létě nemůže umělecky spisovat a že v době té sbírá pouze dojmy. I o Puškinovi jsem kdesi četl, že tvořil nejráději na jaře a na podzim.
Rabelais F. (1494 – 1593) francouzský spisovatel	130	1863	Končil (Amerling) řka: že na smrtelné posteli je každý na tom stejně, jako slavný Rabelais , francouzský satirik 16. věku, jenž umíraje pravil: „Je m'en vais chercher un grand Peut-etre.“ („Jdu hledat velké Snad.“)
Rousseau J. J. (1712 – 1778) francouzský filosof + Voltaire	290	50./60. léta	Psával jsem si o těchto myšlénkách deník, v němž jsem si vykládal o různých Voltairech a Rousseauch očekávané revoluce té. Mimochodem podotýkám, že jsem deník ten, který jsem, ač nepravidelně a v dlouhých přestávkách, psal již od podzimu 1861, později spálil, když jsem se jednou domníval, že mne překvapí domovní policejní prohlídka.
Ruskin J. (1818 – 1900) anglický filosof	257	1917	viz Croce

	258	1917	Svatopluk Čech je valnou částí své tvorby básníkem národních, sociálních i jiných všelidských problémů a v tom smyslu básníkem tendenčním. Valná část jeho tvorby kryje se se zásadou Ruskinem vyřknutou.
Rylejev K. F. (1795 – 1726) ruský básník	287	70. léta	viz Puškin
	289	1863	viz Goethe
	298	70. léta	Tyto poměry mne sice netěšily, ale valně ani nepřekvapovaly. Vždyť jsem o zněmčeném carském dvoře slýchal a čítával již předtím. Vida to zblízka, vzpomínal jsem veršů revolučního básníka Rylejeva , který kdesi napsal: Car náš Němec pruský nosí mundur úzký – ajda car, ajda car, pravoslavný hosudar.
	317	60./70. léta	viz Černyševskij
Shakespeare W. (1564 – 1616) anglický dramatik	69	1857- 1859	viz Gogol
	120	1862	Vtanulo mně na mysl i jedno rčení, které jsem slyšel od Sawczyńského, svého krakovského profesora dějepisu, jenž kdysi pravil, že všechna Shakespeareova dramata a tragédie jsou řešení psychologicko-matematických problémů. I Shakespeare byl tedy matematickým psychologem! Tím více jsem v nitru hořel.
+ Tolstoj	304	60./70. léta	Nihilism vnikl i do literatury i do společenského i do veřejného života a obracel často svůj hrot i proti umění, ba přisvědčoval namnoze Tolstému , že pár bot je důležitější než všechny malované madony a než všechny estetické výklady o Shakespeareovi .
Schiller F. (1759 – 1805) německý spisovatel	55 / 56	1859	Z německých básníků byl mu (Režnému, profesorovi v Jičíně) nejmilejší Schiller . Sentimentální melodii písně „An der Quelle sass der Knabe“ hrával si často na housle a činil tak nejraději navečer v šeré hodině.
	69	1857- 1859	viz Gogol
	73	1859	viz Goethe
	123	1862	viz Byron
	224	60./70. léta	viz Boborykin
Schopenhauer A. (1788 – 1860) německý filosof	62	60. léta	viz Kant
	74	50. léta	viz Kant

	303/ 304	60./70. léta	Zapomínal, že rozum a intelekt vůbec, jak to filosof Schopenhauer správně vystihl, je pouhým orgánem citu a vůle, té všeovládající síly. I to rozumové nazírání, které se zmocňuje davů a dává jim směr, jako například hnutí komunistické, je pouhou hromadnou sociální vůlí, jež si vymyslila své logicky dialektické důvody, které se proměňují v čin, jako se v přírodě teplo mění v pohyb. Vůle hledá svému chtění, cit svým touhám svůj rozum.
Sienkiewicz H. (1846 – 1916) polský spisovatel	329/ 330	1897	Při těchto svých cestách jsem spatřil, jak se i přes krutý, více než sto let trvající útisk všeho polského udržela v městech a na velkostaticích památkou bývalé „rzeczy pospolitej“ nejen polská řeč, ale i katolická víra, jež byla ovšem nerozlučně spjata s živlem polským. Byl jsem i tím překvapen, že živel ten sahá hodně daleko na východ od Kyjeva za Dněpr, ba až do Oděsy, kde se tenkrát za mé přítomnosti usadila i polská divadelní společnost a provozovala polské hry, mezi nimiž jakési Sienkiewiczovo drama, jehož námět vzat byl z haličských společenských poměrů. Sebral jsem z toho zkušenost, že polský živel je silný, nepoddajný, houževnatý, a vysvětlil jsem si známou skutečnost, že teutonská zuřivost takzvaných „hekatistů“, jejichž účelem byla germanizace polského Poznaňska, nic podstatného v zemi té nepořídila.
Slowacki J. (1809 – 1849) polský básník	103	60. léta	viz Bělinskij
	109	60. léta	viz Krasiński
	287	70. léta	viz Puškin
	407	60. léta	viz Krasiński
Spencer H. (1820 – 1903) anglický filosof	70	1857- 1859	Řeckou a římskou mytologii vysvětloval (Šír) podobně, jak později vykládal původ všeho náboženství anglický filosof Spencer : vynikajících lidí zmocnila se po jejich smrti legenda a stali se z nich bohové, takže strach před mrtvými a jejich uctívání staly se základem náboženství.
Swift J. (1667 – 1745) anglický spisovatel	95	1889	Jeden z nejzajímavějších jeho úředních soudruhů byl Pichler, znalec několika evropských jazyků, jmenovitě angličtiny, a první překladatel Gulliverových cest do češtiny. Nejvíc ho zajímalo vše, co kde sebral a četl o jejich geniálním spisovateli Swiftovi . Věděl o něm všechny pravdy i anekdoty: jak si tropil smích z ministrů, jak hrdě si vedl naproti pyšným aristokratům i aristokratkám, jakým byl slavným pijákem a jak skončil šílenstvím.
Šorov K. K. ruský spisovatel	224- 227	60./70. léta	viz Boborykin
	285	70. léta	viz Boborykin
	291	1874	Hledal (Brilkin) pro svého Sášu domácího učitele. Seznámil se se Šorovem a Konstantin Kyrilič mně přimlouval, abych místo to přijal.
Tasso T. (1544 – 1595) italský básník	258	70. léta	viz Homér

Tolstoj L. N. (1828 – 1910) ruský spisovatel	257	1917	viz Croce
	259	1917	Náš český básník (Čech) má ovšem jiný ráz: ráz demokratický, jenž ho liší od těch, kdo pokládají básnické umění za cosi aristokratického, za cosi, co určeno je pouze pro vyšší duchy. V tom podobá se Tolstému , jenž ve svých statích prorokuje, že umění budoucnosti nebude záležet v tlumočení citů přístupných pouze lidem bohatých tříd, jak tomu je nyní, nýbrž bude přístupno lidem všem.
	261/ 262	1917	Tolstoj , jež kdosi nazval třináctým apoštolem, napsal ve svých estetických statích, že slovesné umění má být výlučně uměním etickým. Namísto ideálu krásy postavil ideál mravnosti a lidovosti. Vyslovil mínění, že v budoucnosti bude uměním jen to, co uskutečňuje a ztělesňuje náboženské přesvědčení všech lidí a že za umění budou pokládány jen ty výtvořiny, jež budou vyjadřovat city, vedoucí k bratrskému sjednocení veškerého světa.
	267	90. léta	viz Dostojevskij
	304	60./70. léta	viz Shakespeare
	383	1926	viz Gorkij
	401	kolem 1910	viz Dostojevskij
Turgeněv I. S. (1818 – 1883) ruský spisovatel	103	60. léta	viz Bělinskij
	137	60. léta	Když jsem v pozdějších letech čítával Turgeněvovy Myslivcovy zápisky a mezi nimi i o tom, jak ruský člověk umírá, pokaždé jsme si vzpomněl onoho Mazura, obměniv si nápis oné stati na slova: Jak slovanský člověk umí trpět!
	285	60./70. léta	viz Boborykin
	303	60. léta	Když jsem mimo Golovina otce poznal i jeho syna, hned jsem si vzpomněl na Turgeněvův román Otcové a děti. Jaká to byla nepřeklenutelná propast mezi názorem Golovina otce a mezi názorem Golovina syna!
	311	70. léta	viz Gorkij
Voltaire F. M. A. (1694 – 1778) francouzský filosof	34	50./ 60. léta	viz Rousseau

2.5 Antonín Klášterský – Vzpomínky a portréty

(1866 – 1938)

autor	strana	období	citace
Adler F. německý básník	350	1897	Pozván (Vrchlický) kdysi u svého překladatele, německého básníka Adlera , zvěděl od hostitelky, že mají za kuchařku Češku a že by ho ráda viděla.
	471/ 472	1887	S Friedrichem Adlerem jsem se pak brzy seznámil i osobně. Měl tehdy při bytě advokátní kancelář, ale protože neměl velké klientely, mohl se značnou měrou věnovati literatuře. Vyloženi z oken, hovořivali jsme spolu často dlouho a dlouho o různých zjevech světových literatur, půjčovali si navzájem knihy, radili se při svých překladech. Naše milé styky tehdejší vyjádří snad nejlépe báseň, kterou jsem Friedrichu Adlerovi vepsal později do výtisku jedné své knihy. Pocházejí z Kosové Hory u Sedlčan, chodil Adler jako chlapec do české školy, a byt' pak již dále studoval na německých ústavech, ovládal češtinu dosud dobře a měl velký zájem o českou literaturu, zejména o Vrchlického. Když jsme ještě bydlili proti sobě, vydal první knihu svých básní a do té pojal také překlad jedné básně moje. Později i jiné moje básně přeložil, a já zase přeložil do češtiny některé věci jeho (mezi nimi i báseň, kterou oslavoval Vrchlického) a z Vrchlického, již vydal v Reclamově Universálce. Když jednou navštívili Adlera Vrchlický s prof. dr. Ed. Albertem, jemuž Adler přispíval svými skvostnými překlady do jeho „Poesie aus Böhmen“ a „Neuste Poesie aus Böhmen“, hleděli do oken k nám a dotazovali se, jsem-li doma, chtějíce také ke mně zajíti. Já však doma nebyl a tak přišel jsem o příležitost seznámiti se s Albertem. Poslal mi pak díl své anthologie, v němž byly uveřejněny překlady mých básní (od Alberta, Adlera a Winického), a vyměnili jsme si dva, tři dopisy. Přátelské styky mé s dr. Adlerem nepřestaly ani, když zanechav advokacie a odstěhovav se stal se sekretářem německého obchodního gremia, a trvají až podnes.
Aleardi A. (1812 – 1878) italský básník	448	80. léta	Z Italů zamiloval si (Herites) zvláště Aleardiho a přeložil z originálu (jež i z paměti uměl citovati) jeho „Sette soldati (Sedm vojáků), báseň v Rakousku zakázanou, myslím však, že překlad nevyšel tiskem. Obíral se i angličtinou a po svém pobytu v Americe rozuměl i četl anglicky. Rád citoval, ale spíše jen jako pro sebe, závěrečné verše z Hiawathy, kdykoli se v našem kroužku mluvilo o smrti: „Thus departed Hiawatha – Hiawatha the Beloved --- to the land of the Hereafter.“
d'Annunzio G. francouzský spisovatel + Zola	198	90. léta	Nemýlím-li se, psal tehdy Šimáček v Plané některý díl svých Zápisků phil. stud. Kořínka (vydával je pod pseudonymem, poněvadž týkaly se též jeho příbuzných a chtěl tak odvrátit jejich pozornost), ale pilně také četl (d'Annunziův Triumf

+ Garborg + Kielland			smrti, Zolu a severské autory, kteří tehdy přicházeli u nás do módy: Garborga , Kiellanda a jiné).
+ Goncourt + Morése + Flaubert	468	90. léta	Pravda, tys (Borecký) v tom mezidobí překládal, a jaké pěkné a těžké věci, vzpomínám jen na Goncourta , d'Annunzia , Moréase , na Flauberta , ale zdroji tvůrčí síly dal jsi vyschnout.
+ France	520	1909	Již ve Světlé (Velhartický) hojně psal a překládal (d'Annunzia a Anatola France , kterého nejvíce obdivoval), ba pustil se již do svého prvního historického obrazu z doby podmanění Británie Římem.
Ariosto L. (1474 – 1533) italský básník	412	1897	Nebo jak jsme Škampu, jenž byl cudný a stydlivý jako panenka, navedli v Umělecké besedě, když tam Vrchlický četl svůj nový překlad Zuřivého Rolanda, aby šel a Vrchlického požádal, aby přečetl jednu z nejchoulostivějších episod. Škampa, neznaje Ariosta , šel k Vrchlickému s tou žádostí skutečně a pochopil teprve hluboce se zardívaje, když Vrchlický se šibalským úsměvem se divil. „Ale, Škampo...“
Banville T. (1823 – 1891) francouzský spisovatel + Lamartine + Calderon	308/ 309	1909	Sotva třidvacetiletý překvapil Václav Durych pojednou veřejnost svým básnickým překladem Lamartineových Meditací, jež vydal (on, vesnický učitel!) vlastním nákladem. Měkký a snivý Lamartine , tu až unavující přívalem slok a veršů, ale jinde struhující vzletem a ukolébávající lahodnými rytmy rozbolněnou duši, zaujal jej nejprve, a že nemohl podati z něho celou kytici, podal aspoň „kytičku těm, kdož se ještě dnes rádi vracejí ke zdrojům poesie.“ Vyskytlo se sice v knize několik poklesků, ale celkem povedlo se překladateli znamenitě vystihnouti ráz Lamartineovy poesie a ztlumočiti krásně hudbu jeho pompésních veršů. Z každého verše cítíte: zde básníka pochopil a překládal básník, a překladateli nemohlo se dostati větší pochvaly, nežli když Vrchlický, jenž sám tolik a výborně překládal z básníků francouzských, napsal, že jsou to opravdu krásné převody a celkem dokonalé verše, a vyslovil politování, že Durychův Lamartine nedostal se do Sborníku světové poesie pro tehdejší zdoluhavé jeho vycházení. Co již tehdy zaujímal v jeho překladech, byla – přes některé malé kazy – krásná, vybroušená forma, jeho smysl pro plynň, hudebný, harmonický spád verše, v němž šetřil úzkostlivě všech přerývek, zachovával rytmus i rým. Básnické překlady jsou krásnou, ale nevděčnou prací. Není-li překlad objednan, často není ani kde jej uveřejniti, a vyjde-li přece, všechna pozornost shrne se na autora, a překladatel, jenž často práci věnoval mnoho úsilí a jenž přece musil také mnoho dáti ze svého, vychází zhusta na prázdno. „Četl's? Dnes pochválili v kritice Calderona , ten bude asi rád! Mne si nepovšimli!“ zasmál se kdysi trpce překladatel „Soudce Zalamejského“. A tak se stalo jistě mnohému.
+ Musset + Rollinat + Verhaeren	310/ 311	1912/ 1913	Po Meditacích vydal V. Durych ve Světové knihovně ještě Lamartineovy Harmonie. Ale pak po retorickém a pathetickém autoru Historie Girondinů lákal jej více Alfred de Musset , ten okouzlující lyrik, jenž s motýlí lehkostí spojuje

			<p>jiskru ducha a hloubku srdce, a posléze Banville, plný hudby a zářících sytých barev. Z obou vydal ve Světové knihovně pěkné výběry s celou řadou krásných čísel. (Banville jest mně dedikován.)</p> <p>Láska k básnickým překladům nás sblížila. Vyhledal mne a navštívil. Poznal jsme v něm milého, ušlechtilého člověka jemného srdce a vkusu. Vyzván, aby připravil něco pro Sborník světové poesie, vydávaný Akademií, vyslovil jméno Maurice Rollinat. Jako osudová náhoda, že vybral si právě toho skvělého básníka, jenž vedle graciousních motivů přírodních je poetou hrůzyplných snů a vidění, jenž sestupuje až do hrobů k hnilobnému rozkladu mrtvých.</p> <p>A to byla poslední Durychova práce překladatelská. Vykonal ji za dobu poměrně krátkou, ale pak znovu na díle opravoval, měnil a tříbil. Jeho překlad Rollinatových Nervos vyšel za nedlouho ve Sborníku světové poesie, a byla to, jak soudím, nejlepší jeho práce. Ač po stránce formální bylo to přemáhati obtíže veliké, jsou mnohá čísla přeložena virtuózně a mistrovsky.</p> <p>Škoda vzácné té síly! Měl ještě plno plánů, co vykoná: po Rollinátovi chtěl se pustiti do Verhaerena, vždyť ještě v dubnu 1912 píše mi: „Do Verhaerena jsem se už trochu zahloabal a jsem někdy okouzlen skvělým koloritem jeho prvních sbírek - - Už nyní vidím, že bude Verhaeren zkušebním kamenem mé dovednosti překladatelské...“ Nyní všecky ty plány se ztroskotaly.</p> <p>Verše (Durychovy) o životě, umění a lásce, s mottem Musseta: „Ce livre est toute ma jeunesse.“ (Tato kniha je celé mé mládí.) Pročítal jsem je a probíral jsem se jimi s pietou.</p>
Bequer španělský spisovatel	225	1907	Usmál (Červenka) se, když jsem mu to povídal, to že by měl čísti Angličana Jeroma K. Jeroma , toho že v Anglii předpisují v nemocnicích jako prášky, a se zájmem vyslechl, že vyšel německý překlad Bequerových španělských písní. To byl jeho zamilovaný autor, z kterého celou řadu písní přeložil ze španělštiny.
Bourget P. (1852 – 1935) francouzský spisovatel	130	90. léta	Byl to (hrabě Coudenhov) krásný, statný muž trochu vznětlivé povahy, ale dobrého srdce a ušlechtilého smýšlení. Vyznal se i v cizích literaturách (miloval zvláště Bourgeta).
Bowring J. (1792 – 1872) anglický spisovatel a překladatel + Wilde + Shakespeare + Calderon + Schiller	346	1903	Dostí pozdě počal překládati z angličtiny, neovládal dosti jazyk a proto příliš si netroufal. Když měl do nějakého vědeckého díla přeložiti kdysi Bowringovu báseň, věnovanou Čelakovskému, požádal mne, abych mu ji věrně přeložil prosou, a pustiv se do překladu Wildeovy Ballady z Readingu ustal brzy, právě mi, že je ohledně smyslu v nejistotách. Ale poesii anglickou cenil vysoko a jednou dokonce mi napsal: „Myslím mnoho o umění, třeba jsem sám teď méně psal, a srovnávám. Vidím, že místo Francouzů, kteří jsou mluvkové, (chtěl patrně říci: mnohomluvní), a Vlachů, kteří na dvě tři výjimky mnoho nemají, měl jsem raději svou práci věnovati poesii anglické. Ta by u nás dělala zvlášť dobře.“ (Z listu z 8.

			<p>srpna 1904.) Původně měl se účastniti Vrchlický též nových překladů Shakespeara, jehož díla měla se rozdělit mezi řadu překladatelů. „Zimní pohádku“, pokud vím měla překládati Krásnohorská, Vrchlickému pro počátek připadl „Hamlet“. Vrchlický, jaký již byl, pustil se, jak vím z jeho vlastních úst, ihned do práce, ale než byl hotov, zůstalo na tom, že Shakespeara bude překládati Sládek sám. „Hamleta“ pak Vrchlický již nedodělal, asi z ohledu na Sládku, a začal se obírat jiným velkým dramatikem, Calderonem.</p> <p>Jako lehce psal verše své původní, tak lehce i Vrchlický překládal. Snad tu a tam najdou se omyly, ale ráz básně zůstal vždy zachován, a náladu dovedl vystihnouti znamenitě. Na návštěvě u svého zetě, tehdy důchodního císařských statků v Bystrém u Poličky, chystaje se vyjeti si s ním do kteréhosi dvora vzal do kapsy Schillera a mezi tím, co zeť konal své řízení, usedl kdesi pod stromem a přeložil celou Píseň o zvonu.</p>
Byron G. G. (1788 – 1924) anglický básník + Goethe + Shakespeare	275/ 276	80. léta	<p>Svým musí býti především umělec a pak bude i národním, nikoliv obráceně. A ti pánové právě to chytili za ten opačný, nepravý konec, to byla jejich chyba, a proto nic nesvedli. Toho ducha musí mít člověk v sobě a marně by se namáhal, aby ho teprve dobyl ze studnice národní písně. Napodobovat píseň lidovou je planá práce, napsat ji musí básník právě tak, jak ji dovede složití zpěvák lidový. Tu neplatí žádné okoukání, kdo to nemá v sobě, kdo to nevnímá již s mateřským mlékem, ten ať toho raději nechá, ten to nesvede. Však ani v tom ještě není včeco. Básník musí jít dál a výše. Ten Němec Goethe nepsal jen národní písně, ba on jich napsal málo, protože se taková věc i největšímu geniu může podařiti jen zřídka, on psal jiné věci, ležící zdánlivě daleko za obmezeným obzorem lidovým – a přece je to národní básník německý katexochen. A což Shakespeare, což Byron?</p>
	419	90. léta	<p>Znal jsem jeho verše (Fričovy), které vydal v Ženevě, věděl jsem, co přetrpěl a zkusil, útek, pronásledování, žalářování, vyhnanství, četl jsem jeho Paměti, byly mi známy jeho překlady z Byrona, a díval jsem se na něho z úctou. Ale někdy – přiznávám již do naší doby, byli jsme, běda, již nějak resignovanější, střízlivější, rozumní, a on stále ještě tak horující, nadšený, byronovský romantik.</p>
	428	kolem 1915	<p>A když stav se po Vrchlickém a Sládkovi redaktorem Sborníku světové poesie požádal jsem jsi, aby mi zadala pro Sborník ten nové vydání Byronova Childe-Harolda, odpověděla ihned dopisem tak roztomilým, že jsem nemohl na něj odpovědět jinak než návštěvou. Nové vydání Childe-Harolda (jako později nové vydání Pana Tadeáše ve Sborníku světové poesie) stalo se pak předmětem častých našich hovorů i dopisů. Krásnohorská chtěla svůj překlad zrevidovati, ale bránily jí v tom churavé oči. „Do pyty (sic) Childe-Harolda“ – píše mi 8. února 1915 – „se pustím ihned, jakmile se mi z očí vystěhují bolesti zas tam, odkud mi je rarach přinesl.“ Ale již dopisem z 13. března 1915 posílá mi tu</p>

			<p>starou práci svou opravenou tak, jak jen dovedla. „Byla bych ji odevzdala značně dříve do vašich rukou, kdyby mě choré oči nebyly tolik zdržovaly, trápeny drobounkým tiskem anglických mých pomůcek. Nejedno, ale sto míst originálu hluboce mnou zachvělo úchvatnou svou příležitostí k době nynější, i byla bych ráda o tomto prorockém ryse Byronových myšlenek se vyslovila novou předmluvou – anebo ještě raději básní o básni této, ale uvážila jsem, že by bylo nebezpečno upozorniti ctihodnou censuru na časové, věčně aktuální živly v ní vroucí, i spokojila jsem se předmluvou starou, anť prý opatrnost jest matkou moudrosti; pravda-li to vždycky, nevím. Takž jsem zůstavila těm stoletým pravdám, aby mluvily za sebe samy.“</p> <p>Krásnohorská, jak vidět, byla opatrná a nedůvěřivá, ale mně se zdálo, že je přece nemožno, aby censura nepropustila Byrona. Dal jsem proto Childe-Harolda směle do sazby. Ale když byl již vysazen, počínala si censura válečná tak krutě, že jsem sám dostal o Byrona strach. Proto požádal jsem přítele dra Jiřího Hoetzla (nyní univ. profesora), jenž v hostinci sedával s pány ze státního zastupitelství, aby se mi pozeptal, zdali by Childe-Harolda propustili bez závady. „Od koho je to?“ ptal prý se jeden z těch pánů.</p> <p>„Nu, přece od slavného anglického básníka Byrona.“ „Tak nám to přineste, podíváme se na to.“ Poslal jsem po dr. Hoetzlovi oklepek Childe-Harolda, zpravil jsem Krásnohorskou o svých obavách a čekal.</p> <p>„Ani mi nenapadne“ – píše mi Krásnohorská 4. června 1915 – „chtími snad vydání Childa uspíšit – naopak, bojím se v té době bílých „fleků“ které by mi byly tak nemilé, že bych raději léta čekala na nové vydání,“ a v dopise ze 6. srpna 1915: „Také se Vám tedy zdá, že jest tam leccos vůči censuře nejistého! I já jsem tak soudila a nebudu si nic z toho dělat, odložíte-li vydání na dobu bezpečnější.“</p> <p>Opravdu nezbylo nic jiného. Dr. Hoetzl přinesl mi vzkaz, že jen blázen prý by něco takového mohl chtít t. č. vydat, Childe-Harold že prý by byl tak vybělen, že by z něho nezůstalo skoro ničehož nic.</p> <p>A tak vysazený Childe-Harold odpočíval a byl pak vytištěn a vydán až po válce.</p>
Calderon (1600 – 1681) španělský dramatik + Bequer	219	90. léta	Mimo to napsal (Červenka) veselohru Opuštěný a drama Hodiny, jež obě hrály se na Národním divadle, vydal krásný překlad Calderonova Soudce Zalamejského ve Sborníku svět. poesie a před tím již Bequerovy Legendy.
	310	1912/ 1913	viz Banville
	346	1903	viz Bowring
Carducci G. (1835 – 1907) italský básník	209	1901	„Chytil“ i Vrchlického v nestřeženém okamžiku, když na kterémisi výletě ulehł v lese do mechu a nohy vysoko opřel o kmen břízy, čta Carducciho , a má pěkné pohledy do pracoven svých přátel.

Coppée F. francouzský básník	93	90. léta	Vzor poetického realistického obrázku viděli jsme v poesii Francois Coppée , jenž Sovu okouzloval tehdy snad ještě více než mne. Odtud v básních jeho první knihy tolik alexandrinů, a stačí si jen z ní přečísti na příklad „Malostranskou skizzu“ nebo „Nedělní šaty“, abychom byli přesvědčení, jak tu působily Coppéovy „Promenades et Intérieurs“, jež četli jsme v právě tehdy vyšlém (1886) překladu Lad. Tesaře. Tyto krátké desetiveršové obrázky z Paříže udělaly Sovovi tak, že brzy pak překvapil mne celým cyklem podobných, ovšem na náš život aplikovaných. Některé z nich byly velmi pěkné, a lituji, že jich nevytiskl. Ale vliv Coppéových „Procházek a vnitřků“ ozval se pak u něho ještě jedenkrát, a to v knize „Z mého kraje“ (1892), jen alexandrin byl již opuštěn, rým sdružený nahrazen rýmem střídavým, místo Coppéových 10 veršů má každý obrázek veršů 12, ale jinak, i když nutno přiznati, že sem vložil Sova mnoho svého, vlastním zážitkem a teplem vzpomínek prohrátého, týž tón a fasona.
Cros Ch. (1842 – 1888) francouzský básník + Lamb	321	80. léta	Pamatuji se, jak okouzli (Vrchlický) nás, větší, ač narychlo sebranou společnost, kdysi pozdravem, k němuž použil krásné Lambovy básně: Staré družné tváře. Groteskní komikou výrazu i gest provázel v Umělecké Besedě svou recitaci (říkal to zpaměti) Crosovy Balady o uzeném slanečku. Se smíchem mi jednou vyprávěl, že improvisoval (tuším, že se Zeyerem) a prováděl celou žertovnou operu se sóly a sbory.
Dante A. (1265 – 1321) italský básník	235	1893/ 1894	Jirásek ani Vrchlický na slavnost nepřišli, a oba pobouřila nezbednost kteréhosi výtvarníka, jenž do žofínského trávníku postavil bustu Dantovu , přidělal jí poprsí a ruce a do těch vložil jí nehotovou punčochu na pletacích drátech. Druhá slavnost měla již bohatší program a byla pečlivěji připravená.
	330	70. léta	Knih byl Vrchlický milovník veliký. Jeho účty u knihkupce (Řivnáče) byly vždy značné a myslím, že právem říkával, že jeho honoráře za knihy jdou zase do knih. Skvostná byla jeho sbírka knih poesie francouzské a italské. Ve zvláštní přihrádce své knihovny choval vzácnější výtisky. Literaturu o Dantovi sbíral neúnavně (sám jsem mu z Itálie přivezl jedno miniaturní novější vydání Božské komedie), méně úplná byl jeho sbírka poesie anglické a americké.
+ Gogol + Puškin + Goethe	365	70. léta	Vrchlický byl chudý student. Rodiče mu nemohli mnoho dávat, bez podpory svého strýce faráře Ant. Koláře nebyl by mohl studovat. Ale z toho, co dostával od strýce na šaty a boty, přece něco leckdy uškubl, aby si mohl koupit knihy, po nichž toužil. I dvě kondice měl, jednu za 2 zl. a jednu za 1 zl. měsíčně. A tak jeho knihovnička rostla. A co už vše četl ten klatovský student: Gogola, Puškina, Goetha , ba i Danta!
	519	1909	Znal jsem ho (Ad. Velhartického) již ze dvou knih: z epické básně „Ghisola“ (1902), věnované Karáskovi, k níž našel látku v Danteově „Božské komedii“, a z „Povídek o milenkách“ (1905), psaných v době, kdy „sexus“ počal býti mladému literárnímu pokolení největším problémem, a provázených doslovem K. H. Hilara, který správně již postihuje, že smysl tvorby Velhartického leží v epice, a zrovna věštecky načrtal

			již ráz celé příští jeho literární produkce.
Deželić V. chorvatský spisovatel	489	1908	V Novém seznámil jsem se též se starším chorvatským spisovatelem dr. V. Deželićem ze Záhřeba, jenž tu byl s chotí, tchánem a četnými krásnými svými syna a dcerami
Dostojevskij F. M. (1821 – 1881) ruský spisovatel + Tolstoj	91	90. léta	Bližší byli jsme si však se Sovou. Rostl více, stejně jako já, z domácí půdy, cítil češtěji, a unášel nás tehdy jeden literární směr. Oba vyšli jsme ze školy Vrchlického, ale zdálo se nám, že by česká poesie měla se přiblížiti více naší době než antice a mythům, více životu. Četli jsme pilně Tolstého a Dostojevského (přečtěte si na příklad Sovovu báseň „Přátelský stůl“ v první jeho knize), nadšeně tleskali jsme ruským dramatům „Náš přítel Někluzev“ a „Paní Majorka“, realismus zdál se nám vítězným heslem doby. Jak jej uplatniti také v poesii?
+ Turgeněv	103	90. léta	Narodil se nám chlapec, a paní Růžena přispěchala k nám přimlouvav se, z lásky k Dostojevskému , abychom mu dali říkat „Aljoša“. Já však byl pro „Adama“ podle prvního známého předka svého rodu a rozhodl se konečně, z lásky k Turgeněvovi , pro „Ivana“.
Fabie F. francouzský básník	407	90. léta	Vždy mne dojímala báseň Francois Fabie , kde líčí, jak jedné dámě předčítá svůj veršovaný kus, ale cítě již mezi čtením sám, jak jeho věc je slabá, vzpomíná otce rolníka, na rodný kraj a trpce lituje, že opustil jeho zemi pluh.
Firdausí (934 – 1020) perský básník + Kálidása	469	kolem 1900	A vrátíš-li pak (Borecký) se ještě k Firdausímu ? To byl přece také velký literární čin, vydat takový kus jeho Šáhnáme s obsáhlou, učenou studií jako předmlouvou. Tenkrát jsme mysliili, že ti docentura nemůže ujíti, vždyť jsi studoval orientální jazyky tolik let, pracoval s prof. Rud. Dvořákem, překládal Kálidása se Zubatým, ale přece se to nezdařilo. Inu, nevyzpytatelné jsou cesty universitních kariér!
Flaubert G. (1821 – 1880) francouzský spisovatel	468	90. léta	viz d'Annunzio
	480	1897	Anna počala vystupovati proti ní, posílala však často k nám přeptat se po mém stavu starou služku Nanyнку. Ta stará osoba zaslouží si, abych o ní pověděl také několik slov. Když jsem četl Flaubertovo „Prosté srdce“, myslím jsem na ni. Byl to opravdový poklad rodiny.
+ France + Tennyson	521	kolem 1920	Jul. Zeyer byl mu (Velhartickému) jistě blízký, ale myslím, že vzory mu byli spíše Flaubert (Salambo) a Anatol France (Thais). Čertíval se přímo, řekl-li mu někdo že podléhá Zeyerovi. „Stejně dobře, ale s větší oprávněností mohlo by se mi říci“ – píše mi r. 1920 – „že podléhám vlivu Tennysonovu .“
France A. (1844 – 1924) francouzský spisovatel	520	1909	viz d'Annunzio
	521	kolem 1920	viz Flaubert

Garborg A. (1851 – 1924) norský prozaik + d'Annunzio + Zola + Garborg + Kielland	198	90. léta	Nemýlím-li se, psal tehdy Šimáček v Plané některý díl svých Zápisků phil. stud. Kořínka (vydával je pod pseudonymem, poněvadž týkaly se též jeho příbuzných, a chtěl tak odvrátit jejich pozornost), ale pilně také četl (d'Annunziův Triumf smrti, Zolu a severské autory, kteří tehdy přicházeli u nás do módy: Garborga , Kiellanda a jiné), a jeho zápisníček plnil se poznámkami pro novou práci.
Goethe J. W. (1749 – 1832) německý spisovatel	229	1890	Od té doby setkal jsem se s Herrmannem častěji, ale k přátelskému sblížení došlo až r. 1890. Požádal mne, abych mu napsal na obálku „Švandy Dudáka“ referát o novém, právě vyšlém Vlčkově překladu Goethova „Fausta“. Dal jsem si s referátem práci, srovnával jsem nový překlad s překladem starším a připojil i vlastní překlad Markétčiny modlitby pod křížkem. Ale když jsem se hlásil u Topiče o honorář za příspěvek ten (tehdy každá zlatka byla mi dobrá!), odkázali mne k Herrmannovi.
	263	80. léta	Tak na př. hájil Quis stručnost a sevřenost balady, ukazoval na balady Goethovy a Nerudovy jako vzory a tvrdil, že nejednou mluvil o baladě s Nerudou a že se spolu v tom shodovali úplně. A mnohé, co pak zachoval ve svých vzpomínkách na Jana Nerudu (Kniha vzpomínek), když ještě před tím bylo jím vyprávěno, působilo z jeho úst ještě živěji a barvitěji.
	272/ 273	90. léta	Bylo tu množství prací počatých (u Quise), ale nedokončených, ale také hotových, jež nikdy nespátřily světlo světa, divadelní kusy, studie literární, překlady. Mezi těmito i překlad II. dílu Goethova „Fausta“, jež také Quis cenil výše než díl první, ale který nevydal, když vyšel překlad Vrchlického.
	275	80. léta	viz Byron
+ Schiller	336	90. léta	„Totoť je Goethe! “ „Ach, co vás napadá, pane profesore,“ ozval se někdo z druhých hostí, „jest to přece Schiller! “ „ Schiller to rozhodně není!“ prohlásil kdosi třetí, a již kupil se kolem busty hlouček českých i německých hostí, a každý viděl v ní někoho jiného.
	365	70. léta	viz Dante
Gogol N. V. (1809 – 1852) ruský spisovatel	365	70. léta	viz Dante
Goncourt E. (1822 – 1896) francouzský prozaik	468	90. léta	viz d'Annunzio
Háfiz (? – 1389) perský básník	313	70./80. léta	Sestra moje byla tehdy členem klubu, a s ní dostal jsem se na takový výlet též já, drobný studentík, jako divák. Tam viděl jsem Vrchlického po prvé stát s dr. Košutem a hovořili. Snad že o poesii Háfizově , jehož výbor vydali později společně.
Heyse P. (1830 – 1914)	163	po 1900	Jednoho dne oznámil nám nejvyšší maršálek, že budeme střídavě předčítati pětiaktové drama Maria von Magdala od

německý spisovatel			Paula Heyse , jež se stalo součástí jedné německé interpelace, poněvadž snad někde bylo zakázáno nebo pod. Ovšem číst se musilo drama hodně rychle, aby obstrukci selhalo.
Hugo V. (1802 – 1885) francouzský spisovatel	263	1884	Ad. Heyduk, hned jak jsem ho prvně navštívil v Písku v starém jeho bytě s vyhlídkou do městských sadů, ukázal mi Hugovu Legendu věků, nevím již, zdali v originále nebo německém překladě, a pochlubil se, z té že čtli Huga s Nerudou ještě dříve, než Vrchlický přišel s prvními překlady. Od něho zvěděl jsem také, že Neruda u něho, po smrti jeho prvního dítěte Jarmilky, napsal Baladu dětskou, jak to později sám vylíčil ve svých „Vzpomínkách literárních“.
	465	80. léta	Ivan se postaral, aby nevyhynul náš rod, a klučíček Peťa má se pěkně k světu – tak abych si teď zopakoval Hugovo L'art d'êtr grandpère.
Immermann K. (1796 – 1840) německý spisovatel	361	1904/ 1905	Z rubu lístků, na něž Vrchlický napsal slohy 87 a 89, dovídáme se, že knihkupectví Jos. Schalka v Praze požadovalo za díla Immermanova 27 K 60h.
Jerome K. J. (1859 – 1927) anglický spisovatel	225	1907	viz Bequer
+ Kipling	198	po 1900	Když se naučil od svého bratra, jenž vrátil se po letech z Ameriky, anglicky, počal překládati anglickou beletrii. Z té doby pocházejí jeho překlady Jeromovy knihy Tři muži v čunu (Topič 1903) a Kiplingovy Povídky z Indie (Otto 1903), při jejichž vydání byl jsem mu přátelsky nápomocen
Kálidása (4. – 5. st. n. l.) staroindický básník	469	kolem 1900	viz Firdausí
Kielland A. L. (1849 – 1906) norský spisovatel	198	1910	viz d'Annunzio
Kipling R. J. (1865 – 1936) anglický básník	198	po 1900	viz Jerome
Lamartine A. (1790 – 1869) francouzský básník	309/ 310	1912/ 1913	viz Banville
Lamb Ch. (1775 – 1834) anglický prozaik	321	80. léta	viz Cros
Lecoute Lisle de (1818 – 1894) francouzský	91	90. léta	F. X. Šalda stál tehdy pod vlivem parnasovské poesie francouzské, udělaly mu skulpturní sonety Lecouta de Lisle , obdivoval i některé nehoráznosti Richepinovy , později zaujal jej Jean Moréas (Les Syrtés) a poesie dekadentní. Vrchlický

básník + Moréas + Richepin			způsobil svými překlady, že nám všem tehdy celá současná poesie francouzská byla dobře známa, ale Šalda počínal obírat se více i francouzským jazykem a čísti i originály. Mám z té doby milou památku: opis Moréasových Les Syrtes, který si Šalda pořídil většinou vlastní rukou a dal do červeného plátna svázati. Knížku označil svým jménem „Xaver Maria Šalda“. Nad jednotlivými francouzskými slovy připsány jsou jeho rukou tužkou české významy.
Lee Hamilton americký spisovatel	288	90. léta	Sládek probděl již až do rána, utiňuje se kyvy své houpací židle. Na něho myslíval jsem, překládáje Sonety bezkřídlých hodin jiného velkého trpitele Lee-Hamiltona , a proto jsme překlad ten připsal Jos. V. Sládkovi.
Lenau M. (1802 – 1850) rakouský spisovatel	140	1894	Snad pomohl mi u nich český překlad Lenaua .
Longfellow H. W. (1807 – 1882) americký básník	103	1901	Také Theer patřil do kruhu jejího, a od něho přinesla mi paní Svobodová jednou nadšený dopis o mém překladu Longfellowa .
	256	80. léta	Švabinským, krásná hlava Čechova, plná ušlechtilosti a dobroty, připomínající mi tolik hlavu Longfellowa , s nímž Sv. Čech střetl se bezděky nejednou, tu v látce, tu ve formě, ač díla jejich jinak zcela se rozbíhají.
	287	1901	„Snad sám ani o tom nevíš, ale je to tam!“ tvrdil mi a učil mě věřit, že do našich děl dostává se něco i mimo naši vůli, něco z vnutnutí božského, jak to v jedné básni krásně vyslovil Longfellow . Když jsem se v angličtině zdokonalil u soukromé učitelky a vlastní četbou, vybral mi k překladu jako prvního T. B. Aldriche.
Mallarmé S. (1842 – 1898) francouzský básník + Verlaine	466	80. léta	Měl jsem tehdy sice plnou hlavu realismu, ale tvé (Boreckého) verše se mi přesto líbily, ač jsem z nich hned vycítil tón dekadentní poesie francouzské ... snad Verlaine nebo ještě spíše Mallarmé .
Mickiewicz A. (1798 – 1855) polský básník	65	70. léta	Na gymnasiu slušně jsem se vzdělával v jazycích (soukromě obíral jsem se jeden čas i polštinou a četl pak Mickiewicze v originále), ve vědách přírodních a v literatuře.
	437	po 1900	Několik mých obrázků z doby probuzenské přivedlo ji na myšlenku, že bych já byl povolán napsati velké národní epos z té doby po způsobu Pana Tadeáše. Takové epos byl její sen! A když jsme jí svěřil, že jsem se zabýval také já tou myšlenkou již dávno a že jsem již před lety jednou začal psát a mimo předzpěv napsal první část, byla všecka nadšena a od té doby nedala mi již pokoje, až jsem jí slíbil, že sice nevrátím se již k staré, opuštěné látce, ale budu pomýšlet na novou.
	217	kolem 1910	Kdykoli jsem se s ním setkal (s Mužíkem), vždy mluvil se mnou o baladách Mickiewiczových , jejichž překlad chystal pro Sborník světové poesie, ale, myslím, nedokončil.

Milakovič J. chorvatský básník	232	90. léta	Ta „lekce“ tenkrát se netýkala mne, ale jednou jsem také od něho dostal utopie, to když jsem ho žádal, aby s důrazem nařídil, aby Česká poesie XIX. věku byla z „Máje“ (jak bylo usneseno) poslána chorvatskému básníku Josipu Milakovičovi , jenž jí potřeboval k překladům.
	428	kolem 1910	Dávno před válkou požádal mne chorvatský básník Josip Milaković , s kterým jsem si čile dopisoval, abych mu opatřil od českých poetů jejich knihy, z kterých by mohl překládati do své chystané anthologie české poesie.
Molière (1622 – 1673) francouzský dramatik	361	1904	Pro slohy 59 a 65 bylo použito dopisu, kterým žádá kdosi z Vídně, aby směl do němčiny přeložit povídku „Hadí muž“, na lístku se slohou 69. čteme, které knihy půjčil Vrchlický ze své knihovny panu Frabšovi, a lístky se slohami 76 a 77 jsou rozřezaným listem opisovače, jenž se omlouvá, že nedodal včas opis Molièrova „Lakomce.“
+ Richepin	462	90. léta	Proto byl Kaminský takofka předurčen k překladům Molièra . Ve Sborníku světové poesie vyjítí jeho překlad veršovaného dramatického obrázku Richepinova „Flibustýř“, který se hrál i na Národním divadle v Praze.
	463	90. léta	Jakmile byl Kaminski hotov s několika Molièrovými kusy, ohlížel se, kde by je vydal, či lépe, kdo by v jeho překladech vydal Molièra celého neb aspoň obsáhlejší výbor. Mluvil o 25 svazcích. O jeho překladech Molièra napsal Jar. Hilbert pěkný feuilleton, zajímal se o ně Herites a jiní. Tím vším povzbuzen přednesl jsem věc v Akademii a dosáhl zmocnění, abych vyjednával s některými nakladateli. Akademie měla platit honorář, ostatní uhraditi nakladatel (jako u Sborníku světové poesie). Když však nakladatelství, s nimiž jsem jednal, nejevila příliš chuti nebo nechtěla se zavázati, že vydají vše, co ji Kaminský dodá, rozhodla se Akademie, že vydá dramatická díla Molièrova sama. Tak zabezpečena byla Kaminskému stálá práce, a on pustil se do nových překladů horlivě. Rok co rok dodával rukopisy na čtyři svazečky Molièra . Vyšlo jich v jeho překladech sedmáct. A překlady jsou básnické, přirozené a plynné. Jasnosti, plynosti a přirozenosti byl hotov Kaminský obětovati leckde i rytmus. Stále měl na zřeteli, že jsou to verše, jež se mají říkati na divadle. Někdy jsme se i o některé místo přeli, ale málokdy jsem ho přesvědčil, dovedl být i neústupný. Po 17. svazku Molièra marně jsem ho žádal za další rukopis. Přišly jeho 70. narozeniny, jež ho vytrhly z práce, přišla nemoc. Psal mi, že trpí silným kašlem, a sám jsem viděl pak na vlastní oči, že je tuze churav. Škoda, že překlady her Molièrových nedokončil! V létě r. 1929 dostihla mne zpráva o jeho úmrtí, když dlel jsem u Jaderského moře v Dalmácii. Mnoho jsem proň truchlil a mnoho vzpomínal.
Musset A. (1810 – 1857) francouzský	311	1912/ 1913	viz Banville

spisovatel			
	312	1912/ 1913	viz Banville
Někrasov N. (1821 – 1878) ruský básník	100	90. léta	Knih měl (Svoboda) málo a nečetl skoro nic. Jen nějaký svazek ruské poesie jsem viděl u něho a z té, myslím, Někrasov působil tehdy na něho nejvíce.
Poe E. A. (1809 – 1849) americký básník	416	90. léta	Mnoho věděl (Arbes) a znal. A všechno, co pověděl, bylo tak vyhraněné, určité, apodiktické, nesneslo to odporu. Stačil jen hles námitky, a Arbes se rozhorlil, oháněl se důkazy, doklady a příklady, ubíjel logikou i sofismaty. Rád jsem mu naslouchal, mluvil-li o Nerudovi, jehož byl žákem, když Neruda učiteloval na německé reálce v Mikulandské ulici, neb o Poeovi , který byl z cizích autorů jeho miláčkem (nemýlím-li se, nazval i svého jediného, záhy zesnulého synka po něm Edgarem), o divadle a starých hercích, zato bývala mi proti mysli některá jeho paradoxa, jako na příklad, že spisovatel nemá nic čísti, aby si nepokazil svou individualitu (ale on sám hodně znal z literatur světových!) a pod. Vrchlického neměl příliš rád. „To je taková houba – řekl mi jednou – všechno do sebe hned vsákne a pak ze sebe vydává.“ Ale také jiné, zejména politiky, stíhal svým odsudkem a posměškem. Své dílo hájil plamenně, i na označení „romanneto“ zakládal si jako na vynálezu a na kritiku uměl metati oheň a síru.
Puškin S. A. (1799 – 1837) ruský spisovatel	18	90. léta	V. Čeněk Bendl (Stránický), básník a první překladatel Puškina . Puškina znalo proto celé město, a matka má a tetky moje blouznívaly s Taťánou v Pliškovickém háji a v „Nesvěcené zahradě“.
	365	70. léta	viz Dante
	419	1887	Znal jsem se s ním (s Fričem) ovšem již dávno předtím. Hned jak jsem vystoupil v literatuře, začal jsem (r. 1887) v Růžičkových Literárních Rozhledech psát o prvním našem překladateli Puškina a příteli Boženy Němcové V. Č. Bendlovi – Stránickém.
Richepin J. (1849 – 1925) francouzský básník	91	90. léta	viz Lecoute de Lisle
	462	90. léta	viz Molière
Rollinat M. francouzský spisovatel	311	1912/ 1913	viz Banville
Shakespeare W. (1564 – 1616) anglický dramatik	105	90. léta	Můj drahý Sládek nedbal nic na to, že jeho miláček William Shakespeare vyčítá tomu, jenž zabil mouchu: „Chuděrka nevinná, jež přilétla nás bzučnou písničkou svou potěšit! A ty jsi zabil ji!“, a pobíjel mouchy nemilosrdně.
	134	kolem 1920	Stalo-li se něco na některém ústavě českém, byť šlo jen o „rozpuštělé, bujně, všední kousky, jež, jak je známo, nejobvykleji se druží s mladostí a svobodou“, jak praví Shakespeare , a tím více ovšem, nezpívala-li se kde dost

			nadšeně rakouská hymna a pod., Zabusch byl vždy pro nejrozsáhlejší vyšetřování a nejpřísnější tresty.
	166	kolem 1900	Se mnou hovořival rád (Jiří z Lobkovicz) o Shakespearovi , kterého právě po Sládkovi počal jsem překládati, a projevoval vůbec zájem o věci kulturní. Přesto povolal si mne přece však jednou také ad verbum audiendum
	167	kolem 1900	Ale zakrátko byl jsem povolán k nejvyššímu zemskému maršálkovi. Přijal mne tuze vlídně a laskavě, ptal se, jak pokračuje Shakespeare , a přešel pak na Akademii a na udělení ceny Fr. V. Krejčímu.
	275	80. léta	viz Byron
+ Whitman	282	90. léta	Trochu mne to stanovisko Sládkovo zarazilo a pochopil jsem je až mnohem později. To nebyl již Sládek, který uveřejnil v Lumíru „Elou“ nebo „Flétnu“ s Vrchlického kultem nahé krásy ženiny, tehdy již docházelo u něho ke změně v názoru na umění. Sám ve svém díle byl vždy čistý a cudný, ale nyní chtěl takové mít i dílo jiných, a jeho požadavek mravnosti nebyl daleko od přísného názoru Elišky Krásnohorské, která přece, hájíc důstojnost ženy, sváděla s Lumírovci pro to kruté boje. Nyní, po dlouhých letech, se sešli, a čím dále, tím více se názor ten u něho prohlubovala upevňoval. „Vášeň pohlavní“ – řekl mi později jednou – „je jen zakuklená smrt“ a po stránce mravní odsoudil Walt Whitmana příkrým výrokem. U Shakespeara omlouval kluzké věci požadavkem jeho doby a hleděl je překladať zmírniti, jak jen mohl. Podle něho měl velký básník státi na vysoké úrovni mravní a jeho dílo mělo býti odleskem jeho vlastního čistého a cudného života.
	289	1908	A v listě z 8. června 1908 (Sládek) poznamenává: „já lepím dále Shakespeara a tu i tam drobnůstku si napíšu.“ A vpravdě myslím, že je to zbytečno, protože se hlásí ke slovu jen smutek a nic než smutek.
	293-296	90. léta	Napsal jsem svého času o Sládkovi jako překladateli Shakespeara článek do Národních Listů (1917, č. 105 a 107), zde mohu z něho jen něco málo opakovati. Pamatuji se živě na slunné odpůldne (asi r. 1893), kdy chodil jsem se Sládkem a s Vrchlickým po nábřeží a nynější Národní třídě a po prvé slyšel jsem, že se v Akademii chystá velký podnik literární: nový překlad celého Shakespeara . Myšlenka, myslím, pocházela od Sládka, on byl jí všecek zapálen a zaujat. Horlivě bylo uvažováno, kdo všecko mohl by se získati z literátů k účasti, neboť podle původního plánu mělo poříditi překlady jako při překladech starých společně více překladatelů. Zdálo se tehdy, že je celý Shakespeare nad síly jednoho člověka, a kdyby ani nebyl, že by celé dílo trvalo nedohledná léta. A tu obrátil se Sládek pojednou i ke mně, zdali bych nechtěl při tom také pomoci. Ale kdežpak já mohl jsem tenkrát jen pomyslet na takovou práci! Šlo o překlady, které měly vynikati ve všem nad překlady starší, tedy nejen básnické, ale i co nejuvěrnější. A já tehdy teprve počal se obírat angličtinou a ani na lehčího autora ještě si netroufal. Odřekl jsem zcela upřímně. Ale také jiní – povolanější –

			odmítli spolupůsobení, a třeba Vrchlický, myslím, smířoval se s tím dost těžko, zůstal nakonec celý Shakespeare Sládkovi samotnému. (+ dále o překladech Shakespeara, do s. 296)
	304	1916/ 1917	Nové překlady Shakespeara rostly tu pod jeho (Sládkovou) rukou vedle teskných sloh jeho vlastních elegií, rozmarňných písniček pro děti a nadšených zpěvů, volajícího po svobodě národa. Jaké tu bylo třeba síly, jaké neoblomné vůle, jaké nezdolnosti.
	346	1903	viz Bowring
	351	90. léta	Vrchlický mluvil bez obalu, jak vůbec byl zvyklý. Jinak byl k dámám pozorný a galantní, třebaže mezi námi si též někdy zabručel se Shakespearem : „Opice a kozy!“
	359	1895- 1905	Shakespeareova báseň „Venuše a Adonis“ skládá se z 1194 veršů ve 199 šestiřveršových slohách. Původní rukopis Vrchlického je zajímavý již tím, že tu Vrchlický psal na kousek papíru každou slohu, zvláště a jen v málo případech dvě slohy pohromadě. Způsob ten má výhodu v tom, že slohu, již jsme přepracovali, prostě vyloučíme a nahradíme jinou, ale jak snadno zase některý lístek může z rukopisu vypadnout a ztratit se! Však ani tento původní rukopis Vrchlického není úplný, scházejí slohy 70-73 a 103-107. Jednotlivé slohy (lístky) původního rukopisu Vrchlického byly uloženy v zalepeném obalu, na který mistr připsal: Venuše a Adonis. Začato 24. V. 1895, skončeno 29. VI. 1905. Pracoval tedy Vrchlický, aspoň podle tohoto záznamu, na překladu celých deset let, ale zajisté jen po chvilkách, pro jiné práce jej opouštěje a zase se k němu vrací.
	434	kolem 1920	Přála si svůj národ (Krásnohorská) míti čistý a zdatný, chtěla jej viděti na vysoké úrovni mravní. Sama byla žena přísných mravů. Je známo, že když pomýšlela Česká akademie na nové překlady celého Shakespeara a než ujal se té práce Sládek sám jediný, byla i Krásnohorská požádána za překlad jedné Shakespeareovy hry, ale odmítla. V Shakespeareovi jsou kluzkosti a dvojsmysly, jak je žádal vkus jeho doby, a ty Krásnohorskou odstrašily. „Nebyla jsem vdána, nerozumím tomu a nikoho ptát se nebudu!“ – byla její krátká odpověď.
	450	kolem 1910	Dopoledne (Sládek) pracoval na svých věcech i na Shakespeareovi .
	500	kolem 1914	Dokončoval jsem po Sládkovi Shakespeareova díla dramatická.
Schiller F. (1759 – 1805) německý básník	336	90. léta	viz Goethe
	347	1903	viz Bowring
Slowacki J. (1809 – 1849) polský básník	420	70. léta	Také si trochu omočil (Frič) v politice, stal se poslancem zemským, ale znechutilo se mu to, jak mi psal, brzy vzdal mandátu a vrátil se k svým jihočeským melodiím a k svému Slowackému . Nemohl učinit nic moudřejšího.
Tennyson A. (1809 – 1892)	227	po 1900	Ležel jsem, a lékaři nevěděli si se mnou rady. A jak ti tak v té nemoci v noci ležím, vzpomenu si najednou na báseň

anglický básník			Tennysonovu Enoch Arden, víš na to místo, kde Ennie vezme Svate písmo a maně vloží prst na jedno místo a hledá znamení. A tak mne náhle pojela touha po bibli.
	521	kolem 1920	viz Flaubert
Tolstoj L. N. (1828 – 1910) ruský spisovatel	91	90. léta	viz Dostojevskij
Turgeněv I. S. (1818 – 1883) ruský spisovatel	103	90. léta	viz Dostojevskij
	475	90. léta	Učila se zpěvu u nejprve u Škroupa, později u slavné Viardotové, přítelkyně Turgeněvovy .
Verhaeren E. (1855 – 1916) belgický básník	310/ 311	1912/ 1913	viz Banville
Verlain P. (1844 – 1896) francouzský básník	427	kolem 1900	Působil na nás (spolu s El. Krásnohorskou) již zářivý a lehký verš Vrchlického, jeho i Sládkovy překlady z literatury francouzské a anglické, hlavou nám táhla slavná báseň Verlainova o „Uměním básnickém“, že „poesí verš, jenž změk, provanut vánkem, zčeřen ránem, jenž voní mátou, thymianem – literaturou ostatek“.
	466	80. léta	viz Mallarmé
Whitman W. (1819 – 1892) americký spisovatel	282	90. léta	viz Shakespeare
Wilde O. (1854 – 1900) anglický spisovatel	346	1903	viz Bowring
Zola E (1840 – 1902) francouzský spisovatel	198	90. léta	viz d'Annunzio
	256	1888	Na jaře r. 1888 padlo mezi námi mladými literáty náhle heslo: vzkřísiti liter. odbor Umělecké Besedy, jehož starší spisovatelé řadu let se stranili, když opanovaly jej osoby, které pěstovaly tu jednostrannou a úzkoprsmou kritiku a dokonce hlasováním chtěly rozřešit otázku, má-li Zola vůbec jaký talent.

2.6 Alois Jirásek – Z mých pamětí I

(1851 – 1930)

autor	strana	období	citace
Aischylos (525–456 př. n. l.) řecký dramatik + Lermontov + Puškin + Shakespeare	43	50./60 léta	Tam v tom tichém koutku pod stromy, kdež mi u nohou neúnavně šuměla Medhuje, poprvé jsem četl Aischyla (v překladu Nebeského) Lermontova, Puškina, Shakespeara . Byly to krásné chvíle.
Birch- Pfeiferová (1800 – 1868) německá dramatička	214	50./60. léta	Druhý kus byl, jak dnes usuzuju podle toho, co jsem si z něho zapamatoval, Birch-Pfeiferové „Sedlák Zlatodvorský“. Tato selká hra, kterou jsme po létech také v Hronově hráli, se mi líbila více nežli ta rytířská. Jena z jejích osob, mladý čeledín, mne zvláště zajímala, hlavně proto, že ji hrál Čech, jak jsem soudil dle jména na ceduli uvedeného.
	383	1874	Maně mi připadá, jak jsem doma pod komínem na ohni planoucím připaloval košili, poněvadž jsem měl večer ve své úloze také výstup (v „Sedláku Zlatodvorském“ od Birch-Pfeiferové) po požáru, v kterémž požáru jsem se nějak vyznamenal. A tak, aby bylo vidět, že jsem se v těch plamenech brodil, klidně jsem doma připaloval košili, hlavně rukávy, z čehož matka, právě mne v tom paličství přistihnuvší, neměla velkou radost.
Byron G. G. (1788 – 1824) anglický básník + Slowacki + Mickiewicz + Heine + Lenau + Scott + Rousseau + Puškin + Lermontov + Gogol + Dickens + Chateaubriand + Sandová + Hugo	374/ 375	60. léta	Mnoho studentů oddalo se studiu slovanských jazyků, hlavně ruského, a polského; ten už od let šedesátých tu pěstován, kdy v Hradci meškali internovaní Poláci. Já se dal vedle francouzštiny také do polštiny. Špachtova mluvnice byla základem. Záhy jsem četl polské autory. Prostředkovatelem slovanských knih byl oktaván Frant. Jareš, jeden z nejhornivějších Slovanů na hradeckém gymnasiu. Od něho hlavně jsem měl polské knihy; Malčevského „Marii“ od prof. Vyhnisa. Četl jsem Brodzinského, Syrokomlu, Slowackého, Mickiewiczze a vypisoval jsemi z nich jednotlivá místa do knížky, v níž jsem měl opisy z Heineho, z Lenaua (Albingenser), z básní Waltera Scotta, z Rousseauových confessí a j.; tu knížku má po dnes. Soustavněji poznal jsem literaturu polskou z anthologie Cegielského. Romány polské četl jsem většinou v českých překladech, jak u nás vycházely od let padesátých, hlavně překlady Fr. Pravoslava Voláka z Kořňovského, Siemienského, Čajkovského, překlady F. L. Vorlíčka z Řevuského, z Kraševského i z Čajkovského. Začal jsem se také rusky učit, ale nevydržel jsem tak jako při polštině, a tak jsem se s literaturou ruskou seznamoval jenom překlady. Tím způsobem poznal jsem Puškina, Lermontova, Gogola . Co jsem z těchto autorů na gymnasiu přečetl, působilo na mne mocně, zvláště Gogol .

			Světy obou slovanských literatur, svět minulosti i svět lidový okouzlovaly mou mysl. Chvilé tehdejší četby plné dojmů, často i vzrušení, neminuly jako chvíle pouhého zabavení, nýbrž zůstaly hluboko v mysli. Kromě toho jsem četl mnoho, jak co jsem kde sehnal; vzpomínám zvláště na Waltera Scotta , zejména na jeho básně, na Dickensův „Klub Pickwickův“ (v německém překladě), na Chateaubrianda , na romány G. Sanda , Victora Huga , zvláště však na Byrona , jehož spisy jsem si opatřil v německém překladu. Dnes v pokročilém věku vzpomínám s jakousi závistí na ony chvíle, kdy jsem čítal jmenované autory, na chvíle tiché slasti, pohnutí, často i blouznění.
Cervantes M. de (1547 – 1616) španělský spisovatel + Tacitus + Puškin + Gogol + Pellico	346	60. léta	Kristián Stefan léta již také literárně činný, hlavně jako překladatel, byl se svou rodinou bez chleba. Přeložil Cervantesova Dona Quichota, překládal z Tacita , Puškina , Gogola , S. Pellica a j. Sám psal básně a povídky.
Cicero M. T. (106–43 př.n.l.) římský státník a filosof + Demokritos + Plinius + Lactantius + Firmicus	142	50./60. léta	Co tu bylo nejasností pro malého i dospělého čtenáře! ... Když kniha citovala Cicerona i „ Demokryta mudrce“, Plinia , Lactantia , Firmiana .
Cooper J. F. (1789 – 1851) americký spisovatel + Lamartine	326	40.léta	Také jsme nevěděli, že když mu bylo dvacet dvě léta (Vojáček se narodil na Tetíně r. 1821), sepsal drama „Ludmila“, líčící boj Drahomíry proti Ludmile a na tetíně (pohanstva proti křesťanství), že r. 1845 vydal romantickou báseň „Václav“ (král Václav IV.) s věnováním: „Antonii“ a že přeložil Historii Girondinů od Lamartina i Cooprova „Posledního Mohykána“.
Defoe D. (1660 – 1731) anglický spisovatel	63	50./60. léta	Odtud měla (matka) také v Zieglerově „Příteli mládeže“ Robinsona; o něm jsem od ní poprvé uslyšel, a na její upozornění četl jsem pak také já ty sešity v modrých obálkách, požehnané dílo dobřanského faráře a vlastenců „vlastenského“ křesťatele, s nímž jsem se pak v „F. L. Věku“ tak často zabýval.
Demokritos (460–370př.n.l.) řecký filosof	142	50./60. léta	viz Cicero
Dickens Ch. (1812 – 1870) anglický spisovatel	374/ 375	60. léta	viz Byron
Dumas A. (1802 – 1870)	379	60. léta	Dávali veselohry, frašky, činohry, „obrazy ze života“, tragedie; Švandova společnost i operety, hlavně

francouzský spisovatel + Shakespeare + Gutzkow			Offenbachovy. Shakespeare , Benedix, Gutzkow , Brachvogel, Raupach, Freitag, Scribe, Sardou, Dumas , Klicpera, Tyl, Hálek, Pflieger, Bozděch ... tato jména kromě jiných známých i méně známých autorů bývala na divadelních cedulích.
Firmicus J. (4. století) římský spisovatel	142	50./60. léta	viz Cicero
Goethe J. W. (1749 – 1832) německý spisovatel	193	50./60. léta	Z kusů nejvíce se zaryly do paměti „Faust“ a rytířské hry, z nichž jedna jmenovala „Vilfing Štubenský“.
+ Schiller + Lessing + Voss + Homer + Heine + Meissner + Lenau + Kálidása	339	1869	A tak jsem tenkrát mnoho přečetl ze Schillera , Goetha , z Wielanda , jehož „Oberon“ mne zvláště okouznil, Lessingova dramata i části jeho prósy, Höltyho, J. H. Vossa , jeho „Louisu“ i jeho překlady z Homera ; ale tyto překlady ne snad proto, aby mně sloužily ke školské preparaci; na to byl, jak pamětníci se rozpomenou a usmějí, německý „Freund“. Kromě těchto a jiných autorů starších seznal jsem tenkrát také leccos z Heina , Meissnera , Lenaua , nic však z románové německé literatury novější. Literární historie německá poskytovala Vyhnisovi také příležitost, aby za vhodných chvílí zmínil se nebo i promluvil o dílech světové literatury, jejíž byl znalcem. Tiskem vydal překlad Kálidásova staroindického dramatu Sakuntala, ukázkou z překladu dramatu Urvasi téhož básníka, z řečtiny pak Svatého Basilea Velikého Slovo k jinochům, kterak by prospěchu nabyli z pohanských spisů řeckých.
+ Klopstock	342/ 343	60. léta	A tu jsme zrovna četli Klopstockovu ódu „Die Frühlingsfeier“, počínající se: Nicht in den Ozean der Welten alle/ will ich mich stürzen, schweben nicht,/ wo die ersten Erschaffnen, die Jubelchöre der Söhne des Lichts/ anbeten, tief anbeten, und in Entzückung vergehn – Četli jsme, Vyhnis vykládal čím dále tím vřeleji. Stará hymnická báseň uchvátila jej snad tím spíš a mocněji za té nálady blížící se bouři. Na mne alespoň působila. Zapomněl jsem na školní okolí, zanícen jsem naslouchal; a pak to přišlo: Ach, schon rauscht, schon rauscht/ Himmel und Erde vom gnädigen Regen./ Nun ist, wie dürstete sie, die Erd' erquickt – Tyto verše se mi v duchu jímavě zas ozvaly nedlouho po tom. Opojen Goethovým Werthem, četl jsem místo, kdy Werther v sále letního domu u okna s Lottou hleděl na děšť, rozšuměvší se po prudké bouři nad jarní krajinou, kdy Lotta dojata tím pohledem, majíc oči zarosené, položila ruku svou na ruku Wertherovu a pravila: „ Klopstock “, a Werther, vzpomenuv hned na nádhernou ódu, stržen proudem citů, sklonil se k její ruce a políbil ji, slze blažeností, která tím slovem Lottiným duší se mu rozlila.
Gogol N. V. (1800 – 1852)	346	60. léta	viz Cervantes

ruský spisovatel			
	374/ 375	60. léta	viz Byron
Guerin L. francouzský spisovatel + Irving	180	50./60. léta	Za to mne okouzli jiná cizí díla, Washingtonova Irvinga „Alhambra“, od níž jsem se nemohl ani odtrhnouti. – Do širého světa, na moře, za moře na ostrovy Tichého oceánu zavedly mne „Cesty po světě“. Dosud vidím ten zimní soumrak, ze kterého jsem ze staré školy chvátal radostně domů, s touto nevelkou, ale dost silnou knihou. Byla to něco nového a měla také obrázky, dřevoryty, spodobující hory, města, lodi na moři a divochy. Chvátal jsem, letěl, abych už seděl u světla a četl. To světlo, mimochodem řečeno, bývalo tenkrát lojová svíčka, nebo chudá lampička olejová, ne petrolejová, někdy jen mrkavá louč. O autora těchto „Cest po světě“ jsem nedbal, ale na jeho knihu jsem nezapomněl. Po létech jsem sobě zjistil, že to byly Léona Guerina „Cesty po světě“, které přeložil kněz Antonín Šanta.
Gutzkow K. F. (1811 – 1878) německý spisovatel	379	60. léta	viz Dumas
Heine H. (1797 – 1856) německý básník	339	1869	viz Goethe
	374/ 375	60. léta	viz Byron
Hoffmann E. T. E. (1776 – 1822) německý spisovatel	287	50./60. léta	Školní četba, t.j. z gymnasiální bibliotéky první dvě léta nebyla valná. Samý Kryštof Schmidt, Niertz, Hoffmann . Z těch něco také v českých překladech. Z toho čtení dnes nevím už nic, leda několik titulů, jako: „Červený mlynář“, „Růženka Jedlohradská“. – Za to české knihy, vlastně časopisy, Mikovcův „Lumír“ a Tylovy „Květy“ působily mocnějším dojmem, zvláště „Lumír“.
Homér (9. st. př. n. l.) starořecký básník	108	50./60. léta	Bil pařezy, ale někdy se také postavil k jedli, vyčítal jí, totiž faráři, zle a zle mu žehnal a při tom vždycky trefil kmen, v jasném vědomí a ne s myslí zatmělou jako kdysi Ajax, když zabíjeje berana, myslil, že hubí Odyssea.
	129	50./60. léta	Na knihy, co jsem v polích na pastvě četl, se už nepamatuji, vyjma jednu. Nevím, kde jsem ji sehnal; ale tuším, v Broumově, když jsem chodil do sekundy. Odyssea to byla v překladě, jež pořídil A. Liška prosou. Tolik si pamatuju, že jsem mnohému a mnohému nerozuměl a leckde i jazyku samého překladu, ale že jsem vydržel číst, neboť přes to, že to bylo tak cizí nebo snad právě proto, vábilo mne a drželo to čtení.
	339	1869	viz Goethe
+ Rousseau	365/ 366	1869	Jednou v létě (v septimě jsem byl), pospíchal jsem do toho tichého zákoutí s Rousseauem , s jeho „Konfessem“. Německý jejich překlad pocházel ze seminářské bibliotéky.

			<p>Dnes už určitě si nepamatuju, jak se mi dostaly do rukou; trvám, že prostřednictvím některého majstra. To však mám živě na mysli, s jakou nedočkavostí jsem chvátal do té samoty, jak v čtenářské rozkoši jsem se nad novou knihou schoulil do trávy pod starý dub, jak jsem se zahloubal, zabořil do čtení slavné té knihy. Seděl jsem dlouho, četl a četl, a na vše kolem zapomněl. Až pojednou se za mnou ozval hluboký hlas. Ohlédnou se – Profesor Franta, hovořící s dvěma svými synáčky. Přistoupil ke mně.</p> <p>„Ale, ale, Jirásku, vy tady – No, co pak pěkného čtete – Ukažte!“</p> <p>Mlčky jsem podal knihu.</p> <p>Podíval se na titulní list, podíval se překvapeně na mne, zakroutil hlavou, ale neřekl nic. Odešel, hovoře zase se synky. Mlčky však Rousseaua přece nepominul. Nedlouho po té vyvolal mne z řečtiny. Četli jsem Odysseiu. Překlad můj ucházel, v gramatice však jsem vázl. A tu se profesor Franta usmál a řekl:</p> <p>„Formičky ne, ale Rousseaua ano!“ – A dost. Tím to bylo vyřízeno.</p>
Hugo V. (1802 – 1885) francouzský spisovatel	374/ 375	60. léta	viz Byron
Chateaubriand F. A. R. (1768 – 1848) francouzský spisovatel	374/ 375	60. léta	viz Byron
Irving W. (1783 – 1859) americký prozaik	180	50./60. léta	viz Guerin
Kálidása (4.– 5. st. n. l.) staroindický básník	339	1869	viz Goethe
Klopstock F. G. (1724 – 1803) německý básník	342/ 343	60. léta	viz Goethe
Lactanius L. (3. – 4. st. n.l.) řecký spisovatel	142	50./60. léta	viz Cicero
Lamartine A. de (1790 – 1869) francouzský spisovatel	326	40. léta	viz Cooper

Lenau N. (1802 – 1850) rakouský básník	339	1869	viz Goethe
	374/ 375	60. léta	viz Byron
Lermontov M. J. (1814 – 1841) ruský básník	43	50./60 léta	viz Aischylos
	374/ 375	60. léta	viz Byron
Lesage G. (1668 – 1741) francouzský spisovatel	179	60. léta	Ze školy jsem si přinesl také proslulý Lesageův román „Gil Blas de Santillane či Příběhy španělského studenta“ v překladu J. Zbraslavského. Ten titul zůstal mi v paměti z chlapeckých let, ne však jméno autorovo a překladatelovo.
Lessing G. E. (1729 – 1821) německý dramatik	339	1869	viz Goethe
Mickiewicz A. (1798 – 1855) polský básník	339	1869	viz Goethe
	374/ 375	60. léta	viz Byron
Meissner A. (1822 – 1893) německý básník z Čech	339	1869	viz Goethe
Pellico S. (1789 – 1854) italský básník	346	60. léta	viz Cervantes
Plinius G. P. (24 – 79) římský spisovatel	142	50./60. léta	viz Cicero
Puškin A. S. (1799 – 1837) ruský spisovatel	43	50./60 léta	viz Aischylos
	374/ 375	60. léta	viz Byron
	346	60. léta	viz Cervantes
Rousseau J. J. (1712 – 1778) francouzský filosof	365/ 366	1869	viz Homér
	374/ 375	60. léta	viz Byron

Sandová G. (1803 – 1875) francouzská spisovatelka	352	60. léta	Když jsem odtud odcházel, vyprovodil mne hodný kus, až na Riesenberk u průmysku všerubského, na starý ten hrad, o kterém nedávno před tím jsem nadšeně četl v románě G. Sandové , „Consuelo“.
	374/ 375	60. léta	viz Byron
Shakespeare W. (1564 – 1616) anglický dramatik	43	50./60. léta	viz Aischylos
	89/ 90	50./60. léta	Julie. Byl bych rád zvěděl, kdo je ta Julie. Strejcové však dýmali, hovořili, plivali po podlaze a nic se nestarali, kdo že ta Julie na jejich dýmkách. Dnes terpve se dohadují, že to asi byla nebo snad měla být líbezná dcera Capuletova.
	379	60. léta	viz Dumas
Scott W. (1771 – 1832) anglický spisovatel	362	60. léta	Častěji zašel jsem si k příteli Ant. Jasenskému, nyní řídícímu učiteli v Strážkovicích u Svatoňovic, jenž pilně pěstoval jazyky, jmenovitě francouzštinu, a jenž mně půjčoval Waltera Scotta v německém překladu.
	374/ 375	60. léta	viz Byron
Schiller F. (1759 – 1805) německý básník	212	50./60. léta	Jaké byly, nevím; to však mi utkvělo v paměti, že na hřbetech celé řádky svazků bylo zlatem vytištěno „ Schiller “.
	339	1869	viz Goethe
Slowacki J. (1809 – 1899) polský básník	374/ 375	60. léta	viz Byron
Sofokles (496-406př.n.l.) řecký básník + Tacitus	336	60.léta	Svým výkladem textu upoutal každého, kdož byl jen poněkud čilejší myslí. Nerozehřival se horováním, nemluvil emfaticky, bylo však cítit, jak autora pronikl, že ho má rád, že mluví o něm s láskou. Tiskem vydal zdařilé metrické překlady Sofokleových tragedií Oidipa na Kolóně, a Oidipa krále. Zvláště Tacitus , ten chmurný dějepisec, stal se mně výklady Končinského milým. Za té četby jinak vystupovaly před mé oči dávné události; tu mrtvá jindy jména nabývala živé tvářnosti. Končinský nám ukázal psychologii Tacitovu , jak líčí jednotlivé charaktery i veliká hnutí; tu jsem se naučil nazírat do politických a asociálních poměrů. Římský historik pessimista u výkladu Končinského utvrzoval ve mně odpor ku všelikému bezpráví, posiloval soucit k utiskovaným a lásku ke svobodě. Některá místa plná rozhořčení velikého Římana mohutně působila, jiná pak, rád si vzpomínám, mne i dojíkala.
Tacitus P. C. (55 – 116) římský	346	60. léta	viz Cervantes

dějepisec			
	336	60. léta	viz Sofokles
	337	60. léta	O jeho pohřbu (Končinského) sešli se z celé Prahy jeho bývalí hradečtí a jiní žáci. Valný zástup jich kráčel za rakví milého profesora. Z toho zástupu někdo snad si vzpomněl, tu ve stínu smrti, jak zesnulý jim vykládal Horáce, životní jeho moudrost. Mně zatanulo na mysli, jak jsme s Končinským četli Tacitova Agricolu, připadl mně začátek poslední kapitoly: „Si quis piorum manibus locus, si, ut sapientibus placet, non cum corpora extinguntur magnae animae, placide quiescas.“
Voss J. H. (1751 – 1826) německý básník	339	1869	viz Goethe

2.7 Alois Jirásek – Z mých pamětí II

(1851 – 1930)

autor	strana	období	citace
Byron G. G. (1788 – 1824) anglický básník	232	70. léta	Hovořivali jsme (s Novákem) o zjevech nového i staršího písemnictví, mnoho také o Byronovi , kterého paní Nováková četla v originále.
Cicero M. T. (106–43 př.n.l.) římský státník a filosof	268	70. léta	Právě tou dobou chystal jsem ty vojenské obrázky pro souborné vydání (Z bouřlivých dob) a měl jsem pro ně již motto z Cicero n: „Ubi rem humanam invenio, ibi eam vindico.“ Také tak vyšly.
Danilevskij G. P. (1829 – 1890) ruský prozaik + Lermontov + Kraszewski + Grudziński + Šenoa	278	1879	Toho r. 1879 nabyl jsem také nové hodnosti. Převzal jsem totiž na vyzvání p. J. Otty redakci Laciné knihovny národní. Snažil jsem se, aby přinášela kromě prací původních překlady hlavně ze slovanských literatur. Tak za mé redakce vydána díla z ruštiny (Lermontov , Danilevskij), z polštiny (Kraszewski , Grudziński) a z chorvatštiny (Šenoa).
Frankl L. A. německý spisovatel židovského původu + Grillparzer + Hebbel + Lenau	245	70. léta	Kolegové ochotně přisvědčili, že ano, že je po vyučování. Já překvapen hleděl na starého pána, jenž pružným krokem rychle vstoupil do ústavu. Frankl, německý básník Frankl! Jméno jsem znal, věděl jsem, že pochází z Chrasti ze židovské rodiny. Básník svého času věhlasný, jehož epické a lyrické básně velmi se cenily i jeho cestopisné obrazy z východu; psal o Lenauovi, Grillparzerovi , Hebblovi , r. 1848 složil báseň „Die Universität“, která první tenkrát vydána po zrušení censury a které se vytisklo více nežli půl milionu výtisků. Uznání, slávy došel, šlechticem se stal.
Goethe J. W. (1749 – 1832) německý spisovatel	21	1871	Zjev jeho (Höflerův) zvláště o prvním spatření imponoval vysokou postavou mužně sličné hlavy, upomínající na podobu Goethovu .
+ Gogol + Shakespeare	108/ 109	70. léta	V „Parnasii“ povolil uvědomělý realista beletristický, jakým Šmilovský byl. Život, skutečnost chtěl zobrazovat a zobrazoval ve svých povídkách a románech. Proto nade vše cenil ruské autory, jež znal z překladů; z nich pak obzvláště Gogola . Za našich literárních hovorů často o něm mluvil, zvláště o jeho Mrtvých duších, ale také o „Vypravování o tom, jak se pohněval Ivan Ivánovič s Ivanem Nikiforovičem“, kteréž „Vypravování“ jistě nebylo bez účinku na obrázek Šmilovského „Procul negotiis“, líčící, jak se pohněvali dva staří přátelé, vrchní rada Matěj Sychravý a statkář Blažej Lonek. Kromě ruských autorů miloval nejvíce Shakespeara .
Grillparzer F.	245	70. léta	viz Frankl

(1791 – 1872) německý dramatik			
Guerin L. francouzský spisovatel	216	70. léta	Od dědiců Turečkových koupil r. 1846 knihtiskárnu Fr. Berger, od něhož ji r. 1852 převzal jeho zeť Ant. Augusta. Tu vyšly „ Guerinovy cesty po světě“ překladem kněze Ant. Šanty.
Descartes (1596 – 1650) francouzský filosof + Kant	22	70. léta	Vedle volných, klidných výkladů starého prof. Löwa, u něhož jsem poslouchal o filosofii Descartesově , o dějinách a kritice mravních zásad, o filosofii Kantově , zdály se živé přednášky dra Jos. Durdíka tím „letornější“, abych je označil jedním ze slov Durdíkem samým zhusta šťastně utvořených.
Hauptmann G. (1864 – 1946) německý spisovatel	97	kolem 1905	Přišly jiné práce a léta minula. Než myšlenka znovu se roznítla a neodstoupila, až ní vyrostla „Lucerna“, jež po prvé hrána na Národním divadle r. 1905. Tenkrát napsali jeden nebo dva kritikové, že v „Lucerně“ jsou vlivy Hauptmannova „Potopeného zvonu“. Ale prve nežli tato dramatická báseň vyšla (1896), má hra v podstatě už byla. Vyrostla z mého nitra, z českého citění a podle nižádných vzorů.
Hebbel Ch. F. (1813 – 1863) německý spisovatel	245	70. léta	viz Frankl
Homér (9. st. př. n. l.) starořecký básník + Sofokles	10	70. léta	Tudy přecházel, obyčejně s knihou v ruce, překladatel Sofoklea , Frant. Šohaj, statné postavy, s věnečkem vousů pod bradou, tudy chodil Jindřich Niederle, hubený, štíhlý, s kozí bradkou, mistrný tlumočník Homera a Sofoklea .
Kant I. (1724 – 1804) německý filosof	22	70. léta	viz Descartes
Kraszewski J. I. (1812 – 1887) polský romanopisec	278	1879	viz Danilevskij
Lermontov M. J. (1814 – 1841) ruský básník	101	1879/ 1880	I vyzval jsem Žebro, aby pro ni přeložil Lermontova „Hrdinu naší doby“. Překlad Žebrův pak asi roku 1879 nebo 1880 v dotčené bibliotece vyšel.
	278	1879	viz Danilevskij
Lessing G. E. (1729 – 1821) německý dramatik	87	70. léta	Ale Hermenegild Jireček, jenž v Litomyšli od r. 1839 – 1843 studoval, o nich a těch půdách vypravuje. I to, že na jedné takové půdě bratr jeho Josef (v Litomyšli student od r. 1838 až 1843) překládal do češtiny Lessingova Nathana.
Rousseau J. J. (1712 – 1778) francouzský osvícenec	128	70. léta	Četl (starý Zeman) skoro jen francouzsky a jenom tři díla: Thiersovu historii francouzské revoluce, Rousseauův „Contrat social“ a paměti průvodce společníka Napoleonova na ostrově Sv. Heleny, hraběte Montholona. Spisy ty četl pořadem; když dočetl třetí, chopil se zase

+ Thiers			prvního, a tak rok co rok, po všechen čas.
Shakespeare W. (1564 – 1616) anglický dramatik	49	17. 6. 1873	Roku 1873 dne 17. června dávali jsme Shakespeareova „Julia Caesara.“
	50	1873	Rušný život, pestrá hlučná společnost kolegův a vynikajících umělců dramatických jež jsme jindy jen z daleka vídali, to všecko mocně vábilo a okouzlovalo. Býti na blízku paní Malé, mladšímu Kollárovi, slavnému Klubkovi ze „Snu noci Svatojanské“ a šaškovi v „Králi Learovi“! Málo který výkon herecký mne tak uchvátil jako tento šašek Kollárův; na takové postavy se nezapomíná.
	108/ 109	70. léta	viz Gogol
	306	1882	Chlapečka uložiti poblíže pomníku jeho dvou bratrů, na němž Šmilovský dal vytesati verš z Hamleta: „Necht' andělé vám hudou k poklidu.“
Schiller F. (1759 – 1805) německý spisovatel	30	70. léta	Ten tak jako Schikanedr rád zabouřil výbuchy Karla Moora z „Loupežníků“.
Sofokles (496–406př.n.l.) řecký básník	10	70. léta	viz Homér
Šenoa A. (1838 – 1881) chorvatský spisovatel	278	1879	viz Danilevskij
Thiers L. A. (1797 – 1877) francouzský dějepisec	128	70. léta	viz Rousseau

2.8 Adolf Heyduk – Vzpomínky literární

(1835 – 1923)

autor	strana	období	citace
Byron G. G. (1788 – 1824) anglický básník	29	1854	Mezi nimi byl pěkně urostlý jonák (Hugo Toman) plavých vlasů se šátkem à la Byron uvázaným, a že byl asi stejně veliký, jako já, dávali jsme si obyčejně protějšek při čtverylkách.
+ Goethe + Heine	30/ 31	1857	Tím časem ke konci roku 1857 chystal se Vilímek, že bude se Svátkem vydávati „Humoristické listy“ a znaje mé písničky, v duchu prostonárodním skládané, požádal mne o nějaké na výběr. Přinesl jsem mu jeden ondy Schwarzem seřaděný sešit. Vilímek se Svátkem vybrali si ihned dvě písničky „Kukačky“ a „Holoubci“. „Kukačky“ dal Vilímek ilustrovati od Königa, „Holoubky“ od Maixnera. Königova ilustrace i můj text v I. čísle „Humoristických listů“ (ročník I.) velice se líbily. Mnozí měli písničku za národní, a Hanka tvrdil, že prý ji kdes v „Boleslavště“ slyšel, ač druhý verš její patrně dosvědčoval, že to píseň národní není. Verš ten měl zcela jinak znít; později jsem ho opravil. Leč i tentokráte byli mnozí, kteří takovým „hříčkám“ nepřáli. To není žádná poesie, že není v tom hlubší myšlenky, že třeba se obrozovati tvorbami světových velikánů à la Byron , Göthe a j. I písničkář Heine byl zneuznán. Hnětlo mne to, zvláště když bylo řečeno, že jsou to písničky „sprostonárodního“ flašinetu.
	80	60. léta	Zdálo se mi, pod starým stromem morušovým, k němuž jsme právě přicházeli, posud vidím nesmrtelného pěvce Child-Harolda, jenž zde kdysi básnil svého Beppu, přítulen jsa k andělskému zjevu své jediné pravé lásky, hraběnky Quiccioli, jež ovládala veškerý jeho život i veškerý vzlet jeho ducha. Bylo mně smutno nevýslovně.
Burns R. (1759 – 1796) skotský básník + Meissner + Hartmann + Lenau + Shelley + Burns + Moore + Goethe + Heine + Puškin + Lermontov + Mickiewicz + Slowacki	40/ 41	50. léta	Herlošovy romány šly z ruky do ruky, Meissnerův Žížka se zrovna hltal. Hartmannovy Boehmische Elegien a vůbec celý Schwert und Kelch, jakož i Lenauův Žížka byly studentstvu zvláštní pochoutkou, třeba se nad mnohým hněvně zastavovalo. Čten pilně Byron i Shakespeare v německých i českých překladech. Mimo ně Shelley , Burns i Moore , z něho nejvíce Irské melodie. Goethe a Heine vábili zvláště, nejvíc jinochy dorůstající, ale když se objevil Eugen Oněgin, Bendlem přeložený, shánělo se všecko po překladech ruských poetů Puškina a Lermontova a my začali se učit u Jezbery ruské řeči a potom polské, abychom se stejným nadšením chopili se Mickiewiczze , Slowackého , Krasiňského , Malczewského , Záleského a j., na něž výmluvně pozorna činil nadšený P. V. Štulc na akademickém gymnasiu a Zap na české realce. Z francouzských básníků četli jsme s Nerudou Viktora

+ Krasiński + Musset + Hugo + La Sage			Huga Legendu věků v překladě Seegrově a A. Musseta . Prvnějším byl Neruda zvláště nadšen. Pak řady románů, z nich nejvíce se líbil Le Sageův Kulhavý ďábel. Vůbec četly se nejlepší zjevy světové literatury.
Goethe J. W. (1749 – 1832) německý spisovatel	29	1854	viz Byron
	30/ 31	1857	viz Byron
	80	50. léta	Byl jsem překvapen prvním poučením a dojat poznámkou druhou; stál jsem tu jako žák v Göthově Faustu, jenž odchází dít sám sobě: „Mně připadá zde všechno jako sen, ale přec poznal jsem té chvíli, že láska k rodné půdě a k umění planula posud pod jejich blankytnými kabáty generálskými, třeba málo kdo z jich stálého okolí měl o tom tušení.“
Gundulić D. (17. st.) autor eposu Osman	42	50. léta	Ti nás seznámili s bohatými zdroji národní poesie jihoslovanské, s nádhernými zpěvy Gundulićovými a ohnivými skladbami Mažuranićovými, na které nás navnadil svým překladem básně Smrt Smailagy Čengiće Jos. Kolář.
Hartmann M. (1821 – 1872) německý básník z Čech	40/ 41	50. léta	viz Burns
Heine H. (1749 – 1832) německý spisovatel	30/ 31	1857	viz Byron
	60	1858	„Spali jsme jako bozi“, abych mluvil s Heinem , „protože jsme byli umdleni jako psi.“
Hugo V. (1802 – 1885) francouzský spisovatel	40/ 41	50. léta	viz Burns
Krasiński (1812 – 1859) polský prozaik	40/ 41	50. léta	viz Burns
Lenau N. (1802 – 1850) rakouský básník	40/ 41	50. léta	viz Burns
Lermontov M. J. (1814 – 1841) ruský básník	40/ 41	50. léta	viz Burns
Meissner A. (1822 – 1893) německý básník	40/ 41	50. léta	viz Burns

z Čech			
Mickiewicz A. (1798 – 1855) polský básník	40/ 41	50. léta	viz Burns
Moore T. (1779 – 1852) irský básník	40/ 41	50. léta	viz Burns
Musset A. de (1810 – 1857) francouzský básník	40/ 41	50. léta	viz Burns
Puškin A. S. (1799 – 1837) ruský spisovatel	12	1861	Otavan byl té doby jediný belletristický list vycházející mimo Prahu; tiskl jej švagr Malého, Václav Bettrl, jehož nákladem vyšel také Bendlův překlad Puškinových rozpravných básní.
+ Šenoa	37	50. léta	Byli tu mnozí: Emanuel Tonner, Polák Römer, Charvát Dragutin Špun-Střizič, jeho přítel a krajan Šenoa , proslavený později povídkář.
	30/ 31	1857	viz Byron
Shelley P. B. (1792 – 1822) anglický básník	30/ 31	1857	viz Byron
Slowacki J. (1809 – 1899) polský básník	40/ 41	50. léta	viz Burns
Šenoa A. (1838 – 1881) chorvatský spisovatel	37	50. léta	viz Puškin

2.9 Josef Jungmann – Zápisky

(1773 – 1847)

autor	strana	období	citace
Aristoteles (384–322př.n.l.) řecký filosof	42	1845	Ctnost, praví Aristoteles , jest uprostřed dvou krajností, ježto zjevné vady, chyby, neřesti hříchové jsou.
Cicero M. T. (106–43př.n.l.) římský státník a filosof + Leibniz + Newton	105	1845	Řekové více sami myslili, a proto jsou originálnější. Cicero umem svým mnohé Řeky přesahující ve filosofii pouhým téměř eklektikem jest, že příliš pilně řecké filosofy čítal a ne raději svou cestou kráčel. Leibniz , Newton originální jsou, že sami více mysleli.
Galilei G. (1564 – 1642) italský filosof	54	1845	Ubohý Galilei byl mučedníkem té veliké pravdy.
Herder J. G. (1744 – 1803) německý filosof	80	1845	Spisovatelé nejlepší také nejvíce starali se o čistotu jazyka svého. Caesar psal knihu o tom. Herder , Karazim.
+ Rousseau + Tacitus	89	1845	Čím víc knih, dí Rousseau , tím méně moudrosti; čím více souložnictví, tím méně dětí; čím více časníků, tím méně pravé učenosti. Co tu časníků nyní v Evropě, s kterými seznámiti by se měl, kdo s časem pokračovati míní. Jeden časník stačil by nám, ale ten musil by obsahovati plán k vyobrazení celému a úplnému literatury vyobrazení (dle Herdra), v kterém by Tizianova přirozenost s půvabem Correggiovým a s významnou vidou Rafaelovou spojena byla. Dílo, kteréž by v obci učenců důkladným dějepisem bylo jako letopisy Tacitonovy v politickém státu.
Homér (9. st. př. n. l.) starořecký básník	24	1845	Obyčejná vada mladých učitelů jest jakás chlouba a marnost, že majíce učiti žáky učenost svou na odiv vystavují. Tak jeden, vykládaje pády samostatných jmen řeckých, z Homéra celé verše citoval, ačkoli nikdo jim nerozuměl.
Horacius (68 – 8 př. n. l.) římský básník	21	1845	Nicméně nebyl jsem bez oněch mladých péčí, jež Horác nazývá juvenum curas, ačkoli nemám toho na svědomí, že bych byl které krásce manželství slíbil a ji opustil.
	102	1845	Není pak duch lidský tak prostranný, aby všechny je obejít mohl: jedna po druhé z užívání, z potřeby, z paměti lidské mizí; jen nejvýtečnější díla ducha lidského několika věků přečkají a jako egyptské pyramidy časům vzdorovati se zdají, až pak i ty svá doba jednou pohltní. Mortalia facta peribunt. (Činy smrtelníků zaniknou. – Horatius)
Leibniz G. W. (1646 – 1716) německý	105	1845	viz Cicero

filosof			
Milton J. (1608 – 1674) anglický básník	38	1845	Církev naše tu samu věc jedněm co svátost dovoluje, druhým co nečistotu zakazuje. Ó pomatenosti lidská! – Pěkná jest Miltonova chvála manželství.
	107	1845	Jak mnohem lépe bylo by dle Němcův jednoho, kteréhokoli nářečí vůbec co písemního jazyka užívati, kterýž by se druhými nářečími věčně a nesmírně bohatil a šlechtil. To byla má myšlenka a žádost v předmluvě k prvnímu vydání Ztraceného ráje pronesená.
Newton I. (1643 – 1727) anglický filosof	105	1845	viz Cicero
Rousseau J. J. (1712 – 1778) francouzský osvícenec	89	1845	viz Herder
Sokrates (470–399př.n.l.) starořecký filosof	52	1845	Bůh vložil v duši naši cit pravosti. Vše, co odporuje pravé pravdě námi poznané, přičí se nám konajícím to. – Proti přesvědčení svému jednatí jest proudem hnán býti, jemuž brániti se nevyhnutelně vnitřně nuceni jsme. – Jen tenkrát, zdá mi se, smíme proti přesvědčení svému jednat, když nejednání bylo by příčinou nějakého zlého, kupříkladu pohoršení jinak věřících. V tom ohledu mohl Sokrates v jednoho boha pravého věře, bohům athenským veřejně obětovati, aby Athéňanů v ně jedny věřících nepohoršil.
Tacitus P. C. (55 – 116) římský dějepisec	89	1845	viz Herder
Voltaire F. M. A. (1694 – 1778) francouzský filosof + La Sage + Wieland	63- 65	1845	Apologie Voltairea . Voltaire má ten osud, že vůbec za nevěřícího, i zapříboha rozkřičen jsa od málokohos čítán bývá, a tak, co dobrého pronesl, málokomu k užitku slouží. Poznal jsem jej poprvé ze spisů pátera Zabuczníka, kterýž velmi stranně život i smýšlení jeho vystavil, a tudy jsem jej sobě co člověka plného ousměšků, zloby a bezbožnosti představoval. Změnil se však cele úsudek můj, když jsem později některé jeho spisy, zvláště dramatické, do rukou dostal. Čím více jsem četl, tím více jsem se jeho duchu, učenosti i mravním výborným zásadám divil, že by boha býti popíral, jest pouhá lež, ani ze všech jeho spisů čistá víra v boha vysvítá, jakož vpravdě viděl jsem modlitby pěkné z jeho spisů vybrané. On jest čistý bohověrec (teista), a tudy ovšem každému kladného náboženství držícímu se člověku trn v očích a předmět nenávisťi těm, kdož od obětnic žítí povolání jsou. Rozumnější mezi nimi jsou arci jeho mínění, ale co činiti mají? Tučných obroků odřící se a s nouzí hodovati? Darma, hlupáci naleznou se na místě jich, tudíž toho žádati nikdo nemůže. Jeho pak učení, byť nejpravější bylo, vůbec vyznávati bylo by netoliko nebezpečno, an lid obecný nepadne víru

			<p>mění, a jakož pohanstva krvavým bojem zastával, tak by i křesťanství hájil – alebrž i škodno, protože sprosták, pozbuda víry v peklo a nebe a nemaje vzdělanosti mravní, svým žádostem celou uzdu by pustil. Privil Voltaire: „Já nevěřím v čerta, ale rád jsem, že v něj věří můj krejčí, aspoň mne neokrade.“ Nezbyvá jim nic, než ukrývati pravdu pro sebe a světu podávati, čeho žádá. Vult mundus decipi, ergo, decipiatur. (Svět chce být klamán, ať je tedy klamán.) Jezuitské pravidlo.</p> <p>Nelze přísti toho, že Voltaire někdy ousměšně vyjždí na své nepřátele, ale slušno povážiti, jak se ti k němu měli, a že on toliko zbraní svou se ohání. Čiliž jejich jízlivé hany mlčením pomíjeti měl? A věru mohl; neboť jejich spisečky proti němu vydané dávno v zapomenutí přišly, jeho pak mistrovská díla s jinými klasiky posud průchod a obdivení nalézají.</p> <p>Čtení spisů jeho ducha podivným způsobem povyšuje a jeho křídla mu dává, aby se nad obyčejnost a šalebnost toho světa vznášel, ono v čtenáři něžný cit šlechtnosti a krásy zplozuje, předsudky jemu odnímá ne řečnickým přemlouváním a deklamací, ale přirozeným rozumováním, přesvědčením. On často nepochybné pravdy jen co domysly osobné, co pochybnosti, co otázky přednáší, a čtenáře, aby sám o věci přemýšlel, vyzývá, a to zvláště když o věcech víry hluboko vkořeněné se týkajících mluví. Jakási lehkost, ano řekl bych rozpustilost, zvláště co se týče šestého přikázání, může jemu vytknouti se v některých spisech, kupříkladu v povídkách; ale byl to hlas jeho věku, jeho národu. La Sage a jiní francouzští nejlepší spisovatelé té samé vadě podrobeni jsou. U něho to urážlivěji v oči bije, že všecko živě, vtipně, ostře vyráží a maluje.</p> <p>Nemá nikde rovného spisovatele. U Němců Wieland s ním co do hojnosti a vtipu jako o závod šel, ale jeho nedosáhl.</p> <p>Voltaire jest šťastný a vtipný básník, rozumný, nepředpojatý filosof, pilný historik a nevyrovnaný stylista. Kdo proti jeho spisům bojuje, ten bojuje proti zdravé filosofii, krásochuti a lidskému rozumu.</p>
Wieland Ch.M. (1733 – 1813) německý básník	63- 65	1845	viz Voltaire
	71	1845	Privil Wieland , že nemá žádný spisovatel pera do ruky vzíti, leda že by bojoval proti dvěma úhlavním nepřítelům člověčenstva: násilné vládě světské a kněžské. Trudno stanoviti, která z nich horší.
Zschokke J. H. (1771 – 1848) švýcarský spisovatel	53	40. léta	Já byl v mladosti své pobožný nejživějším citem, což ne tak ze školy, jako od matky své jsem odnesl, a po všech proměnách z té strany mnou zběhlých zůstala mně neodňatelná víra v boha, kterému (jako Zschokk ův Alamontae) oddán jsem, v něj všecku naději skládaje.

2.10 Ladislav Quis – Kniha vzpomínek

(1846 – 1913)

autor	strana	období	citace
Anderson H.Ch. (1805 – 1875) dánský spisovatel + Schiller + Goethe + Uhland + Mignet + Raimund + Cooper + Dumas + Wieland + Hoffmann	59- 61	1885	<p>Brzo po smrti otcově přestěhovali jsme se do přízemí, kde bývala někdy Cardova officina a mně vykázan někdejší babiččín pokojíček. V tomto postavena také polozasklená skříň s otcovými knihami, jež byly však výhradně německé. Ale teprve asi po roce, ba snad ještě o něco později, vyžebra jsem na matce klíč od toho pokladu a hltal pak knihu za knihou, třeba že mi, zvláště z počátku, nedokonalá znalost jazyku ještě tu a tam vadila, a třeba že mi mnohé ještě bylo nedostupné. Básní tam nebylo, jediná kniha obsahující verše byly „Klar's declamatorische Übungen“, kde se ovšem nalézaly vedle jiných Schillerovy, Goethovy, Uhlandovy ballady a romance, které jsem odtud poprvé seznal. Za to obsahovala malá ta knihovna mnohá dějepisná díla, mezi nimi tehda nezbytné Roteckovy dějiny světové, pak čtyřsvazkový illustrovaný životopis třicetileté války. Činy Napoleonovy mne tehda nadchnuly, a on se stal mým miláčkem. Neméně zajímala mne Mignetova „Historie revoluce francouzské“.</p> <p>Velice jsem si též zamiloval divadelní hry F. Raimunda, jichž úplnou sbírku jsem tam našel opět a opět vracel jsem se ke kouzelným těmto báchorkám.</p> <p>Se zvláštním zájmem pustil jsem se však do čtení „Bohemie“, úplných to ročníků z let 1848 a 1849. Přečetl jsem je celé a to ne jednou. O vlivu, který měla tato snad předčasná četba na mou mysl, zmíním se ještě v oddělení následujícím. Do románů, jichž v knihovně té stálo dosti, bylať tam celá publikace „Belletristisches Ausland“, Cooprov romány a j., dal jsem se teprve později, ale již záhy přečetl jsem i opět, dříve již vyposlechnuté Dumasovy „Mušketýry“ a Herlošova „Posledního Táboritu“; knihy ty zůstaly mi pak dlouho nejmilejšími, zvláště nezapomenutelní „Mušketýři“. Také jsem tam připadl na velké, illustrované vydání pohádek „Tisíc a jedné noci“, které mne však zdaleka tak neuchvátily, jako pohádky babiččiny neb báchorky Boženy Němcové; za to však mne záhy na to přímo okouzly pohádky Andersenovy. Později vytáhl jsem si tam též spisy Lichtenbergovy a Wielandova Agathona.</p> <p>Některé knihy otcovy byly složeny také v bednách na půdě, a to zvláště lékařské a přírodovědecké. Mezi těmi vystrachal jsem přírodopis Buffonův, německý to překlad z osmnáctého století, pak stosvazkový výbor z německých klasiků, t. zv. Groschenbibliothek, zvláště ale nejcennějším nálezem byly mi povídky E. Th. Hoffmanna. Byly to dva zdobně vázané svazky. Usednuv na bednu, z níž jsem je vytáhl, dal jsem se ihned do čtení.</p>

Béranger J. P. de (1780 – 1857) francouzský básník	205- 207	1866	Z francouzských básníků mně nejvíce po chuti byl Béranger , kterého Goll o něco později počal teprve k nám uváděti; nemohl jsem se těch jeho písniček ani nasytiti
Cooper J. F. (1789 – 1851) americký spisovatel	59- 61	1885	viz Andersen
+ Scott	32	1880	17. 8. 1880 „V neděli jsem navštívil Nerudu. Stůně ještě stále, ale byl dosti veselý. Čte Cooperovy , Scottovy a bůhví jaké romány.“
Dumas A. (1803 – 1870) francouzský romanopisec + Manzoni	42	50. léta	Tak vyslechl jsem úryvky z Dumasových „Mušketýrů“ i jejich pokračování „Po dvaceti letech“ a „Ještě po desíti letech“, které krátce před tím vyšly v překladu Františka Tomsy. Pokud si pamatuji, předčítány též v Ondráškově překladu Manzoniho „Zasnoubenci“, čteny „Báchorky“ Boženy Němcové, Rubešův a Filípkův „Paleček“ a mnohé jiné věci.
	59- 61	1885	viz Andersen
Goethe J. W. (1749 – 1832) německý spisovatel + Schiller	43	50. léta	Provozoval pak na našem volném jevišti všeliké hry buď od tatíka Kopeckého neb i od ochotníků a kočujících herců odposlouchané a odkoukané. Největšího úspěchu dosáhla mimo doktora Fausta, Don Šajna a Loupežníků na Chlumu, hra Gorja a Gloska neb spálení Hermanštatu.
	59- 61	1885	viz Andersen
+ Schiller	101	1857- 1862	Již před válkou italskou počínal v Čechách opět živější ruch, zatím ovšem jen v literatuře. Vlny jeho nás hochů z počátku jen slabě se dotýkaly, však dotýkaly se přece, přes to, že nás škola zvolna sice, ale tím jistěji odváděla ode všeho českého a učila zbožňovati a milovati vše německé. To nebudíž řečeno na úkor těch našich učitelů, kteří byli a zůstali vždy věrnými Čechy, ale celá soustava vyučování, již se museli řídit, byla právě k účelu tomuto zvláště vymyšlena. Docílili jí pak jistě, že jsme znali a zbožňovali Götha , Schillera a jiné německé básníky, že jsme se sytili především jen četbou německých věcí a že naše známosti o literatuře domácí byly jen nahodilá a žalostně kusé.
+ Hoffmann + Nieritz	101/ 102	1857- 1862	A tu počaly již také sháňky po české knize; knihy, jež nám ze školní knihovny půjčovány, nikterak nestačily, byly to z velké části jen všeliké německé Jugendschriften, jako povídky Hoffmannovy , Nieritzovy , „Buch der Welt“, „Buch der Erfindungen“ a podobné.
+ Schiller	144	1862- 1868	Hledal jsem tedy zase poučení ve čtení, ale marně; vždyť jsem i v nejlepších básnících, v Čelakovském, v Erbenovi, nalézal plno chyb proti rytmu, proti přízvuku. Položil jsem si tedy otázku: Nač ta pravidla, když jich beztoho nikdo nezachovává? Ale tu viděl jsem zase, jak v německých i

			jinojazyčných básních, a znal jsem tehda již celého Schillera a skoro celého Götha , zachovávana tato pravidla bezvadně. Nechápal jsem a nemohl ovšem také pochopiti, neznaje vývoje věci té od přízvukové nauky Dobrovského do „Počátků českého básnictví“ ani toho, co následovalo dále; ba netušil jsem, že v podobné nejistotě nevězím sám, ale že vládne i na vrcholu tehdejšího českého Parnasu.
+ Shakespeare	198	1862-1868	Příští zimy přišla do Tábora rovněž dobře řízená společnost Pokorného, která nám předvedla mimo jiné též Shakespeareovo „Zkrocení zlé ženy“ a dokonce též i Göthova „Fausta“.
+ Slowacki + Krasínski + Heine + Hugo	205-207	1866	Již na sklonku svého pobytu v Táboře seznámil jsem se ještě s Emanuelemi Miřiovským, který tam jako posluchač filosofie ku svým rodičům na svátky přicházel. On nás přímo unesl ohnivým předčítáním svých básní „Ze semináře“, „Márinky“ a jiných, jež k tisku připravoval. Miřiovský seznámil mne také blíže se Slowackim a Krasínskim , jejichž básně, zvláště tohoto „Nebožskou komedii“ a „Iridiona“ se mnou čítal. Rád si ještě vzpomínám na pěkné chvíle, které jsme za prvního jara spolu trávili pod Klokoty v Lužnickém údolí. Že jsme se ve spolku svém neomezili jen na pokusy původní, rozumí se vlastně samo sebou. Každý z nás vybral si záhy některou z cizích literatur a v té opět některého básníka, jež si zvláště oblíbil. Německá literatura byla nám všem z pochopitelných příčin více méně běžná. Krajník horoval tu pro Heineho , já pak jsem se obíral nejvíce Göthem , jehož Fausta jsem od svého čtrnáctého roku opět a opět četl. V době, o níž právě jednám, studoval jsem pilně jeho balady a také jsem jako první z nich r. 1866 přeložil „Svatební píseň“, k čemuž mne nejvíce lákala mistrná její forma, plna všelikých onomatopoií, alliterací a vnitřních rýmů. Prvním popudem ke překladu tomu byl mi výrok našeho profesora němčiny, že báseň ta dosud ještě do našeho jazyka nebyla přeložena proto, že prý to téměř nemožné. Seznal jsem později, že jiné Göthovy balady, zejména „Kráľ duchů“, zvláště ale „Rybák“ činí překladateli neskonale větších obtíží než „Svatební píseň“, a myslím, že mi každý přisvědčí, kdo se pokusil o rozlousknutí těchto tvrdých oříšků. Z francouzských básníků mně nejvíce po chuti byl Béranger, kterého Goll o něco později počal teprve k nám uváděti; nemohl jsem se těch jeho písniček ani nasytiti. Victor Hugo , jehož „Bídníci“ od nějakých čtyř let vzušovali veškerý čtoucí svět, a které nás přímo unesly, zdál se mi jako poeta příliš rhetorickým. O polské literatuře, již jsme pilně pěstovali, jsem se již zmínil, též jihoslovanská nám zásluhou našich učitelů Křížka a Tilleho byla dobře známa. Za to bylo nám ruské písemnictví španělskou vesnicí; vždyť nám bylo přístupno jen pomocí nečetných překladů. Stejně vedlo se nám s literaturou anglickou, jenže tu měli jsme aspoň po ruce četné německé a také již české překlady. Méně nepřístupny byly nám za to věci italské: profesor Hynek Meisnar jal se tehda, ač jen

			na krátko, vyučovati vlaskému jazyku a dal tak aspoň mnohým první popud, aby si pak soukromnou pílí jazyk ten poněkud osvojili. A nebylo by správné, kdybych líčil jen literární hnutí mezi studenty tábořskými a ty, kteří se ho činně se účastnili.
+ Lessing + Schiller	339	1871- 1873	R. E. Jamot (Thomayer), který zde, tuším, počal uveřejňovati své rozkošné obrázky z přírody, dále Emanuel Bozděch, jenž podal tu v č. 4. a 5. závažnou dramatickou studii Padlí andělé slavných německých dramatiků Lessinga, Göthea a Schillera.
Gutzkow K. F. (1811 – 1878) německý básník a spisovatel	197	1862- 1868	Viděli jsme tu Marii Stuartovnu, Egmonta, ba i Hamleta, z jiných věcí pak Laubova Essexa, Freitagovy „Žurnalisty“, Gutzkovova Pravzor Tartuffa a Uriela Acostu, Brachvoglova Narcise; jak viděti, většinou věci německé. Ale vedle toho pěstována starší i novější komedie francouzská: z domácích autorů dáván ovšem nejvíce Tyl a Kollár.
Hoffmann E. T. A. (1776 – 1822) německý novelista	62	50. léta	Ale ty Hoffmannovy povídky, jichž příšerný a bizzarní dojem mi zůstal nevyhladitelný, právě jako ostatní zde vyjmenované knihy, zmizely s mnohými jinými za našeho pobytu v Praze, aniž jsem se dověděl jak a kdy.
	59- 61	1885	viz Andersen
Kleist H. von (1711 – 1811) německý dramatik, spisovatel + Shakespeare + Raimund	117	1857- 1862	Ze všech českých her, jež jsem v těch prvních dobách viděl, utkvěly mi v paměti jen Shakespearův „Koriolan“, Kleistova „Katinka Heilbronská“ a Raimundův „Marnotratník“, z oper pak Webrův „Střelec kouzelník“.
Manzony A. (1785 – 1873) italský spisovatel	42	50. léta	viz Dumas
Mickiewicz A. (1798 – 1855) polský básník + Puškin + Lermontova	195	1862- 1868	Tu zapůjčil mi profesor Kolář známou anthologii téhož literárního historika (J. Schera) „Die Dichterkönige“ a později Wolffův „Poetischer Hausschatz“. Tyto dnes ovšem dávno zastaralé knihy staly se mi Ariadninou nití v neznámém mi dosud bludišti literatury světové a byly mi tak velmi užitečné. Nabyv tak nejznamenitějších plodů literatur všech dob i národů, byl jsem pak již spíše s to, abych zařídil si svou četbu tak, abych se seznámil postupně s celou, neb aspoň nejvýznamnější tvorbou nejlepších cizích autorů. Ovšem jednu společnou a velikou vadu měly obě knihy: slovanská poesie tam až na Puškina, Lermontova a Mickiewicze úplně pominuta. Znáám dobře námitky, jež se činí proti takovým výborům, přes to bych si přál, aby – jakkoliv se od doby mého učení poměry valně změnily – naší mládeži byl poskytnut takový, ovšem co nejpečlivější a co možná nejúplnější výbor poesie světové v českém převodu a to pokud možná ve knize ne příliš objemné a co nejlevnější, který by obsahoval

			skutečně jen vrcholy toho, co kdy a kde vytvořeno.
Mignet A. (1796 – 1884) francouzský historik	59- 61	1885	viz Andersen
Raimund F.J. (1790 – 1836) rakouský dramatik	59- 61	1885	viz Andersen
Scott W. (1771 – 1832) anglický spisovatel	32	1880	viz Cooper
Shakespeare W. (1564 – 1616) anglický dramatik	37	50. léta	S nadšením hovořovala babička o Mozartových operách, Donu Juanu a Kouzelné flétně, jež viděla za svého mládí ještě jako novinky na pražském divadle a seznámila mne s jejich dějem. Rovněž horovala o Shakespeareovu Hamletovi a nemohl jsem se vypravování jejího o těch zázračných věcech ani nasytit. Uměla to babička vše tak živě vylíčit, že jsem, všecek trna, viděl tu kamenného hosta dunivým krokem vstupovati do jídelny Giovannovy, tu zas ducha Hamletova otce kráčet v měsíčním svitu po opuštěných hradbách.
Schiller F. (1759 – 1805) německý spisovatel	43	50. léta	viz Goethe
	59- 61	1885	viz Andersen
	106	1851- 1862	Díval jsem se z oken domu „u Zlatého jelena“ na večerní průvod s pochodněmi, ubírající na místo slavnosti, kde V. V. Tomek líčil význam Schillerův .
Uhland L. (1787 – 1862) německý básník	59- 61	1885	viz Andersen
Wieland Ch.M. (1733 – 1813) německý básník	59- 61	1885	viz Andersen

3 SHRnutí

V závěrečné kapitole stručně shrneme výskyt odkazů na jinojazyčné literatury ve zkoumaných pramenech. Pro přehlednost budeme postupovat podle národností jednotlivých autorů. Cílem je také zhodnotit nalezené zmínky z hlediska kanonizace a frekvence výskytu. Pozastavíme se i nad tím, jak byli tehdejšími českými autory hodnoceni nejčastěji se vyskytující světoví spisovatelé.

3.1 Antická kultura

Antická kultura se ve zkoumaných knihách vyskytuje velice hojně. Většina autorů zkoumaných knih zmiňuje ve svých pamětech antické filosofy, básníky a státníky. Z rozborů je zřejmé, že povědomí o těchto osobnostech bylo považováno za samozřejmost a neodmyslitelně patřilo k tehdejšímu vzdělání. V případě antické literatury můžeme mluvit o silné kanonizaci příslušných autorů dané bezpochyby učebními plány dobových škol, především gymnázií.

Z antických básníků je nejčastěji jmenován Vergilius, Ovidius, Horatius a Livius Titus. Jejich tvorba byla vyučována již na akademických gymnasiích, ne vždy však v dobré kvalitě, jak se o tom zmiňuje J. V. Frič ve svých Pamětech: *„Bezchutnou a mizernou chrestomatii krom některých interpretovaných kousků z Cicerona, nanejvýš Livia také nikdo nepročel, a co se římských básníků dotýče, tu postačilo jedenáct archův interpretace jediné Horácovy ódy „O navis“, že přešla našinci všecka chuť po dalších ódách i jiných skvostech Virgilových aneb Ovidiových se ohlížet. Nenabyli jsme ani o římské, tím méně o řecké literatuře nejmenšího ponětí a dohonil jsem tu citelnou mezeru svého vzdělání teprve později za let svého žalářování“*.³³

Uvedená citace dokládá, že neznalost velkých jmen antické kultury byla považována za nedostatek ve vzdělání.

Přesto je z mnoha nalezených zmínek cítit, že ve středu zájmu českých vzdělanců stála „nová“ světová literatura. Jako příklad můžeme uvést vzpomínku J. V. Friče, který

---

³³ FRIČ, J. V.: *Paměti I.* Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1957, s. 63.

dramaticky popisuje koupi Byronových spisů. Aby je získal, byl ochoten obětovat vzácné benátské vydání Tita Livia.³⁴

Z oblasti antické filosofie se ve zkoumaných pramenech nejčastěji vyskytuje Aristoteles, Platón, Pythagoras a Zenon. Kromě filosofie patřilo k zájmu vzdělavců 19. století i antické divadlo, což je doloženo mnoha zmínkami o Sofoklových a Aischylových dramatech.

3.2 Středověká kultura

Narozdíl od velkého množství zmínek týkajících se starověku je výskyt zmínek o světových osobnostech středověku v podstatě zanedbatelný. Důvodem by mohla být skutečnost, že ačkoli středověk představoval především v romantickém konceptu literatury a kultury klíčovou epochu, středověká bádání a ediční praxe, které by širší veřejnosti mohly zpřístupnit obecně dostupné povědomí o základních autorech a textech dané epochy, proběhly až se zpožděním několika desetiletí ve 2. polovině 19. století a zejména na přelomu 19. a 20. století. V každém případě se středověká kultura jen pozvolna prosazovala do školou zprostředkovaného kánonu. Je tedy velmi zajímavé, že i čeští romantikové, ke kterým můžeme počítat třeba Friče, procházeli v podstatě klasicistním vzděláním.

---

³⁴ FRICĚ, J. V.: *Paměti I.* Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1957, s. 196.

3.3 Anglická literatura

Z anglické literatury je nejčastěji zmiňován W. Shakespeare a G. G. Byron. Tyto dvě osobnosti jsou pro vytyčený okruh spisovatelů natolik zajímavé a inspirující, že v podstatě nedávají prostor jiným anglickým autorům. Z dalších anglických literátů se na několika místech objevují pouze J. Thompson, J. Milton, P. B. Shelley a T. Moore.

Zmínit Shakespeara ve svých pamětech nezapomněl ani jeden z námi zkoumaných spisovatelů. Ve většině případů byl anglický dramatik uváděn v souvislosti s divadlem a je zřejmé, že Shakespearovy hry byly vyhledávaným a uznávaným fenoménem. Přestože hodnocení jeho děl nebylo vždy nekritické, je zřejmé, že Shakespeare byl pro spisovatele 19. století velice živou osobností. Postavy jeho her byly díky svým typickým charakterům často používány jako přirovnání. Názvy Shakespearových děl jsou ve většině případů zmiňovány bez kontextu a bez uvedení autora jména. I tato skutečnost svědčí o jejich popularitě a místě ve všeobecném povědomí.

Klásterský ve svých pamětech v souvislosti se Shakespearem vzpomíná na J. V. Sládku a E. Krásnohorskou. Oba dva odsuzovali „nemravnosti“, které se v jeho hrách vyskytují. Sládek však „*omlouval kluzké věci požadavkem jeho doby a hleděl je v překladu zmírniti, jak jen mohl. Podle něho měl velký básník státi na vysoké úrovni mravní a jeho dílo mělo býti odleskem jeho vlastního čistého a cudného života*“³⁵, zatímco Krásnohorská se od něj distancovala a odmítla jeho hry překládat. E. Krásnohorská zato horovala pro Byrona a usilovala o jeho prosazení u českého publika. V případě překladu a vydání Child-Harolda se potýkala nejen s censurou, ale i dalšími překážkami.

Ze všech zmínek týkajících se Byrona je zřejmé, že pro mnohé spisovatele byl ikonou a vzorem. Frič například ve svých Pamětech nazývá hudebního skladatele Hectora Berlioze „*Byronem zvuků*“³⁶, čímž Byronovu ikonu přenáší až za hranice literatury. O kanonizaci ovšem v žádném případě nemůžeme mluvit. Z pamětí také jasně vyplývá, že v českých poměrech měl pro svou poetiku mnoho odpůrců a kritiků. Často je

³⁵ STAŠEK, A.: *Ze vzpomínek*. Státní nakladatelství krásné literatury a umění, Praha 1964, s. 282.

³⁶ FRIČ, J. V.: *Paměti I*. Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1957, s. 196.

zřetelné, že Byronova díla nebyla pochopena starší generací, jak dokládá J. V. Frič: „*Jen o můj poklid dbá, ne o mou slávu (otec)! Byl by s to, aby porozuměl Byronovi? Ani slyšet o něm nechce*“.³⁷

Z reflektování Byrona je v případě J. V. Friče cítit až nekritické zbožňování jeho osobnosti a kultovní pojmání jeho tvorby. Uvádí jej také v souvislosti s K. H. Máchou. Oba spisovatelé v té době patřili k autorům, ke kterým mladá generace vzhlížela a které uctívala: „*Rozloživ jsem si po stole všechny své památky, její a matčín list, šípem raněného lva, rytinu Manfreda a Giaura, Máchův Máj*“.³⁸ Z několika zmínek také vyplývá, že Byronova tvorba začala zastiňovat osobnost Schillerovu. „*Znenáhla povybledoval můj ideál Schiller před velebným věštcem všesvětovým, jenž při blesku a hromu poukazoval k nové zaslíbené zemi, pravé to vlasti novověkých básníků, jimž rozevřel netušeně široký obzor, po němž našinci mohutnější a zcela volnou perutí lze bude se roztékati*“.³⁹

---

³⁷ FRIČ, J. V.: *Paměti I*. Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1957, s. 214.

³⁸ FRIČ, J. V.: *Paměti I*. Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1957, s. 235.

³⁹ FRIČ, J. V.: *Paměti I*. Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1957, s. 196.

3.4 Německá a rakouská literatura

Výskytu zmínek z německé literatury jednoznačně vládnou J. W. Goethe a F. Schiller. Spolu s nimi se ještě často objevují představitelé Mladého Německa, tedy H. Heine, L. Börne a H. Laube.

Goethe je ve zkoumaných textech často spojován se superlativy („největší Němec“⁴⁰, „Goethovo arcidílo *Wilhelm Meister*“⁴¹). Z jeho tvorby je nejčastěji zmiňováno Utrpení mladého Werthra a samozřejmě Faust. Novela Utrpení mladého Werthra byla svou poetikou očividně velice populární a dobře se spojovala s temnými náladami mladé generace, stejně jako s jejími pocity nenaděje a marnosti. Také vyústění v sebevraždu byl jistě jeden z důvodů, proč byla tato kniha tak přitažlivá. Nicméně postupem času se k ní začali kriticky stavět (kromě původních odpůrců) i sami mladí autoři: „*Myšlénka o samovraždě, ale ne tak hloupé jako Wertherova, pro holku – mne pronásleduje. Nechci sejití bez užitku, raději padnouti někde v boji! – Ale což když není nikde války? Potřeboval bych jen chtít a měl bych lásku hotovou jako Goethe ve Wilhelm Meistru*“.⁴² O Goethově popularitě svědčí i fakt, že se postavy z jeho děl vyskytovaly v běžné komunikaci a jejich charaktery často fungovaly jako zdroj pro přirovnání: „*Zahrát sobě s tou Markétkou na Fausta, k čemuž mne Sabina-Mefisto nabádal, nebylo by snad stálo zvláštních obtíží, právě že byla ještě bezúhonná, jako vosk poddajná, však zároveň důvěřivá, mající k českému spisovateli zbožnou až úctu, ale kdož by pro jeden mžik sladkého opojení kopal tragédie!*“⁴³ nebo: „*Druhá Marie G., nejstarší dcera z čestné rodiny, jež sestřičkám i bratrům svým nahrazovala matku, kráska majestátní, rovněž srdečná jak rozumná, vzor hospodyňky, ženuška žádoucí, mravem i oslovením okouzlující, připomínající Wertherovu Lottu*“.⁴⁴

Ze Schillerovy tvorby jsou nejčastěji vzpomínáni Loupežníci a Panna Orleánská.

---

⁴⁰ FRIČ, J. V.: *Paměti I*: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1957, s. 168.

⁴¹ FRIČ, J. V.: *Paměti I*: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1957, s. 189.

⁴² FRIČ, J. V.: *Paměti I*. Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1957, s. 218.

⁴³ FRIČ, J. V.: *Paměti I*: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1957, s. 328.

⁴⁴ FRIČ, J. V.: *Paměti I*: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1957, s. 160.

Zastoupení skupiny spisovatelů Mladé Německo je ve zkoumaných pramenech také výrazné. Velmi často je zmiňován H. Heine, podle Friče „největší po Schillerovi a Goethovi básník“⁴⁵, a spolu s ním K. L. Börne a H. Laube.

Z rakouské literatury jsou v textech k nalezení pouze zástupci literárního hnutí Mladé Rakousko, především M. Hartmann a A. Meissner. Zmínky o nich najdeme hlavně v Pamětech J. V. Friče, který se s těmito autory osobně znal.

---

⁴⁵ FRIČ, J. V.: *Paměti II.*: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1957, s. 484.

3.5 Severské literatury

Zkoumané prameny nám nabízejí pouze čtyři jména severských spisovatelů. Nejčastěji se vyskytují v Pamětech J. V. Friče. Jedná se o švédskou autorku E. Flygaré-Carlénovou a norské spisovatele A. Garborga, B. Björnsona a H. Ibsena. Výskyt zmínek o severských literátech je tedy velmi nízký a i Frič jim věnuje jen malý prostor. Z Fričova hodnocení děl Flygaré-Carlénové je možné zachytit jeho představu o tehdejší Švédsku: „*Flygaré-Carlénové „Rozmarná žena“ i „Poručík“ skvělým věru důkazem, jak pouze jemnocitné péro ženy hodí se k vylíčení skutečných povah i rodinných poměrů. Ze Švédska ten zvláštní úkaz dovozuje, že tam život, právě že vzdálený bojů politických, míruplný a v uměleckém smyslu vábivý*“.⁴⁶

V případě Garborga pouze jednou větou oznamuje, že četl jeho „*Bauernstudenten*“ (Selské studenty). Podobně je tomu i u Björnsona: „*Pak jsem napomenul Slukova a jel jsem do Karlína na Novomanželky s Purkyňovou*“.⁴⁷ Podrobněji jednotlivá díla nehodnotí.

Z Ibsenovy tvorby Frič chválí „*znamenitě efektní*“⁴⁸ Noru a kriticky se staví k jeho hře Paní z námoří: „*Čtu rozladěn v dlouhé chvíli Ibsenovo drama „Die Frau vom Meere“ . Zas podivná nepromyšlenost, rozrývající mysl člověka*“.⁴⁹

Björnsonova a Ibsenova tvorba se brzy stala obecným majetkem evropské kultury a patřila k samozřejmé výbavě vzdělanců.

---

⁴⁶ FRIČ, J. V.: *Paměti II*. Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1957, s. 465.

⁴⁷ FRIČ, J. V.: *Paměti III*. Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1957, s. 310.

⁴⁸ FRIČ, J. V.: *Paměti III*. Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1957, s. 307.

⁴⁹ FRIČ, J. V.: *Paměti III*. Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1957, s. 386.

3.6 Ruská literatura

Ruská literatura je ve zkoumaných pramenech zastoupena spisovateli dvou literárních směrů – kritickým realismem v čele s F. M. Dostojevským a L. N. Tolstým a ruským romantismem zastoupeným M. J. Lermontovem a A. S. Puškinem. Všeobecně kladný přístup k ruským romantikům je v našich materiálech v kontrastu s odmítavým postojem k dílům kritického realismu.

Kritický realismus je významný literární směr 19. a 20. století, ve kterém „(jeho stoupenci) proti dravčí kapitalistické morálce stavěli abstraktní ideály, hlásané buržoázii v době jejího nástupu k moci, někdy i ideály minulých společenských formací, např. antické společnosti...“.⁵⁰

K Dostojevského tvorbě se nejčastěji vyjadřuje J. V. Frič. Frič hodnotí Dostojevského dílo Věčný chot': „Četl jsem tyto dny prapodivného „Věčného chotě“ Dostojevského. Není to ale systematicky a pilně propracované. Proč tu Lízu dát umřít? Vše rozervané a bez konce, vše směšné karikatury a mnoho-li padne pod stůl!“⁵¹ Kriticky se Frič staví i k jeho dílu Dorůst: „Čtu v posteli s napětím konfusní román Dostojevského „Dorůst nový“. Podivná řeč, duchaplná motanice. Ti Rusové! To slovanský Hamlet, naši budoucnosti na všechen pád nebezpečný. Dostojevského „Dorůst“ na konci zcela nedbale zkrěsaný. Morálka z toho žádná. Hlavní rek Worzilov, taky blázen, zůstává nerozluštěn. Napsal jsem s bídou pro Veselého pár hvězdiček“.⁵²

Rovněž kritický je k L. N. Tolstému. Ve svých deníkových záznamech doslova zuří nad jeho Kreutzerovou sonátou: „Četl jsem Tolstého „Kreutzerovu sonátu“ a vzteky praštil s ní několikrát o zem. Hrozně nelogický špekulant, nepřirozený až strach, byl bych ho nejraději zřackoval“.⁵³

Sympatie Frič projevuje k tvorbě Puškina a Lermontova. Ke svým oblíbeným básníkům řadí i Někrasova, kterému ve svých Pamětech věnuje samostatnou kapitolu. Jeho obdiv k těmto osobnostem je znatelný z následující citace: „Tím tuším označil jsem

⁵⁰ VLAŠÍN, Š.a kol.: *Slovník literárních směrů a skupin*. Panorama, Praha 1983, s. 122.

⁵¹ FRIČ, J. V.: *Paměti III*. Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1957, s. 430.

⁵² FRIČ, J. V.: *Paměti III*. Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1957, s. 445.

⁵³ FRIČ, J. V.: *Paměti III*. Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1957, s. 441.

hlavní ráz labutí písně největšího po Puškinu i Lermontovu básníka ruského (Někrasova), jemuž nestačilo více opěvati jen bezplodný svůj světobol“.⁵⁴

Další významnou ruskou osobností, která se ve zkoumaných pramenech objevuje, je N. V. Gogol. Ke Gogolovu odkazu se hlásila tzv. naturální škola. Podle Jiřiny Táborské se jedná o „označení pro ranou etapu ruského kritického realismu, vymezenou zhruba 40. lety 19. stol. a spjatou s tvorbou spisovatelů soustředěných kolem V. G. Bělinského a jeho estetického programu reálné poezie“.⁵⁵ V pramenech se objevují zmínky o všech předních představitelích této literární skupiny, do níž řadíme Turgeněva, Dostojevského, dále pak Gercena, Někrasova, Grigoroviče a Panajeva.

---

⁵⁴ FRIČ, J. V.: *Paměti III*. Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1957, s. 204.

⁵⁵ VLAŠÍN, Š. a kol.: *Slovník literárních směrů a skupin*. Panorama, Praha 1983, s. 180.

3.7 Polská literatura

A. Mickiewicz, J. Slowacki a J. I. Kraszewski byli v českém prostředí nejčtenějšími a nejprekládanějšími polskými autory. J. V. Frič dokonce věnuje ve svých Pamětech Slowackému a Kraszewskému samostatné monografické kapitoly.

Velký vliv na Friče měl i A. Mickiewicz, jehož přednášky navštěvoval na univerzitě v Paříži. Takto popisuje své první setkání s touto osobností: „*Přiznávám se, že mi srdce mocně bušilo. Myšlénka osobně poznati tvůrce Wallenroda i Pana Tadeusze rozjařila mocně celou bytost mou. Spěchal jsem vskutku k básníkovi, knížeti polského Parnasu, jemuž chtěl jsem, nedbaje na prorocké jeho poblouznění, vzdáti svůj hold*“.⁵⁶ Osobní setkání však Friče velmi zklamalo: „*Utkvěv na tom, že jsem Čech, žádostivý ho poznati, pustil se do výčitek oproti celému směru naší literatury. Načichli jsme prý veskrz německou filosofií – a co se slovanského smýšlení našich učenců dotýče, to prý dokonce silně zapáchá učiněným pohanstvím, ne-li neznabožstvím!*“⁵⁷ V době, kdy proběhlo toto setkání, patřil Mickiewicz k Towiańského sektě, která ve 40. letech ovlivnila mnoho umělců.

---

⁵⁶ FRIČ, J. V.: *Paměti I*. Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1957, s. 282.

⁵⁷ FRIČ, J. V.: *Paměti I*. Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1957, s. 282.

3.8 Jihoslovanské literatury

Zmínky o jihoslovanských autorech mají v našich pramenech zcela specifický charakter. Ve svých Pamětech o nich píše pouze J. V. Frič, který nastiňuje spíše jejich obrozenecké snahy, než aby hodnotil jejich literární tvorbu. Vysvětlením může být i to, že se s většinou těchto spisovatelů osobně znal a spojovaly je obdobné obrozenecké cíle. Přesto jsme zmínky tohoto typu neopomíjely a díky nim jsme získali obraz o tehdejší politicko-kulturní situaci v této oblasti.

Při detailnějším náhledu na jihoslovanskou kulturu 19. století musíme nejdříve osvětlit pojem ilyrismus. Vyjdeme z definice Viktora Kudělky (Vlašín, 1983): „*Ilyrismus – (podle Ilyrů, národa obývajícího ve starověku západní část Balkánského poloostrova) – první literární a sociálně politické hnutí nové doby, které usilovalo o sjednocení všech Charvátů i ostatních Jihoslovánů ... V duchu svého programu a ve shodě se svými jednotícími intencemi organizovali stoupenci i. rozsáhlou kulturně politickou činnost a rozvíjeli vlastní literární tvorbu. Šířili znalost starší literatury dubrovnicko-dalmatské; její význačné představitele (Gunduliće, Palmotiće, Kačiće -Miošiće) považovali za své literární předchůdce a za klasiky i. písmeictví*“.⁵⁸ Kudělka dále uvádí, že první projevy ilyrismu se ohlašovaly již ve spisech L. Gaje a jejich program se v podstatě shodoval s obrozeneckým programem Vuka Stefanoviće Karadžiće (Vlašín, 1984).

J. V. Frič ve svých Pamětech zaznamenává například tyto osobnosti: Isajlovič, Vuk Stefanovič Karadžić, Katalinić, Kurelac nebo Kuzmanić. V souvislosti s nimi vzpomíná především na události 40. let. Záznam z roku 1847 zní: „*Zajímavá budou zajisté nyní též jména oněch Jihoslovánů, k nimž mne Cyprien Robert, an zamýšlel jsem po krátkém jen v Praze pobytu illyrské bratry navštívit a seznámiv se s jejich snahou i povahou ke společné práci je vybídnouti, jakožto předním, vynikajícím mužům zvláště odporučil, když je byl osobně poznal, zůstává s mnohými v dosti živé korespondenci. Bylť to v Záhřebě předně Gaj, ve Varaždíně protonotář Car i soudce Kukuljević...*“.⁵⁹ Politicko-kulturní dění v dubnu roku 1848 a jednání stoupenců ilyrismu Frič přibližuje následovně: „*Z Vídně odebral jsem se v průvodu Noska i Majznera dva dny před*

⁵⁸ VLAŠÍN, Š. a kol.: *Slovník literárních směrů a skupin*. Panorama, Praha 1983, s. 94.

⁵⁹ FRIČ, J. V.: *Paměti I*. Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1957, s. 294.

ostatními členy druhé deputace do Prahy, abych naše studentstvo na příjezd Štúrův připravil, jenž mi najisto slíbil, že po bližším dohodnutí se s čelnějšími vůdci Slovanů, jako Gajem, Kušljanem, Lubomirským a také s druhem svým Hurbanem, došlým též do Vídně, mezi nás zavítá. Na věhlas i vlasteneckou horlivost těchto mužů, znajících poměry dvorské a mnohou vlivu požívající osobnost lépe než našinci, bylo mi tím více spoléhati, čím neuspokojivější byl dojem, jehož jsem si o vlastních záměrech vlády vůči českým požadavkům domů přinesl“.⁶⁰

Atmosféru slovanského sjezdu ve dnech 2. – 12. 6. 1848 líčí Frič takto: „*Mnohý otec, mnohá matka z lidu pozvědali své dítky, vykládali jim jednotlivá skupení a ukazovali na některé, zvláště významné osobnosti onoho průvodu, zvláště na starého Vuka Stefanoviće s velkým, prošedivělým knírem a jednou dřevěnou nohou“.⁶¹*

Zajímavá je i souvislost ilyrismu a Kollárova učení o čtyřech hlavních slovanských kmenech a nářečích. Právě Kollárovy snahy na slovanském jihu podpořily a ospravedlnily ilyrský program jihoslovanského sjednocení (Vlašín, 1984). I Frič se u Kollárovy osobnosti zastavuje: „*Čtvrtého září ubírali jsme se zase společně do Krumlova, kamž jsme měli doporučení na výtečného učence Kurelace, rozeného Horvata, jenž tam byl právě zaměstnán pořádáním knížecí bibliotéky. Byl to pravý vzor nadšeného panslavisty ze školy Kollárovy“.⁶²* Literární a jazykový program ilyrismu však postupně začal přerůstat v program politický, a tím se vzdaloval od Kollárova původního pojetí (Vlašín, 1984).

Také ve Fričových záznamech jsme našli zmínku týkající se postupného politizování ilyrismu a sílícího tlaku ze strany Maďarů. Frič si poznamenal: „*Či nepovstala Maďary, snad Gajem zosnovaná vzpoura mezi lidem horvatským?“⁶³*

---

⁶⁰ FRIČ, J. V.: *Paměti I.* Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1957, s. 434.

⁶¹ FRIČ, J. V.: *Paměti II.* Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1957, s. 96.

⁶² FRIČ, J. V.: *Paměti I.* Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1957, s. 117.

⁶³ FRIČ, J. V.: *Paměti I.* Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1957, s. 263.

3.9 Francouzská literatura

Z francouzské literatury jsme se ve zkoumaných pramenech nejčastěji potkávali se spisovateli francouzského romantismu, kterými jsou Alphonse de Lamartine, Victor Hugo, Alfred de Musset, Honoré de Balzac, George Sandová a Eugèn Sue. Významné postavení mezi francouzskými romantiky má spisovatelka A. L. de Staël. Jiřina Táborská uvádí, že zásluhou této autorky se romantismus dostal z Německa do Francie (Vlašín, 1984). J. V. Frič ji ve svém deníku vyzdvihuje: „Ženeva zrodila v předešlém věku vedle učence Scaligera i státníka Neckera a pak nejslavnější spisovatelku paní Staëlku“.⁶⁴ Díla výše uvedených francouzských romantiků jsou v námi zkoumaných memoárech hodnocena kladně. Jako příklad uvedeme Klášterského vzpomínku na V. Durycha: „*Po Meditacích vydal V. Durych ve Světové knihovně ještě Lamartineovy Harmonie. Ale pak po retorickém a pathetickém autoru Historie Girondinů lákal jej více Alfred de Musset, ten okouzující lyrik, jenž s motýlí lehkostí spojuje jiskru ducha a hloubku srdce*“.⁶⁵

Více kritického přístupu se objevuje v případě francouzského naturalismu. K jeho reprezentantovi Emilu Zolovi se J. V. Frič a A. Stašek staví přinejmenším rezervovaně. Frič hodnotí Zolovo dílo *La Terre*: „*Čtu La Terre, jsou tam přece hrozné odpornosti a sprostoty*“.⁶⁶ Stašek v souvislosti se Zolou popisuje situaci vzniklou v roce 1888: „*Na jaře r. 1888 padlo mezi námi mladými literáty náhle heslo: vzkřísiti liter. odbor Umělecké Besedy, jehož starší spisovatelé řadu let se stranili, když opanovaly jej osoby, které pěstovaly tu jednostrannou a úzkoprsou kritiku a dokonce hlasováním chtěly rozřešit otázku, má-li Zola vůbec jaký talent*“.⁶⁷

Ve zkoumaných pramenech se objevuje také francouzský kritický realismus zastoupený osobností G. Flauberta. Bohužel zmínky o něm jsou velice stručné. Malý prostor je věnován i symbolistovi S. Mallarmému a prokletému básníkovi P. Verlanovi.

Francouzskou literaturu 17. století v našem okruhu memoárů zastupují Molière (především hrou *Lakomec*) a P. Corneille.

---

⁶⁴ FRIČ, J. V.: *Paměti III*. Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1957, s. 40.

⁶⁵ KLÁŠTERSKÝ, A.: *Vzpomínky a portréty*. Nakladatelství Fr. Borový, Praha 1934, s. 311.

⁶⁶ FRIČ, J. V.: *Paměti III*. Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1957, s. 431.

⁶⁷ STAŠEK, A.: *Ze vzpomínek*. Státní nakladatelství krásné literatury a umění, Praha 1964, s. 256.

Reprezentanty 18. století jsou filosofové J. J. Rousseau a F. M. A. Voltaire. Z Voltaira cituje například Frič: „*Sám Voltaire umíral se slovy: Udělal jsem mnoho dobrého i milého velmi mnoha lidem a zjišťuji, že toto dílo bylo nejlepší z mých děl*“.⁶⁸

---

⁶⁸FRIČ, J. V.: *Paměti III*. Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1957, s. 280.

3.10 Italská literatura

Italskou literaturu v okruhu zkoumaných memoárů zastupuje především čtveřice renesančních autorů – Boccaccio, Ariosto, Petrarca a Dante. Tito spisovatelé byli v našem prostředí kanonizováni a předpokládala se znalost jejich tvorby. S tím souvisel i uctivý přístup k těmto osobnostem. To dokládá vzpomínka A. Klášterského z devádesátých let: „*Jirásek ani Vrchlický na slavnost nepřišli, a oba pobouřila nezbednost kteréhosi výtvarníka, jenž do žofínského trávníku postavil bustu Dantovu, přidělal jí poprsí a ruce a do těch vložil jí nehotovou punčochu na pletacích drátech*“.⁶⁹

V souvislosti s Ariostem uvádí osobnost J. Vrchlického i J. V. Frič: „*Vrchlický četl úryvky z famosního Ariosta*“.⁷⁰ V devadesátých letech si poznamenal úsměvnou příhodu A. Klášterský: „*Nebo jak jsme Škampu, jenž byl cudný a stydlivý jako panenka, navedli v Umělecké besedě, když tam Vrchlický četl svůj nový překlad Zuřivého Rolanda, aby šel a Vrchlického požádal, aby přečetl jednu z nejchoulostivějších episod. Škampa, neznaje Ariosta, šel k Vrchlickému s tou žádostí skutečně a pochopil teprve hluboce se zardívaje, když Vrchlický se šibalským úsměvem se divil: Ale, Škampo...*“.⁷¹

V souvislosti s úskalím překladů se Frič zastavuje u barokního básníka T. Tassa: „*Doufáme však zároveň ne snad v zdravý soud některých, ale spíše v svěžejší ruch pokročilejšího času, že nám „Šíleného Rolanda“ nepřeloží v hexametřích, jako se to stalo s „Osvobozeným Jeruzalémem!*“⁷²

Z mladších autorů se vyskytují jen dramatici Goldoni a Alfieri a básníci Leopardi a Pellico. Italskou filosofii zastupuje pouze Giordano Bruno.

---

⁶⁹ KLÁŠTERSKÝ A.: *Vzpomínky a portréty*. Nakladatelství Fr. Borový, Praha 1934, s. 235.

⁷⁰ FRIČ, J. V.: *Paměti III*. Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1957, s. 376.

⁷¹ KLÁŠTERSKÝ, A.: *Vzpomínky a portréty*. Nakladatelství Fr. Borový, Praha 1934, s. 418.

⁷² FRIČ, J. V.: *Paměti III*. Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1957, s. 36.

3.11 Španělská a portugalská literatura

Zmínky o španělské literatuře se omezují pouze na díla spisovatelů žijících v 15. až 17. století, kteří byli kanonizováni a dostupní v německých překladech. Z těchto spisovatelů jsou zmiňováni především Lope de Vega, Cervantes a Calderon.

Je zajímavé, že Calderon a Cervantes jsou Fričem uváděni v souvislosti s polskou sektou towiančiků: „*Trávil (Slowacki) ovšem jen krátký čas v kruhu těch zženštilých a převrácených mystiků, kteří v nezdravé fantasmii přežilého Schlegla hledají zárodek budoucnosti slovanské, v společnosti skutečných těch pomatenců, kterých nejlépe charakterisuje to, že staví Calderona nad Shakespeara a při čtení „Dona Quijota“ horké slze prolévají, ovšem nevědomi, že pláčou sami nad sebou. Setkav se tam s mistrem – jedinou hlavou celé sekty Towiański sám je skutečný i ducha i vědomostí postrádající nedouk*“.⁷³

Portugalsko zastupuje pouze renesanční básník Gil Vincent.

---

⁷³ FRIČ, J. V.: *Paměti III*. Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1957, s 90.

3.12 Americká literatura

Frekvence výskytu zmínek o amerických autorech je omezena pouze na tři jména – E. A. Poe, H. Bret a J. F. Cooper. Toto minimální zastoupení americké literatury v českých memoárech 19. století vysvětlujeme tím, že Češi recipují jen to, co bylo obecným evropským majetkem. Před Sládkem není doložena žádná přímá zkušenost českého spisovatele s americkým kulturním prostředím a také literární obraz Ameriky ukazuje, že k tomuto kontinentu a kultuře panoval nejen v Čechách, ale i v Rakouské monarchii obecně kritický odstup. Zejména USA byly v tomto konceptu vnímány jako nebezpečný „klamný ráj“ českých vystěhovalců, oslabujících v důsledku národní život.

Přesto jsme ve zkoumaných pramenech našli také zmínky dokazující i kladný vztah k E. A. Poeovi. A. Stašek Poea představuje jako vzor Jana Nerudy: „*Nám mladším byl znám jako ctitel Edgara Poe, s nímž seznámil české čtenářstvo*“.⁷⁴ A. Klášterský jej zmiňuje v souvislosti s Jakubem Arbesem: „*Rád jsem mu naslouchal, mluvil-li o Nerudovi, jehož byl žákem, když Neruda učiteloval na německé reálce v Mikulandské ulici, nebo Poeovi, který byl z cizích autorů jeho miláčkem (nemýlím-li se, nazval i svého jediného, záhy zesnulého synka po něm Edgarem)*“.⁷⁵

Osobnost Breta Harta je zaznamenána v deníku J. V. Friče. Frič o něm píše zmínku až v roce 1890, tedy v posledním roce svého života. Konstatuje: „*Nechal jsem Tolstého Kozáky stranou a chytil jsem se Bret Hartovy The Crusade of the Excelsior*“.⁷⁶

---

⁷⁴ STAŠEK, A.: *Ze vzpomínek* Státní nakladatelství krásné literatury a umění, Praha 1964, s. 228.

⁷⁵ KLÁŠTERSKÝ, A.: *Vzpomínky a portréty*. Nakladatelství Fr. Borový, Praha 1934, s. 416.

⁷⁶ FRIČ, J. V.: *Paměti III*. Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1957, s. 458.

3.13 Literatura Afriky, Jižní Ameriky, Austrálie, Asie

Pro sledované období se zdá být – v porovnání s dneškem – relativně úzce vymezen okruh tzv. světové literatury. Naprosto například chybí dnes oblíbené literatury asijské i blízkovýchodní, nemluvě o Austrálii a Jižní Americe. Africká kultura ve sledované době ještě ani nemohla poskytnout literární díla, která by vůbec mohla být recipována. Neznamená to ovšem, že by určitá omezenost literárního obzoru nutně a automaticky znamenala radikálně zúžený pohled na světovou kulturu jako takovou, že by totiž celé kontinenty jednoduše nebyly součástí kulturního povědomí. Antropologické a etnografické cesty E. Holuba či S. Vraze dokládají opak. Jejich předmětem ale byla kultura hmotná a nikoli literární, byť i zprostředkovaná českému čtenáři prostřednictvím dobově velmi oblíbených cestopisů. Je evidentní, že povědomí o rozsahu a obsahu tzv. světové literatury se radikálně proměňovalo s postupem času.

3.14 Proměny recepce světových literatur

Proměny recepce světových literatur jsme ve zkoumaných pramenech sledovali od třicátých let 19. století do počátku století 20.

Je zřejmé, že pohled na díla antická, renesanční a osvícenská se ve sledovaném časovém horizontu neměnil, což můžeme vysvětlit jejich dřívější kanonizací.

Nejvíce odkazů na světovou literaturu nacházíme v Pamětech J. V. Friče, které svým rozsahem podrobně pokrývají celé sledované období.

Ve zkoumaném období se nemůžeme vyhnout problematice vztahu mezi rozšířenou německy psanou literaturou a literaturou psanou česky. Zatímco na počátku 40. let byl vztah německy a česky píšících autorů převážně nekonfliktní, po roce 1948 došlo z politických důvodů mezi českými obrozenci a některými představiteli literárního hnutí Mladé Rakousko k vzájemné nevráživosti. Vyjádření tohoto konfliktu nacházíme u J. V. Friče.

Zastínění německého autora F. Shillera tvorbou G. Byrona lze vysledovat v Pamětech J. V. Friče. Byron se pro mladou generaci zkoumaných autorů stal významným vzorem až do počátku 20. století.

Na počátku 40. let se obrozenečtí autoři začínají více obracet k slovanským autorům, především k polským a jihoslovanským. Tuto orientaci posilovala i podobná politicko-kulturní situace těchto národů.

Pohled na ruskou literaturu se ve zkoumaném období formuje v případě ruských realistů F. M. Dostojevského a L. N. Tolstého. Zajímavé jsou dvě různé reflexe tvorby těchto autorů v 90. letech 19. století. Zatímco J. V. Frič jejich díla ostře kritizuje, A. Klášterský kritický realismus hodnotí nanejvýš kladně.

Na konci 40. let se v souvislostmi s politickými událostmi čeští obrozenečtí autoři více sbližují s autory jihoslovanskými díky podobným kulturně-politickým cílům.

Ze zkoumaných pramenů nelze vyvodit další přesvědčivé vývojové tendence v náhledu na tehdy novou literaturu.

ZÁVĚR

V předkládané diplomové práci byl v souladu se zadáním prozkoumán výskyt a povaha jinojazyčných literatur v českých memoárech obrozeneckých autorů 19. století.

V teoretické části byla memoárová literatura vymezena jako literární žánr a charakterizována z formálních hledisek.

V praktické části práce byl prostudován zvolený okruh děl českých obrozeneckých autorů a vyhledány zmínky o autorech a dílech jinojazyčných literatur. Nalezené zmínky byly v originálním znění přeneseny do tabulkové části práce.

V kapitole Shrnutí byly z vyhledaných zmínek vytvořeny obecnější závěry, ve kterých jsme si všímali frekvence výskytu jednotlivých jinojazyčných autorů a hodnocení jejich tvorby. Autory a jejich tvorbu jsme rozdělili do podkapitol podle národností, což umožnilo vnímat i širší kulturně-politické souvislosti. Ve shrnutí jsme rovněž vyhodnotili vývoj recepce světových literatur v průběhu celého zkoumaného období. Přestože se okruh recepce světové literatury může zdát v podstatě omezen na literaturu evropskou, nelze z toho usuzovat na recepci jiných kulturních forem ostatních světadílů. Recepci literatur jiných kontinentů je možné významněji sledovat ve tvorbě autorů 20. století.

Těžiskem předkládané diplomové práce je sesbíraný textový materiál v tabulkách praktické části. Kapitola Shrnutí si nekladla za cíl vyčerpávajícím způsobem vyhodnotit nalezené zmínky. Výsledky této práce by měly posloužit především pro širší výzkum recepčního horizontu obrozenecké literatury, který probíhá na Ústavu bohemistiky FF JU.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Primární literatura:

- FRIČ, J. V.: *Paměti I*. Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1957.
- FRIČ, J. V.: *Paměti II*. Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1957.
- FRIČ, J. V.: *Paměti III*. Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1957.
- HEYDUK, A.: *Vzpomínky literární*. Nakladatelství J. Otto v Praze, 1932.
- JIRÁSEK, A.: *Z mých pamětí I*. Nakladatelství J. Otto v Praze, 1932.
- JIRÁSEK, A.: *Z mých pamětí II*. Nakladatelství J. Otto v Praze, 1932.
- JUNGMANN, J.: *Zápisky*. Odeon, Praha 1973.
- KLÁŠTERSKÝ, A.: *Vzpomínky a portréty*. Nakladatelství Fr. Borový, Praha 1934.
- STAŠEK, A.: *Ze vzpomínek*. Státní nakladatelství krásné literatury a umění, Praha 1964.
- ŠUMAVSKÝ, F. J.: *Mé mládí*. Vlastivědná knihnice, Klatovy 1940.
- QUIS, L.: *Knihy vzpomínek*. Nakladatelské družstvo Máje, Praha 1902.

Sekundární literatura:

- MOCNÁ, D., PETERKA, J. a kol.: *Encyklopedie literárních žánrů*. Paseka, Praha 2002
- POLÁCH, E.: *Pravidla sazby diplomových prací*. PF JU, České Budějovice 1998.
- VÁLEK, V.: *K specifičnosti memoárové literatury*. Universita J.E.Purkyně v Brně, 1984.
- VÁLEK, V.: *Memoárová literatura 20. století*. Akademické nakladatelství CERM, Brno 2000.
- VLAŠÍN, Š. a kol.: *Slovník literární teorie*. Československý spisovatel, Praha 1977.
- VLAŠÍN, Š. a kol.: *Slovník literárních směrů a skupin*. Panorama, Praha 1983.
- GARČIC, J.: *Memoárová literatura jako jedna z forem přetváření světa*. [online].
[cit. 26. listopadu 2001] Dostupné na WWW: <<http://www.vkol.cz/konf/01ref01.htm>>